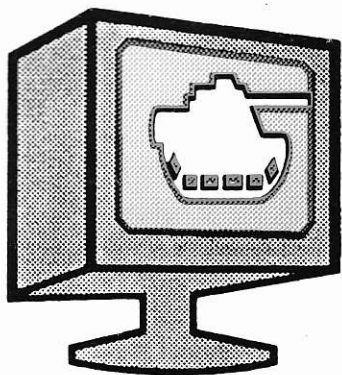

ny. szám: 1381/20

KATONAI LOGISZTIKA

Anyagi-Technikai Biztosítás

7. ÉVFOLYAM
1999. 1. SZÁM

2000. 01. 31.

Megjelenik negyedévenként
A MH LFI-ság belső kiadványa

„Tactics is the art of the logistically possible”
„Harcászat a logisztikai lehetőségek művészete”

Nyil. szám: 1381/20

KATONAI LOGISZTIKA

(Anyagi-Technikai Biztosítás)

TARTALOMBÓL

- Gondolatok a MH gazdálkodási-ellátási rendjének aktuális általános és ágazati összetevőiről
- A haderő fejlesztéséhez kapcsolódó beruházások és beszerzések egy kicsit másképpen
- A PFP -től a NATO felé
- NATO logisztikai törzstiszti tanfolyam a ZMNE -en
- Katonai minőségügy és minőségpolitika
- Az ellátó csapatok jellemzői a Bundesweher szárazföldi haderő-neméinél

1999

1

MH LOGISZTIKAI FŐIGAZGATÓSÁG KIADVÁNYA

Szerkesztő bizottság

Elnök	Dobó Péter
Tagok	Domine János, Szenes József, Svéd László, Komondi Márton, Ballai Zoltán, Kapussy György, Anda Árpád, Csák Gábor, Csűrös János

Szerkesztőség

Főszerkesztő	Keszthelyi Gyula
Felelős szerkesztő	Tóth József
Felelős kiadó	Krnák János

Készült: 280 példányban
Egy példány: 132 lap

LOGISZTIKA ELMÉLET

GONDOLATOK

A MAGYAR HONVÉDSÉG GAZDÁLKODÁSI- ELLÁTÁSI RENDJÉNEK AKTUÁLIS ÁLTALÁNOS ÉS ÁGAZATI ÖSSZETEVŐIRŐL

Jároscsák Miklós¹

Az utóbbi évek jellemzően negatív gazdálkodási feltételei közepette egyre bővülő kör foglalkozik a mindennapi működéshez szükséges költségvetési fedezetek biztosításával, a kiképzéshez, illetve a napi ellátási-fenntartási folyamatok életben tartásához elengedhetetlen források előteremtésével. Ez idő alatt sokan váltak a gazdálkodási kérdések szakértőivé azok közül is, akik korábban csak a parancsnoki munkával foglalkoztak.

Tény az is, hogy a gyakorlati problémák megoldása, az időt és kedvet rabló feladatok miatt lényegesen kevesebb elméleti anyag jelenik meg a szakirodalomban.

A fentiekből adódóan írásom célja a leglényegesebb - ellátáshoz és gazdálkodáshoz kapcsolódó - összefüggések rögzítése, illetve azok rendszerezése.

A gazdálkodással és ellátással foglalkozó szakállomány előtt jól ismert, hogy a HM fejezet logisztikája két fő alkotóelemből: a **fejlesztési (gyártói)** és a **fenntartási (fogyasztói)** logisztikából áll. A logisztika fejlesztési (gyártói) részét a Honvédelmi Minisztérium szervei és háttérintézetei művelik, míg a fenntartási (fogyasztói) logisztika működtetése a Magyar Honvédségen belül létrehozott logisztikai szervezetek (irányító és végrehajtó) feladata.

A vonatkozó szakirodalom szerint a **fejlesztési logisztikai terület** a kutatással, tervezéssel, gyártással, beszerzéssel foglalkozik és tevékenysége a honvédség szükségleteit biztosító technikai eszközök, anyagok rendszerbe állításáig tart. A fejlesztési logisztikát felső szinten a HM

1. Jároscsák Miklós ezredes, MH Logisztikai Főigazgatóság hadvüveleti főnök

Gazdasági Ügyeket Felügyelő helyettes államtitkár irányítja az érintett HM szervezeteken, háttérintézeteken keresztül.

A **logisztika másik ágát alkotó fenntartási rész** a Magyar Honvédség működtetésére hivatott, mely magában foglalja **az ellátási, üzemeltetési, javítási, fenntartási, szállítási és egyéb szolgáltatási funkciók** összességét.

A logisztikai rendszer működése szempontjából döntő kérdés a két alkotóelem kapcsolata, egységes elvek szerinti irányítása, egymásra épülése.

Jelen írás nem vállalja fel, hogy elemzést - értékelést adjon a logisztika két alapelemének kapcsolatáról, ami külön kérdéskört alkot. Tényként rögzíthető viszont, hogy a fejlesztési - és a fenntartási logisztika két különálló irányítási- felügyeleti rendszerben működik egyrészt a Honvédelmi Minisztérium, másrészt a Magyar Honvédség égisze alatt. Tekintettel a fentiekre, az anyag további része a fenntartási logisztika kérdéskörén belüli ellátási folyamatokra irányul.

1.) A logisztikai biztosítás keretei

Az **emberre - technikára - objektumra** irányuló **ellátási- fenntartási** folyamatok irányítása a 2218/1997. (VII.24.) Kormányhatározat értelmében a **Magyar Honvédség Logisztikai Főigazgatóság (továbbiakban MH LFI)** felelősségi körébe tartozik. Ez azt jelenti, hogy az MH LFI biztosítási tevékenysége kiterjed a Honvédelmi Minisztériumra és háttérintézeteire, valamint a Magyar Honvédség egészére. Szakmai irányító tevékenységét a szervezetében lévő 12 MH jogállású ágazaton keresztül valósítja meg, amelyek egyben az anyagnemfelelősök. **A logisztikán kívüli szférában önálló anyagnem felelősi jogkörben az alábbi területeken folyik gazdálkodás:**

- állandó híradás működtetése;
- humán szakterület;
- kiképzés-technikai terület;

- térképészeti szolgálat;
- egészségügyi szolgálat.

A felsőszintű gazdálkodás ágazati rendszerét az *1. sz. vázlat* szemlélteti.

2.) Az MH-n belüli logisztikai biztosítás szervezeti összetevői

a.) Logisztikai irányító szervezetek

- HVK Logisztikai Főcsoportfőnökség;
- HVK Egészségügyi Csoportfőnökség (minősített időszakban);
- MH Logisztikai Főigazgatóság;
- MH LFI alárendeltségébe tartozó ellátó központok hivatali része;
- Haderőnemi Vezérkarok (MH BHP) logisztikai csoportfőnökségei (főnökség);
- Csapat logisztikai főnökségek.

A főbb MH szintű logisztikai irányító szervezetek feladatrendszerének lényegét a *2.sz. áttekintő táblázat* tartalmazza.

b.) Logisztikai végrehajtó szervezetek

- **központi logisztikai szervezetek**
 - raktárak
 - üzemek
 - támogató dandár
 - közlekedési szervezetek
 - egészségügyi intézetek (minősített időszakban)

- **csapat logisztikai szervezetek**

- hadosztály logisztikai ezred (M-ben dandár)
- dandár logisztikai zászlóalj
- zászlóalj logisztikai század
- század logisztikai szakasz

Az MH logisztikai rendszerében működő szervezetek kialakítása azok feladatrendszeréből fakad, alaprendeltetésük a biztosítandó katonai szervezet (-ek) alkalmazásával összhangban került megfogalmazásra.

A logisztikai irányító szervezetek kapcsolatrendszere kialakult, a jog- és hatásköri területek elosztása megtörtént. A HM fejezethez tartozó blokkok logisztikai biztosításában érintett szervezetek kapcsolatrendszerét a 3. sz. elvi vázlat tartalmazza.

A végrehajtó logisztikai szervezetek tevékenysége központi tagozatban a készletezésre, javításra, közvetlen ellátásra, valamint a minősített időszaki feladatok előkészítésére irányul. Csapat tagozatban a végrehajtó logisztikai elemek az állomány ellátásához, a technikai eszközök kiszolgálásához, javításához, a katonai objektumok fenntartásához, illetve különböző logisztikai szolgáltatások nyújtásához kapcsolódó feladatokat hajtanak végre.

3.) Logisztikai költségvetési gazdálkodás, mint a működtetés forrása és alapja külön összegzést érdemel.

A költségvetési gazdálkodás terén a felső szintű logisztikai szervezetek alapvető feladata a 90/1997. évi Korm. rendelet, az abból származó 9/1998. HM utasítás alapján a költségvetési gazdálkodás részét képező logisztikai gazdálkodás tervezésével, végrehajtásával és beszámoltatásával kapcsolatos teendők végzése, irányítása, szabályozása.

A költségvetési gazdálkodás fogalmi köre a 9/1998. HM utasítás alapján a következő:

"A költségvetési gazdálkodás a mindenkor rendelkezésre álló erőforrásokkal való gazdálkodást jelenti, amely magába foglalja a költségvetési előirányzatokkal való gazdálkodást (a bevételi előirányzatok teljesítési kötelezettségét és a kiadási előirányzatok felhasználási jogosultságát) is".

A fenti fogalomkör tartalmazza a humán erőforrással kapcsolatos tényezőket, beleértve a személyi járandóság és annak vonzatait, valamint a materiális javakat és azokkal kapcsolatos szolgáltatásokat.

Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a honvédelmi fejezetre vonatkozó speciális szabályozás alkotói, egyrészt a humán erőforrással kapcsolatos személyi járandóságok és az azzal kapcsolatos járulékok a pénzügyi-számviteli szervezetek hatáskörébe tartoznak, másrészt a materiális erőforrások és azokkal kapcsolatos szolgáltatások, valamint a személyi járandóságok logisztikai vonzatai a logisztikai szervezetek hatáskörét képezik.

A szabályozások ezen munkamegosztása alapvetően a HM fejezet szintjén kizárólag a személyi járandóságokra és azok vonzataira a HM Pénzügyi-Számviteli Szolgálat létrehozásával került biztosításra. A logisztikai erőforrások területén a szervezeti képesség csak a Magyar Honvédség hadrendjében valósult meg és a HM fejezet többi honvédelmi szervezeteinél alapvetően végrehajtó szinten realizálódott.

A fentiek alapján a költségvetési- gazdálkodási működési rend a következő:

A fejezet egészére a honvédelmi miniszter hatásköre érvényesül, de gazdálkodást irányító szervezetei köztük - a HM KPSZH - a fejezet egészére nem rendelkezik logisztikai szakmai döntés előkészítő elemekkel.

Az elemi költségvetést jelentő szint magában foglalja a HM szerveit, a HM hivatalokat, a HM háttérintézményeket, az MK KFH-t, az MK KBH-t, a Katonai Tanintézeteket, a kiemelt programokat (melyeket a HM szervek főosztályai kezelnek), valamint a valóságos védelmi feladatokat végrehajtó MH hadrendi elemeit.

Az MHPK, VKF a miniszter által átadott teljes jogkörű, önálló gazdálkodással folytatja a védelmi feladatok honvédségre adaptált logisztikai feltételeinek biztosítását. Gyakorlatilag ezt a tevékenységét a vezérkar főnök helyettes útján a HVK LFCSF és az MH LFI szakmai előkészítésével folytatja.

A haderónemi vezérkarok és az MH Logisztikai Főigazgatóság felügyeli a hatáskörükbe tartozó honvédelmi szervezetek elemi költségvetési terveken alapuló költségvetési gazdálkodását. Az MH LFI specialitása, hogy egyrészt a Magyar Honvédség egészére logisztikai feladatokat lát el környezetvédelem, munkavédelem, termékazonosítás és hatáskörében lévő MH anyagnemfelelősök területe - másrészt koordinálja a vezérkar szolgálati alárendeltségében lévő közvetlen szervek és az MH BHP alárendelt szervezetei költségvetési gazdálkodását.

Az ellátandók logisztikai biztosításának alapja a jóváhagyott éves **költségvetés**. A költségvetésen belüli **dologi kiadások** tervezése ágazatok által történik, amelyek összefogója **MH LFI szinten a Gazdasági Főnökség**.

A haderónemi vezérkarok (MH BHP) és az MH LFI által kidolgozott költségvetési tervjavaslatokat a HVK Logisztikai Főcsoportfőnökség összeíti és terjeszti fel az illetékes HM szerv részére.

A HM tárca költségvetés tervezési folyamatát, a dologi jellegű költségek tervezését, valamint a csapatköltségvetés összetevőit 4, 5, 6. sz. *vázlatok* szemléltetik.

A költségvetés tervezésének rendje a minisztériumi és a felsőszintű logisztikai szervezetek között összehangoltan működik. A HM fejezet logisztikai biztosítása **a mindenkor jóváhagyott éves költségvetés keretén belül az alábbi területeket öleli fel:**

- 1.) A logisztikai biztosítás tervezése;
- 2.) Ellátási, üzemeltetési normák, normatívák, előírások meghatározása, jóváhagyása;
- 3.) Beszerzési tevékenység;

- 4.) Igénylés;
- 5.) Ellátás;
- 6.) Készlet gazdálkodás;
- 7.) Technikai eszközök üzemeltetése;
- 8.) Technikai kiszolgálás;
- 9.) Ingatlanok fenntartása, üzemeltetése;
- 10.) Szállítás;
- 11.) Selejtezés, értékesítés;
- 12.) Rendszeresítés, rendszerből történő kivonás;
- 13.) Nyilvántartás;
- 14.) Elszámolás;
- 15.) Ellenőrzés.

Valamennyi területnek adott az érvényben lévő szabályzók szerinti tartalma és feladatrendszere, melyek különböző vezetési szintekhez kötődnek.

Logisztikai biztosításon belüli ellátás területéről összefoglalóan az alábbiakat érdemes megjegyezni:

a.) A katonai szervezetek, HM háttérintézetek ellátása békében tagozatok közbeiktatása nélkül, a csapat és ellátó központok (középirányító logisztikai szervezetek) közvetlen kapcsolata útján valósul meg.

Állománytáblás, illetve hadinormás anyagokat a csapatok részére az *ellátó központok* igénylés alapján biztosítják.

A **fenntartási anyagellátás** a központi tagozatból kiszállítással, illetve vételezéssel valósul meg **soros** vagy **soronkívüli** biztosítási rendszerben. Különösen a haditechnikai ágazaton belül gyakori ellátási módszer a kijelölt bázislaktanyákra épített **"Ellátó Pont"** rendszerű megoldás. Csapatköltségvetésük terhére a csapatok helyi beszerzéssel karbantartó anyagokat, alkatrészeket szerveznek be.

Üzemanyagok vonatkozásában a HM Beszerzési Hivatalon keresztül történik a központi beszerzés. Központosított közbeszerzés alapján valósul meg a MOL-kártyás hajtóanyag beszerzés. A hajtóanyag polgári beszállító közreműködésével kerül kiszállításra az igénylő katonai szervezethez. Minden más üzemanyagot a katonai szervezetek saját eszközeikkel vételezik a központi üzemanyag raktárakból. Jelenleg a hőerőgépek üzemanyag ellátása természetben, norma gazdálkodás keretében történik.

A csapatok és intézetek a részükre szükséges **romlandó élelmiszerek** teljes körét alapvetően a közbeszerzési eljárásokra vonatkozó előírások szerint, a béke elhelyezési körletük vonzáskörzetéből szerzik be. A közbeszerzés alá nem tartozó, ötszázezer forint értékhatárt meghaladó élelmészeti eszközöket és készleteket a vonatkozó kormányrendelet alapján szabadkézi vétellel történő beszerzéssel kötelező biztosítani. A katonai szervezetek az intézményi gazdálkodáson belül az élelmészeti eszközök és készletek egy részét - pénzkeret gazdálkodás alapján - központosított ellátás formájában szerzik be (nem romlandó élelmiszerek konyhai és éttermi eszközök, egyéb élelmészeti fogyóanyagok).

A **ruházati és elhelyezési szakanyag ellátás** szintén pénzkeret gazdálkodáson alapul, melynek rendje hasonló a korábban kifejtettekkel.

b.) Mind a béke, mind a háborús ellátás kialakított rendszerében meghatározó jelentősége van az utalási rendnek, mely különböző központi- és feltételekkel rendelkező csapat erőforrásokhoz köti az utalt katonai szervezeteket.

Az utalási rend jelenleg 14 szakterületre, illetve 37 szaktevékenységre terjed ki és konkrétan tartalmazza az ellátási forrásokat, a javító szervezeteket, valamint a szolgáltatások nyújtóit.

Az utalási rendnek két alapvető forrását - **honvédségi és nemzetgazdasági** - különböztetjük meg.

Az MH béke utalásában jelenleg **104 önállóan gazdálkodó szervezet** érintett.

A katonai szervezetek és a HM háttérintézetek utalási rendje az ágazatok kapcsolatrendszerére és adatbázisára épül, a tervezés és nyilvántartás számítógépes feldolgozással történik. Változások esetén (ellátási források, bázisok, illetve utaltak) a pontosítás, valamint az utaltsági kivonatok kiadása folyamatosan történik. A béke utalási rend mellett terv formájában kidolgozásra kerül a **mozgósítás időszakára**, továbbá a **minősített időszakra** vonatkozó utalási rend, melyek pontosítása szintén a változásokkal összhangban - nem rendszeres időközönként - valósul meg. E téren szükséges megjegyezni, hogy a **minősített időszaki logisztikai biztosítás anyagi megalapozásához, illetve a szervezetek működtetéséhez** alapvető fontossággal bír a minősített időszaki tervekben foglaltak realizálása.

A Magyar Honvédség katonai szervezetei a központosított beszerzés körébe tartozó anyagok tekintetében speciális, valamint veszélyes anyagok vonatkozásában ellátó központokhoz, központi ellátó szervekhez vannak utalva.

Egyes katonai szervezetek amelyek nem, vagy csak részben rendelkeznek a feladatok önálló végrehajtásához szükséges feltételekkel olyan katonai szervezetekhez vannak utalva, amelyek képesek részükre az adott ellátási, javítási, szolgáltatási lehetőségeket (forrásokat) biztosítani.

Az **ellátó** (utaltságot biztosító) és az **utalt** szervezetek kapcsolatrendszerének egyértelmű szabályozására, az ellátó központokhoz, illetve a csapattagokban az egymáshoz utalások feladatainak meghatározására az MH szintű **utaltsági rend** szolgál.

Ellátó az a katonai szervezet mely önmagán kívül más a logisztikai biztosítás feltételeivel nem, vagy csak részben rendelkező szervezetet is ellát.

Utalt az a katonai szervezet, intézmény (intézet), mely a logisztikai biztosítás feltételeivel nem, vagy csak részben rendelkezik, ezek végrehajtására más katonai szervezethez (ellátó központhoz, központi ellátó szervhez) van rendelve.

Az utaltsági rend kiadásáért, karbantartásáért az MH logisztikai főigazgató felelős, és ezen funkciókkal járó operatív munkát az MH LFI Gazdasági Főnökség végzi.

Az utaltsági rend tartalmazza az MH LFI csoport- és szolgálatfőnökségei hatáskörébe tartozó egy vagy több utalás feladatait, illetve a szaktevékenységek körét.

Az utaltsági kapcsolatrendszer az alábbi tevékenységi körökre terjed ki:

- (1) eszköz ellátás,
- (2) veszélyes anyag ellátás,
- (3) szakanyag ellátás,
- (4) fenntartási anyagellátás,
- (5) irodaszer, nyomtatvány ellátás,
- (6) egészségügyi ellátás,
- (7) járó beteg ellátás,
- (8) üzem egészségügyi ellátás,
- (9) fekvőbeteg ellátás,
- (10) betegszállítás,
- (11) szűrővizsgálatok,
- (12) rendelőintézeti ellátás,
- (13) fogászati ellátás,
- (14) üzemanyag ellátás,
- (15) sorállomány étkeztetés,
- (16) hivatásos állomány étkeztetés,
- (17) rendkívüli műszaki hibák kivizsgálása,
- (18) technikai kiszolgálás,

- (19) javítás,
- (20) rejtjelző és titkosító eszközök javítása,
- (21) szakellenőrzés,
- (22) tárolás, megőrzés,
- (23) szállítás,
- (24) számítógépes feldolgozás,
- (25) tűzvédelmi eszközök javítása,
- (26) kalibrálás,
- (27) környezetvédelmi felülvizsgálat,
- (28) időszakos műszaki vizsgálat,
- (29) FRISZ technikai kiszolgálás,
- (30) FRISZ javítás,
- (31) sorállomány ellátás,
- (32) kiemelt csapat előirányzati ellátás,
- (33) veszélyes anyagellátás (hadi),
- (34) veszélyes anyagellátás (kiképzési),
- (35) épületek üzemeltetése,
- (36) elhelyezési szerviztevékenység,
- (37) kommunális hulladék szállítás.

A HM és HM háttérintézmények, az MH katonai szervezeteinek logisztikai utaltsági rendjének elkészítését, koordinálását, az utaltság nyilvántartását, folyamatos vezetését, részenkénti és differenciált kiadását az MH LFI Gazdasági Főnökség végzi.

Az utaltsági rendet a szervezési alapokmányok, az anyagnemfelelős csoport-, és szolgálatfőnökségek szakmai tervezése, a Szárazföldi Vezérkar, a Légierő Vezérkar, a Budapesti Helyőrség Parancsnokság javasla-

tai alapján, az érintett szervezetek igényeinek figyelembevételével, valamint az igények koordinálásával készítik el.

Utaltsági renddel közvetlenül kerülnek ellátásra az MH SZFVK, az MH LEVK, az MH BHP, valamint az anyagnemfelelősök és a központi ellátó szervek.

(Az anyagnemfelelősök önálló utaltsági rendet nem készítenek).

Mind a mozgósítási, mind a minősített időszakai utalás rendje csak a Magyar Honvédség meghatározott készenléte fokozásához kapcsolódó rendszabályok bevezetése után adható ki.

c.) **Minősített időszakban a logisztikai biztosítás rendje alapvetően tér el a békében működő biztosítási rendtől.** Míg békében - tagozatok közbeiktatása nélkül - a **központ - csapat** direkt kapcsolat érvényesül, addig a minősített időszakai (alkalmazási) tevékenység logisztikai biztosításába bekapcsolódnak a közbenső (zászlóalj-hadosztály-haderőnemi) tagozatok is.

d.) **A honvédség megváltozott feladatrendszerében különösen nagy szerepe van a zászlóalj, dandár logisztikai önállósága biztosításának, amelyhez a készletképzés (dandár szinten 7 nap), a mozgásbiztosítás, a szállítás, az egészségügy (gyógyító- és kiürítő) megnövelt kapacitásai nyújtanak fedezetet.** Az ellátási rendet a *7 - 8-as vázlat* szemléltetik.

A készletek többségénél NATO előírás szerint 30 napi szükségletet kell megalakítani, melynek kisebb része (10 nap) a haderőnemi tagozatban, nagyobb része (20 nap) a központi tagozatban található meg. Aktuális feladat e téren a készletképzés és lépcsőzés NATO elvek, normák szerinti átalakítása.

A téma összegzése helyett célszerűnek tartom kiemelni a logisztikai biztosítás jelenlegi rendjére ható tényezőket, amelyek alapvetően a NATO tagságunkból, valamint a Magyar Honvédség 1999-re kialakult helyzetéből következnek. Logisztikai rendszerünk egyértelműen bővül a szövetséges erők részére nyújtandó befogadó nemzeti támogatási kötelezettséggel, illetve várhatóan konszolidálódik a védelmi tervezés keretében beinduló fejlesztési folyamatok (gépjármű program, kommunikáció, infrastruktúra, haditechnika fejlesztése) révén.

Nem kérdéses, hogy a magyar katonai logisztikai rendszernek kapcsolódási pontokat kell találnia a szövetségesek logisztikai rendszeréhez, amelyek elsősorban a doktrinális egyeztetések, a feladat megoldások módszerei terén jelentkehetnek, mivel a nemzeti ellátási rend és az örökölt technikai háttér adottnak tekinthető.

Valószínűsíthető az is, hogy a küszöbön álló HM-HVK integráció szintén hatással lesz a logisztikai biztosítás rendszerének működtetésére.

Mindezekből következik, hogy a jelenlegi gazdálkodási rendszerünket, beleértve annak szervezeti háttérét is újra kell gondolnunk és le kell vonnunk azokat a következtetéseket, amelyek a változásokat követő helyzetre érvényesíthetők.

Az alapvető kérdések eldöntéséig lehetőség van különböző alternatívák kimunkálására és azok vonzataként a gazdálkodási szisztéma, ellátási rend modellezésére. Ezt a tevékenységet azonban csak az összes összefüggés együttes vizsgálatával, illetve az illetékes szakmai körök bevonásával érdemes folytatni.

Felhasznált irodalom:

- 1.) 2218/1997. (VII.24.) Kormányhatározat.
- 2.) 9/1998. HM utasítás a gazdálkodás szabályozásáról.
- 3.) Felsőszintű gazdálkodó szervezetek feladatrendszere.(HVK LFCSF-ség, MH LFI).
- 4.) MH szintű szolgálatfőnökségek szakutastításai.
- 5.) MH Hadműveleti Utasítás.
- 6.) MH béke utalási rendje.

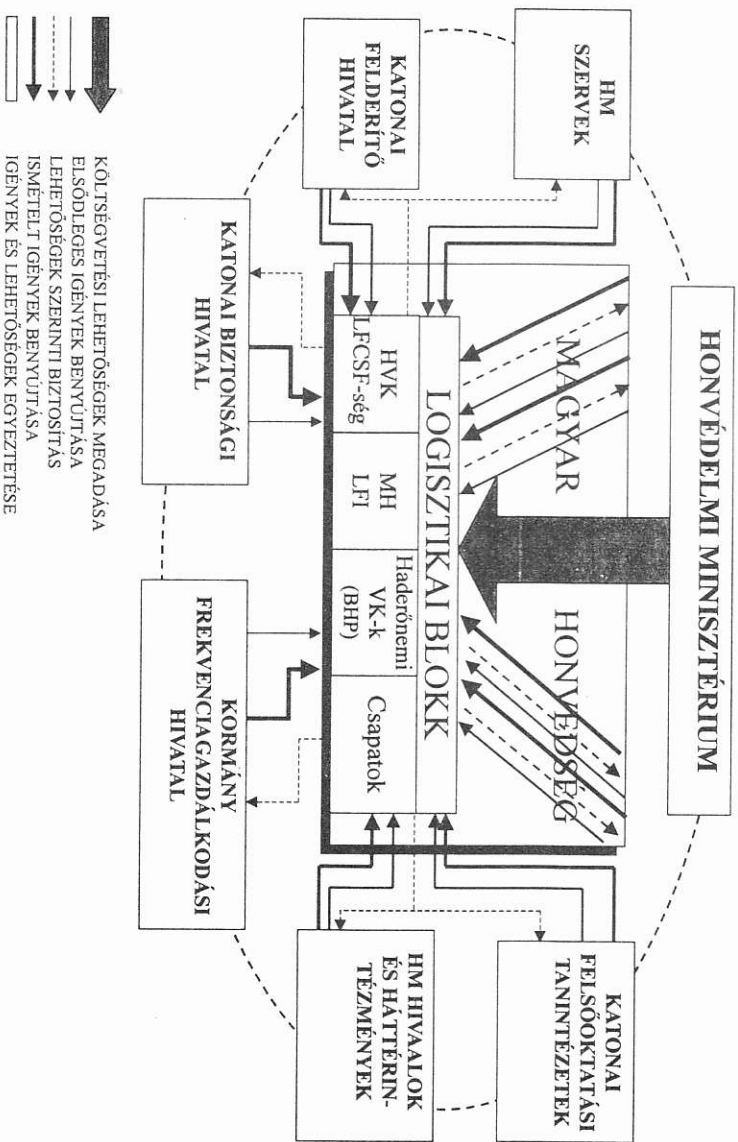
A felsős szintű gazdálkodás ágazati rendszere

Ágazatok	LOGISZTIKAI										EGYÉB					
	HADITECHNIKAI					HADTÁP					EÜ	KIK	HUM	HIR	TÉRK	
Tagozatok	RMSZ ¹	FVTSZ	PCGTSZ	ELSZ	MÜTSZ	WVTSZ	MSZ	ÉLM	RUH	ÜZA	ELHE	KÖZL				
Honvéd vezérkar													▼			
MIH Logisztikai Főigazgatóság																
Központi ellátó javító szervek																
Haderőnemű VK-k	▼															
Hadosztály																
Dandár, Ezred	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼

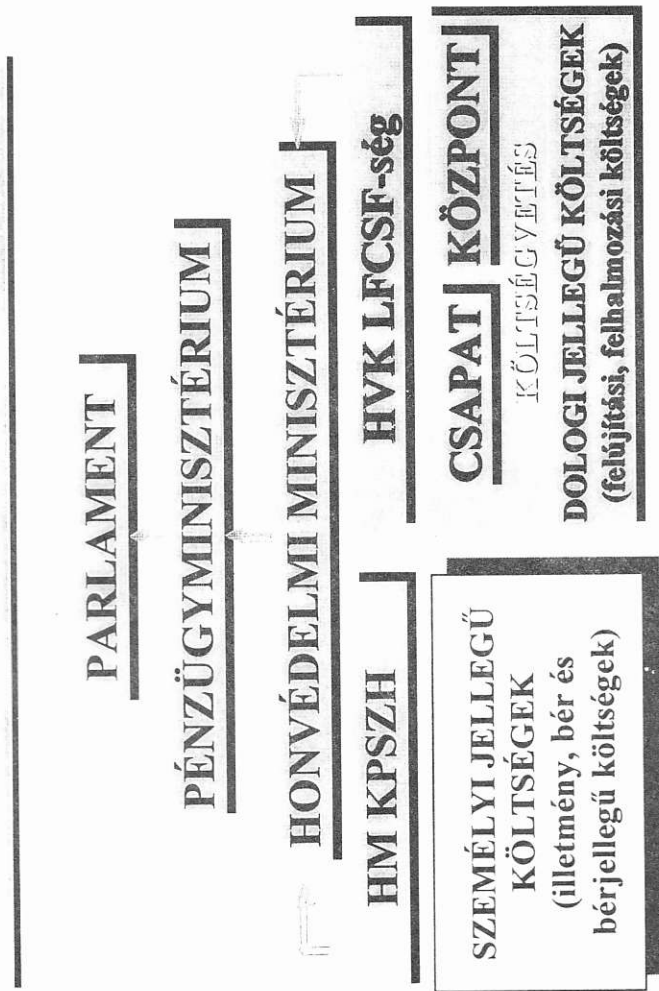
1 Csak a légierő haderőneműi

A HM FEJEZETHEZ TARTOZÓ BLOKKOK LOGISZTIKAI BIZTOSITÁSA (JELENLEGI HELYZETET TÜKRÖZŐ ELVI VÁZLAT)

3. számú vázlat

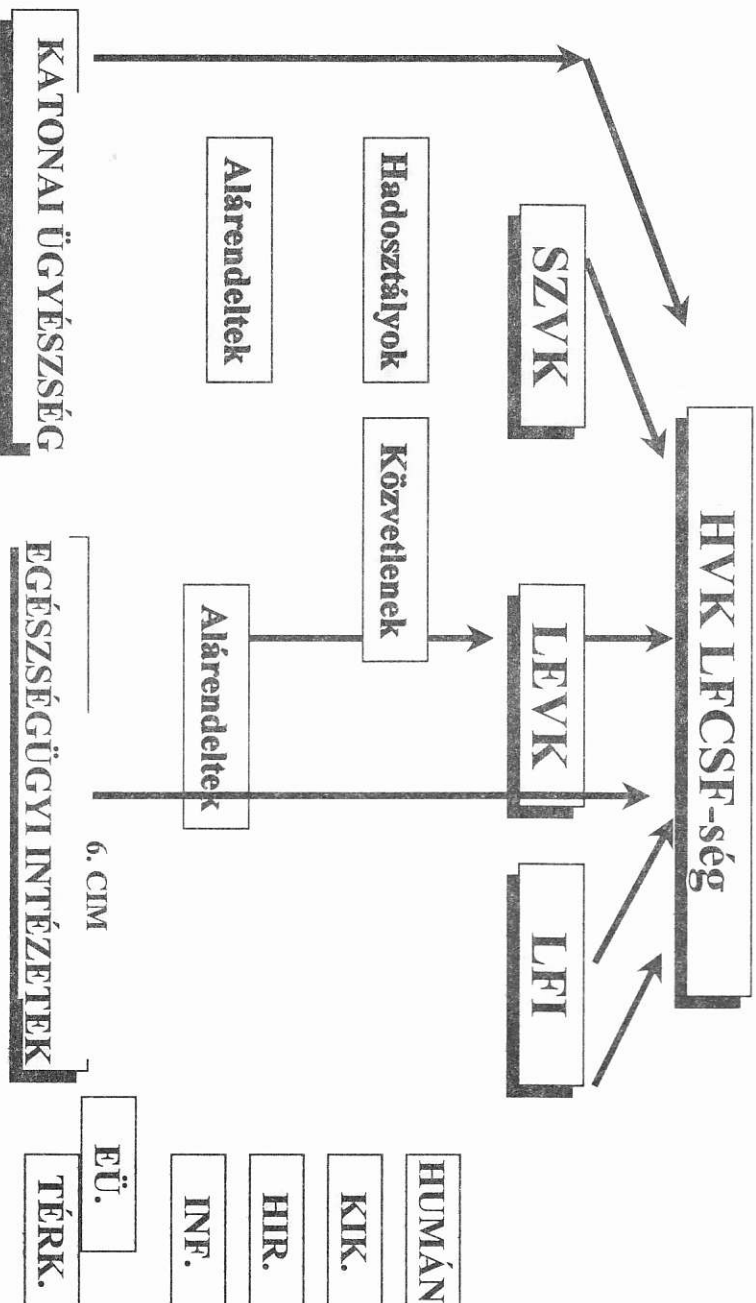

A HM tárca költségvetési tervezésének folyamata

DOLOGI JELLEGŰ KÖLTSÉGEK

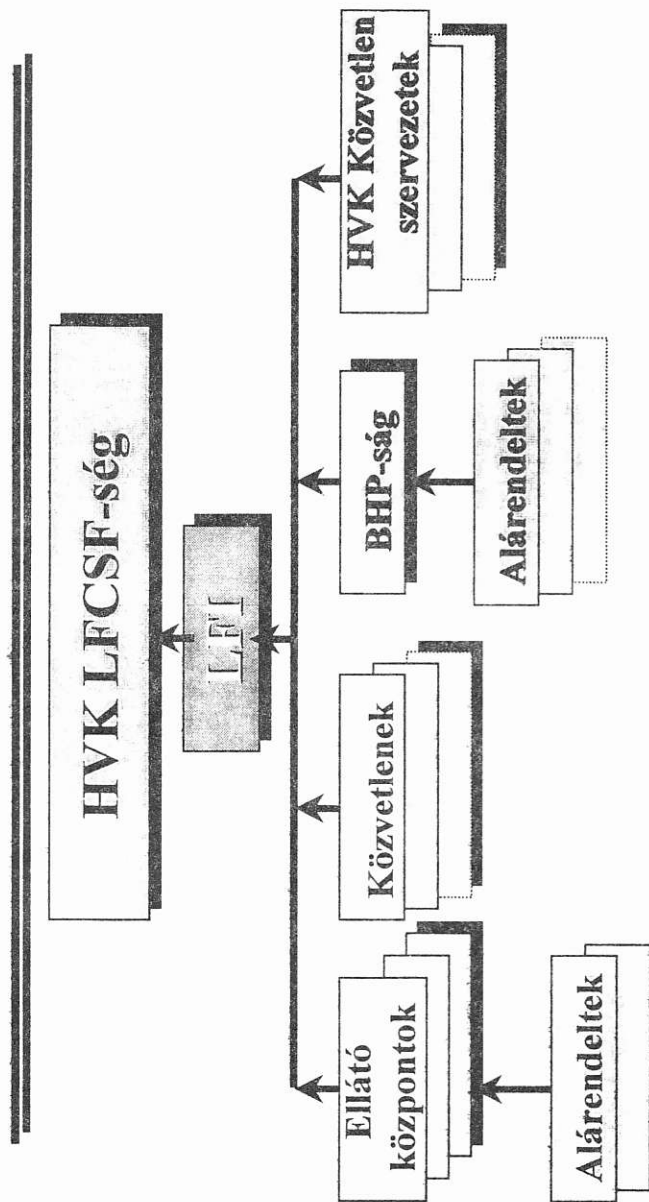
5. számú vázlat

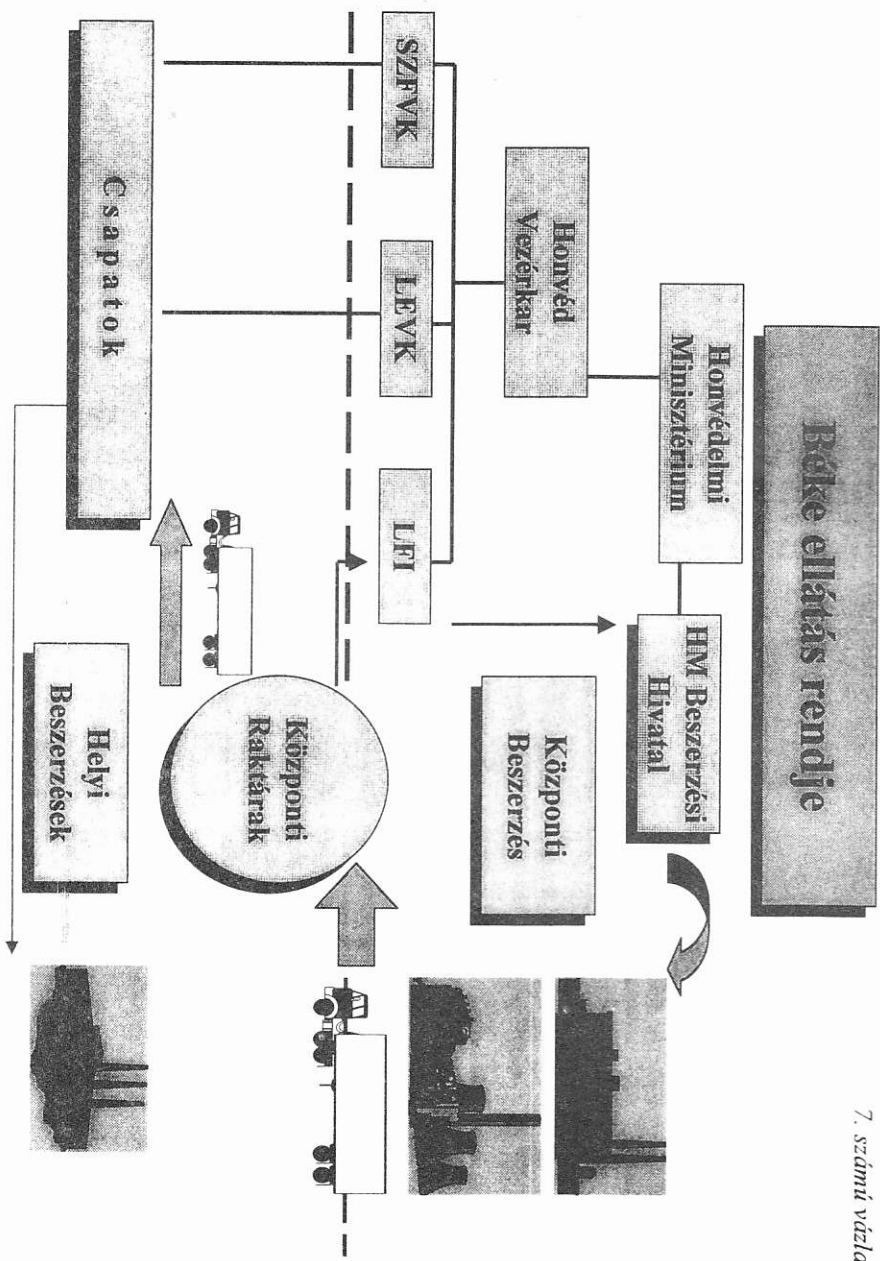

CSAPATKÖLTSÉGVÉZTÉS

2/1

6.számú vázlat

Háborús ellátási rend

Ellátási tagozatok

Központi tagozat

Haderőnemi tagozat

Hadosztály tagozat

Dandár tagozat

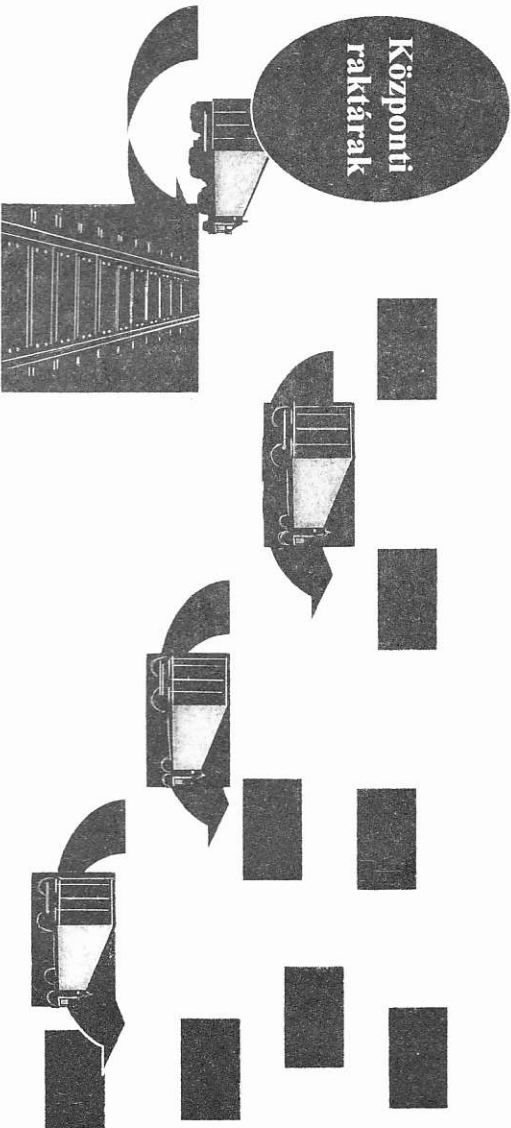
Zászlóalj tagozat

Hadászati szint

Hadműveleti szint

Harcászati szint

Központi raktárak

A NATO 21. SZÁZAD TÖBBNEMZETISÉGŰ LOGISZTIKÁJÁNAK KIHATÁSAI A BÉKEMŰVELETEKRE (A jövő évezred NATO logisztikája)

Fleischhacker Ferenc ¹

Munkámban szeretném az 1995-ös B 7010-es memorandumtól (CJTF; MJLC Többnemzetiségű Egyesített Logisztikai Központ koncepció) egészen az SFOR logisztikai támogatási rendszerén keresztül, az 1999-es Brüsszel-i illetve Mons-i véleményeket és tapasztalatokat feldolgozni (februárban a NATO-nél és a SHAPE-nál részvettem egy tanulmányúton, melynek a célja a többnemzetiségű logisztika jelene és jövője volt). De kiemelten kezelem a pécsi Északi-Lengyel Támogató Csoport egyedi, de mégis hatásos többnemzetiségű logisztikáját. Ezeket figyelembe véve kívánok eljutni a 21. század NATO többnemzetiségű logisztikájának a véleményem szerinti leghatásosabb megoldásához. A mostani cikket inkább bevezetőnek szánom és figyelemfelkeltőnek a konkrét 21. századi megoldásokat a következő cikkemben fejteném ki.

A többnemzetiségű logisztikával kapcsolatban az 1995-ös (Észak-Atlanti Szerződés Szervezete (NATO) Partnerség Koordinációs Sejt) (PCC) B-7010 számú memoranduma volt az első kapaszkodó, amely mentén el lehetett indulni, hogy megértsük a többnemzetiségű logisztika koncepcióját.

A (Memorandum) célja is az volt, hogy továbbfejlessze a Többnemzetiségű Egyesített Logisztikai Központ (Multinational Joint Logistic Centre-MJLC) koncepcióját, valamint, hogy megfelelő rendeltetést és felépítést javasoljon a koncepció támogatására. A Memorandum továbbá vizsgálta a koncepció átvételének hadműveleti és erőforrás kihatásait is.

1.Fleischhacker Ferenc őrnagy, ZMNE Logisztikai tanszék doktorandusz

A memorandum 1995-ben a következő következtetéseket vonta le:

1.) A biztosítás optimalizálása érdekében, szükséges a többnemzetiségű együttműködés és a közös erőforrások koordinálása, egy kijelölt parancsnok alárendeltségében (Combined Joint Task Force-CJTF).

2.) A logisztikai kérdésekért való teljes körű felelősség továbbra is a Többnemzetiségű Összhaderőnemi Harci Kötelék Főparancsnokának J-4 törzsére hárul. *(lásd az 1. számú vázlatot)*

3.) Adott számos olyan hadművelet és földrajzi tényező, amely kihatással lehet a logisztikai biztosító rendszer megtervezésére, a Többnemzetiségű Egyesített Logisztikai Központ (MJLC) létrehozására ugyanúgy, mint a Többnemzetiségű Logisztikai Központokat / Parancsnokságokat (Multinational Logistic Centre-MNLCs) alkotó fegyveremekre, és amelyek figyelembevétele feltétlenül szükséges lehet *(lásd a 2. számú vázlatot)*.

4.) A Többnemzetiségű Egyesített Logisztikai Központ (MJLC) fogja gyakorolni a végrehajtói felelősséget a feladatokban, és koordinációs hatáskörrel bír a szállításban, az alkotóelemek közötti logisztikai és egészségügyi biztosításban, valamint ahol alkalmas, ott biztosítja és irányítja a többnemzetiségű logisztikai ellátást.

5.) A Többnemzetiségű Egyesített Logisztikai Központ (MJLC) szervezetének létrehozása a nemzetek számára előnyöket fog jelenteni úgy a költségekben és az emberanyag hozzájárulásban, mint a logisztikai biztosítás megszilárdításában, és az erőfeszítések dublázásának elkerülésében, valamint a gazdaságossági elvek megvalósításában

Az MJLC-vel kapcsolatban természetesen JAVASLATOK is születtek:

- Hajtsák végre a Többnemzetiségű Egyesített Logisztikai Központ (MJLC) koncepcióját.
- Finomítsák az egyesített-közös logisztika hatáskörét.

- Finomítsák a hadtest szint fölötti logisztikai biztosítás koncepcióját.
- Tegyék közzé az egyesített-közös logisztikai biztosítás koncepcióját (MJLC), a Katonai Bizottság (MC- Military Committee) megfelelő útmutatásával.

Többnemzetiségű Egyesített Logisztikai Központ (MJLC)

A Memorandum meghatározta az MJLC feladatait:

- A koordináló szerv szerepét lássa el a komponensek közötti szállítás, logisztikai és egészségügyi biztosítás területén.
- Biztosítsa és irányítsa a többnemzetiségű logisztikai ellátást, ahol az megfelelő (elkészítettek egy változatot az MJLC javasolt szervezeti felépítésére).

Az MJLC-t a következő funkciókkal látták el:

- Segítse a vegyes összetételű harci köteléken belül az anyagi biztosítás összehangolását, beleértve ebbe a többnemzetiségű közös készletek és az általánosan konszolidált erőforrások kialakítását és ellenőrzését.
- Alakítsa ki a Befogadó Nemzeti Támogatás (BNT) követelményeit (azonosítás és egyeztetés).
- Tárgyaljon és kösse meg a BNT megállapodásait és egyezményeit, az MC 334/1 (NATO alap- és irányelvek a BNT tervezéséhez) rendelkezéseivel összhangban.
- Állapítsa meg a logisztikai hiányosságokat és tegyen javaslatot a kijavításukra.
- Hangolja össze és készítse el a mindennapi ellátások és szolgáltatások biztosítását (ha erre a küldő nemzetek felhatalmazták).

- Ellenőrizze a harci-technikai biztosítás kijelölt anyagainak és eszközeinek rendeltetésszerű használatát.
- Az **MJLC**-n belül hangolja össze és szervezésileg támogassa a nemzeti; a Nem Kormányzati Szervek (Non-Governmental Organisation-**NGO**) és a Befogadó Nemzet (Host Nation-**HN**) összekötő törzseit.
- Hangolja össze az orvosi és egészségügyi ellátást, beleértve ebbe a betegek kezelését és evakuálását, az egészségügyi logisztikát és megelőzést.
- Hozzon létre egy logisztikai információs sejtet, a felelősségi körzeten belüli ellátási erőforrások, az infrastruktúra és a képességek összegyűjtésére és kiértékelésére.

Az 1995-ös memorandum után érdemes megvizsgálni az 1998-as "**Állandó erő**" hadművelet (SFOR) június 20-val kezdődő új kihívásainak logisztikai biztosításával kapcsolatos kérdéseket. Itt kívánom bemutatni, hogy milyen az SFOR támogatási struktúrája, milyen szervezetek, mit kaptak feladatnak. Ezek közül külön kiemelve a Törzsfőnök (Chief of Staff-**COS**) munkáját segítő Törzsfőnököt Támogató Törzset (Assistant Chief of Staff -**ACOS**-). Az **ACOS**-t egy egycsillagos tábornok irányítja. *(Lásd a 3-as vázlaton)*

ACOS felelőssége:

- Javaslatot tesz a **COMSFOR**-nak (Commander SFOR-SFOR Főparancsnoka) az egész hadszíntérre vonatkozóan a munkaerőforrás, gazdálkodás, illetve a logisztikai támogatással kapcsolatban.
- Jelent a **COMSFOR**-nak a hadszíntér támogatási elgondolások teljes spektrumáról.
- Irányítja és ellenőrzi az egész törzs hadszíntér támogatási elgondolásait, beleértve a **HNS**-t (Host Nation Support-Befogadó Nemzeti Támogatás) is.

Az SFOR szervezetében általában az alábbi Logisztikai törzsek és szervezetek működnek, mint például:

- Adminisztrációs törzs (**ADMIN-Administration**);
- Egyesített Hadszintéri Közlekedési Törzs (**JTMS-Joint Theatre Movement Staff**);
- Egyesített Logisztikát Tervező Törzs (**CJ4 PLANS**);
- Egyesített Többnemzetiségű Logisztikai Központ (**MJLC**);
- Egészségügyi Koordinációs Központ (**MEDCC- Medical Co-ordination Centre**);
- Szállítást Koordináló Központ (**TMCC- Theatre Movement Co-ordination Centre**);
- Egyesített Logisztikai Koordináló Központ (**JLCC- Joint Logistics Coordination Centre**) és a
- Hadszintér Egyesített Szerződés-kötő Iroda (**TACO- Theatre Allied Contracting Office**).

Feladataik:

JTMS (Egyesített Hadszintéri Közlekedési Törzs):

- A J-4-n keresztül felügyeli, illetve irányítja a mozgásokat és válsághelyzetekben, illetve normál alaphelyzetekben a mozgásokkal kapcsolatos döntéseket meghozza, és bedolgozza a döntéseit a Hadműveleti Tervbe (egész hadszintérre vonatkozó átfogó terv);
- Kiadja és meghatározza a Többnemzetiségű Egyesített Logisztikai Központ (**MJLC**) felé (azon belül is a Szállításokat Koordináló Központ (**TMCC**)-nak) a mozgatási elveket, koncepciókat, eljárásokat, prioritásokat;

- Felelős az egész hadszíntér közlekedési-szállítási biztosítás vezetéséért-irányításáért;
- Kiemelt feladat a különböző ENSZ, civil szervezetek szállítási igényeinek összesítése és bedolgozása a Hadszíntér Átfogó Közlekedési Tervébe,
- Jelent, illetve beszámol a **SHAPE AMCC**-nek (Supreme Headquarters Allied Powers Europe Allied Movement Coordination Centre/ Szövetséges Erők Európai Főparancsnokság-Szövetséges Mozgatási Koordinációs Központ).

Van egy személy, egy törzs, illetve egy szervezet, ami ezek mellett, de velük párhuzamosan végzi a saját igen kiemelkedő biztosítási területét. Ez a személy, törzs illetve szervezet az Egészségügyi Tanácsadó (Medical Advisor-**MEDAD**), aki közvetlenül a SFOR Parancsnoknak van alárendelve. A MEDAD-nak van alárendelve a Hadszíntéri orvos csoport (**THE-ATRE SURGEON GROUP**), akik közvetlenül az ACOS-nak jelentenek. Nekik van alárendelve az MJLC-ben működő Egészségügyi Koordináló Központ (**MEDCC**)

(Lásd az SFOR teljes logisztikai szervezetét a 4-es vázlaton)

A Hadszíntéri Vezetőorvos feladatai:

- 1.) Kijelöli a hadszíntér alap-, illetve irányelveit;
- 2.) Az egészségügyi biztosítással kapcsolatos kérdéseket bedolgozza a logisztikai tervbe;
- 3.) Felügyeli az egészségügyi jelentéseket;
- 4.) Irányítja a hadszíntéri orvos csoportot;
- 5.) Technikai támogatást és hivatalos segítséget nyújt a **MEDCC**-nek (MJLC belül).

MJLC (Többnemzetiségű Egyesített Logisztikai Központ). Mikor 1995-ben a már sokat emlegetett Memorandumban az MJLC felépítésének a szervezésekor úgy hozzávetőleg egy 50 fős törzzsel számoltak, az 1999-es legfrissebb állománytábla szerint **91 fős** az SFOR MJLC szervezete.

MJLC feladatai:

A J-4 vezetése és irányítása alatt felelős a hadszíntér logisztikai támogatásának megszervezéséért és irányításáért. Beleértve:

- Mind az öt ellátási osztályt;
- A szállítást és a közlekedést;
- Az egészségügyet;
- A szerződéskötéseket.

Az MJLC négy fő szervezete és ezek feladatai:

1.) Hadszíntéri Mozgatósi Koordinációs Központ (TMCC):

- Vezeti és irányítja a közös pénzalap felhasználását a mozgatókkel kapcsolatban az SFOR egész felelősségi körzetén belül;
- Elkészíti a vészhelyzeti csapatkivonás tervét, és annak a logisztikai biztosítását.
- Az SFOR-on belül irányítja a közlekedést;

2.) Egyesített Logisztikai Koordinációs Központ (JLCC):

- Koordinálja és irányítja a fenntartási és szolgáltatási biztosítások területét az egész hadszíntéren belül;
- Koordinálja és prioritizálja az összes fenntartási erőfeszítést;
- Közvetlenül ellenőrzi a MILU-t (Multinational Integrated

Logistic support Unit/Többnemzetiségű Egyesített Logisztikai Támogató Csapat), ha van;

- Összeköttetést hajt végre a NSE / National Support Element/-k (Nemzeti Támogató Elem) reprezentánsaival.

3.) Hadszíntéri Egyesített Szerződés-kötési Iroda (TACO):

- Központi koordináló jogköre és felelőssége van a hadszíntéri szerződés-kötések támogatására;
- Felelős a hadszíntéri szerződés-kötési eljárások elkészítéséért;
- Felelős a NATO és nem NATO országok közötti esetleges szerződés-kötési anomáliák feloldásáért.

4.) Egészségügyi Koordinációs Központ (MEDCC):

- Koordinálja az egészségügyi szolgáltatásokat és az egészségügyi biztosítást;
- Felelős a betegek kezeléséért és evakuálásáért;
- Felelős az egészségügyi logisztikai irányításáért;
- Felelős a preventív egészségügyi biztosításért.

1999 elején a NATO-nál és a SHAPE-nál a többnemzetiségű logisztikai kérdéskörrel kapcsolatban négy különböző variációt dolgoztak ki.

(a koncepciókat a 5-6-7-8-9-es vázlatokon mutatom be)

A fő kérdés azon van, hogy az MJLC milyen viszonyban legyen a CJ-4 törzssel. Le kellett fektetni a funkcionális és doktrínális kereteket, amelyekért az egyik vagy a másik törzs a felelős. **A CJ-4 törzs feladatait röviden a következőkben állapították meg:**

- Javaslattétel a parancsnoknak az alkalmi harci kötelék logisztikai támogatásának alapelveiről;

- Terv a logisztikai támogatásért;
- Prioritások megállapítása a fő logisztikai felelőségeknél.

Az MJLC felelős:

- A nemzeti erők kitelepülésének összehangolásáért;
- A csapatmozgások ellenőrzéséért;
- Az ellátások, szolgáltatások koordinálásáért;
- Az egészségügyi támogatásáért;
- A Befogadó Nemzeti Támogatási Egyezményért (Host Nation Support Agreement -HNSA);
- Az összekovácsolásokért, egyeztetésekért.

A Brüsszeli álláspont szerint a jövő évezred CJTF, MJLC doktrínája és koncepciója:

Létrehozni egy megfelelően rugalmas, integrált szervezetet a több-nemzetiségű logisztikáért.

A koncepció lényege, hogy a megkettőzöttséget elkerülje és, hogy hatékonyan a küldő nemzetek megalégedettségére végezze a feladatát, mert ha nem, van más alternatíva (Északi-Lengyel Dandár).

Az SFOR többnemzetiségű logisztikájából talán a legjobban kirívó példa az Északi-Lengyel Dandár Támogató Csoportja. A dandárt támogató csoport négy bázison települ (Horvátországban kettő, Bosznia-Hercegovinában egy), az egyik (a vezető és a legnagyobb) itt a hazánkban található Pécsen. *A Támogató Csoportnál több alkalommal vettem részt előadásokon, illetve tudtak számomra konzultációt biztosítani. A tapasztalataimat szereztem röviden közre adni annak a megértésére, hogy a többnemzetiségű logisztikai koncepció, még nincs teljesen kiforrva.*

Az Északi Támogató Csoport (NSG-Nordic Support Group) szervezeteit, elhelyezkedésüket, utaltsági rendjüket a 10-11-12-es vázlatokon kívánom bemutatni.

Az NSG feladatot természetesen a dandárparancsnoktól kapja, de mivel a pénzügyi keretet a küldő országok határozzák meg, így működik egy Északi Koordináló Csoport (NCG), amelyet az öt küldő ország delegáltjaiból áll. A fiskális dolgokat ők határozzák meg és ebbe a dandárparancsnoknak nincs beleszólása. Az NSG ugyanazon feladatokat látja el, mint az MJLC, vagy az MNLC csak kicsiben de csak erre a dandárra vonatkozóan. Az NSG-t alkotó állományt tulajdonképpen az öt ország Nemzeti Támogató Eleméből (NSE) állították össze. Az NSG feladatai általában a következők lehetnek:

- a többnemzetiségű egység pénzügyi irányítása,
- logisztikai biztosítás tervezése, szervezése.

A költségvetés tervezését a nemzetek külön készítik el. A közös egységek költségvetését készíti el az NSG. A költségeket ezután megosztják, és arányosan fizetik ki a küldő nemzetekkel.

Az SFOR mandátummal rendelkező csapatok 30 napos készlettel kell, hogy rendelkezzenek.

NATO alap logisztikai biztosítási elve, hogy a csapatoknak 30 napos készlettel úgynevezett "átlagos napi felhasználás" (day of supply -DOS-) -sal kell rendelkezniük.

A készlet elhelyezkedésének (lépcsőzésének) megosztására egy igen logikus, és gazdaságos változatot dolgoztak ki az NSG-ben:

- 7 napos készlet a zászlóaljakkal;
- 7 napos készlet a támogató csoportnál (NSG);
- 16 napos készlet a Küldő Országokban (Troop Contributing Nation - TCN-).

(A küldő országoknak fel kell készülniük arra, hogy ha szükség van rá 14 napon belül a készleteket a helyszínre, tudják szállítani).

Így az Északi-Lengyel Dandár öt országa megtakarította a 16 napi készlet letelepítését, raktározását, kezelését, őrzés-védelmét stb.

Az újszerű eljárások az IFOR / SFOR logisztikai biztosításban:

- Első NATO hadművelet;
- Első felelősségi területen kívüli művelet;
- Első kitelepülés a volt keleti blokk országaiba;
- Először dolgoznak együtt volt VSZ országok NATO országokkal (néha volt VSZ tiszt parancsnoksága alatt);
- Először próbálják meg követni az MC 319-et (A NATO Logisztikai Alap- és Irányelvei);
- Először alkalmazzák nem NATO tagországok a NATO logisztikai ellátás és támogatás elveit (az eddigi ENSZ mandátumos többnemzetiségű békeműveletek alatt mindig az ENSZ logisztikai biztosításának megfelelő támogatásban részesültek az akciókban résztvevő országok);
- Először valósul meg magában a NATO logisztikában, hogy a logisztikai elemek (logisztikai bázisok) nem a hadműveleti területen belül települnek, hanem azon kívül (más országok területén pl: Horvátország, Magyarország).

A 21. század logisztikájának a kiinduló alappillére a katonai és az általános logisztika 6 M-je közül az egyik, amely katonai logisztikában csak békében a legfontosabb a "megfelelő költséggel".

A Nemzetvédelmi Egyetemen folyó "NATO orientációs" logisztikai törzstiszti tanfolyamok utolsó hetében mindig levezetésre kerül egy gyakorlat melynek röviden az a célja, hogy egy többnemzetiségű dandár

- Építési erődítési anyagok (negyedik osztály).
- Általános hajtóanyagok (harmadik osztály);
- Viz, friss élelmiszer (első osztály);

• *Közösen használt anyagok (Common User Items-CUI):*

Nem kellene az anyagokat olyan módon csoportosítani, ahogyan most ezt az SFOR misszióban el kell végezni:

A 21. század logisztikai biztosításának is ez a fő problémája. Ha a 90-es évek slágere az interoperabilitás megvalósulna, és nem csak szabályzatokban és MC-kben (Military Committee) /Katonai Bizottság NATO/, hanem a valóságban, akkor minden tekintetben létrejönne az optimális megoldás. A békeműveletek logisztikai támogatásának építőkövei közül a legdrágábbat a Nemzeti Támogató Elemet (NSE) effelejűtőlünk és csak a saját logisztikai erőnkre (MILLU) és a Befogadó Nemzeti Támogatásra (HNS) volna szükség.

(9 különböző, de európai orszá)g) kitelepülés előtti szemrevételezését hajt-
sa végre, és mint a G-4 törzs tegeyen az általános logisztikai biztosításra
egy jelentést a dandár-parancsnoknak. A törzsök (szindikátusok) egy
általuk megválasztott szervezetben és feladatmegosztásban dolgoztak. A
problémát a törzsöknek az jelentette, hogy az állományban volt egy
logisztikai zászlóalj. Ennek a logisztikai zászlóaljnak nem tudták
meghatározni a feladatait, mindig módosítást kértek az állománytáblájára.
(Nehézzen tudták értelmezni egy nemzeti feltelettségben működő logisztikai
támogatási rendszerben a logisztikai zászlóalj helyét, szerepét. A
helyzetbeállításakor ráadásul ez a zászlóalj egy magyar logisztikai zászlóalj
volt így még nehezebben tudták elképzelni mondjuk a javító szervezetek
alkalmazását. A javaslatok lenyege a javító erők leredukálása csak egy
szakasz szintre, az egészségügyi erők felemelése, a szállító erőknek, ha
lehetőségés gépjárműtípus váltása, mert a rendszerezett technika nem
alkalmas konténer szállításra, illetve "DROPS" technológia alkal-
mazására.)

• *Nem közösen használt anyagok (Non- Common User Items - NCUI):*

- Harci élelmiszer (első osztály);
- Ruházat, fegyverzet, alkatrészek (az egész második osztály);
- Speciális hajtó és kenőanyagok (harmadik osztály);
- Lőszer és robbanóanyagok (teljes ötödik osztály).

Ez a törekvés egyenlőre csak Brüsszelben található meg, az országok, érthető módon megpróbálnak mindent saját maguk gyártani és előállítani. (Ebben a tekintetben a VSZ előbbre járt és ott megvalósul ez a szemlélet, most persze nem politikai oldalról vizsgálva a kérdést, hanem pusztán a logisztikai támogatás területétéről). Egy közös akcióban vagy a most oly divatos szóval *"fellépésen"* kényelmetlen, hogy nem tudják a résztvevő NATO országok logisztikailag megsegíteni egymást, mert nincs két közös hadifelszerelésük. A többnemzetiségi köteléken belül, amely mondjuk nem békefenntartást végez, hanem béketeremtést vagy béke-kikényszerítést, egy esetleges anyagi javak pusztulása (szabotázs, véletlen baleset), egy résztvevő országot pánikhelyzetbe hozhat, mert senki sem tud adni neki, például lőszeret!? Nyilván nem véletlen, hogy az MC 319/1 szerint a logisztikai támogatás nemzeti felelősség kell, hogy legyen.

De most a 21. század küszöbén, amikor a világban egyre nehezebben adnak pénzt fegyverekre, missziókra, a nagy békeszervezetek az ENSZ-el az élen anyagi gondokkal küzdenek, ha tetszik, ha nem törekedni kell olyan fegyverrendszerek kifejlesztésére, amelyek már a tervezőasztalon többnemzetiségűek és mikor hadrendbe fognak állni ne csak egy országban, hanem esetlegesen egy unión (Nyugat Európai Unió -Eurofighter 2000-), egy szervezeten belül (NATO) rendszeresítsék.

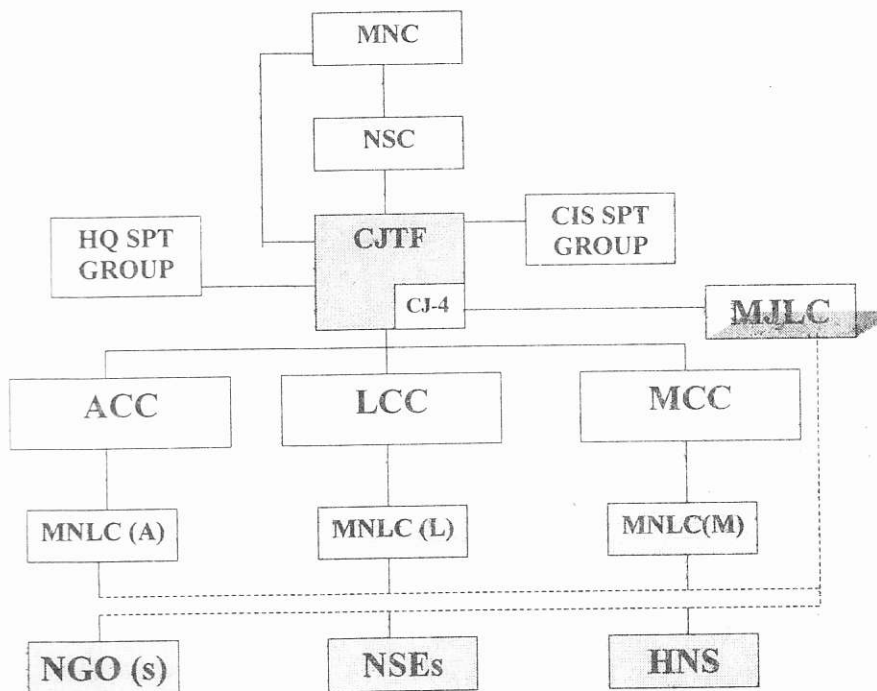
Visszatérve a *"pécsi"* példára elgondolkodtató, hogy a három skandináv állam nem képes egy közös javító szervezetet működtetni, mert a technikáik különbözőek, és a szakjavító állomány nincs rá kiképezve, nincsen meg a megfelelő alkatrészbázis, illetve a szaktechnikák.

Röviden összefoglalva, a jövő évezrednek le kell vetnie a pillanatnyi egyéni és önös érdekeket, és be kell látni, hogy mint minden a világon a hadseregek is majd csak úgy tudnak működni, ha legalább a tömbökön belül megvalósul majd az interoperabilitás. (Elképzelni is nehéz, ha a számítástechnikában nem egy elfogadott szabvány alapján gyártanák a hardvereket, illetve készítenék el a szoftvereket).

A TÖBBNEMZETISÉGŰ ÖSSZHADERŐNEMI HARCI KÖTELÉK

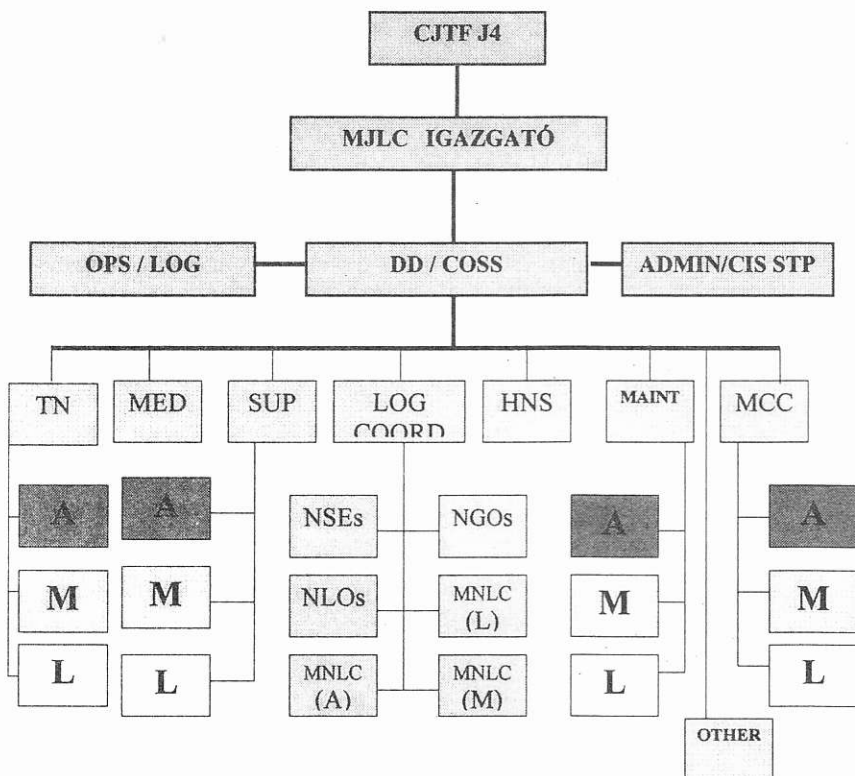
Logisztikai szervezete

(1. számú vázlat)

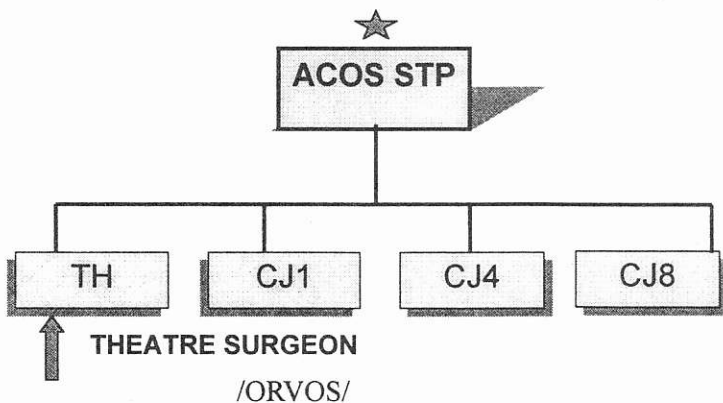
AZ MJLC JAVASOLT FELEPÍTÉSE

(2. számú ábra)

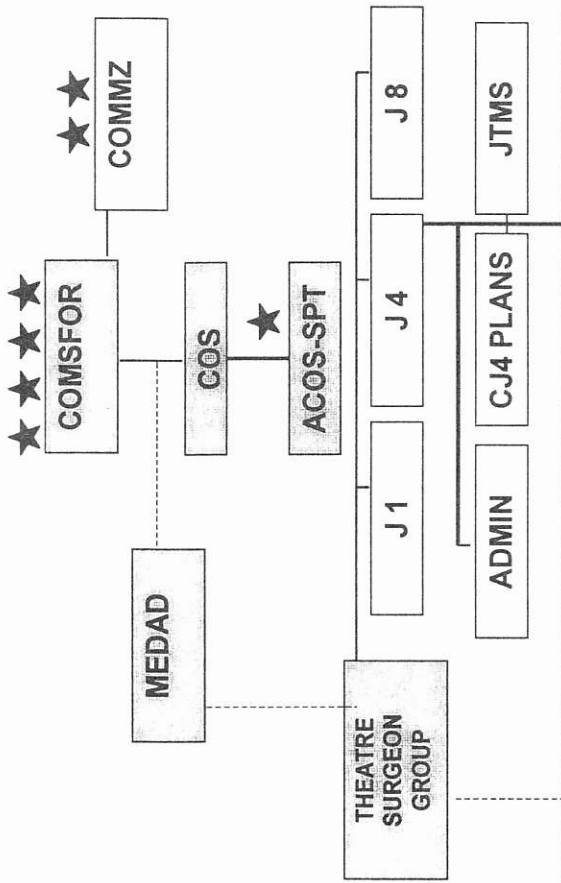
ACOS FELEPÍTÉSE

(3.számú ábra)

SFOR PARANCSDNOKSÁGTÁMOGATÓ (C2) STRUKTÚRÁJA

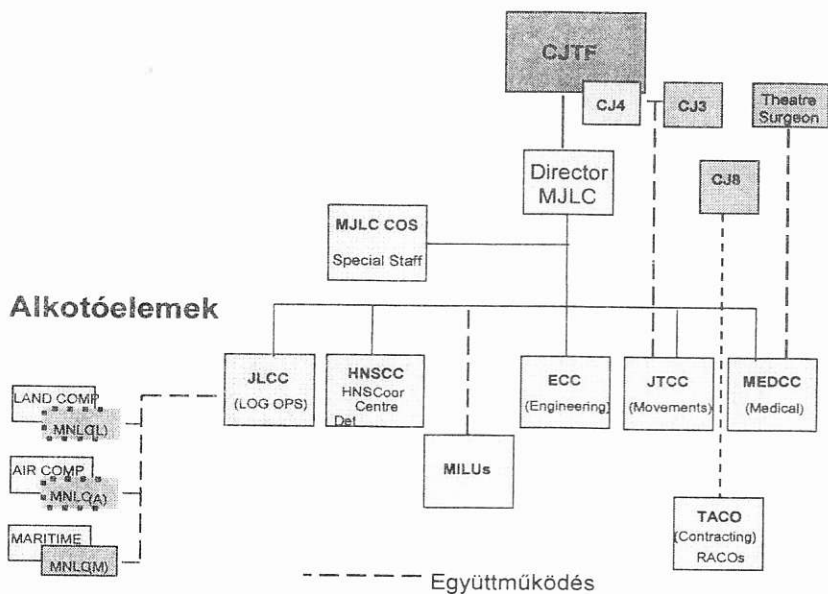
(4.számú vázlat)

TÖBBNEMZETISÉGŰ EGYESÍTETT LOGISZTIKAI KÖZPONT (MJLC)

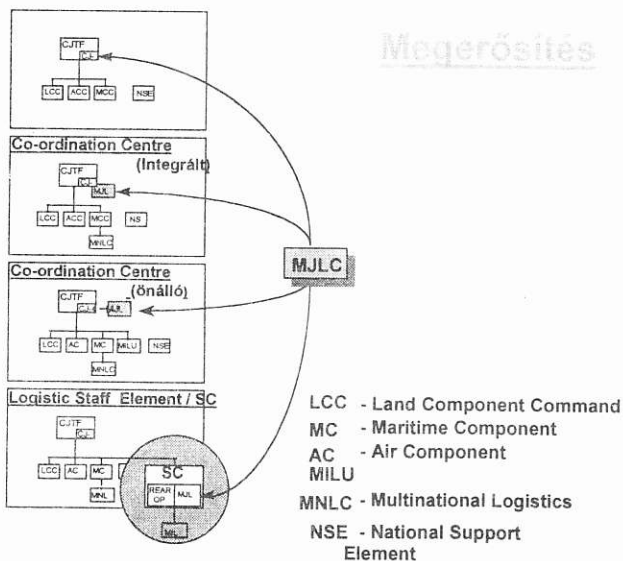
MOBIL MJLC SZERVEZETE

(5. számú vázlat)

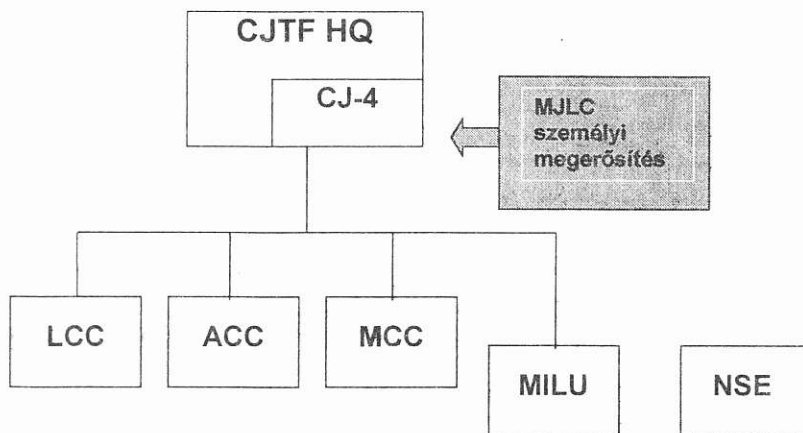
VÁZLATOK AZ MJLC ALKALMAZÁSÁRA A 21. SZÁZADBAN

(6. számú ábra)

1.SZÁMÚ VÁLTOZAT A MEGERŐSÍTÉS

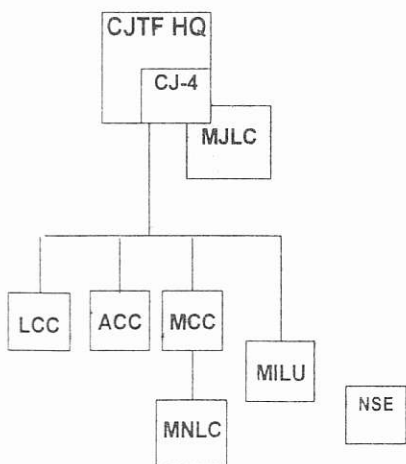
(7.számú vázlat)

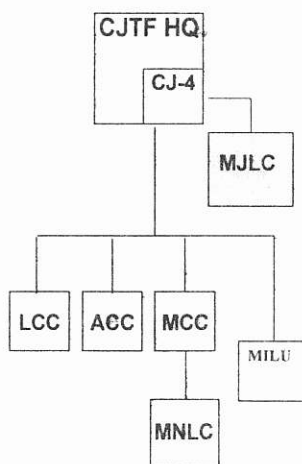
2-3. SZÁMÚ VÁZLATOK INTEGRÁLÁS - ÖNÁLLÓSÁG

(8.számú vázlat)

Co-ordination Centre (integrált)

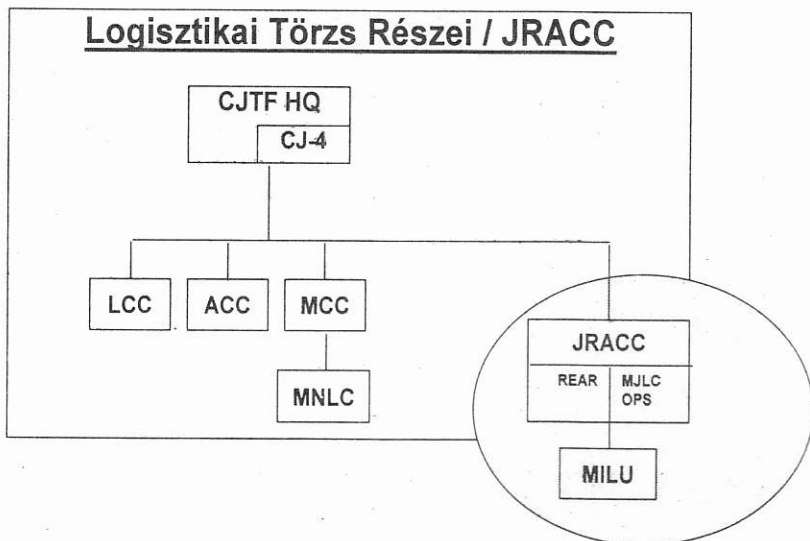

Co-ordination Centre (önálló)

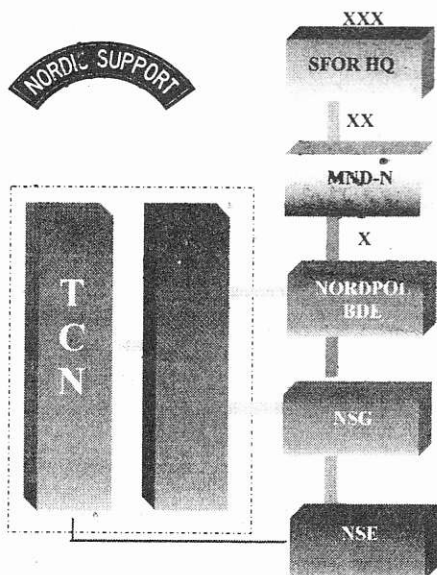
4. SZÁMÚ LEHETŐSÉG MÖGÖTTES UTÁNPÓTLÁS BIZTOSÍTÓ SZERVEZET

(9.számú vázlat)

LOGISZTIKAI VEZETÉS ÉS IRÁNYÍTÁS A 'PÉCSI' ÉSZAKI-LENGYEL TÁMOGATÓ CSOPORTNÁL

(10.számú vázlat)

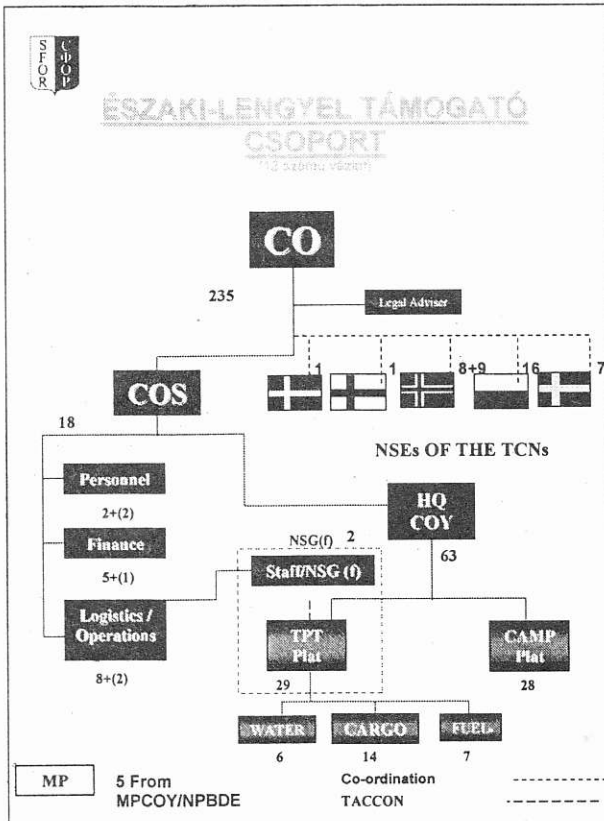

NEMZETI TÁMOGATÓ ELEM Elhelyezkedés

(11. számú vázlat)

(12. számú vázlat)

A VÁZLATOKBAN HASZNÁLT RÖVIDÍTÉSEK VÁZLATONKÉNTI MEGOSZLÁSBAN

Parancsnoki funkció

Koordináló / végrehajtó funkció

1 VÁZLAT

MNC	Főbb NATO Parancsnok (-ság)
MSC	Főbb alárendelt Parancsnok (-ság)
HQ SPT GROUP	Parancsnokság Támogató Csoport
CJTF	Többnemzetiségű Összhaderőnemi Harci Kötélék
CIS SPT GROUP	Kommunikációs és Informatikai Rendszer Támogató Csoport
MJLC	Többnemzetiségű Egyesített Logisztikai Központ
MNLC	Többnemzetiségű Logisztikai Központ (L: szárazföldi; A: légiereő; M: haditengerészeti)
ACC; LCC; MCC	Többnemzetiségű Parancsnokságok (L: szárazföldi; A: légiereő; M: haditengerészeti)
NGO	Nem Kormányzati Szervezet
NSE	Nemzeti Támogató Elem (-ek)
HNS	Befogadó Nemzeti Támogatás

2 VÁZLAT

TN	Szállítás
MED	Egészségügy
SUP	Támogatás

LOG COORD	Logisztikai Együttműködés
MAINT	Karbantartás
MCC	Közlekedés Koordináló Központ
OPCON	Hadműveleti Irányítás
OPLOG	Hadműveleti Logisztika

3 VÁZLAT

ACOS	Törzsfőnök segítő
THEATRE SURGEON (GROUP)	Hadszintéri orvos(csoport)

4 VÁZLAT

COMSFOR	SFOR Parancsnok
MEDAD	Egészségügyi Tanácsadó
COS	Törzsfőnök
ACOS	Törzsfőnök segítő
THEATRE SURGEON (GROUP)	Hadszintéri orvos(csoport)
ADMIN	Adminisztráció
JTMS	Egyesített Hadszintéri Közlekedési Törzs
MEDCC	Egészségügyi Koordináló Központ
TMCC	Szállítási KK
JLCC	Egyesített Logisztikai KK
TACO	Hadszintéri Egyesített Szerződéskötő Iroda
ECC	Műszaki KK

5 VÁZLAT

CJTF	Többnemzetiségű Összhaderőnemi Harci Kötélék
MJLC	Többnemzetiségű Egyesített Logisztikai Központ

THEATRE SURGEON (GROUP) Hadszintéri orvos(csoport)

JTCC	Egyesített Közlekedési Koordináló Központ
MEDCC	Egészségügyi Koordináló Központ
TMCC	Szállítási KK
JLCC	Egyesített Logisztikai KK
TACO	Hadszintéri Egyesített Szerződéskötő Iroda
ECC	Műszaki KK
MNLC	Többnemzetiségű Logisztikai Központ (L: szárazföldi; A: légi; M: haditengerészet)
ACC; LCC; MCC	Többnemzetiségű Parancsnokságok (L: szárazföldi; A: légi; M: haditengerészet)
HNSCC	Befogadó Nemzeti Támogatást Koordináló Központ
MILU	Többnemzetiségű Egyesített Logisztikai Támogató Csapat

6-7-8-9 VÁZLATOKHOZ

CJTF	Többnemzetiségű Összhaderőnemi Harci Kötelék
MNLC	Többnemzetiségű Logisztikai Központ (L: szárazföldi; A: légi; M: haditengerészet)
ACC; LCC; MCC	Többnemzetiségű Parancsnokságok (L: szárazföldi; A: légi; M: haditengerészet)
MILU	Többnemzetiségű Egyesített Logisztikai Támogató Csapat
NSE	Nemzeti Támogató Elem (-ek)

JRACC	Egyesített Mőgöttes Terület Parancsnokság
Staff	Törzs

10 VÁZLAT

TCN	Küldő Ország
NCG	Északi Koordináló Csoport
NSG	Északi Támogató Csoport
NSE	Nemzeti Támogató Elem (-ek)
NORDPOL BDE	Északi-Lengyel Dandár
MND-N	Többnemzetiségű Hadosztály - Északi
SFOR HQ	SFOR Parancsnokság

12 VÁZLAT

CO	Parancsnok
COS	Törzsfőnök
Personnel	Személyügy
Finance	Pénzügy
Logistics/Operations	Logisztikai Hadművelet
HQ COY	Törzs század
TPT Plat	Szállító szakasz
CAMP Plat	Táborüzemeltető szakasz
MP	Katonai Rendész
Water	Víz
CARGO	Ált. teher
FUEL	Üzemanyag

5 from MPCOY/NPBDE 5 fő katonai rendész az Északi-Lengyel Dandárból.

A KATONAI LOGISZTIKAI FOLYAMATOK TÉRINFORMATIKAI TÁMOGATÁSA, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A BEFOGADÓ NEMZETI TÁMOGATÁSRA

Zsinkó József¹

Az utóbbi években a honvédségen belül is felértékelődött a térinformatika jelentősége. A haderőreform egyik kiemelt feladata a Magyar Honvédség logisztikai rendszerének korszerűsítése. A nemzetgazdasági forrásoknak a korábbiakhoz képest nagyobb mértékű igénybevétele és a NATO-hoz való csatlakozás egyaránt előtérbe helyezte a hazai logisztikai háttér lehetőségeinek, képességeinek felmérését. Az integrációt előkészítő rendezvények, gyakorlatok tapasztalatai azt igazolják, hogy a NATO-környezetben kialakított fejlett technológiák előnyei hazai relációban, jelenleg nem érvényesülnének.

A Magyar Köztársaság a NATO védelmi képességeihez való hozzájárulás érdekében elfogadta a **Befogadó Nemzeti Támogatás (BNT)** követelményeit és kötelezettséget vállalt arra, hogy az ezzel kapcsolatos szabályokat és eljárásokat beépíti a haderő fejlesztési és alkalmazási terveibe. Ennek értelmében készen kell állni a BNT feladatainak ellátására, a megerősítő erők fogadására, azok bevetése végrehajtásának biztosítására.

A BNT keretében:

- Biztosítani kell az erők fogadásához és további mozgásuk megszervezéséhez számba vehető kirakó légibázisokat, vasúti ki- és átrakó állomásokat; a logisztikai támogatást;
- Át kell adni a szükséges közlekedési és szállítási információkat, beleértve a közúti hidak minősítéseit és jelöléseit is;
- Rendelkezésre kell bocsátani a szükséges műszaki tároló létesítményeket (polgári létesítményeket is);

Dr. Zsinkó József alezredes, egyetemi docens, a hadtudomány kandidátusa, térinformatikai szakmérnök, ZMNE Logisztikai tanszék

- Meg kell szervezni a folyami átkelő és komp biztosítását (mozgásbiztosítás);
- Szabványosított szoftverek alkalmazásával olyan adatbázist kell kifejleszteni, amely az összes infrastrukturális és egyéb létesítmények adatait tartalmazza és amelyeket a NATO logisztikai jelentő rendszeren keresztül a Szövetség rendelkezésére kell bocsátani;
- Biztosítani kell a NATO szabványok szerinti térképeket.

A BNT a felmerülő szükségletek kielégítését magas fokon integrált, egymással kommunikálni és együttműködni képes szervezetek tevékenységére épül. A térben és időben változó szükségletek komplexitása, a megoldandó feladatok bonyolultsága új módszerek és eszközök alkalmazását igényli a vezetés és a végrehajtás szintjén egyaránt.

Tanulmányomban az összetett problémák megoldását támogató térinformatikai eljárások lényegével, tartalmával és távlataival kívánok foglalkozni, az alábbiak szerint:

- A térinformatika, mint integráló technológia;
- A katonai térinformatikai rendszer építésének filozófiája;
- A katonai logisztikai térinformációs modell célja, rendeltetése, kapcsolatai;
- A nemzetgazdasági források katonai célú igénybevételének térinformatikai aspektusai;
- A szakirányú térinformatikai képzés célkitűzései.

A térinformatika, mint integráló technológia

A társadalmi és az egyéni információigény ugrásszerű növekedése, a problémák globalizálódása, valamint a számítástechnika fejlődése

világszerte felkeltette az érdeklődést a térinformatika iránt. Segítségével közelebb kerültek egymáshoz a technológiai kérdések és a hagyományos tudományágak. A térinformatika szolgáltató technológiájává vált a térbeli adatokkal foglalkozó tudományágaknak, a kapcsolódó szakterületek - például a logisztika - módszerekkel, technikákkal bővítik annak lehetőségeit. Ezek közül kiemelt szerepet játszanak az adatintegrálás, a modellezés és az elemzés, mivel ezek jól támogatják az összetett problémák megoldását.

A katonai szervezetek vezetésében és működésében kiemelt szerepet játszanak a térképi információk, hiszen a csapatok a tevékenységüket a "tér" minden lehetséges megjelenési formájában folytatják. A csapatok ellátását, kiszolgálását végző katonai és civil logisztikai szervezetek ezer szállal kötődnek egymáshoz és az őket körülvevő földrajzi környezethez, a nagy mennyiségű anyag mozgatása, a sokszereplős, bonyolult feladatrendszer komplex probléma megközelítést igényel.

A térinformatikai rendszerek adatszerkezetei - a hagyományos (papír-alapú) nyilvántartásokkal szemben - lehetővé teszik az adatok egyidejű kezelését, a felhasználók számának korlátozása nélkül. További előnyként vehető számításba, hogy a földrajzilag elkülönülve tárolt dokumentumok (adatok) ellenére, nagy mértékben megkönnyítik az adatnyerést, az adatok ellenőrzését és azok aktualizálását. Segítségükkel az adatok felhasználása nemcsak az eredeti gyűjtési célra korlátozódik, ezért - az adatvédelmi törvény előírásainak betartásával - azokat nagy hatékonysággal lehet más szempontok szerint felhasználni.

A hagyományos térképek esetében az alakzatok (geometriai adatok) tárolása és megjelenítése szorosan összekapcsolódik. A digitális térképezésnél a geometria és a grafika, továbbá az adatok tárolása és megjelenítése elválnak egymástól. Ez teszi lehetővé, hogy a tematikának megfelelően kialakított térképi rétegek önállóan kezelhetők, azok egymással integrálhatók és műveletek végezhetők velük. (1., 2. sz. ábra).

A katonai térinformatikai rendszer építésének filozófiája

A katonai földrajzi információs rendszer felépítése és kapcsolatai azt feltételezi, hogy az országvédelemben érintett valamennyi szervezet azonos

felfogásban létrehozott adatrendszerekkel, egymással harmonizáló hardver és szoftver környezetben működik. A csapatok vezetése, a logisztikai törzsek és a kijelölt ellátási források közötti adatcsere azonos vonatkozási felületet, azonos adatszerkezetet igényelnek a NATO-val és a hazai nemzetgazdasági szervezetekkel fenntartandó interoperabilitás fenntartásának érdekében. (3., 4. sz. ábra).

A térinformatikai rendszerek kialakításakor a Nemzeti Informatikai Stratégia és a MH Informatikai Stratégiája mellett, a Magyar Topográfiai Programot, valamint a Strukturált Rendszerelemzési és Tervezési Módszer (Structured Systems Analysis and Design Method, SSADM)² ajánlásait célszerű alapul venni.

A Magyar Honvédség térinformatikai rendszerét a Honvéd Vezérkar, a haderőnemi vezérkarok, a Logisztikai Főigazgatóság és a hadosztály, dandár vezetési szinteket figyelembe véve, felülről lefelé célszerű kiépíteni. A digitális térképi alapok (digitális vázterképek) rendelkezésre állnak, "csak" a szakadatok strukturált adatbázisát kell kialakítani. A haderőnemek, fegyvernemek és a szakcsapatok adatbázisainak kialakításánál közös adatokként a hadrendek, az állománytáblák, az anyagi-technikai készletek, az alakulatok diszlokációja és az adott vezetési szint információs rendszerének koordinálását segítő állományok jöhetnek számításba.

A katonai térinformációs rendszernek nemcsak a békében, hanem minősített időszakban is működni kell, ezért biztosítani kell a tervezett hadműveleti-harcászati feladatok képi megjelenítését, lehetővé kell tennie a harci okmányok (grafikus és szöveges) elkészítését.

Ezen elemek megfelelő mélységig történő általános alkalmazása mellett, a speciális igények kielégítését szolgáló adatbázisok a szakterületenként kialakított funkcionális modellekből épülnek fel.

2. Biztosítani kell a nyílt rendszer elv érvényesítését, a minőségjavító módszerek bevezetését, a biztonsági és adatvédelmi követelmények érvényre juttatását, a hardver-szoftver termékek beszerzésének megalapozottságát.

A katonai logisztikai térinformációs modell célja, rendeltetése, kapcsolatai

A logisztika lényege folyamat-optimalizálás, több tényező egyidejű figyelembevételével. A csapatok, a kijelölt nemzetgazdasági és katonai ellátási források egymáshoz rendelése térben és időben, valamint az anyagi folyamatok optimalizálása bonyolult, sokrétű kapcsolatrendszerre épül.

A logisztikai térinformációs rendszer céljának, rendeltetésének és kapcsolatainak definiálása során abból célszerű kiindulni, hogy a logisztikai szervezetek felépítésének, csoportosításának és manővereinek lehetővé kell tenni a csapatok béke, illetve minősített időszakban felmerülő szükségleteinek kielégítését.

A katonai logisztikai térinformációs rendszer

- **Létrehozásának célja** az ellátandók (csapatok), az ellátók (katonai és polgári logisztikai szervezetek), valamint az ellátási források közös rendszerben történő értelmezése;
- **Rendeltetése** az egyes logisztikai funkciókhoz köthető, valamint a logisztikai folyamatokban érintett objektumok térbeli elhelyezkedésére és a köztük lévő kapcsolatokra vonatkozó adatok gyűjtése, tárolása, kezelése, elemzése és megjelenítése;
- A katonai logisztikai térinformációs modell kapcsolatait az összefegyvernemi-, fegyvernemi- és szakcsapatokat kiszolgáló logisztikai szervezetek közötti, valamint az egyes vezetési szintek közötti adatmozgások reprezentálják.

A logisztikai térinformációs rendszer létrehozásakor a vektoros modell alkalmazása célszerű, mivel adatai metrikusak és topológiát is tartalmaznak. Az objektumok közötti kapcsolatok a térbeli és a leíró jellemzők szerint csoportosíthatók, amelyekkel a felhasználás céljának megfelelő szoftver segítségével hatékony térbeli elemzést végezhetünk.

A szakadatokra épülő **funkcionális kapcsolatok** igen sokfélék lehetnek. Ezek alapja az objektumok leíró jellemzőinek összehasonlítása, egymáshoz

való viszonyuk meghatározása. Megfelelő logikai függvények alkalmazásával az egyes objektumok között összetett kapcsolatok is létrehozhatók, amelyek jól támogatják az operatív, a taktikai és a stratégiai szintű döntések kialakítását.

A nemzetgazdasági források katonai célú igénybevételének térinformatikai aspektusai

A polgári és a katonai törzsadattárak létrehozásával már békeidőszakban ki kell alakítani azokat a strukturált adatbázis-rendszereket, amelyek segítségével bármely időszakban meg lehet határozni a logisztikai támogatás lehetséges és szükséges mértékét, szerkezetét, valamint a feladat végrehajtásába bevonható erőket és eszközöket.

Megfelelő műszaki és jogi háttér megteremtésével a katonai térinformatikai rendszernek a (tervezett és részben megvalósult) logisztikai szolgáltató központok informatikai hálózatához történő csatlakozása révén olyan *"virtuális logisztikai központ"* működtetésére nyílna lehetőség, amely egyesítené az egymástól elszigetelten működő erőforrások előnyeit.

A katonai logisztikai funkciók szerinti felosztásnak megfelelően a "civil" törzsadattár a védelem szempontjából közvetlenül alkalmazható, csereszabatos kapacitások és szolgáltatások adatait tartalmazza (5., 6., 7., 8. sz. ábra):

- **Ellátás-elosztás:** a nemzetgazdaság bázisán (a csővezeték-rendszerek, tárolók, állomások is) tárolt anyagi készletek fajtája, mennyisége, minősége; az ipar, a mezőgazdaság és az erdőgazdaság termelési, szolgáltatási kapacitása;
- **Üzemfenntartás:** ipari javítóbázisok, szervizállomások kapacitása;
- **Egészségügy:** lélekszám, népsűrűség, a lakosság egészségügyi helyzete; az egészségügyi intézmények típusa, kórházi ágyak száma, az ellátás struktúrája; vér, vérpótló szer, gyógyszer, gyógyászati segédeszközök mennyisége, összetétele; egészségügyi szakállomány létszáma, összetétele;

- **Közlekedés:** az országos közlekedési hálózat műszaki és forgalomtechnikai adatai; közlekedési alágazatonkénti bontásban a járműállomány kapacitása; pályaudvarok, kikötők, repülőterek személy- és áruforgalmi, valamint rakodási lehetőségei; a rombolások helyreállítására kijelölt anyagok, technikai eszközök és szervezetek adatai;
- **Elhelyezés, objektumok üzemeltetése:** víz-, csatorna-, gáz-, hő-, villamos-energiahálózat felépítése, csatlakozási lehetőségei, azok kapacitása.

A makro szintű gazdasági, infrastrukturális adatokat a szakminisztériumok és az országos hatáskörű szervezetek, az egyes településekre vonatkozó adatokat pedig az önkormányzatok kezelik. Az adatok gyűjtését és naprakészen tartását interdiszciplináris módon, a különböző szakterületek művelőinek együttműködésével lehet elvégezni.

Az adatmodellek kialakítása a rendelkezésre álló kapacitások, illetve a prognosztizált szükségletek bázisán, kétféle módon lehetséges:

- Az ellátási, szolgáltatási kapacitások településenkénti modelljének kialakítása, *tekintet nélkül a szükségletekre;*
- A *szükségletek alapján* igénybevételre tervezett (Védelmi Terv) kapacitások modelljének kialakítása, településenkénti bontásban.

Úgy ítéljük meg, hogy az első változat szerinti modell létrehozásához nagy kapacitású adattárakra van szükség. Az adatok összegyűjtése és karbantartása rendkívül időigényes, több közreműködő folyamatos, összehangolt tevékenységét igényli. A reálisan kezelendő információ mennyiségét tekintve a kapacitás-bázisú modell kialakítása és fenntartása a katonai logisztikai térinformatikai rendszer működtetése szempontjából nem indokolt.

A második változat szerinti modell rövidebb idő alatt, kevesebb költséggel hozható létre. A védelmi tervezési folyamat során kialakult döntéseknek megfelelően az egyes funkcionális modulok közvetlenül levezethetők, s ezzel lehetővé válik az *"azonnali"* alkalmazásuk is.

A 9., 10., 11. sz. ábrák egy ZHCS szállítási útvonalának, egészségügyi és ellátási körzetének tematikus térképeit és szakadatbázisát tartalmazzák. A törzsek és a szolgálatiág-főnökök valós időben tudják nyomon követni a kijelölt térségben tevékenykedő alegységek helyzetében beállt változásokat, alternatívákat tudnak kidolgozni az ellátási-utaltsági rend kialakítására, módosítására.

A szakirányú térinformatikai képzés célkitűzései

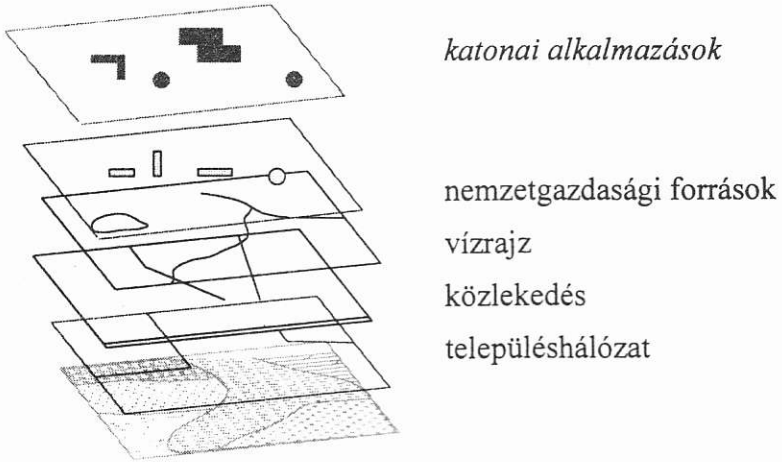
A tanszékünkön folyó képzés tartalmi és módszertani megújítása nemzetközileg is elismert, konvertálható ismeretek átadását igényli. Ezért - összhangban a szak fejlesztési és minőségbiztosítási stratégiájával - a hallgatók szakirányú térinformatikai képzését tűztük ki célul, valamennyi képzési formában (alapképzés, szakirányú továbbképzés, felsőszintű katonai vezetői képzés és PhD alprogram).

A műszaki háttér megteremtése céljából FEFA pályázatot nyújtottunk be egy térinformatikai laboratórium létrehozására, hogy új alapokra tudjuk helyezni a logisztikai folyamatok kutatását és oktatását. A térinformatikai fejlesztés eredményei közvetlenül hozzájárulhatnak a Brit Királyi Logisztikai Iskolával négy éve tartó, angliai és magyarországi helyszíneken levezetett "MAGLITE" logisztikai gyakorlat és a NATO törzstiszti tanfolyamokon folyó felkészítés infrastrukturális hátterének javításához.

A hallgatók bevonásával - tudományos diákköri pályázatok, illetve szakdolgozatok révén - reális lehetőségünk nyílik arra, hogy részt vegyünk a Magyar Topográfiai Program katonaföldrajzi információs rendszerének logisztikai feladatainak kidolgozásában is.

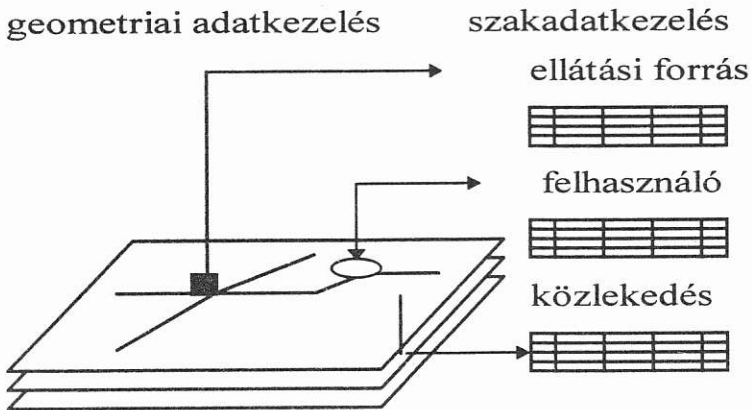
Meggyőződésem, hogy a térinformatika eszközrendszerének és módszereinek növekvő szerepe vitathatatlan a stratégiai és az operatív döntések előkészítésénél. Segítségével sikeresen oldható meg a különböző vezetési rendszerek kooperációja, a logisztikai folyamatok térinformatikai támogatása lehetővé teszi az ellátási források, valamint az ellátandók közötti kapcsolatok feladatorientált kezelését, amely végső soron a csapatok tevékenységét pozitív módon befolyásolja.

A digitális térkép rétegei

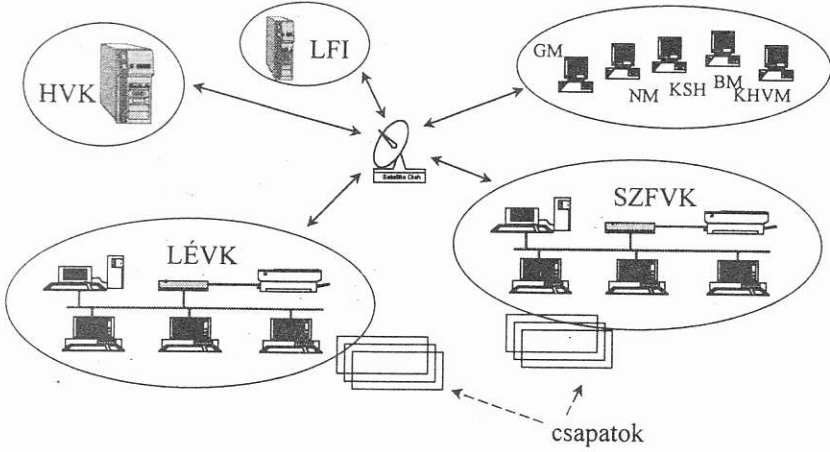
A logisztikai térinformációs rendszer adatszerkezete

2.számú ábra

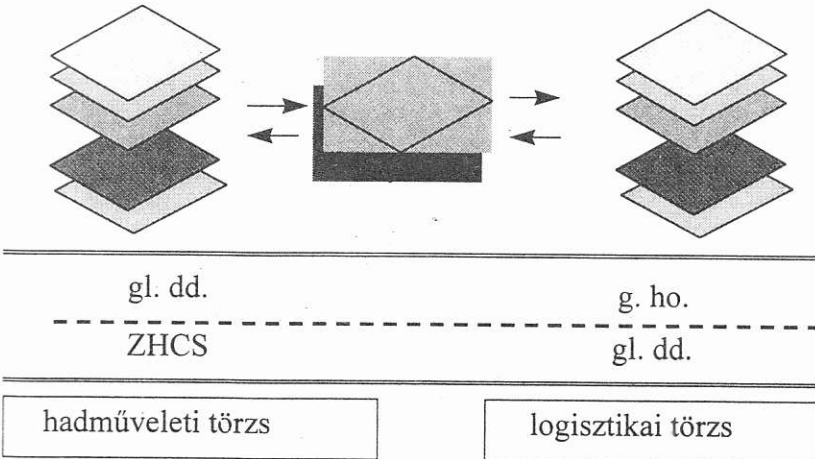
A katonai térinformatikai rendszer architektúrája

3. számú ábra

Törzsek és vezetési szintek közötti adatcsere

4. számú ábra

A civil törzsadattár főbb elemei

A közúthálózat szakadatainak struktúrája, kapcsolatai

usz	telaz	kezd	telaz	veg	tip1	tip2	km	sz (m)	helyes sz (m)	burk	firoz	hidaz	kompar
2		Budapest		Dunakeszi	efout	2	5	6/8 - 10		aszf	1		9
2		Dunakeszi		Göd	efout	2	5	6/8 - 10		aszf	1		8
2		Göd		Sződliget	efout	2							
...													
as297		Hort		Fisződ	legut	4							
as297		Ecsöd		Lórincai	legut	4							

viszonylat, burkolat, szélesség
vízi akadályok

hidak
kompátkelőhelyek, kompok

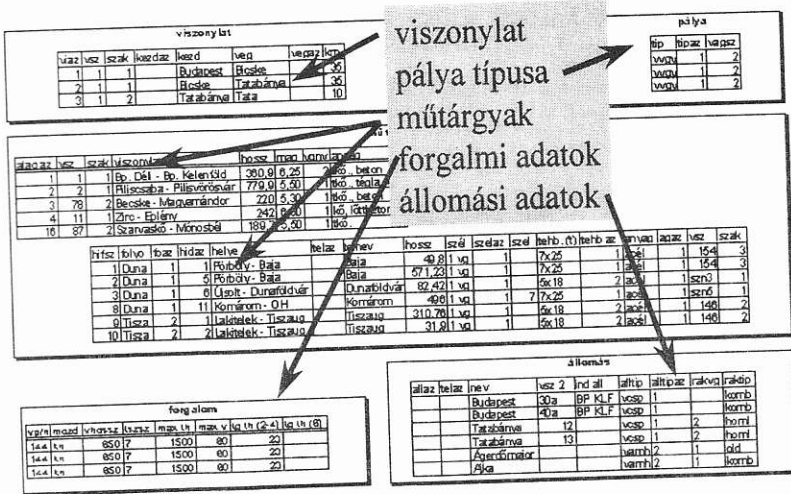
isz	firoz	nev	tip1	tip2
1	1	Duna	1	folyo
12	10	Zagyva	1	folyo

hírsz	firoz	firoz	hídaz	usz	telaz	telnev	hjelleg	hossza	tebb. (m)	tebb.az	lanveg	lagaz	
12	Duna	1	12	52	Újsolt - Dunaföldvár	Dunaföldvár	vasútköz	82.42	5x18	1	2	acél	1
13	Duna	1	13	55	Pörböly - Baja	Baja	vasútköz	49.8	7x25	1	1	acél	1
14	Duna	1	14	55	Pörböly - Baja	Baja	vasútköz	57.1	23/7x25	1	1	acél	1
21	Tisza	2	21	as485	Kisköre - Abádszalók	Kisköre	vasútköz	457.25	7x25	1	1	vas	3

isz	firoz	firoz	usz1	kompar	atkelh1	usz2	atkelh2	telaz	telnev	tkm
8	1	Duna	2	8	Göd		Surány		Göd	1672
9	1	Duna	2	9	Dunakeszi		Hóránypöngye		Dunakeszi	1665.8

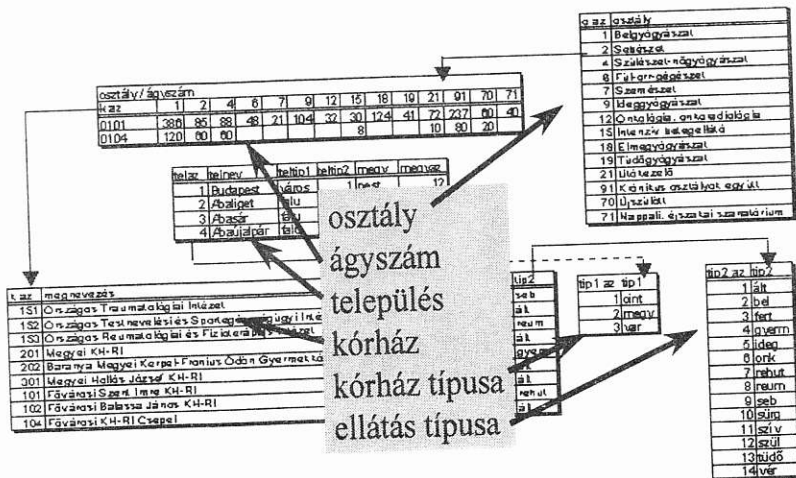
A vasúthálózat szakadatainak struktúrája

7. számú ábra

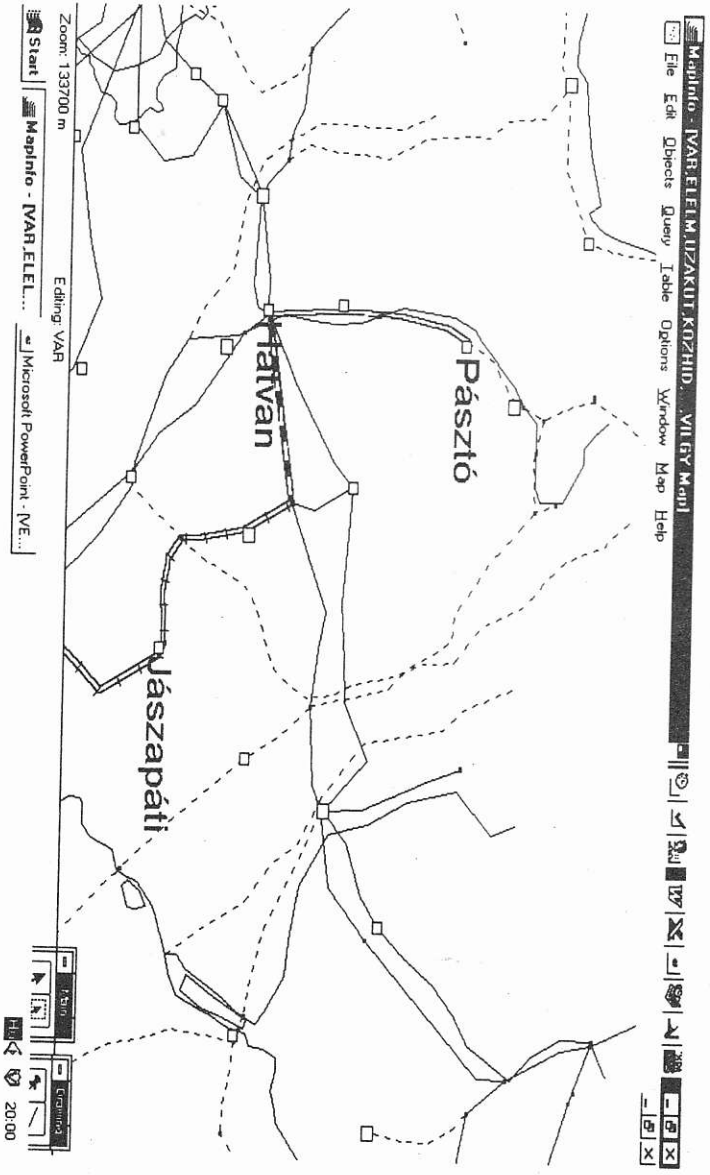
Az egészségügyi intézetek szakadatai

8. számú ábra

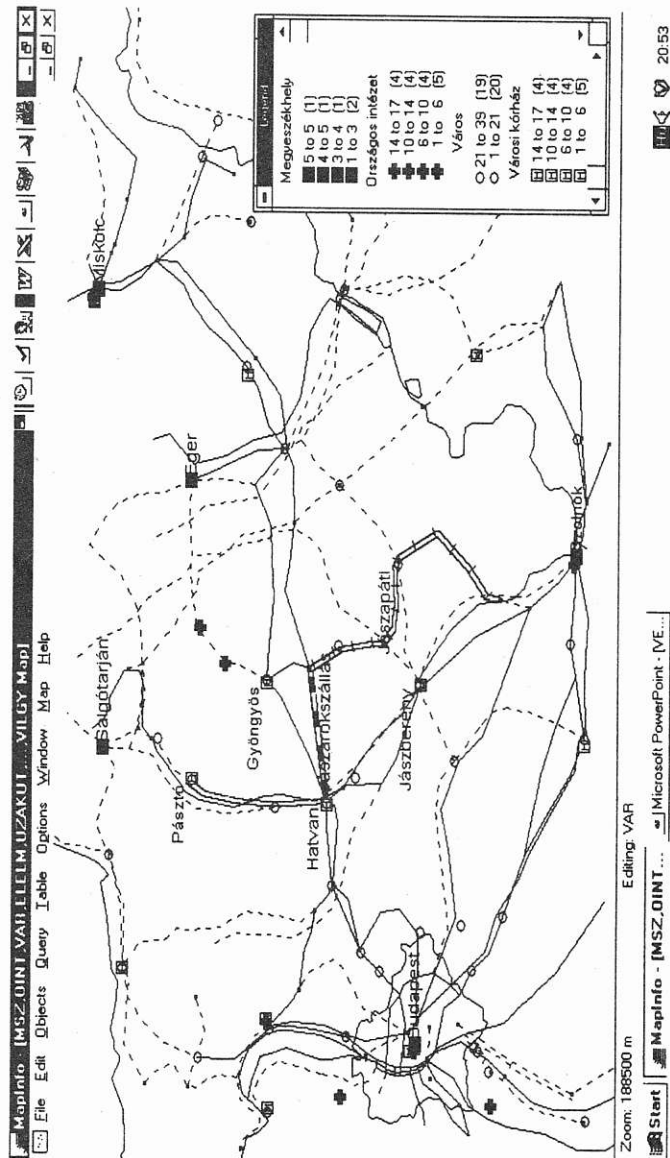
A ZHCS vasúti szállításának útvonala

9. számú ábra

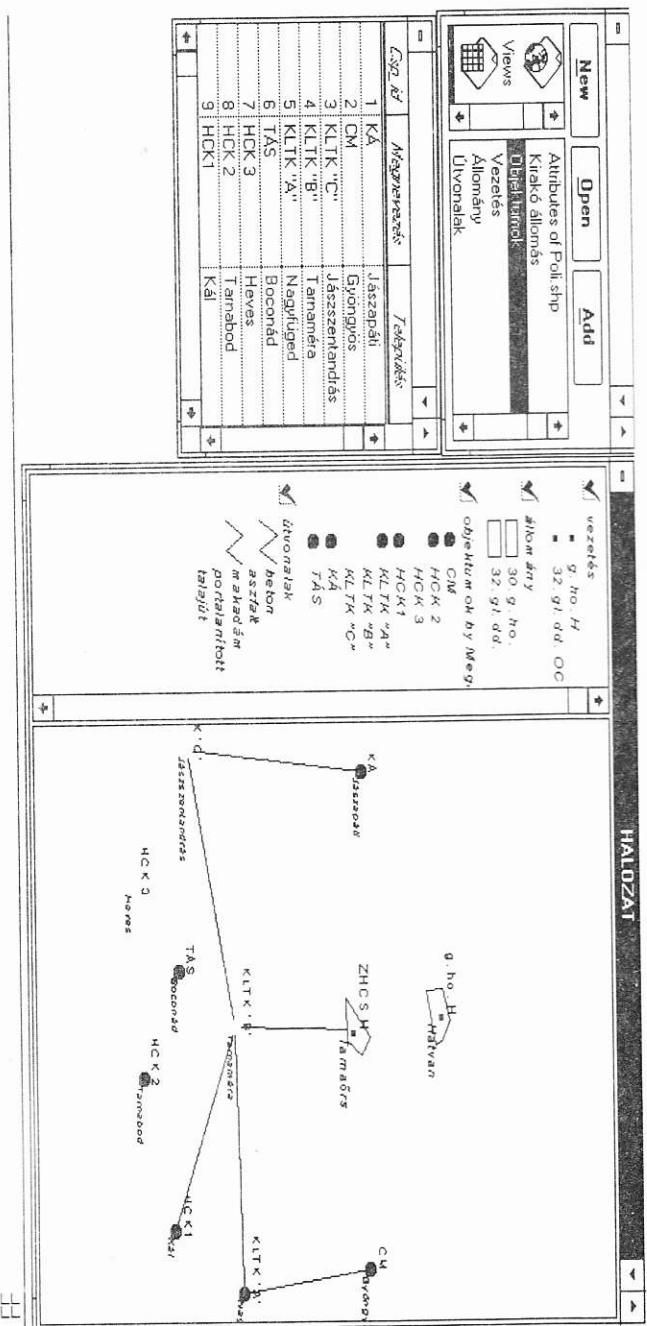
A válságkezelés térségének egészségügyi hálózata

10. számú ábra

A ZHCS ELLÁTÁSI KÖRZETE

11. számú ábra

LOGISZTIKAI BIZTOSÍTÁS - INTEGRÁCIÓ

MAGYARORSZÁG BEKAPCSOLÓDÁSA AZ IFOR LOGISZTIKAI TÁMOGATÓ TEVÉKENYSÉGÉBE

Jávor Endre ¹

1.) Bevezetés

A daytoni békemegállapodás következtében egy, a korábbi elképzelésektől, tervektől és várakozásoktól teljesen eltérő, új helyzet állt elő a katonai tevékenységben. Az egyértelmű volt, hogy egy, a szó hagyományos értelmében vett "békefenntartó" hadműveletről van szó. Ez azt jelenti, hogy a konfliktusban érintett felek kölcsönösen elfogadják az ENSZ BT közvetítését, illetve egyetértenek a műveletben résztvevő országok felkérésével, az akcióban való részvételével és saját fennhatósági területükön történő jelenlétével. Ami azonban eltérő volt, az mindenekelőtt az a tény, hogy a daytoni béke-megállapodás nem a szembenálló felek kölcsönös egyetértése és akarata következtében, hanem alapvetően erőteljes külső befolyás, az USA nyomására jött létre. Mint ilyen, különösen a kezdeti periódusban, de a későbbiek folyamán is - mind a mai napig - magában hordozta a fegyveres konfliktus újra feléledésének lehetőségét. A konfliktusban résztvevő feleket a békefenntartó hadművelet részeként alkalmazott "show power" eljárás, az erő alkalmazásával való fenyegetés tartotta vissza az újabb fegyveres akcióktól. Ez azzal járt, hogy összehasonlítva más egyéb békefenntartó akciókkal, a hadművelet sikere és a résztvevő erők biztonságának fenntartása érdekében, különösen a kezdeti időszakban, jelentősen nagyobb létszámú és hatékonyabb fegyverzetű katonai erőre volt szükség. Azt a fegyverzetet és személyi állományt, mely a fegyveres konfliktus újakezdésétől való elrettentéshez szükséges volt, csak az USA tudta rendelkezésre bocsátani. Az akció különlegességeihez tartozott, hogy bár a békefenntartó feladat végrehajtásával az ENSZ Biztonsági Tanácsa a NATO-t bízta meg, a NATO ezt a felkérést kiterjesztette a PFP országokra is.

1. Jávor Endre, ZMNE Logisztikai tanszék, "logisztikai alprogram" doktorandusz hallgató

Az újdonság a katonai tevékenységben tehát az volt, hogy az Egyesült Nemzetek felhatalmazásával és a konfliktusban részes felek egyetértésével tevékenykedő katonai szövetség nem valamely ellenséges erő legyőzése érdekében tevékenykedett, hanem egy újabb fegyveres konfliktus kitörését volt hivatva katonai eszközökkel megakadályozni. A korábbiaktól eltérően nagy volt a résztvevő erők elhelyezkedésének földrajzi kiterjedtsége és különleges feladatot jelentett a támogató tevékenység megszervezése. Ugyanakkor természetesen megmaradtak a hagyományos békefenntartó feladatok is, mint a szembenálló felek szétválasztása, fegyvermentes övezetek létrehozása, a közélet demokratikus működési feltételeinek megteremtése, humanitárius segítségnyújtás, stb.

Magyarország kezdettől fogva érdekelt volt a balkáni válság megoldásában. Habár az alapvetően polgárháború jellegű konfliktus soha nem fenyegetett azzal, hogy átterjedhet hazánk területére, maga a fegyveres konfliktus ténye, az abból eredő bizonytalanság és kiszámíthatatlanság hátrányosan befolyásolta biztonságpolitikai helyzetünket, a térség biztonságpolitikai megítélését, és jelentős gazdasági veszteséget okozott országunknak. Ugyanakkor azt sem lehetett figyelmen kívül hagyni, hogy az egész konfliktus - nemzetiségi jellegéből eredően - veszélyeztette a magyar nemzeti kisebbség létét, helyzetét és jövőjét is.

Tekintettel hazánk katonaföldrajzi adottságaira és a konfliktusmegoldásban való érdekeltiségére, a NATO meghívása az IFOR műveletben való részvételre a magyar politikai és katonai vezetés teljes egyetértésével találkozott.

Magyar vonatkozásban a feladat különlegességei közül elsőként azt kell említeni, hogy a történelem során ekkor fordult elő először, hogy egy NATO ország egy volt VSZ ország területén katonai műveletet hajt végre. Magyarország alapvető feladata volt egy, a hadműveleti területen tevékenykedő USA erők részére szükséges utánpótlási, logisztikai bázis működésének biztosítása. A második különlegesség a feladat megkezdésének sürgőssége, időhatárokhoz kötött korlátozottsága, a minimálisnál is kevesebb felkészülési, előkészületi idő volt. A harmadik említésre méltó tényező az volt, hogy meg kellett találni a két együttműködő fél egymástól jelentősen eltérő katonai, logisztikai és jogi rendszerei összehangolásának, együttes működtetésének módját.

Magyarország részére az IFOR feladat és az abban való részvétel kettős kihívást jelentett. Egyrészt szinte minden előzetes felkészülés nélkül részesévé váltunk egy nemzetközi feladatrendszernek, ahol a helytállás nemcsak hozzájárulás a konfliktus helyzet rendezéséhez, hanem a gyakorlati bizonyítéka annak, hogy hazánk képes és alkalmas a nemzetközi feladatokban egyenrangú partnerként résztvenni. Egy további, igen fontos aspektus, hogy a nemzetközi együttműködés eredményeképpen nagymennyiségű hasznosítható tapasztalatot szereztünk, melyek magyar viszonyokhoz történő adaptálása, és felhasználása a MH korszerűsítésének, fejlesztésének egyik alapvető feltétele.

2.) Az IFOR feladat beindulásának politikai körülményei

A háborúk jellege az elmúlt negyven évben alapvető változásokon ment keresztül. A hidegháború idején a nukleáris csapásmérő erőkre alapozott kölcsönös elrettentés hatékony volt. Az, amitől mindenki a legjobban félt, az egymással szembenálló nagyhatalmak közötti nukleáris háború nem tört ki. A legnagyobb és legjelentősebb fegyveres konfliktusok egy zárt területen belül maradtak, nem államok között törtek ki, hanem országon vagy térségen belüli erők között, és megmaradtak ebben a dimenzióban még akkor is, ha abba külső nagyhatalom közvetve vagy közvetlenül beavatkozott. Ez egyaránt érvényes Vietnamra vagy Afganisztánra, hogy csak a legismertebb példákat említsük. Ezeknek a polgárháború jellegű konfliktusoknak egyik közös jellemzője, hogy a szembenálló felek nem elsősorban egymás katonai erői, hanem polgári lakossága ellen indítanak fegyveres akciókat.

Nem különbözött ettől a balkáni konfliktus sem. Jugoszlávia szétesésének folyamata Tito halálával kezdődött, majd az 1989-1990-es keleteurópai rendszerváltások eredményeképpen és azokkal párhuzamosan teljesedett ki. Végleg eltűnt az az ideológiai összetartó erő, melyet Tito személyesített meg. Ami visszamaradt és megkísérelte ezt az összetartó erőt fenntartani, az nem volt más, mint a hatalmat birtokló szerb nacionalizmus. Az egyre éleződő belpolitikai feszültség és az egyre kiterjedtebb fegyveres konfliktus a szerb nacionalizmus és a volt jugoszláv tagköztársaságokban feléledő nacionalizmus összecsapása volt. Ezt a "háborút" nem elsősorban az jellemzi, hogy ki kezdte, ki az esetleges

agresszor, vagy áldozat. Ebben a háborúban nem az egymás elleni fegyveres küzdelem és a megtervezett hadműveletek domináltak, hanem a szembenálló fél polgári lakossága ellen terrorhadjáratot folytató bandák garázdálkodása. Erre a háborúra és a benne résztvevő felekre az volt jellemző, hogy egyik fél sem akarta igazán a békés rendezést, egyik félnek sem voltak tárgyalások és kompromisszumok útján elérhető céljai, csak és kizárólag a másik fél megsemmisítése.

A NATO vezetése és irányítása alatt álló erők telepítése a volt Jugoszlávia területén annak az évek óta folytatott nemzetközi akaratnak, szándékának és tárgyalássorozatnak volt az eredménye, mely a szembenálló feleket volt hivatva tárgyalóasztalhoz ültetni, és megkezdeni a térség újraélesztésének, az élet normalizálásának folyamatát. A Dayton-i béketárgyalások és a "**Boszniai Békeszerződés**" 1995. december 14.-én Párizsban történt aláírása után az ENSZ Biztonsági Tanácsa 1995. december 15.-i 1031 sz. határozatában megbízta és felhatalmazta a NATO-t a "**Boszniai Békeszerződés**" katonai vonatkozásainak végrehajtására. A NATO által vezetett nemzetközi erők - Implementation Forces; IFOR - 1995. december 16.-án kezdték meg a "**Joint Endeavor**"² fedőnevű hadműveletet.

Az IFOR erők rendeltetése volt, hogy segítséget nyújtsanak a szembenálló feleknek az egyetértés minimumát tartalmazó békeszerződés végrehajtásához. Az IFOR nem harcoló félként jelent meg Boszniában, hanem, hogy megakadályozza a harcok folytatását, újraéledését. Ezen cél elérése érdekében a katonai tevékenységen túlmenően, de azzal egyenértékű, fontos feladat volt a polgári lakosság békés, demokratikus életfeltételeinek biztosítása és a gazdasági tevékenység újraélesztése.

Az IFOR eredetileg 12 hónap időtartamra kapott mandátumot a Biztonsági Tanácstól. Mivel azonban a boszniai helyzet nem a békeszerződésben megfogalmazott elvárásoknak megfelelően fejlődött, változott, mely az IFOR erők végleges távozását lehetővé tette volna, az Észak-atlanti Tanács (NAC)³ 1996. december 10.-én kiadott állásfoglalásában kijelentette, hogy a NATO kész továbbra is a térségben maradni, és feladatainak végrehajtását folytatni. A Biztonsági Tanács 1996. december 12.-én kelt 1088. sz. határozatában további 18 hónapra szóló felhatalmazást adott a NATO-nak. 1996. december 20.-án az IFOR feladatait és szerepét a **Joint Guard**⁴ fedőnevű hadművelet keretében az SFOR - **Stabilization Forces** - vette át.

2. Joint Endeavour: Közös Erőfeszítés

3. NAC: North Atlantic Council

4. Joint Guard: Közös Védelem

3.) Az IFOR erők katonai feladatai, parancsnoki struktúrája, létszámviszonyai (Operation Joint Endeavor)

A "Boszniai Békeszerződés" alapján az IFOR erőknek az alábbi katonai feladatokat kellett elsődlegesen végrehajtani:

- A tűzszüneti megállapodás folyamatos betartásának biztosítása;
- A szembenálló erők szétválasztása;
- A szembenálló erőknek a megállapodás szerinti tűzszüneti zónából a saját kijelölt területre történő visszavonásának biztosítása;
- A nehézfegyverzet katonai raktárakba és laktanyákba történő összegyűjtésének, és a fennmaradó erők leszerelésének biztosítása;
- Az IFOR alárendeltségébe nem kerülő ENSZ erők biztonságos, rendezett és gyors kivonásához szükséges feltételek megteremtése.

A "*Békeszerződés*" értelmében az IFOR erők a NATO politikai és katonai vezetése alapján működtek. A politikai irányítást és ellenőrzést az **Észak-atlanti Tanács (NAC)** végezte, a legfelsőbb katonai parancsnok pedig a NATO **Európai Egyesített Erőinek Parancsnoka (SACEUR)**⁵ volt. Az általa kinevezett **IFOR hadszíntéri parancsnok (COMIFOR)**⁶ a NATO **Déli Parancsnokságának Parancsnoka (CINCSOUTH)**⁷ volt.

Az IFOR erők az ENSZ Alapokmány VII. fejezete⁸ alapján tevékenykedtek. A harcérintkezés szabályai a feladatok végrehajtása, és önvédelmi célból szükség esetén lehetővé tették a fegyveres erő masszív alkalmazását. Azonban ilyen esetben is fegyveres erő használatának összhangban kellett lenni a "*Békeszerződés*" előírásaival, továbbá a nemzetközi jog normáival, az arányos és méltányos, a cél eléréséhez szükséges legkisebb erőfelhasználás elveivel. Fontos követelmény volt az esetlegesen bekövetkező károk lehető legalacsonyabb szinten tartása. A kijelölt hadszíntér - tehát Bosznia területe - **három "többnemzetiségű hadosztály" (MND)**⁹ -

5. SACEUR: Supreme Allied Commander, Europe

6. COMIFOR: Commander of IFOR

7. CINCSOUTH: Commander in Chief Southern Command

8. Az ENSZ Alapokmány VII. fejezete szabályozza a béke veszélyeztetése esetében követendő eljárásokat, és a békefenntartó műveleteket.

9 MND: Multinational Division

körletre lett felosztva. A legnagyobb, és USA vezetés alatt működő Északi (N) MND alárendeltségébe tartozott az USA erőkön kívül egy török, egy orosz valamint a vegyes összetételű, finn, svéd, norvég, lengyel és dán zászlóaljából álló NORDPOL dandár. A Délkeleti (SE) MND francia, a Délnyugati (SW) MND pedig brit vezetés alatt állt. A Joint Endeavour hadműveletben résztvevő nemzetközi erők összlétszáma 60 000 fő volt.

Magyar vonatkozásban az MND-N játszott kiemelt szerepet, mert az itt állomásozó USA erők - 18 000 fő - "*Nemzeti Támogató Részleg*"-e (NSE)¹⁰ és a NORDPOL dandár - 3.657 fő - "*Nemzeti Támogató Csoport*"-ja (NSG)¹¹ országunk területén települt.

4.) Az IFOR feladat Magyarországon

A NATO 1995 szeptemberben kezdte meg annak a hadműveleti tervnek a kidolgozását, melynek rendeltetése a balkáni válság katonai eszközökkel történő rendezése volt. Ennek szerves része volt az a koncepció, hogy a földrajzilag közeli, nem NATO országokkal - köztük Magyarországgal - mint aktív résztvevővel számolt. A tervezési periódus során ugyanis figyelembe kellett venni azt a tényt, hogy Bosznia a többéves rombolás következtében nem rendelkezett a csapatok ellátásához és támogatásához szükséges infrastrukturális feltételekkel. Ugyancsak tervezési tényező volt, hogy a hadműveleti helyzetre tekintettel a harcos erőkön kívül csak a legszükségesebb támogató erő legyen a helyszínen. Ugyanakkor a harcos erők nagysága, technikai felszereltsége jelentős logisztikai támogatást igényelt.

A logisztikai támogatás megtervezése során éppen ezért a földrajzi közelségen túl az elsődleges feltétel a biztonságos környezet volt. Kiemelt fontosságú feltétel volt a megfelelő kapacitású repülőtér és a nagy átteresztő képességű út- és vasúthálózat is. Szükség volt továbbá meghatározott nagyságrendű elhelyezési és raktárkapacitásra, közműhálózatra, valamint fejlett kereskedelmi és szolgáltatási rendszerre.

10. NSE: National Support Element

11. NSG: National Support Group

Az előzetes felmérések és vizsgálatok alapján bebizonyosodott, hogy a környező országok közül Magyarország felel meg leginkább ezeknek a feltételeknek. A kiválasztási folyamat során fontos szempont volt az ország kiegyensúlyozott, demokratikus belső rendje, a piacgazdaság fejlesztése terén elért eredmények, és az a tény, hogy kinyilvánította csatlakozási szándékát a nyugat-európai integrációs szervezetekhez.

A fentiek figyelembe vételével Magyarország, mint nem NATO tag, az elsők között volt, akik felkérést kaptak az IFOR feladatban való részvétellel.

A helyzet és az adottságok pontos felmérése, a feladatok, feltételek és igények egyeztetése céljából 1995. novemberében az USA Európai Szárazföldi Erők (USAREUR)¹² küldöttsége tárgyalásokat kezdett a Honvédelmi Minisztérium és a Magyar Honvédség képviselőivel.

A tárgyalások során a NATO az alábbi fő feladatok végrehajtásához kért támogatást és közreműködést:

- Mintegy 25 000 fős állomány átszállítása, áthaladása a Magyar Köztársaság területén;
- Logisztikai központ telepítése Kaposvár-Taszár-Dombóvár térségében, mely alkalmas egyidejűleg 2500-4000 fő elhelyezésére, napi 10 katonai vasúti szállítmány fogadására 60 napon keresztül, harcoló alakulatok felkészítésére és útbaindítására, valamint a szükséges anyagi-technikai biztosítás feltételeinek megteremtésére.
- Határátkelőhelyek, vámkezelés és egyéb civil szolgáltatások igénybevételeinek biztosítása;

Tekintettel a NATO által megfogalmazott igényekre, valamint attól a szándéktól vezérelve, hogy országunk aktívan is kivegye részét a balkáni konfliktus rendezéséből, a Parlament feladata volt az ehhez szükséges

12. USAREUR: United States Army Europe

politikai feltételek megteremtése. **A magyar Alkotmány értelmében a Parlamentnek három kérdésben kellett döntést hozni:**

- Lehetővé tenni az ország területének és légtérének igénybevételét áthaladás vagy ideiglenes állomásoztatás céljából az IFOR feladatban résztvevő országok részére;
- Megteremteni a befogadó nemzeti támogatás (HNS)¹³ feltételeit az ideiglenesen Magyarországon állomásozó erők részére;
- Engedélyezni egy műszaki kontingens részvételét a közvetlen hadszíntéri feladatok megoldásában.

5.) Idegen csapatok áthaladása és ideiglenes állomásoztatása

A magyar Országgyűlés 1995. november 28.-án megtartott ülésén határozatot fogadott el az IFOR feladatban résztvevő más országok fegyveres erőinek Magyarország területén történő áthaladásáról, illetve ideiglenes állomásoztatásáról, és ennek keretében az ország légtérének és repülőtereinek igénybevételéről. Az 1995. december 2. hatállyal életbelépett határozat az ENSZ Alapokmány szellemében született.

A fenti országgyűlési határozat alapján összesen tizenhárom ország fegyveres erői haladtak át az ország területén, beleértve a légteret és igénybe véve a közúti és vasúti szállítási lehetőségeket is.

A magyar közlekedési infrastruktúra megnövekedett igénybevétele mellett a hadműveleti szükségleteknek megfelelően különböző járművezetési gyakorlatokra, légitevékenységre, nagymennyiségű nem katonai anyag szállítására, országon belüli csapatmozgásokra, továbbá csapat- és lögyakorlatokra került sor. Jelentősen megnövekedett a külön engedélyezési eljáráshoz nem kötött átrepülések száma is.

Tekintettel arra, hogy a közúti- és vasúti forgalom legnagyobb része a Hegyeshalom - Budapest - Kaposvár - Taszár - Barcs útvonal és annak

13. HNS: Host Nation Support

közvetlen közelében haladt keresztül, különös figyelmet kellett szentelni a közlekedési koordinációnak. Az ezen igények kielégítésére hivatott Közlekedési Koordinációs Központ¹⁴ Budapesten a MÁV épületében került elhelyezésre. Személyi állománya alapvetően USA katonai, illetve magyar katonai és civil szállítási szakértőkből tevődött össze. Kirendeltségei voltak Taszáron és a határátlépő állomásokon, együttműködésüket pedig kiterjesztették a szállítások lebonyolításában érdekelt szomszédos országokra, Ausztriára, Szlovákiára és Horvátországra.

A forgalom, különösen a közúti forgalom megnövekedése nemcsak a járművek - konvojok - számának, hanem a nehéz szállító járműnek súlyának a helyi viszonyokhoz képest jelentős megnövekedését is jelentett. Ennek közvetlen következménye volt az útvonalak és műtárgyak túlterhelése, illetve helyenkénti meghibásodása. A forgalom fenntartása és biztosítása ilyen körülmények között már több volt, mint forgalomirányítás. Szükségessé vált egy átfogó közlekedési koncepció kidolgozása, mely a közvetlen közlekedési koordináción túlmenően kiterjedt az úthálózat karbantartására, a nehézjárművek közlekedése által okozott károk elhárítására, az esetlegesen szükséges terelőútvonalak kiépítésére, speciális járművek közlekedésének biztosítására, a konvojkíséret rendjére, az USA erők számára szükséges forgalomirányító jelzések elhelyezésére, stb. Ennek a koncepciónak egyik fontos eleme volt a polgári lakosság folyamatos tájékoztatása az esetlegesen bekövetkező forgalomkorlátozásokról, terelőútvonalakról, korlátozásokról.

6.) Befogadó nemzeti támogatás (HNS)

A befogadó nemzeti támogatás rendeltetése NATO értelmezés szerint a szervezetszerű logisztikai támogatás helyettesítése, feltételeinek megteremtése hadműveleti feladat végrehajtása során, ideiglenes elhelyezési körülmények között, helyi erőforrások igénybevételével. A befogadó nemzeti támogatás lehetővé teszi a szervezetszerű támogató erők létszámának a lehető legszükségesebb szinten tartását.

A befogadó nemzeti támogatás keretében Magyarország különböző katonai objektumokat - laktanyákat, repülőteret, raktárkapacitást, lő- és gyakorlótereket, stb. - bocsátott részlegesen vagy teljesen az IFOR erők

14. TCC: Traffic Coordination Center

rendelkezésére, anyagi - elhelyezési, ruházati, raktározási - és egyéb - légtér és rádiófrekvenciák rendelkezésre bocsátása, egészségügyi ellátás - szolgáltatások nyújtására vállalt kötelezettséget, hozzájárulva ezzel a hadműveletekben résztvevő erők feladatvégrehajtásához.

A logisztikai és egyéb támogató feladatok közvetlen elősegítése érdekében az USAREUR Taszárra telepítette a 21. Hadszintéri Támogató Parancsnokság¹⁵ előretolt - (FWD)¹⁶ - elemeit és más katonai szervezeteket. A Kaposvár és Taszár körzetében települt erők 3 laktanyában mintegy fél millió légméter épületet, valamint 40.000 hektár kiterjedésű területet vettek igénybe.

Az így létrehozott logisztikai központ az alábbiakból tevődött össze:

- USAREUR/FWD;
- Az IFOR feladatban résztvevő USA erők logisztikai támogató bázisa;
- A hadszínterre telepítendő, illetve onnan kivonásra kerülő alakulatok befogadó és felkészítő, illetve rehabilitációs bázisa;
- A NORDPOL dandár (BDE)¹⁷ logisztikai támogató bázisa Pécssett;
- Helikopter-bázis Kaposújlakon;
- US tábori kórház Taszáron (1997. márciusig).

A magyar katonai objektumok teljes, illetve részleges átadása az US erők részére különböző átszervezési intézkedéseket tett szükségessé a Magyar Honvédségen belül. Ennek keretében teljes kiürítésre került egy laktanya, két másik pedig közös használatba. Ideiglenesen közös használatba került a taszári repülőtér is, ugyanakkor a Magyar Honvédségen belüli átszervezésekkel összhangban feloszlásra került az ott állomásozó repülőezred.

15. 21. Theatre Support Command

16. FWD: Forward

17. BDE: Brigade

A befogadó nemzeti támogatás egyik legfontosabb, szolgáltatás jellegű megnyilvánulása volt a Táborfalva-Tatárszentgyörgyi Kiképző Bázis ideiglenes rendelkezésre bocsátása az US erők részére. Ezt az objektumot az US erők a Boszniában állomásozó csapatok időszakos lögyakorlatainak végrehajtására vette igénybe. Összehasonlító gazdasági számítások alapján ugyanis bebizonyosodott, hogy a csapatok Boszniából németországi gyakorlóterekre történő szállításának költségei az itteni kiadásokat jelentősen meghaladták volna.

Az Északi Dandár (NORDPOL Brigade) Pécssett rendezte be logisztikai ellátó bázisát. Az objektumot nem a Magyar Honvédség, hanem a városi önkormányzat bocsátotta rendelkezésre. Ugyanakkor a bázis részét képező lőszerraktár a helyi tüzérdandár objektumában volt. Az itt állomásozó ötnemzetiségű alakulat - Nemzeti Támogató Csoport (NSG) - létszáma nem haladta meg a 200-250 főt.

7.) Az együttműködés feltételeinek megteremtésére irányuló kezdeti lépések és intézkedések

Az Országgyűlés 1995. november 28.-i 112/1995¹⁸ számú határozata megteremtette a politikai és jogi alapfeltételeket Magyarországnak az IFOR feladatba történő bekapcsolódásához. Ezen határozat alapján a Kormány (2350/1995. Korm. határozat)¹⁹ felhatalmazta a honvédelmi minisztert és a külügyminisztert, hogy az érintett minisztériumokkal együtt hozzanak létre egy tárcaközi bizottságot (TKB) a feladatok végrehajtásának koordinálására.

A honvédelmi miniszter az 57/1995. (HK 31.)²⁰ HM utasításban intézkedést hozott az IFOR erők átvonulásáról és ideiglenes tartózkodására vonatkozó országgyűlési és kormányhatározatok végrehajtásáról.

A honvédelmi miniszter a HM-en belül a TKB támogatására egy szakmai munkacsoport felállítását rendelte el. Ez a munkacsoport volt felelős

18. Magyar Közlöny 1995/105. szám 6118. old

19. Határozatok Tára 1995/53. szám 476. old.

20. Honvédelmi Közlöny 1995/31. szám 1098. old.

a TKB hatáskörébe tartozó anyagok előzetes feldolgozásáért és tárcaközi koordinálásáért. A TKB vezetője a HM katonai ügyekkel foglalkozó helyettes államtitkára volt.

Az IFOR feladat során felmerülő gazdasági kihatással, illetve térítési igényvel járó, polgári és katonai szolgáltatás szerződések alapján történő rendezése céljából, az egysatornás ellátási rend biztosítása érdekében, a HM Elektronikai Igazgatóság Rt. keretében létrehozásra került a Logisztikai Igazgatóság. Ez a szervezet volt felhatalmazva, hogy a HM nevében tárgyalásokat folytasson az IFOR erőket képviselő amerikai féllel, fogadja az igényeket, meghatározza az igények kielégítésének leghatékonyabb módját, ajánlatot tegyen az amerikai fél részére, szerződéseket kössön a megrendelővel és a kivitelezővel, ellenőrizze a végrehajtás folyamatát, és elvégezze a számlázást és a pénzügyi elszámolást.

A katonai vonatkozású feladatok végrehajtásának elősegítése érdekében a honvédelmi miniszter utasítása alapján a Magyar Honvédség Parancsnoka elrendelte egy operatív csoport (MHOCS) felállítását. Az MHOCS rendeltetése volt az IFOR erők átvonulásával, ideiglenes állomásoztatásával, az ország légtérének és repülőtereinek igénybevitelével kapcsolatos, a Magyar Honvédséget érintő feladatok tervezése, szervezése, koordinálása. Az MHOCS szorosan együttműködött az illetékes amerikai szakértőkkel, a Határőrség, a Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnokság, az Országos Rendőrfőkapitányság, a Kormányzati Frekvenciagazdálkodási Hivatal, a Logisztikai Igazgatóság illetékes szakembereivel. Az operativitás biztosítása és a közvetlen helyi kapcsolattartás érdekében az MHOCS összekötő csoportokat hozott létre az IFOR bázisokon és az egyes IFOR szervek mellett.

Amerikai részről az együttműködés feltételeinek megteremtése céljából a budapesti USA Nagykövetség Védelmi Attasé Hivatalának alárendeltségében létrehoztak egy Összekötő Irodát (LNO)²¹. Az LNO állományába a katonai szakértőkön túl az egyes, várhatóan igénybevitelre kerülő szolgáltatások szakemberei, továbbá az US Hadsereg Európai Szerződéskötő Parancsnokságának (USACCE)²² képviselői tartoztak.

21. LNO: LiaisonOffice

22. USACCE: US Army Contracting Command, Europe

8.) A feladatok végrehajtásának körülményei és feltételei

Amikor az IFOR-t képviselő amerikai katonák és szakértők és a magyar fél képviselői tárgyalóasztalhoz ültek, egy dolog volt mindkét fél részére közös. Az a szilárd elhatározás és tudat, hogy minden erejükkel hozzájárulnak a balkáni konfliktus békés rendezéséhez. Hogy ez hogyan megy végbe, arról a magyar fél képviselőinek nagyon kevés ismerete volt. A tárgyalások tehát nemcsak az IFOR feladat végrehajtásához kötődő igények kielégítésére irányultak, hanem ez egyúttal egy megismerési, tanulási folyamat is volt. A tárgyalások első feladata a hosszútávú együttműködést megalapozó szerződésrendszer kialakítása volt.

Miután a magyar Országgyűlés határozata megteremtette a magyar jogi feltételeket az idegen fegyveres erők áthaladására, illetve ideiglenes állomásoztatására, meg kellett teremteni ennek nemzetközi jogi alapjait is. Ennek szellemében az Országgyűlés az 1995. évi CII. törvényben²³ ratifikálta a NATO-PfP szerződést az érintett országok fegyveres erőinek jogállásáról (NATO-PfP SOFA)²⁴.

A NATO SOFA egy 1951-ben aláírt szerződés, melyben a NATO tagállamok az egymás területén állomásozó erők jogállását határozzák meg. A SOFA részletesen foglalkozik a fogadó és a küldő állam viszonyának tisztázásával, a határátlépés, az egyenruha- és fegyverviselés, a joghatóság, a kártérítés, a szolgáltatások teljesítése, a mentességek és kiváltságok, valamint a viták és nézeteltérések rendezésének kérdéseivel. A NATO a SOFA érvényességét 1995-ben kiterjesztette a PfP országokra is. A NATO-PfP SOFA ratifikálása volt az egyik alapfeltétele annak, hogy az IFOR erők belépjenek az ország területére, és itt feladataik ellátása érdekében szolgáltatásokat vegyenek igénybe.

A SOFA alapján 1995. december 6.-án Brüsszelben a Magyar Köztársaság kormánya és a NATO megkötötte az IFOR erők átvonulásáról, illetve az átvonulással kapcsolatos ideiglenes tartózkodásról szóló - un. tranzit - megállapodást.

1996. január 14.-én a Magyar Köztársaság kormánya és a NATO SHAPE képviselői aláírták az Magyarország területén állomásozó vagy áthaladó erők logisztikai támogatását szabályozó Egyetértési Memorandumot (MOU)²⁵. Az MOU meghatározza a fogadó és a küldő ország feladatait, a

23. Magyar Közlöny 1995/105. szám 6105. old.

24. NATO-PfP SOFA: Status of Forces Agreement

25. MOU: Memorandum of Understanding

szerződéskötések és pénzügyi kérdések alapelveit, valamint a vitás kérdések rendezésének módját.

Bár dátum szerint korábban született, de mintegy az MOU-nak szervesen alárendelt szerződésként a Magyar Köztársaság kormánya nevében a honvédelmi miniszter, az USA kormánya nevében pedig USAREUR parancsnokhelyettese által 1995. december 4.-én aláírta a Beszerzési Megállapodást. A Beszerzési Megállapodás szabályozta első fokon a szolgáltatások, a szerződéskötések, az árképzés, a számlázás és elszámolás rendszerét. Ezt a szerződést, csakúgy, mint a későbbiek folyamán az ennek alárendelt szolgáltatási, végrehajtoi szintű szerződéseket, az amerikai fél képviselőivel közösen, az ezzel a feladattal kormány szinten megbízott Logisztikai Igazgatóság dolgozta ki. A Beszerzési Megállapodás mellékleteként a két fél közösen elkészített egy szabvány megrendelési formátumot.

A Beszerzési Megállapodás aláírása volt amerikai részről a szolgáltatások igénybevételének alapfeltétele. Ez képezte ugyanis alapját, keretét a végrehajtott szerződések rendszerének. Hatásköre kiterjedt az ingatlanok bérbevételére, a közműszolgáltatások, személy- és áruszállítás, repülőteri szolgáltatások igénylésére, épület- és építmény felújítási munkák megrendelésére, lő- és gyakorlótér használatra, műszaki-technikai eszközök javítására, karbantartására, berendezések és eszközök kölcsönzésére, üzemanyag, fűtőanyag beszerzésére, de nem terjedt ki az élelmiszerek szállítására.

A Beszerzési Megállapodás aláírása utáni első hetek tapasztalatai alapján amerikai kezdeményezésre, de a magyar fél teljes egyetértésével kidolgozásra és 1996. március 13.-án aláírásra került a Beszerzési Megállapodás Módosítása.

A Módosítás felülvizsgálta és a reális, valós, a napi gyakorlat igényeinek és szükségleteinek megfelelően megváltoztatta és kiegészített a Beszerzési Megállapodás előírásait. Szabályozta a megrendelések rendjét, meghatározta az aláírásra jogosult személyek körét, részletesen leírja a pénzügyi eljárásokat, a számlázási eljárásokat, fizetési módokat és határidőket.

A Módosítás külön foglalkozik a Logisztikai Igazgatóság működési és adminisztrációs költségeihez történő méltányos amerikai hozzájárulás kérdésével, illetve az adó-visszatérítés problematikájával.

9.) Tapasztalatok és tanulságok

Az amerikai fél az első percétől kezdve igen határozottan kifejezésre juttatta, hogy az együttműködés alapja és tartalma egy szigorúan megtervezett katonai feladat. Ennek megfelelően pontosan definiált, szoros határidőkhöz kötött igényeket terjesztett elő. Ebben a periódusban számukra a legfontosabb nem annyira a válasz pozitív tartalma, hanem annak gyors megadása volt, ami szükség esetén lehetővé tette az intézkedések módosítását is.

Az amerikai fél által előterjesztett kérések tartalmát vizsgálva világossá vált, hogy az USA logisztikai rendszerének természetes eleme, a katonai igények civil eszközökkel és módszerekkel történő kielégítése. Amennyiben erre nem volt mód, akkor a megoldás természetesen a rendszeresített katonai szervezet feladata volt. A katonai igények civil szférából történő kielégítésére az USA Hadsereg hosszú távú szerződéseket kötött civil szolgáltató cégekkel.

Új és a magyar fél számára ebben a dimenzióban megtanulandó feladat volt a szerződéskötések rendszeréhez történő alkalmazkodás. A rendkívül szigorú amerikai elszámolási rendszer szerint az USA Hadsereg csak szerződés alapján teljesített szolgáltatás ellenértékét fizetheti ki. A szerződéskötéshez tartozó funkciók és jogkörök pontosan meg vannak határozva.

A szerződéskötési folyamat első eleme a katonai parancsnok, aki a feladat végrehajtásához szükséges igényeket megfogalmazza, és felettes szerve felé jelenti. Az előljáró parancsnok az igények kiértékelése és jóváhagyása után továbbítja az anyagot a Szerződéskötő Parancsnokságnak. Az USA Hadseregben szerződéskötésre kizárólag az illetékes parancsnoknak - jelen esetben az USA Európai Szárazföldi Erők parancsnokának - közvetlenül alárendelt **Szerződéskötő Parancsnokság** képviselői jogosultak. Az ő feladatuk a beterjesztett igény technikai-műszaki részleteinek a tisztázása, a költségvetési feltételek biztosítása, a vonatkozó jogszabályok betartásának felügyelete, az amerikai érdekek védelme, a szerződések szövegének előkészítése, belső ellenőrzése és jóváhagyás utáni aláírása.

A szerződések aláírása után a szerződéskötők feladata a végrehajtás ellenőrzése, a teljesítés igazolása, a számlák jóváhagyása.

A szerződéskötés tehát az USA rendszerben egy önálló, az előljáró parancsnoknak közvetlenül alárendelt és az ő nevében végrehajtandó funkció.

Mivel az amerikai fél a szerződéskötésre vonatkozó igényeit a Beszerzési Megállapodás értelmében a Logisztikai Igazgatóságnak terjesztette elő, így elsősorban ennek a szervezetnek volt a feladata az amerikai eljárások megtanulása, illetve a hozzájuk történő alkalmazkodás. Az alkalmazkodás leglényegesebb eleme az volt, hogy az amerikai féllel kötött szerződések végrehajtásának feltételeit át kellett emelni a magyar alvállalkozókkal kötött szerződésekbe.

Az IFOR feladatba történt bekapcsolódás első időszakának tehát az egyik legfontosabb logisztikai vonatkozású szakmai kérdése az volt, hogy lehet-e és ha igen, milyen módszerekkel helyettesíteni a katonai struktúrába szervesen beépített logisztikai rendszert általánosságban, de különösen hadműveleti körülmények között.

A válasz keresése során abból a tényből kell kiindulni, hogy a takarékoság és az ésszerűsítési kényszerek következtében a hadseregek szinte az egész világon megkezdték a logisztikai szervezetek leépítését és eleinte kisebb, később azonban egyre nagyobb feladatokat végeztek el civil szerződéses partnerekkel. Ennek a folyamatnak egyik kísérő jelensége volt, hogy a civil szférában megnövekedett az igény és kereslet a katonai logisztikai ismeretekkel rendelkező szakemberek iránt. Ugyanakkor ezzel a megnövekedett kereslettel párhuzamosan a hadseregekből eltávozott személyi állomány kivitte a szaktudását a civil életbe. Létrejött tehát egy olyan szakmai-technikai bázis, amelyre a hadseregek már építeni tudtak.

Ennek a folyamatnak egy további eleme, hogy azok a cégek, melyek szolgáltatásaik rendszeres felajánlása és teljesítése útján egyre szorosabb kapcsolatba kerültek a hadseregekkel, együttműködésüket hosszútávú szerződések megkötésével biztosították be. A logisztikai szolgáltatások tekintetében egy erős kínálati piac alakult ki, mely lehetővé tette a megren-

delők - hadseregek - részére a magas igényekhez való ragaszkodást és az árversenyt.

A második fontos aspektus az, hogy hogyan lehet az előljáró parancsnok által kiadott *"parancsot"* civil viszonyok között érvényre juttatni, érvényesíteni tudja-e az előljáró parancsnok elhatározását, *"hatalmát"*, végrehajtható-e egy katonai feladat civil eszközökkel, módszerekkel?

Az IROR feladat végrehajtása során szerzett tapasztalatok szerint a katonai és a katonai ismeretekkel rendelkező civil szféra együttműködése hatékonynak bizonyult. Bebizonyosodott, hogy a piacgazdasági körülmények között a teljesítmény és az ahhoz fűződő anyagi haszon hajtóereje, illetve a szerződésekben foglalt biztosítékok *"hatalma"* felér, estenként túlszárnyalja a *"parancs"* kényszerítő erejével, hatalmi funkciójával.

Amikor a Magyar Honvédség egyik elsődleges célkitűzése és feladata modernizálás és fejlődés, a NATO által támasztott követelmények teljesítése, akkor nagyon fontos és szükséges a közös feladat-végrehajtás során szerzett tapasztalatok átvétele, a tanulságok feldolgozása és alkalmazása.

A HADERŐ FEJLESZTÉSÉHEZ KAPCSOLÓDÓ BERUHÁZÁSOK ÉS BESZERZÉSEK EGY KICSIT MÁSKÉPPEN

Eszenyi Imre¹

1.) A hazai haderő fejlesztés irányai

A honvédség közép és hosszú távú átalakításával kapcsolatban egyre inkább a fókuszba kerülnek azok az átalakításhoz szükséges új infrastrukturális beruházások, és haditechnikai fejlesztések, amelyek hosszútávon fogják meghatározni a Magyar Honvédség alkalmazási lehetőségeit és arculatát.

A NATO-ban elvárt interoperabilitás megteremtésére szükségesek ezeknek a képesség csomagoknak a megvalósítása, amelyek egy modernizációs folyamat eredményeképpen minőségi megújulást fognak eredményezni. A NATO-hoz történő csatlakozási tárgyalásokon az úgynevezett Védelmi Tervezési Kérdőívek (DPQ) alapján lettek meghatározva azok a követelmények, amelyek teljesítésével hazánk -mint az Észak-Atlanti Szerződés Szervezet teljes jogú tagja- aktívan képes lesz hozzájárulni a NATO közös védelmi képességeihez. *A közel 50 célkitűzés nemcsak a Magyar Honvédség, hanem az ország egésze számára (politikailag, nemzetgazdaságilag) jelent követelményeket.* A képességsomagok megvalósításának döntő hányada katonai területet ölel fel, azonban nem szabad elfelejtkezni arról a tényről sem, hogy bizonyos területei (például az infrastruktúra fejlesztése, a gépjármű-technikai eszközök beszerzése) civil területeket is érintenek. Ezért sem szabad elfelejtkezni azokról a polgári, főként a nemzetgazdaság logisztikai hátterét érintő fejlesztésekről, amelyek a 2002-re remélt EU csatlakozással egyre inkább felgyorsulnak.

A követelmények teljesítéséhez nemcsak saját erőforrásokat vehetünk igénybe, azok megvalósításához a NATO is hozzájárul. Ennek egyik legmarkánsabb példája a NATO Biztonsági Beruházási Programja (NSIP). Ennek a programnak a keretében finanszírozzák azok az infrastrukturális

1. Eszenyi Imre mk. százados, ZMNE Logisztikai tanszék doktorandusz

fejlesztési projecteket, amelyek a Szövetség egészének érdekében kerülnek megvalósításra hazánkban. *Csak ezek a fejlesztések az elmúlt évtizedek katonai infrastrukturális fejlesztéseit nagyságrendekkel meghaladó több 10 milliárd forintot kitevő három nagy projectet ölelnek fel. Az első a híradó-informatikai kommunikációs projecteket tartalmazza, a második radar képességsomaghoz tartozó háromdimenziós radarállomások megvalósítását foglalja magában, míg a harmadik project három hazai repülőtér fejlesztéseit tartalmazza.*

Ezek a fejlesztések igen összetettek. Például a biztonsági beruházások vonatkozásában, magukban hordozzák nemcsak az adott infrastruktúra építési kivitelezését, hanem az azok üzemeléséhez kapcsolódó beszerzéseket, haditechnikai eszközök és felszerelések fejlesztését és gyártását, az üzemeltető és működtető informatikai szoftver fejlesztéseket, üzemeltető munkaerő biztosítását, stb.

Belátható, hogy ezek a haderőfejlesztéshez kapcsolódó beruházások és beszerzések - legyenek azok akár infrastrukturális rendszerek, akár fegyverzeti és a technikai rendszerek, akár logisztikai vagy kommunikációs támogató rendszerek - komoly, törvényi háttérrel biztosított és igen megfontolt döntéseket igénylő, összetett feladatot jelentenek. Csakúgy, mint az infrastrukturális beruházások, a technikai és az egyéb kiemelt beszerzések is igen összetettek, és több alrendszer is érintenek.

Azon túl, hogy ezeknek a fejlesztéseknek integrálhatóaknak kell lenniük a NATO rendszerébe, az sem mellékes, hogy hazánk polgári (például a logisztikai infrastruktúra, az anyagazonosítás, stb. területein) modernizációs fejlesztéseihez, hogyan illeszkednek.

Talán nem mindenki előtt ismert, hogy pl. a NATO központi logisztikai szervezetei és ügynökségei, a hosszú távú fejlesztési stratégiájuk kidolgozásánál, aktívan támaszkodnak, és terveikben tevékenyen beépítik országaik polgári fejlesztéseit és kutatásait. Számunkra - a szűkös pénzügyi források miatt is - talán még fontosabb ezeknek az erőforrásoknak az összefogása, fejlesztéseink - legyenek azok polgáriak vagy katonaiak - összehangolása.

Ezek az új infrastrukturális és technikai rendszerek fogják meghatározni az MH jövőbeni képességeit, arculatát, ezért sem mindegy, hogy-

hogy zajlanak ezek a fejlesztések. Csak úgy, mint az oktatás és képzés, az infrastruktúra vagy technikai beruházások és beszerzések is stratégiai kérdések. Ezek azok a területek, amelyek eredményei (vagy kudarcai) csak hosszú évek-évtizedek múlva fognak jelentkezni, gyakran már egy másik generáció mozgásterét meghatározva.

Ismert tény, hogy az elmúlt néhány hónapban mely területeken történtek meg azok a fejlesztések, amelyeket a NATO-tagságból adódó új típusú feladatok és kihívások jelentenek. A képességsomagokban megfogalmazott igényeknek és elvárásoknak megfelelően a végrehajtott és folyamatban lévő beruházásokat és beszerzéseket (új típusú radarállomások telepítése, a MISTRAL légvédelmi rakéta fegyverrendszer rendszerbeállítása, a kommunikációs - telefonközpontok cseréje, stb.) több más érintett szervezet mellett, a HM Biztonsági Beruházási Főosztály és a Haditechnikai Fejlesztési és Beszerzési Főosztály koordinálásával a Beszerzési Hivatal bonyolítja le.

2.) A fejlesztésekhez kapcsolódó központi beruházások és beszerzések rendszere Kanadában²

Cikkemben szeretném bemutatni, hogy Kanadában a fejlesztésekhez kapcsolódó beruházási-beszerzési folyamatok hogyan zajlanak le. Talán közelebbről megismerve egy NATO-ország ilyen irányú fejlesztési rendszerét, hazánk érintett szervezetei is tudnak belőle profitálni.

Kanadában a haderő fejlesztésének vonatkozásában - mind az új rendszerek és felszerelések beruházásával és beszerzésével, mind azok a hadsereg teljes rendszerén belüli (nem csak bizonyos rész alrendszerek vonatkozásában) egész rendszer-életcikluson áttartó üzembenntartásával, javításával kapcsolatban - *a legfontosabb elv az adófizetőket a leggazdaságosabban, az optimális ráfordításokkal, a legjobb minőséggel szolgálni.*

A haderő fejlesztéséhez és működtetéséhez kapcsolódó beruházásoknak és beszerzéseknek azon túl menően, hogy a szükséges katonai képességeket létrehozza és/vagy azokat megbízhatóan fenntartsa, hangsúlyozottan az adófizetőket, a lakosság döntő részét, és nemcsak annak egy kis szeletét a hadsereget kell szolgálnia.

2. 1998-ban Kanadában a "Demokratikus civil-katonai kapcsolatok" keretében lehetőségem nyílt közelebbről megismerni a Parlament, a Védelmi Minisztérium, az Ottawai Egyetem, valamint több más kormányzati minisztérium és hivatal, valamint nem kormányzati szervezetek képviselőinek előadás sorozatából a katonai-civil kapcsolatok rendszerét, többek között a haderőfejlesztés vonatkozásában is.

Amellett, hogy a fejlesztéseknek (legyenek azok akár polgáriak, akár katonaiak) az adófizetők egészét kell szolgálniuk, átláthatónak is kell lenniük az adófizetők számára. Csak az átláthatóság képes biztosítani a tervezhetőséget, a gyakran több kormányzati ciklust is felölelő megvalósítást.

A védelmi beruházások és beszerzések vonatkozásában is bármely adófizető állampolgárnak (a gyakorlatban általában a parlamenti képviselőiken keresztül) jogában áll tudnia, minden egyes cent felhasználását. Ez a katonai alkalmazás (pl. békefenntartás Boszniában vagy humanitárius akciók Afrikában, hazai árvíz katasztrófa elhárítás vagy kutatás-mentés, a napi kiképzés, stb.) pénzügyi bekerülésének a pontos számszaki adatokon nyugvó ismeretét és mindenki számára való megismerhetőségét jelenti.

A kormányzati szférán belül több terület is közvetve vagy közvetlenül részt vesz az állami, köztük a honvédelmi beruházásokban és beszerzésekben.

Mind a megválasztott parlamentnek, mind a küldött szenátoroknak (Kanada két kamarás parlamenttel rendelkezik) megvannak azok a bizottságai, amelyek ellenőrzik-felügyelik a minisztériumok tevékenységét, beleértve azok beruházási-beszerzési eljárásait is.

A nagy összegű (a 100 millió kanadai dollárt /CAD-t/ meghaladó) kiemelt beruházásokat és beszerzéseket, a miniszterelnöki hivatalt ellenőrző parlamenti bizottság ellenőrzi. A beruházási-beszerzési jóváhagyások a parlamenti bizottság döntéseitől függenek. Emellett a döntéshozást jóváhagyó (ellenőrző és felügyelő) bizottság mellett, a kormányon belül működik a kincstári tanács, amely a pénzügyi-gazdasági miniszterek koordináló tanácsa, és a 30 millió CAD-t meghaladó projekteket irányítja és hangolja össze.

A Védelmi Minisztériumnak nem áll jogkörében a központi beruházási-beszerzési, szolgáltatási szerződések megkötése. Szerepe "csupán" a szükségleteinek a pontos, katonai-műszaki "civil nyelvezetű" megfogalmazására korlátozódik.

A Közmunkák és Kormányzati Szolgáltatások Minisztériuma, az a kormányzati szervezet, amely az összes tárca (köztük a védelmi is) vonatkozásában jogosult bárminemű döntés meghozására, illetve az azt követő szerződések megkötésére.

A döntés előkészítés során, a kanadai Védelmi Minisztérium felelősége meghatározni azokat az általuk szükségesnek vélt központi beruházásokat és beszerzéseket (infrastruktúra, valamint hadiipari fejlesztéseket, beszerzésre kerülő eszközöket, árucikkeket, stb.), amelyeket szükségesnek ítélnék a haderő fejlesztéséhez, a hadsereg fenntartására és működtetésére.

A kormány a széles jogkörökkel felruházott Közmunkák és Kormányzati Szolgáltatások Minisztériuma mellett létrehozott olyan *régió-területi ügynökségeket*, amelyek feladata egy-egy gazdasági-földrajzi régió szocio-gazdasági fejlesztése, illetve az adott régiók fejlesztéseinek összehangolása.

A három ügynökség, a nyugati tartományokat felölelő Nyugati Gazdasági Testület (WED), a keleti területeken működő Atlanti Kanadai Lehetőségek Ügynöksége (ACOA), valamint Quebeci Régió Központi Fejlesztési Ügynökség (FORDQ) a quebeci szövetségi állam területén rendelkezik döntési jogkörökkel. Ezek a jogkörök azt jelentik, hogy mind a három területi fejlesztési ügynökség részt vesz a döntések meghozatalában, lehetőségük van (a 100 millió CAD-t meghaladó fejlesztési, beszerzési projekteknél is) a fejlesztési (köztük a védelmi beruházási-beszerzési) stratégiák kialakításában és az azok lebonyolításában való részvételre.

A Védelmi Minisztériumon belül, az anyagi (nem csupán a pénzügyi alrendszerrel jelentő, hanem a minisztérium teljes anyagi-technikai vertikumát átfogó) ügyekkel foglalkozó helyettes államtitkár felügyeli a központosított fejlesztési projektek támogatását mind vezetés-irányítás, mind anyagi-technikai vonatkozásban. A helyettes államtitkár vezetése alatt áll az a három környezeti főigazgatóság-tenger, föld, levegő hatásköri vonatkozásában (nem tisztán haderőnemi, hanem inkább a fejlesztések környezetükre gyakorolt hatásai alapján), - amelyek a beruházások-beszerzések katonai-műszaki (anyagi-technikai-technológiai) követelményeinek a megfogalmazásával foglalkoznak.

A három főigazgatóság fejlesztési döntéshozatali előkészítési munkájában (amely *"csupán"* a védelmi képességekhez szükséges stratégiai fejlesztések katonai-műszaki leírását jelenti a döntéshozó polgári bizottságok, a Közmunkák és Kormányzati Szolgáltatások Minisztériuma,

valamint a régió-területi fejlesztési ügynökségek számára) részt vesznek a Logisztikai, az Informatikai-Technológiai, a Pénzügyi valamint a Minőségbiztosítást Ellenőrző főigazgatóságok.

A fejlesztések folyamatába - attól függetlenül, hogy azok például *"tisztán"* védelmi - a többi minisztériumok is bekapcsolódnak. A minisztériumok közötti koordináló kapocsként elsősorban a **Beruházási-Beszerezési Eljárásokat Felügyelő Bizottság** szolgál. Ez a bizottság a már említett Közmunkák és Kormányzati Szolgáltatások Minisztériumában ülésezik. A munkájában az adott beruházás-beszerezés (eljárás) függvényében vesznek részt az érintett minisztériumok képviselői, a már említett regionális fejlesztési ügynökségek képviselőivel kiegészülve. Az összes (függetlenül attól, hogy melyik minisztériumot érinti) fejlesztési project, amelyik meghaladja a 2 millió CAD-t, ez elé a bizottság elé kerül. A bizottság döntéshozatali hatásköre a 2 millió és 20 millió dollár közötti eljárásokra terjed ki.

A gyakorlat azt mutatja, hogy a döntések meghozatala előtt keményen összecsapnak a különböző érdekek és lobbik. Ezeknek a különböző érdekeknek - gazdasági, ipari, régió, stb. - a közös álláspontra való hozása idő és kompromisszum készségeket, valamint kellően kidolgozott és szakmailag megindokolt (a védelmi fejlesztések esetében a három környezeti főigazgatóság által aprólékosan előkészített hatástanulmányokkal, valamint civil-katonai tudományos műhelyek szakvéleményeivel alátámasztott) *project terveket* kíván a felektől.

A beruházási-beszerezési döntési stratégiák egyetlen előre meghatározott elve, a hazai erőforrásokra, a kanadai ipari és szolgáltató bázisra való minél nagyobb támaszkodás elve.

A döntések magukban foglalják mind a központi kincstári finanszírozást (gyakran több tárca költségvetését is érintve), mind a konkrét szerződéskötési és lebonyolítási-megvalósítási eljárási rend kérdéseit.

A fejlesztési-beruházási tervezések vonatkozásában a Védelmi Minisztérium számára, - csak úgy, mint a többi NATO tagország majd mindegyikében - erőteljes kihívásnak számít a folyamatosan (gyakran kiszámíthatatlanul) változó - és általában csökkenő - védelmi költségvetés.

Sok más országhoz hasonlóan Kanadát is az állami költségvetés hiányának mérséklési igénye jellemzi. Ennek a szigorú pénzügy politikának az eredménye a védelmi kiadások állandóan csökkenő pénzügyi fedezete. Ez a hiány maga után vonja a hiányzó védelmi szükségletek kielégítéséhez kapcsolódó beruházási és beszerzési stratégiák állandó kontrolját, és az időnkénti korrekcióit.

A védelmi költségvetés az előző (1996-97-es) pénzügyi évben mintegy 10 milliárd CAD tett ki. Ebből az összegből mintegy 3 milliárd dollárt tettek ki a fejlesztésre és fenntartásra fordított tételek. Ez a költségvetési tétel *két nagy altételből* tevődik össze. Az első terület mintegy 1,5 milliárd dollárt foglal magában. Ebből fedezik az alakulatok, a bázisok a napi működésükhöz szükséges kiadásokat, a helyi kis összegű beszerzéseket. A második terület a kb. 1,5 milliárd CAD-ot magában foglaló előirányzat, amely a modernizációra, az elöregedett technikai eszközök, és berendezések fejlesztéseire és felújítására, valamint kutatás-fejlesztésre szolgál.

A védelmi fejlesztési stratégia beruházási-beszerzési eljárási rendjének ismertetéshez szükséges, hogy röviden áttekintsük azokat az irányelveket, eljárási szempontokat, gazdaságpolitikai tényezőket, amelyek az állami központi fejlesztésekhez kapcsolódó beruházásokat és beszerzéseket szabályozzák.

A jelenleg is irányadó törvényeket 1988-ban fogadta el a parlament. Az ezekben a szabályzóknak lefektetett - a minisztériumok és a regionális ügynökségek közös fejlesztési-beszerzési stratégiához kapcsolódó legoptimálisabb beruházásra-beszerzésre fordított érték arány kialakítása - irányelvek az alsóbb szintű területi szabályzóknak, szocio-gazdasági célkitűzésekben szintén nyomon követhetők ³.

A kormány, az általa (a piaci élet egyéb szereplőinek, az ipari-gazdasági multinacionális cégek, a kis és közepes nagyságú vállalatok szövetsége, a kamarák, stb. bevonásával) koordinált beruházások és beszerzések eljárásának mindenki számára nyilvános politikájával működik közre a kanadai cégek versenyképességéhez.

3. Az 1994-es White Paper megerősítette a Védelmi Minisztériumnak a haderő fejlesztéséhez kapcsolódó beruházások és beszerzések politikájának az ilyen irányú elkötelezettségét.

Mind a hazai, mind a nemzetközi piacokon, összekötő kapocsként működik a kormányzati beszerzési eljárások, valamint a termelő és szolgáltató vállalatok között.

A kormányzati beszerzéseknek mindenki által történő elérhetősége és nyitottsága érdekében, a Közmunkák és Kormányzati Szolgáltatások Minisztériuma időszakonként felülvizsgálja és elvégzi a szükséges korrekciókat a szabályzóiban. Például a védelmi szektort érintő zártágnál (az elmúlt időszakban, Kanadában is egyfajta a *"titkos"* misztikum övezte a védelmi fejlesztéseket) sok esetben erősebb érveként állítva a fejlesztések átláthatóságát, a beruházások és beszerzések nyitottságát. Ezzel is biztosítva egyrészt a civil kontrol gyakorlati alkalmazását, másrészt a védelmi fejlesztések optimális illeszkedését a hadsereg rendszerén túlnyúlóan az állam és a régiók fejlesztéseihöz, harmadrészt a hazai vállalatok minél nagyobb részvételi lehetőségét a védelmi beruházási-beszerzési folyamatokban.

A kormány elkötelezett, és mindig biztos kíván lenni a fejlesztésekhez kapcsolódó beruházások és beszerzések vonatkozásában, hogy a legoptimálisabb, a legjobb a létrejött új érték (vagy fenntartott régi) és az arra ráfordított kiadások közötti arány. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a beruházásokat és beszerzéseket (köztük a védelmiéket is) az egyes kivételes körülményeket kivéve (pl. katasztrófa helyzet), mindig versenyeztetési eljárás előzi meg.

A versenyeztetési elvek következetesen érvényesülnek mindegyik minisztérium vonatkozásában.

A beruházási-beszerzési eljárásokra jelentkezőktől ajánlataikban megkövetelik, hogy térjenek ki azoknak az ipari-gazdasági; valamint regionális előnyöknek a részletes ismertetésére is, amelyeket sikeres pályázatok esetén mintegy *"mellékesen"* nyújtani tudnak. Ennek a politikának is köszönhetően (a szolgáltatások és a termelés széleskörű és magas fokú minőségbiztosításával kiegészülve) alakulhattak ki a magas fejlettségű és technológiájú ipari és szolgáltató központok és területek..

A 100 millió CAD-t meghaladó kiemelt nagy összegű fejlesztések esetében követelmény, hogy a pályázó és alvállalkozói - a részterületeket teljesen felölelő, kisebb összegű alszerződések vonatkozásában is - mind a

szerződési, mind az állami és regionális fejlesztési előnyöket felölelő kötelezettségeket csatoljanak a pályázatukhoz.

A vonatkozó törvények szellemében, abban az esetben, amikor a versenyeztetési eljárásban a hazai (minden Kanadában bejegyzett és ott adót fizető vállalkozás, amelynek tulajdonosa lehet akár külföldi is) termelés-szolgáltatás is megfelelt, úgy azt előnyben részesítik a *"külföldi"* céggel szemben. A kis volumenű beruházások és beszerzések esetében a hangsúly a hazai erőforráson és háttér bázisra való támaszkodáson van, míg az ország és a régiók fejlődési előnyei csak másodlagos szerepet játszanak.

A védelmi szektor vonatkozásában a beruházásra-beszerzésre kerülő érték - ráfordított kiadások közti optimalizálás, arra a felismerésre vezetett, hogy továbbra is fenn kell tartani - sőt fejleszteni szükséges - a stratégiai hazai hadiipart. Elfogadottá váltak azok az előnyök - mind a Védelmi Minisztérium, mind az egész ország vonatkozásában - amelyek a beruházások-beszerzések kapcsán a régiók fejlődéséhez, a társadalmi-ipari-gazdasági fejlődéshez kapcsolhatók. Ennek egyfajta eredményeképpen keret-előszerződésekkel támogatják (a Közmunkák és Kormányzati Szolgáltatások Minisztériuma a Védelmi Minisztériumot biztosítja) a hazai erőforrások és tartalékok minél szélesebb körű felhasználását.

*A kiadások - tehát a beruházások és beszerzések összességére be-
kerülésének - függvényébe került kialakításra egy teljes körű, az összes
résztérületet lefedő rendszer, amely a védelmi tárcához tartozó fejlesztési-
beszerzési programokat koordinálja és irányítja.*

*Ezt a rendszert Védelmi Program Irányító Rendszernek nevezik. A
haderő fejlesztések kapcsán ez az Irányítási Rendszer lehetővé teszi,
hogy a szükséges de még hiányzó képességek és kapacitások vonatko-
zásában, meghatározásra kerüljenek azok a beruházások és beszerzések,
amelyek mind műszaki-technológiai mind pénzügyi fedezeti oldalról kel-
lőképpen alátámasztottak és sikerrel megindokolhatóak a polgári dön-
tőkhözök felé.*

Ez az aprólékos döntés előkészítési mechanizmus teszi lehetővé a megalapozott stratégiai fejlesztéseknek a teljes védelmi rendszert felölelő optimálisához közeli végigvitelét. A Védelmi Program Irányítói Rendszer

szerves részeként működnek azok a munkabizottságok, amelyek felelőségi körébe tartozik, hogy az összes szükséges eljárási lépés, teljes mértékben minden oldalról meg legyen vizsgálva (különböző hatástanulmányokkal alátámasztva, szakterületi civil-katonai tanácsadók, tudományos műhelyek véleményeztetésével, stb.).

Ez a teljes körű (a rendszerszemléletet nemcsak hirdető, hanem azt a legmagasabb stratégiai döntéshozataltól a gyakorlati megvalósításig következetesen végig is vivő) áttekinthetőség vezet el a szükséges egyetértéshez a beruházói-beszerzési döntés meghozatalában, amely a szükséges de még hiányzó vagy nem megfelelő szintű képességeket átláthatóan és sikeresen, egyúttal költségkímélően meg tudja valósítani.

A már ismertetett nagy összegű fejlesztések és az ezekhez kapcsolódó beruházások-beszerzések szükségességét (a közvetlen katasztrófa elhárításhoz kapcsolódókat kivéve) a **Kincstári Tanács** hagyja jóvá. Csak a jóváhagyás után kezdődhet el a versenyeztetési és szerződéskötési folyamat. A Védelmi Minisztérium által kidolgozott (és kellőképpen alátámasztott) fejlesztési stratégiákat, a kormány minden esetben összeveti a többi nagy volumenű kiemelt *"civil"* fejlesztési stratégiával. Az összevetés magában foglalja a versenyeztetés területétől kezdve, a tiszta és *"civil fül"* számára is érthető kiválasztási eljárási tervek leírásán át, a régiók és az ipari-gazdasági előnyök tanulmányozását, a hadiipari bázis felkészültségét és annak fenntarthatóságát, valamint az egyéb nemzeti és nemzetközi hatását a döntésnek. Mindezek az információk és adatok fontos segítséget jelentenek a döntés meghozatalában, és az azt követő project megvalósítási fázisaiban.

A döntés előkészítési mechanizmus eredményeképpen - amellet, hogy a fejlesztések költség ráfordításai a védelmi szükségleteket teljes mértékben kielégítő új (vagy a régit fenntartó és működtető) beruházások-beszerzések értéke közötti arány nemcsak a védelmi szektor, hanem régiók és az ország egészének a rendszerében közeli az optimálishoz - lettek lefektetve a kiemelt központi hadi beruházásokra és beszerzésekre vonatkozó *"belső"* irányelvek és szabályozók. A fejlesztések (köztük a kutatások is) kapcsán amellet, hogy a célkitűzésekben körültekintően meghatározásra kerülnek a minimálisan kielégítendő képességek, a rész és az összegző végértékelésekben fel kell táni a képességbeli hiányosságokon túl, a *"mellék termékeit"* azoknak más területen történő felhasználási lehetőségeit.

A szabályzó elvekben kiemelt helyet foglal el a több (közös polgári-katonai) rendeltetésű eszközök és felszerelések fejlesztésének a támogatása. A kettősrendeltetésű több célt kielégíteni képes fejlesztések által, a *magasnak tartott raktári készletek erőteljesen csökkenthetővé váltak* ⁴.

Az útmutatókban és szabályzóknak mindezek mellett még kiemelt területet jelentenek a meglévő (főként haditechnikai) eszközök fenntartásához és üzemeltetéséhez szükséges pótlások biztosítása a polgári életben használt eszközök anyag bázisán.

E célok megvalósításához szükséges tovább fejlesztéseket támogatandónak ítélik, azonban a magas költségű önálló nemzeti hadi kutatás-fejlesztési programok helyett, a nemzetközi (NATO ill. USA kétoldalú) projektek részprogramjaihoz való kapcsolódást helyezik előtérbe.

A hazai polgári és hadiipar elkötelezett és igen aktívan vesz részt ezekben a nemzetközi projektekben. A Védelmi Minisztériumnak is érdekében áll támogatni a résztvevők minél nagyobb körből való bekapcsolódását. A hadsereg napi ellátási-fenntartási folyamataiban megbízhatóan résztvevőket ösztönzi az adott területen való fejlesztésekbe való bekapcsolódásokba is.

4. Ez nem csak a hadászati készletek számottevő csökkentését eredményezte, hanem emellett a felesleges raktárak számának a megszüntetését is. Ma - a lőszer és robbanó anyag, valamint a kenő és üzemanyag áruosztály készleteket nem számolva - kettő nagy hadászati vegyes anyag raktározó-javító logisztikai szolgáltatói depó látja el központilag mind három haderőnemet. A hazai - területileg a világ második legnagyobb országán belüli hatalmas ellátási távolságok -, valamint az ENSZ illetve a NATO feladatokat ellátó alakulatok megbízható logisztikai támogatása, mind a két depó vonatkozásában magától értetődőnek veszi a közös polgári-katonai logisztikai infrastruktúra kialakítását és használatát. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy az ISO 9002 minőségbiztosítási tanúsítvánnyal rendelkező katonai logisztikai depó fizikailag a polgári logisztikai központ részét alkotja, annak területén található. A beérkező igényeket az időprioritások elsődleges figyelembe vételével - legyenek azok Boszniából, Afrikából, vagy az ország másik szegletéből érkezők; csak néhány kilogrammos csomag súlyt vagy esetleg több konténernyi súlyt jelentőek - a több korszerű raktár épületet magában foglaló központi hadászati szintű "minimális" katonai készletek, valamint a beszállítói polgári-hadiipari háttér máshol lévő (gyakran ugyanabban a logisztikai szolgáltató központnak valamely polgári raktárában) készlet állományából, a polgári szállítványozó-logisztikai vállalkozások bevonásával hajtják végre. Ezen túl menően mivel a logisztikai problémák zöme - anyagazonosítás, veszélyes áruk kezelése, telematikai technológiai rendszerek továbbfejlesztése, stb. - megegyezik a polgári cégekkel, ezért általában 5-6 havonta összejövetelt szerveznek a logisztikai központ valamint polgári ipari háttér képviselőivel, megvitatni azokat. A napi gyakorlatban ez biztosítja a végrehajtás szintjén a "kettős rendeltetésű" igényeket kielégítő megoldásokat.

A védelmi költségvetés csökkenésével, egyre inkább beszűkült a hazai felvevő kereslet a hadiipari termékek iránt. Ez azonban - a negatív hatásokon túl - mintegy katalizátorként is segítette a hadiipar még fokozottabb export orientáltságát, a vállalatok magas fokú versenyképességét a nemzetközi piacokon, azok specializálódását a különböző nagy projectek alrendszerére.

A kanadai ipari-gazdasági kapacitások maximális részvételi törekvése ezekbe a nagy fejlesztésekbe, gyakran eredményezi a projectekben érdekelt hazai és külföldi vállalatok alkalmi vegyes szövetségi konzorciumai közötti versenyhelyzet kialakulását. A hazai beruházások és beszerzések kapcsán szintén fellelhető egyfajta hazai-külföldi (nem vállalati, hisz az ismertetett eljárási irányelvek miatt hátrányba kerülne a tisztán "hazaival" szemben) technológiai kooperáció (licence , franchise). Gyakorlatilag a főszerződő kanadai vállalatokon keresztül - amennyiben a hazai és általában világszínvonalú technológia nem, vagy csak részben képes kielégíteni a XXI század által támasztott katonai igényeket - úgy azt vagy nemzetközi kutatás-fejlesztési projectekben való részvétellel vagy technológiai transzferrel oldják meg.

3.) A fejlesztések eredményeinek fenntartása és üzemeltetése

A kiemelt központi beruházási-beszerzési eljárások rendjétől egy kissé eltérnek a napi élet működtetéséhez és fenntartásához megszabott követelmények. Az eltérés a nagytételű és előre tervezhető különböző áruosztályú anyagok pótlásában jelentkezik. Ezeknek az időszakosan visszatérő pótlás igényeknek a tervezését egy számítógépes anyagnyilvántartó-felügyelő rendszer automatikusan végzi. Ez az automata előrejelző, figyelő és egyben vásárló rendszer a kanadai hadsereg ellátási rendszerének a központi idegrendszere.

Az ellátási rendszer adatbázis állománya ma mintegy 1,3 millió különböző NATO anyagazonosító raktározási kódot tartalmaz. Az anyagnyilvántartó-raktározási kódokból több más fontos adat mellett kiolvashatóak az adott anyag, árucikk felhasználási alkalmazási területe, ára, rendszerbe kerülési ideje, stb. Mindezek az információk, a fogyás pótlások automatikus rendszerében nyilvánosan közzétételre kerülnek, az eljárási rend stratégiája által meghatározott beruházói-beszállítói körben.

A számítógépes adatfeldolgozást és nyilvántartást (készlet szint változások figyelését, a kritikus szintek elérése előtti feltöltéssel) kiegészítik a logisztikai törzsek összegzett jelentései, amelyek legfőképpen a beszállítási -felhasználói helyre való eljuttatási- idő prioritások meghatározását jelenti. *Az ellátási igények a raktározási anyag kódjuk alapján - a logisztikai törzsek által jelzett idő prioritások figyelembevételével - elektronikus úton kerülnek továbbításra az egyedüli szerződéskötési joggal felruházott Közmunkák és Kormányzati Szolgáltatások Minisztériumon (KKSZM) keresztül közvetlenül az ipar és a szolgáltatók mindegyikéhez (köztük a keretszerződésekkel rendelkezők részére is).* Általában egyszerre több, keretszerződéssel rendelkező cég is jelentkezik az adott anyag vagy árucikk beszállítására, (az időprioritásokat figyelembe véve) köztük automatikusan egyedül az ajánlott ár dönt. Mindez a fogyások jelentkezésétől az azokat pótló fizikai beszállításig a logisztikai törzsek időprioritásain belül zajlik.

A Közmunkák és Kormányzati Szolgáltatások Minisztériuma - a beruházások és beszerzések átláthatóságának és mindenki számára való elérhetőségének érdekében - a projektekhez kapcsolódó követelményeket és feltételeket, csakúgy mint a készlet változások összegzésének és *időprioritásainak* meghatározásai utáni ajánlati felhívásait, az ipari és a szolgáltatói szektorhoz (a hivatalos nyomtatott közlönyöket megelőzően, közvetlenül a stratégiai döntést követően, a bekövetkező esetleges változtatások folyamatos módosításaival együtt, az eljárási rend teljes részletességével egyetemben), az ügynevezett *"nyitott ajánlat meghívó"* rendszeren juttatja el. Ez az informatikai hálózat, mintegy 30 000 céggel jelent informatikai hálózati kapcsolatot. Ez a kétirányú informatikai kommunikációt lehetővé tevő kapcsolat biztosítja a vevő (a KKSZM-on keresztül a hadsereg) számára a szerződések *"részletkérdéseiben"* rejlő *"egy hullámhosszra"* való hangolást. A konkrét szerződésekről lemaradókat tájékoztatja versenytársaik árajánlatairól, és amennyiben úgy érzik hogy ők az adott stratégiai eljárási rendnek maradéktalanul eleget téve, a konkrét alkalmi szerződési ajánlaton túl jobb ajánlatot képesek hosszabb távon biztosítani, úgy az a keret szerződés megkötésére inspirálja őket.

Ez egy teljes mértékben nyitott és mindenki számára átlátható szerződéskötési folyamatot eredményező rendszer. Attól függetlenül, hogy előzetesen a stratégiai eljárási követelményi rendszernek megfelelő

céggel már egy egy-forrású keretszerződést kötöttek (amit, az adott anyag vagy szolgáltatás várható éves, esetleg több éves fogyasztásának - igénybevételének mindkét fél számára történő biztonságos biztosítása jelent), ez nem azt jelenti, hogy mások ne ismerhetnék és ne kapcsolódhatnának be ezekbe a folyamatokba. A szolgáltatási-beszállítási felhívások, a fogyasztókat jelző automata informatikai rendszerből a logisztikai törzsek összegzése után, a KKSZM hálózatán keresztül gyakorlatilag még a fogyasztás napján (az időprioritások meghatározása után max.3 nap) eljut az ipar és a szolgáltatók körébe. Mindez ösztönzi a vállalkozásokat (főként a kis és közepes vállalatokat, a rugalmassági és specializálódottság előnyeit kihasználva) a stratégiai eljárási rend kritériumainak való megfelelésre, és ezáltal az előszerződések kereteit kitöltő konkrét szerződések elnyerésére.

A rendszernek köszönhetően a védelmi beruházási-beszerezési költségvetésben szereplő, és az egyik legnagyobb összeget felemésztő javítási kapacitások (munkaerő, bázis, raktározás) lekötésének a csökkenése jól nyomon követhető.

A technikai képességek működtetését, - a fenntartáshoz szükséges egyre csökkenő raktári készletek csökkentésével - a teljes életciklust felölelő és nyomon követő automata anyag nyilvántartási rendszer segítségével, figyelemmel kísérhető minden anyag a rendszerbe való bekerülésétől egészen a kivonása utáni hulladék feldolgozásáig.

A javítási szolgáltatói-szolgáltatási kapacitás adatokkal kiegészülve mindez azonban nem feltétlenül jelenti automatikusan a konkrét szerződéskötés megindítását. Jelenleg is még néhány területen (főként repülő eszközök vonatkozásában), a kézi manuális nyilvántartás párhuzamosa él (pl. a repült óra vonatkozásában).

A jövőbeli cél, hogy ez a rendszer teljesen automatává váljon, hogy az átlagnál még magasabban megszabott követelmények minőség biztosítási stratégiájával teljes mértékben elérjék ennek a célnak a megvalósulását.

Az ezektől az irányelvektől és szabályzóktól való eltérés **három területen lehetséges. A helyi nem központi beruházások és beszerzések** során amennyiben a versenyhelyzet, - a beruházás vagy beszerzés különlegesen kis és speciális volta miatt - nem jöhet létre, (a tétel kis volta miatt

tehát csak egy ellátási forrás jelentkezik a kiírásra) úgy egyedül ebben az indokolt esetben kerülhet sor a Védelmi Minisztérium közvetlen irányítására a szerződés vagy megállapodás kötések területén. Ezek a szerződések azonban hangsúlyozottan helyi jellegűek tehát nem központiak, és csak kis összegűek.

A nemzetközi kapcsolatokat érintő beruházások és beszerzések - főként csak a speciális és csak a védelmi szektorban használható fegyverzeti rendszerek, és azok tartalék alkatrészei vonatkozásában -le kell szögezni, hogy azok a szokásos eljárási rendtől, valamint a kereskedelmi megállapodásoktól eltérően másképp kerülnek, bonyolódnak le. Az eljárási stratégia eredményessége ezekben az esetekben lehet, hogy csak a külföldi érdekeltek versenyztatását foglalja magában. Ebből adódik, hogy időnként, a csak a nemzetközi forrás rendelkezésre állása miatt, szükséges mind a hazai ipari és szolgáltatói, mind a régiók fejlesztési érdekeit hátrább sorolni.

Szintén egyfajta eltérést jelenthetnek az általános eljárási rendhez képest azok, az időszakos tiltó korlátozások, amelyek megtiltják egy-egy ország vonatkozásában a kereskedést, illetve bizonyos korlátozásokat léptetnek életbe. Ez például az országtól távol szolgáló békefenntartó, békekikényszerítő vagy humanitárius feladatokat ellátó csapatok biztonságos ellátását nehezítheti meg.

A harmadik terület a környezetvédelmet, valamint a természetvédelmi területeket és az ott élő őslakosokat érinti. Mint már említettem a három főigazgatóság nem a haderőnemeket jelentik, hanem a fejlesztések környezetre gyakorolt hatását. A helyi őslakosság vonatkozásában, napjainkban mintegy tíz olyan szerződési kötelezettségeket jelentő megállapodással rendelkezik a Védelmi Minisztérium (az elkövetkező évek fejlesztéseiben több szerepel) amely a versenyztatási eljárási szabályok alóli felmentéssel, pozitívan diszkriminálja azok vállalkozásait. A környezetvédelmi irányelveknek és előírásoknak megfelelően pedig évről évre egyre növekvő előnyöket élveznek azok a vállalkozások, amelyek környezetbarát technológiát alkalmaznak. A környezeti ártalmak csökkentésének az igénye, a beruházások és fejlesztések teljes életciklusát átölelően, egyre fokozottabban nyomon követhetőek. A közel azonos ajánlatok esetén, min-

den esetben a környezetbarát és újrafelhasználható anyagokat és technológiát részesítik előnyben.

Összegzés

Összefoglalva, a fejlesztésekhez kapcsolódó beruházási és beszerzési eljárásokat, megállapítható hogy azok a védelmi alkalmazás széles műveleti igényeinek teljes mértékű és minden körülmények közötti megbízható kielégítését, csak a jó értelemben vett és átlátható piaci versenyzetiséssel érhető el.

Csak a versenyhelyzet és a mindennapi megmérettetés képes kielégíteni a XXI. század veszélyeire rugalmasan reagálni képes kanadai haderők változó igényeit.

Mind az ipari és szolgáltatói szektor résztvevői, mind a Védelmi Minisztérium számára ez egy nyitott, mindenki számára közérthető és átlátható objektív rendszert kíván és eredményez, amelynek a szabályai már az eljárások megindítása előtt ismertek és csak a legjobbat kínáló ajánlat győzhet.

Ez a fajta kormányzati szerepvállalás - anélkül, hogy beavatkozna a piaci versenyhelyzetbe - képes arra, hogy kielégítse a védelmi ágazat pontosan megfogalmazott magas követelményű (gyakran, közvetlenül a harchelyzetben a katonák életben maradási esélyeihez kapcsolható) igényeit, egyúttal elérje a *"legjobb érték"* és a ráfordított kiadások közötti optimális arányt.

Az ipari és szolgáltatói háttérben való megbízás, annak minél nagyobb fokú alkalmazása jelenti a hadsereg számára a hétköznapi civil kontrollját.

Amennyiben valami nincs összhangban az ismertetett politikával - tehát vagy a katonák által a civil döntéshozók felé megfogalmazott katonai-műszaki követelmények nem teljesülnek, vagy pedig a katonák a civil döntéshozókat megkerülve próbálnak eredményeket elérni - úgy nem csak a törvények büntetnek igen szigorúan, hanem a közvélemény, vagyis adófizetők is.

A Védelmi Minisztérium számára az egyik legfontosabb feladat, meghatározni a jövő kihívásainak a katonai anyagi-technikai követelményeit. Ehhez a feladathoz a kutatás-fejlesztésen túl, elsősorban a jelenleg is folyó katonai és humanitárius műveletek jelentéseit és tapasztalatait is felhasználják.

A katonai vezetési rendszer csúcsein lévő vezető beosztású és rangú szakemberek, a napi munkafeladatok döntéshozatali mechanizmusaiban szinte nem is vesznek részt (arra ott vannak a helyettesek, illetve az alsóbb szintek), hanem ezeknek a tapasztalatoknak a birtokában, a hosszú távú stratégiai fejlesztések szakterületükre vonatkozó követelményeinek a megfogalmazását végzik.

Bár a két ország helyzete - mind földrajzi, mind gazdasági és szociológiai értelemben - igen eltérő, azért megtalálhatjuk azokat a kapcsolódási pontokat, amelyek a haderőfejlesztéshez kapcsolódó beruházások és beszerzések vonatkozásában megegyeznek.

Kanadában a nyolcvanas évek közepén felismerték, hogy a sok közigazgatási és területi alrendszer (köztük a honvédelmi is) fejlesztését össze kell hangolni, hogy azok az ország, az adófizetők mindegyike számára váljanak optimálissá és ez által olcsóbbá.

Emellett átértékelődött az adófizetőket szolgáló: az állam és kormány szerepe.

Rengeteg elfecsérelt pénzébe és félbehagyott fejlesztésébe került az adófizetőknek az ezt megelőző fejlesztési részstratégiák összehangolatlansága, a politikának a szakmai kérdésekben való tevékeny szerepe. Ennek a felismerésnek az eredményeképpen születtek meg ezek a törvények is, és szorultak ki a nagypolitikának a vélt vagy valós érdekei a fejlesztések előkészítésének és végrehajtásának porondjairól.

Ma már a fejlesztésekben az emberekhez közelebb eső helyi és regionális politika jobban tudja képviselni a területi érdekeket.

Ezzel együtt átértékelésre kerültek a civil-katonai kapcsolatok is, és ez (a fejlesztési stratégiai döntéseket csak előkészítő) a katonai szerep egy

szakmai öntisztuláshoz is hozzájárult. Az addig olyannyira jellemző pénzügyi és politikai érdekek és lobbik összefonódó kuszasága, a döntéshozatali jogoknak a központosított de mindenki számára nyitott és átlátható KKSZM-be helyezésével oka fogyottá tették azokat.

Ma már ez az öntisztulás oda vezetett, hogy például a Védelmi Minisztériumból - a civil-katonai, döntéshozó-döntéselőkészítési mechanizmus eredményeképpen - egy eseteleges kormányváltást követően, csak nem több mint 8-10 ember (ebbe már a miniszter is beleértendő) távozik. Ugyanez igaz a többi minisztériumra is, köztük a döntést követő végrehajtást (a szerződést kötő) maradéktalanul végig vivő KKSZM apparátusára is.

Nem vitatom, hogy nálunk is működnek azok a törvények, (például a közbeszerzési törvény) amelyek jól vagy rosszul, de szabályozzák ezeket a kérdéseket. A gyakorlat viszont azt mutatja, hogy ezzel a döntéselőkészítési és döntés hozói, valamint döntést végrehajtói mechanizmussal nem mindig a kívánt célokat értük el. A rendszerváltás után mintegy tíz évvel még mindig nem jutottunk el arra a felismerésre, hogy érdemes lenne nemcsak bizonyos részrendszereket drágán rendszerbe állítva vagy adoptálva optimális megoldásokról beszélni, hanem stratégiaileg is át kellene értékelni fejlesztési politikánkat.

Véleményem, hogy csak úgy, mint Kanadában hazánkban is a haderőfejlesztéséhez kapcsolódó beruházások és beszerzések véghezvitelének egyedüli sikeres és járható útja, azok mindenki számára való átláthatósága, valamint a többi civil modernizációs fejlesztéssel való összehangolása.

Csak ez lehet a garanciája a fejlesztések sikerének.

Vajon mintegy tíz évvel a rendszerváltás után - annyi **"sikeres"** és jutalmazott fejlesztést követően - nem érett-e meg az idő minőségileg magasabb szintre emelni az adófizetői kontrollt? Vajon nem jött-e el még az idő, hogy a katonai szakma specifikus voltát körül bátyázó minősített és titkos döntésekben, megtaláljuk azokat a mindenki számára megismerhető mechanizmusokat, amelyek tisztán és átláthatóan, szigorúan csak a döntéselőkészítési folyamatokban (a XXI. század kihívásaira válaszolni képes katonai képességek, katonai-műszaki, anyagi-technikai követel-

ményeinek szakmailag kellőképpen alátámasztott, a civilek számára érthető részletéig terjedő megfogalmazását jelentve) vesznek részt?

Erre válaszolhatnánk azt is, hogy de hát mi most is ilyen rendszerrel rendelkezünk. Ez a részterületek vonatkozásában igaz is, de az egész, a végeredmény vonatkozásában az adófizetők sőt a katonai felhasználók és alkalmazók sem mondhatják el az esetek túlnyomó részében, hogy teljes mértékig elégedettek a fejlesztésekre fordított pénzük és a kapott értékek közti aránnyal.

A felújított, majd leszervezett laktanyák, a be nem fejezett infrastrukturális fejlesztések és korház rekonstrukciók, a megfelelő alkatrész utánpótlás nélküli haditechnikai beszerzések, vagy akár a pénzügyi részterületnek az informatikai fejlesztése, amely nem integrálható a rendszer egészébe hisz nincs hova illeszteni (a hozzá kapcsolódó többi alrendszer együttes fejlesztésének hiányában, jelenleg kívülről úgy néz ki a logisztikai terület, mint egy vállalat ahol "meglepő módon" a könyvelési-pénzügyi részleg fejlesztése után sem képesek magasabb termelékenységet elérni a termelést végzők, az azt kiszolgáló háttér elavultsága miatt), mind-mind az eredményei ennek a rendszernek.

Ugye még tudnánk a sort folytatni, hisz az ezekhez a fejlesztésekhez kapcsolódó, pénzügyi fedezeteknek a jó hozamú "átmeneti" befektetéseik kapcsán mindenki számára ismerősen csenghet a Lupis Brókerház, vagy a Globex Holding neve.

Tévedés ne essék, én nem az ezekben a fejlesztésekben résztvevők szakmai hozzáértését vagy tisztességét kérdőjelezem meg. Csak arra kívánok rávilágítani, hogy a fejlesztések által megkövetelt átláthatóság és a rendszerszemléleti (amely nem csupán a hadsereget, hanem az ország egészét tekinti főrendszernek) hiányosságok milyen eredményeket szülhetnek.

A fejlesztési stratégiák és a megvalósításukhoz kapcsolódó beruházások és beszerzések nem megfelelő összehangolása (a prioritások hiánya a hadseregen belüli részterületek egymáshoz való kapcsolódásának hiányával kiegészülve), a nagyobb civil országos vagy regionális fejlesztések rendszeréhez, *elsősorban az állami logisztika hiányát, az állam - tárcákon és régiókon átnyúló - koordináló szerepének átértékelését kívánja.*

Másodsorban az a tény, hogy az igények, a képességek eléréséhez szükséges kapacitások szakmai katonai-műszaki megfogalmazása, valamint a szerződéskötések előkészítése és lebonyolítása, a pénzügyi fedezeti oldalal kiegészülve mind *"házon belül"* (annak ellenére, hogy ezek jól elkülönülve, belülről nézve átláthatóan, szigorú ellenőrzéssel működnek)vannak, a külső adófizetői szemlélő számára nem teszik lehetővé a teljes körű betekintést, a mindenki számára elérhető átláthatóságot. Az elvárt kapacitások aprólékos megfogalmazása nem ugyanaz mint a szerződéskötések minden törvényi feltételnek való megfelelésének előkészítése. Mivel azonban mindkét folyamat *"házon belül"* zajlik, ezért azok összemosisódhatnak, kényelmessé tehetik az elvárt kapacitások megfogalmazóit, hiszen a későbbi konkrét szerződés előkészítési mechanizmusban még van lehetőség a pontosításokra.

Az ismertetett fejlesztési eredmények kapcsán felvetődik, talán lehetne egy kicsit másképpen is végrehajtani ezeket a haderőfejlesztéséhez kapcsolódó beruházásokat és beszerzéseket. Talán nemcsak a döntéshozatalt kellene civil kézbe adni, és csak ténylegesen a döntés előkészítéséhez tartozó katonai-műszaki követelmények civilek számára érthető leírására koncentrálni, hanem - az állami logisztikán belüli koordinációval optimalizálni - magának a szerződéskötésnek az előkészítését és lebonyolítását, valamint pénzügyi finanszírozását szintén.

Véleményem szerint nemcsak az eddigi eredmények, hanem a tervezett nagyarányú fejlesztések milliárdos nagyságrendje szintén indokolhatja, hogy újra átgondoljuk (és ezt érdemes a többi tárcával együtt tenni, hisz náluk is jelentkeztek a hasonló jellegű eredmények, és ők is nagyarányú modernizációs fejlesztések előtt állnak) a fejlesztésekben résztvevők - a döntést előkészítők, a döntést meghozók, és a szerződéskötők - szerepét.

A jövőbeni Európai Unió tagságunk kapcsán át fog értékelődni az adófizetők és az őket szolgáló állam viszonya, valamint a területi régiók szerepe.

Márciusi NATO tagságunkkal talán a védelmi szektor az a terület, amelynek a hétköznapijában a leghamarabb érvényesülhetnek a nyugati társadalmakra jellemző, magas fokú adófizetői civil kontrol.

Ez, mint a kanadai példából is láttuk nem zárja ki a katonai követelmények magas fokú és megbízható kielégítését, sőt erősíti is azt, számon kérhetővé téve azokat a döntést hozók és a szerződéskötéseket lebonyolítók irányába. Talán a haderőfejlesztése kapcsán a védelmi tárca válhatna az állami logisztika átértékelésének a kezdeményezője.

A haderő fejlesztéséhez kapcsolódó beruházások és beszerzések sikerére vagy sikertelenségére valószínűleg a választ majd csak a most induló nagyarányú fejlesztéseket követően több évvel-évtizeddel, az akkori kor katonai parancsnokaitól fogjuk majd megtudni.

A jövő katonai parancsnokainak parancsnoki döntéshozatali mozgásterének alapjai most alakulnak ki. Azok minden irányú kielégítése vagy szűkössége fogja meghatározni, hogy a jövő parancsnokai bátran nézhetnek-e mind katonáik, mind az adófizetők szemébe.

Kívánom, hogy így legyen.

Felhasznált irodalom:

- 1.) *White Paper*, DND Canada 1994.
- 2.) Az 1998-as kanadai "*Demokratikus civil-katonai kapcsolatok tanfolyam*" keretében elhangzott előadások vázlatai.

A PFP - TŐL A NATO FELÉ

Farkas Zsolt ¹

Az 1999. március 12.-i NATO csatlakozás különös jelentőséget ad e témának. Az erők közös tevékenységének egyik logisztikai alapelvét tanulmányoztam két alapvető és több kiegészítő dokumentum alapján. Ez az alapelv a Befogadó Nemzeti Támogatás (BNT), a dokumentumok pedig a Pfp SOFA egyezmény, ami már foglalkozott ezen elem sajátságos, békepartnerségi rendszerével, a másik okmány pedig a NATO LOGISZTIKAI DOKTRÍNA. Ez utóbbi már konkrét feladatokat és elveket tartalmaz a tagországok vonatkozásában. Fontos okmányok még ebben a sorban az ALP-12 és AJP-4, amelyek a tervezés rendszerében és feladatainak meghatározásában foglal el fontos szerepet.

A témának számomra az adja még a különleges aktualitását, hogy a **Honvédelmi Minisztérium Elektronikai, Logisztikai és Vagyonkezelő Rt (HM EI Rt) Logisztikai Igazgatóság** szervezetében közel három évet dolgoztam egy olyan rendszerben, amely már valamilyen szinten közel áll a Befogadó Nemzeti Támogatáshoz. Ez a szervezet - amely félig katonai (HM Rt), félig civil - kezdte el és a mai napig folytatja az amerikai IFOR, illetve SFOR erők ellátását igényeik alapján, jelentős támogatását nyújt az NSG (Északi Ellátó Dandár)-nak, valamint a Magyar Köztársaság területén, gyakorló- és lőterein térítés ellenében végrehajtott bérlövészetek és gya-korlatok logisztikai biztosításának szervezését, ellátását hajtja végre. A szervezés természetesen a Magyar Köztársaság Kormányát képviselő HM szervezetekkel együtt és azokkal teljes összhangban történik.

Ezen területen szerzett tapasztalataim, valamint megfigyeléseim figyelembevételével szeretnék egy pár gondolatot felvetni a fent említett dokumentumok néhány tanulságos összefüggésével kapcsolatban.

A Befogadó Nemzeti Támogatás - a NATO logisztika elveknek megfelelően - szerződések sorozatán keresztül valósul meg. Ahogy nagyon találóan fogalmaz *Giczi György mk. ezredes úr*: A szabályozandó terület egy háromszöghöz hasonlítható, melynek három csúcán a "küldő

¹ Farkas Zsolt mk. százados, ZMNE Logisztikai tanszék, doktorandusza

nemzet", a "befogadó nemzet" és az illetékes NATO parancsnok áll. E három résztvevő erőterében alakulnak ki azok az egyezmények, amelyek biztosítják a "küldő nemzetek" csapatai számára a helyi források igénybe vételét. A **Befogadó Nemzeti Támogatásra vonatkozó szerződések megkötése kormányzati szintű feladat.**

Az eddigi szabályzás során ezen kormány szintű szerződések megkötésének alapja a NATO PfP SOFA egyezmény volt, amit parlamentünk 1995 évi CII - es törvényként fogadott el. Tehát kihangsúlyozva a NATO PfP SOFA a Magyar Köztársaság területén **törvény** volt.

Ezen a téren vetődik fel számomra az első, jelentős probléma, a jogharmonizáció és a mindenki által egyformán való értelmezés problémája. Csak remélni lehet és elvárni minden szervtől, szervezettől, felelősségteljesen, nem kibúvókat keresve teljesítik a mindenki által jóváhagyott és várt NATO tagság által előírt követelményeket.

Erről azért beszélek ilyen borúlátóan - és itt van az alapp probléma - mivel sok rossz tapasztalat volt a PfP SOFA-val kapcsolatban, **elsődlegesen az adók** (ÁFA, jövedéki adó, VÁM stb.) fizetését, nemfizetését illetve visszatérítését illetően. Ezen dokumentum általános értelmezéseket és irányelveket tartalmaz a békepartnerségi tagországokra vonatkozóan. Nem szabad elfelejteni, sem a békepartnerségi tagsággal, főleg nem a NATO tagsággal kapcsolatban, hogy az egyes tagországoknak egymástól eltérő jogi, illetve pénzügyi rendszere van. Ezért mindenképpen szükségessé válik a Befogadó Nemzeti Támogatás alapjainak letétele érdekében minden résztvevő országgal **egy keretszerződés megkötése**, amely konkrétan leszabályozza a jogi és pénzügyi viszonyokat, végrehajtási szerződések (technikai megállapodások) megkötésének rendjét, igénybevételek elszámolását, ami kiemelten és mindenkire kötelezően tartalmazza a különböző lehetséges kedvezményeket - **elsősorban adó és VÁM-**, ezek érvényesítési módját. Ezen keret-megállapodásokat elsősorban kormányzati szintű jogi és pénzügyi szakemberek kell, hogy kidolgozzák, megvalósítsák.

Ugyanakkor nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a fontos és speciális szempontot sem, hogy a Befogadó Nemzeti Támogatás elemzése, szükségletének megszervezése, állapotának nyilvántartása, a kapcsolódó ügyek bonyolítása és koordinációk kezdeményezése elsősorban katonai

feladat. A katonáknak a keretszerződésnél a saját, speciális feladatokból adódó körülményekre kell a figyelmet felhívni, hogy a jogi és pénzügyi szakemberek ezt figyelembe tudják venni.

Ha mindezen szempontokat érvényesíteni akarjuk - és véleményem szerint érvényesíteni kell - a keretszerződésekben, ezek megalkotására kiválóan felkészült és alkalmas emberek kellene a HM jogászai és pénzügyesei közül, természetesen megfelelő kormányzati szintű felhatalmazás birtokában.

A keret-megállapodások képezik az egyes konkrét esetekre történő szerződés, illetve technikai megállapodás alapjait. Itt szükség van egy olyan szervezetre, amely gyorsan, hatékonyan, rugalmasan, felelősségteljesen és gazdaságosan meg tudja szervezni a Befogadó Nemzeti Támogatással kapcsolatos feladatok végrehajtását. Ez lehet **katonai, félkatonai szervezet** is, de mindenképpen **katonai irányítás mellett**.

Itt rá térnék két következő, véleményem szerint igen fontos kérdésre.

A Befogadó Nemzeti Támogatás, mint több tanulmány is említi, elsősorban nem a meglévő katonai lehetőségekre épül, de természetesen nem zárja ki azok felhasználását. Ezzel összefüggésben megállapítható - legalább is tudomásom szerint - hogy a katonai vezetés kezében lévő adatárak használata igen bonyolult, sok embert igénylő feladat.

Ez elsősorban abból adódik, hogy a Magyar Honvédségen belül szakági adattárak vannak. Minden szakági vezető sajnos csak a saját területének adataival, lehetőségeivel rendelkezik.

Megfontolandó egy központi, egyesített logisztikai adatbázis létrehozásának lehetősége. Ez egy feladat kidolgozása során lerövidíti az időtényezőt, biztosítja az operativitást.

Ebben az esetben még meg sem említettem, hogy sajnálatos módon eléggé kevésbé ismerjük az ország polgári (civil) cégeinek, szervezeteinek lehetőségeit sem a mennyiségi, sem a minőségi vonatkozásban.

Befogadó Nemzeti Támogatás esetében ezek döntő fontosságúak lehetnek, ennek igazolására tekintsük át a főbb területeket, utalva tartalmukra:

- Közlekedési infrastruktúra - főleg polgári terület (utak, kikötők, repterek, vasút stb.);

- Terület és objektumok, épületek igénybevétele; - az üres katonai objektumokat részesíteném előnyben, de nem kizárva a polgári objektumok igénybevételét sem. (pl. szerelőcsarnokok, raktárak, sportcentrumok stb.);
- Anyagi készletek beszerzése; - a Magyar Honvédség szűkös készleteit és az értékesítés (pl. üzemanyag) nehézségeit figyelembe véve sokkal előnyösebb a polgári források igénybevétele;
- Szolgáltatások; - egy - két terület kivételével, a kapacitásokat: figyelembe véve szintén polgári szervezetek igénybevétele látszik reálisnak;
- Egészségügyi szolgáltatások; - igen speciális, kettős megítélésű terület. Az MH egészségügyi intézményeiben (katonai kórházak, alakulatok segélyhelyei, stb.) biztosítható a küldő nemzet állományának ellátása. (Megegyezés kérdése). A polgári kórházakat viszont csak térítés ellenében vehetik igénybe, ha ezt más, országok közötti egyezmény nem szabályozza. Utalva arra, hogy a szerződések - az én gondolataim szerint keretszerződések - megkötése kormány szintű feladat, az egészségügyi ellátás térítésének területén igen fontos része kell hogy legyen az alapidokumentumoknak. Ezen a téren lényeges kérdés még a nyelvi akadályok leküzdése. Sokan nem adnak kellő jelentőséget ennek a problémának, pedig több példa is alátámasztja fontosságát.

A többi kérdésre, amely a Befogadó Nemzeti Támogatás részét képezi nem kívánok ilyen részletességgel kitérni, mivel azok már nem a logisztikai biztosítás tárgyát képezik. Hozzá kell tennem azonban, hogy a támogatás rendszerébe tartozó feladatok felsorolásánál nem tartom teljesnek a *Giczi mk ezredes úr* által közzétetteket, **mivel nem említ meg - véleményem szerinti - fontos területeket :**

- katonai rendészet,
- polgári rendvédelmi szervekkel való együttműködés,
- környezetvédelem.

A leírtak alapján azt hiszem teljességgel belátható, hogy akár az anyagi javak, akár a szolgáltatások biztosítása területét vizsgáljuk, elsősorban a polgári szférára kell támaszkodni.

Itt vetődik fel a második, komoly probléma. A Befogadó Nemzeti Támogatás egyik alapelve a gazdaságosság. Ez az alapelv azt feltételezi - ami le is van írva akár a PpP SOFA -ban, akár a **NATO LOGISZTIKAI DOKTRÍNÁ** -ban - hogy a befogadó nemzet minden anyagi és nem anyagi jellegű szolgáltatást a lehető legalacsonyabb áron biztosít a küldő nemzet számára. Ez az elv addig megvalósítható, amíg tisztán katonai szolgáltatásról van szó.

Sajnos a polgári vállalatoknál - úgy a magánkereskedelemben, mint az állami szektorban - megfigyelhető, hogy a külföldinek, főleg a "nyugati" országoknak mindent többszörös áron akarunk értékesíteni. Ez a tendencia nem vet jó fényt az országra, negatív megítélést eredményezhet, valamint bizonyos esetekben veszélyeztetheti feladatok végrehajtását, nem beszélve az alapelvek betartásáról.

Erre az esetre szükségesnek tartanám egy törvényi szabályozás lehetőségének felmérését is. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy "ingyen" kell adni mindent, de a térítési költségek reálisak kell, hogy legyenek.

Anyagi osztályokról a teljesség igénye nélkül szeretnék néhány gondolatot felvetni.

A NATO Logisztikai Doktrína öt csoportba sorolja az anyagokat. A tartalmukat nem kívánom külön - külön elemezni, de vannak olyan részek, amelyek különös figyelmet igényelnek. Ilyen kiemelten fontos elv a szabványosság elve.

Azt az eddigi tapasztalatokat figyelembe véve meg lehet állapítani, hogy pl. az élelmiszereink többsége, a vizünk megfelel a NATO országokban érvényes szabványoknak. Természetesen tovább kell dolgozni azon, hogy minél szélesebb skála legyen "NATO kompatibilis".

Ezen a palettán komoly problémát jelenthet az egymástól jelentősen eltérő technikai eszközök javítása, alkatrészellátása. A meglévő polgári alkatrészraktárak és javítókapacitások valószínűleg nem elégségesek egy esetlegesen beérkező nagyobb mennyiségű technika ellátására és javítására.

Üzemanyagaink jelentős része megfelel a nemzetközi előírásoknak.

Problémás terület lehet a különleges technika ellátása különböző szintén speciális kenő- és karbantartó anyagokkal. Sajnos a kiszolgáló (katonai) rendszerek jelentősen el vannak maradva attól a szinttől ami elvárható lenne akár a Magyar Honvédség viszonylatában is.

Külön tanulmányt érdemelne a közlekedési biztosítás, ami a Befogadó Nemzeti Támogatás egyik legjelentősebb eleme. Itt sok más mellett a nehéztechnika szállítását, a vasúti kocsik állapotát, utak, hidak teherbírását emelném ki. Ezen a területen jelentős változásoknak kell bekövetkezniük, mint azt az IFOR erők áttelepülése is bizonyította.

Ezek azok a talán némileg fésületlen gondolatok - kihangsúlyozom, hogy a teljesség igénye nélkül - amik a bevezetőben említett okmányok tanulmányozása közben felvetődtek bennem.

Úgy gondolom több éves munkám tapasztalatai, mindennapos szembesülései a társulás, integráció, majd tagság hétköznapi problémáival feljogosítanak arra, **hogy megfogalmazzam azokat a legfontosabb területeket, amelyek égetően fontosak a Befogadó Nemzeti Támogatás jövőbeni megszervezése szempontjából:**

- Jogi szabályozás nemzetközi szinten.
- Belső jogharmonizáció megteremtése.
- Szabványosítás.
- Megfelelő központi adatbázis létrehozása.
- Szemléletváltozás.

Amennyiben ezeken a területeken sikerül nyugati mércével is elfogadható körülményeket teremteni, véleményem szerint újfent egy lépéssel közelebb kerülünk a NATO-hoz, attól függetlenül, hogy már a tagjai vagyunk. A teljes tagság elérésének feltétele nem csak a "papíron" meghozott döntés, hanem a szellemi és anyagi körülmények megteremtése is.

A NATO KÖZPONTI SZERVEZETEI

II. RÉSZ

Csabai György - Eszenyi Imre¹

A szerzők a Katonai Logisztika Anyagi-technikai biztosítás 1998.2. számában az Észak-atlanti Szövetség szervezetének két központi logisztikai szervezetét mutatták be. A sorozat folytatásaként ezen alkalommal a Légi Vezetési és Irányítási Rendszer Igazgatási Ügynökség és a HAWK Gyártási és Logisztikai Szervezete kerül részletes taglalásra.

(Szerkesztőség)

A szövetségi légtér közös védelme

A NATO közös légtérvédelmi rendszerének a korai - közvetlenül az ötven évvel ezelőtti megalakulást követő - sikere, példaértékű modellként szolgál a NATO szövetségén belüli különböző (mind nemzeti, mind haderőnemi értelemben) védelmi erőknek a más területeket is magába foglaló integrációjára.

Annak ellenére, hogy a közös légtérvédelem - mind a felderítő, mind az oltalmazó, valamint az elhárító és támadó rendszerek közös integrált vezetés-irányítást megvalósító rendszerének - megvalósítása rendkívül költség igényes még ma is elsődleges prioritást élvez a NATO fejlesztéseiben.

A közös finanszírozású pénzügyi alapok egyik legnagyobb kiadását jelentik az integrált légi vezetési és irányítási rendszerek működésének koordinálása és tovább fejlesztése.

Hazánk jelenlegi speciális NATO "perem, sőt sziget-ország jellegű" - a szövetség többi tagországával való szárazföldi kapcsolat hiányából adódó - geopolitikai helyzete is, rávilágít az integrált légtérvédelem vezetési és irányítási rendszerének fontosságára.

Az integrált légvédelem szövetségen belüli fontosságát is jelzi, a néhány hónappal ezelőtti hazai vezetési és irányítási rendszer központjára

1. Dr.Csabai György alezredes, a hadtudományok kandidátusa, ZMNE Stratégiai és Védelmi Kutató Intézet főmunkatársa, Eszenyi Imre mk. százados ZMNE Logisztikai Tanszék doktorandusza

nak (a veszprémi "sziklának"), a hazai **Légtérzsuverenitási Hadműveleti Központnak** a szövetségi rendszerbe történő bekapcsolása (az azt megelőző fejlesztési munkák elvégzése után), valamint a NATO Biztonsági Beruházási Programjának a keretében - szövetségi finanszírozásból megvalósuló - három "új típusú" háromdimenziós radarállomás telepítése.

Ezekben a hazai - csak úgy, mint a Cseh Köztársaságban és Lengyelországban folyó - légi vezetés és irányítás rendszerek átalakítási, és szövetségi rendszerekhez történő összekapcsolási munkákban több más NATO központi logisztikai ügynökség mellett oroszán része van a **NATO Légi Vezetési és Irányítási Rendszer Igazgatási Ügynökségnek** is.

1.) A NATO Légi Vezetési és Irányítási Rendszer Igazgatási Ügynöksége (NATO Air Command and Control System Management Agency = NACMA)

A NATO központi szervezetei között a legfiatalabb, a NATO Légi Vezetési és Irányítási Rendszer Igazgatási Ügynökség (NATO Air Command and Control System Management Agency = NACMA) hivatott a közös légtérvédelem vezetés irányításához tartozó logisztikai feladatok ellátására.

Az ügynökség működését, a **NATO Légi Vezetési és Irányítási Rendszer Igazgatási Szervezet (NATO Air Command and Control System Management Organization = NACMO)** felügyeli.

Maga a NACMA Belgiumban, Brüsszelben székel, és bár csak 1991. januárjában lett létre hozva, igen tartalmas múltra tekinthet vissza.

A NACMA ügynökséget, mint a NACMO által koordinált szövetségi integrált légtérvédelmi vezetés és irányítási rendszer, központi végrehajtó és eljárási szervezeteként kell, hogy értelmezzük.

A NACMA megalakítása

Az **Észak-atlanti Tanács (NAC)** 1990-ben határozta el, hogy a hatalmas és széles arzenálú, igen bonyolult, több fegyverzeti, infrastrukturális és egyéb alrendszereket magába foglaló integrált szövetségi légi vezetés

és irányítási rendszer logisztikai támogatására és fejlesztésére létre hozza a NACMO-t.

A NACMO alapító-okiratában célként határozták meg, egy erős tudományos fejlesztési és ipari megvalósítási bázissal - minden szövetségi tagország képviselőjét kötelezően magába foglaló - rendelkező központi NATO logisztikai szervezet létrehozását, amely az integrált légtérvédelem fenntartása és fejlesztése kapcsán tartozik teljes (a fejlesztés tervezési fázisaitól a megvalósításig) felelősséggel.

A NACMO irányítási szempontból az **Igazgató Tanácshoz (BOD)** tartozik, amely az Észak-atlanti Tanács konszenzuson alapuló határozatainak megfelelően, a különböző bizottságain keresztül alakítja a NACMO politikáját.

Az Észak-atlanti Tanácsnak a közös légtérvédelmének logisztikai támogatását érintő határozatai a legmagasabb jogkörökkel felruházott **NATO Felsőbb Szintű Erőforrás Bizottság (SRB)**, **NATO Légvédelmi Bizottság (ADC)** valamint több más, köztük a **Katonai Költségvetési Bizottság (MBC)** és az **Infrastrukturális Bizottság (IC)** döntésein keresztül szabályozzák a NACMO, és ez által a NACMA működését.

A közös légtérvédelem irányítás-vezetési rendszerének utolsó húsz évét leginkább az NACMA vezérigazgatójának a szavai fejezik ki a legtalálóbban, aki a *"folyamatosan változó helyzet és környezet"* viszonyával jellemzi az ügynökség a mára kialakult arculatát.

Mindez elsősorban a szövetség közös pénzügyi finanszírozású alapjainak a változásai alapján követhető nyomon.

Mintegy húsz évvel ezelőtt, 1980-ban az Észak-atlanti Tanács döntése alapján nagyarányú fejlesztések kezdődtek el a **NATO közös finanszírozású integrált légtérvédelmének a földi támogató rendszereiben (NADGE)**.

Ezekbe a fejlesztési elképzelésekbe illeszkedett a NAC azon döntése, amellyel létrehozta - a légtérvédelem eltérő nemzeti gyakorlati megvalósításainak összehangolására - egy úgynevezett, a **NATO Légi Vezetési és Irányítási Rendszerrel foglalkozó Csoportot (ACCST)**.

Az ACCST feladatai felölelték:

1.) A szövetségi légtérvédelem vezetési és irányítási rendszerének a közösen meghatározott tervezési-üzemeltetési követelményeinek kialakítását, és azok alapján történő fejlesztését;

2.) A pénzügyi finanszírozáshoz kapcsolódó - gyakran tíz évet is meghaladó - szövetségi és nemzeti hozzájárulás tervezését;

3.) Négy éves átmeneti és egyben felkészülési időt adva a nemzeti hadiipari vállalkozások számára, 1984-től kezdődően az azt követő öt év vonatkozásában a szövetségi légtérvédelmi vezetési és irányítási rendszerek műszaki fejlesztéseihez kapcsolódó nemzeti, illetve hadiipari specializációnak a meghatározása;

4.) 1984-től kezdődően (szintén négy éves felkészülési időt adva) a különböző nemzeti légtérvédelmi vezetési és irányítási rendszerek közötti átmenetek (adat átviteli összekapcsolás) fejlesztéseinek tervezését.

1987 novemberében a **NATO légvédelmi Bizottsága (NADC)** úgy határozott, hogy a közös légtérvédelmi vezetési és irányítási rendszerek fejlesztései számára meghatározásra kerülő elérendő képességeknek, a fejlesztések teljes NATO rendszerén belüli nyomon követésére szükséges egy olyan állandó szervezet létrehozása, amely már a kezdeti tervezési fázisaitól, a megvalósításig bezárólag végig viszi a szövetség légtérvédelméhez kapcsolódó vezetési és irányítási rendszerek fejlesztéseit.

A **Nemzetközi Irányítói Csoport (IMG)** létrehozásával egy keretben, ugyanakkor egymástól különválva folyt a légi vezetési és irányítási rendszerek fejlesztése valamint megvalósítása. Az IMG egyik részlege csupán a légi vezetési és irányítási rendszerekhez kapcsolódó szükségorientált kapacitásoknak a kidolgozásával foglalkozott, míg a másik részleg a projektek *(közben a csak földi környezet támogató eszközei kibővültek a repülőeszközökre telepített felderítési, vezetési-irányítási rendszerekkel)* telepítéseivel kapcsolatos beruházási, illetve beszerzési kérdésekben rendelkezett jogkörökkel.

A ma működő NACMA alapját jelenti ez a központosított tervezési és fejlesztési rendszer a hozzájuk kapcsolódó beruházások és beszerzések integrált logisztikai támogatásával kiegészülve, amely a szövetség közös légtérvédelmi irányítási és vezetési rendszerének az érdekeit a nemzeti (például hadiipari) érdekek fölé növelő jogkörökkel (mind kutatás-fejlesztés, mind a hozzájuk kapcsolódó megvalósítások vonatkozásában) ruházta fel.

A NATO Légi Vezetési és Irányítási Rendszerrel foglalkozó **Csoport (ACCST)** 1989-ben szűnt meg, amikor két vállalkozói alapon működő hadiipari konzorcium (a nemzeti specializációk szövetségéeként), az **ACC-SCO** és az **AMS** vette át a kutatás és fejlesztési, illetve a beruházói-kivitelezői tevékenységek megvalósítását.

Az ACCST "*hagyatékát*" jelentette az a több mint 20.000 oldalt kitevő központi fejlesztések leírása - valamint az ezekhez a fejlesztésekhez kapcsolódó pénzügyi finanszírozási tervek - , amelyek a szövetségi légtérvédelmi vezetési és irányítási nemzeti rendszerek adatátviteli és összekapcsolási rendszerének az új alapokra történő helyezését, az úgynevezett **Master Plan** fejlesztési terveit tartalmazták.

A Master Plan, amely egy tizennyolc éves (!) fejlesztési projectet ölelt fel, összesen 6900 millió NAU² költséggel - amiből 5200 millió NAU a NATO központi pénzügyi alapokból került volna fejlesztésre - , végül is a hidegháború véget érésével, a keleti blokk széthullásával oka fogyottá vált, ezért a szövetség még a fejlesztési tervek első fázisában leállította azt.

Az IMG és a megszüntetett ACCS Csoport bázisán jött létre a NACMA ma funkcionáló szervezete.

Az ügynökség mai arculata

Az ügynökség a mai - szintén változó, csakúgy mind a NATO szervezetek majd mindegyike - arculatát az 1994-95-ös átszervezések után nyerte el.

Jelenleg a NACMA négy főosztály szintű szervezetből, valamint az adminisztrációval és személyüggyel foglalkozó osztályból (illetve az osztály működését biztosító részlegből) áll (*lásd 1. számú ábra*).

2. NAU=NATO Accounting Unit - NATO Elszámolási Egység

A NACMA szervezeti struktúrájának összetevői:

- **A Rendszer Tervező és Elemző Főosztály** foglalkozik a NATO szövetségi légvédelem vezetési és irányítási rendszerek jövőbeni fejlesztésével, építésével kapcsolatos képességek és követelmények meghatározásával, valamint a jóváhagyott fejlesztések eljárásainak a meglévő és működő vezetési és irányítási rendszerekhez (rendszerekbe) való illesztésével.
- **A Program Tervezési Iroda** felügyeli a légvédelmi vezetési és irányítási rendszer fejlesztési projektek általános tervezését, a programmá formálás során kidolgozza a szövetség és a nemzeti pénzügyi finanszírozás terveit (javaslatot tesz a szövetség - nemzeti hozzájárulás részarány megoszlásáról, kidolgozza a több pénzügyi évet felölelő ütemterveket).
- **A Rendszer Támogató Főosztály** felelős a NATO közös légvédelmi vezetési és irányítási rendszerének fejlesztéséhez kapcsolódó beruházásoknak és beszerzéseknek a rendszerbe állításával kapcsolatos minőségbiztosítási feladatokért, az integrált logisztikai támogatásért, a beruházások és beszerzések eljárásainak koordinálásáért.
- **A Project Kivitelező Főosztály** - mint befogadó nemzet(!)-koordinálja az ügynökség által jóváhagyott projectek kivitelezését a megvalósítás helyszínének a tagországa, és a többi főosztály és NATO szervezet közötti munkában. Felelőssége kiterjed a légvédelmi vezetési és irányítási rendszerekkel szemben a (nemzeti) üzemeltetési szinten történő fejlesztési projectek követelményeinek megszabására.

Az európai biztonság-politikai környezet változásaként - az 1990-es londoni NATO stratégia szellemében - ártértékelésre kerültek a szövetségi légtérvédelmi vezetési és irányítási rendszerek fejlesztési programjai, amelyeket ma is tökélesítenek.

A Master Plan megszüntetésével a fejlesztési projectekhez kapcsolódó pénzügyi fedezetek mintegy egyharmadára csökkentek, de még így is hatalmas összegeket foglalnak magukba.

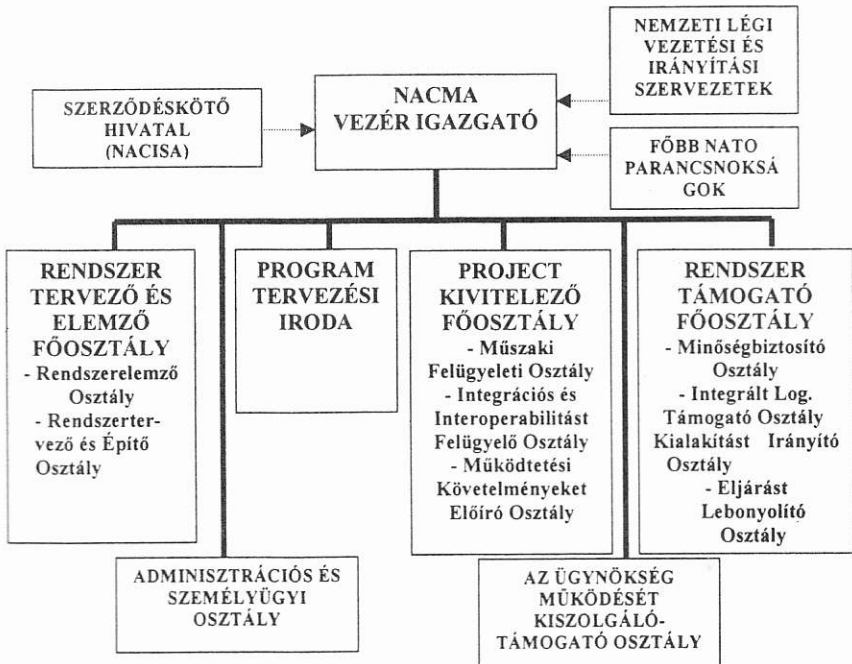
Mára lényegében csak 2 project, a NATO Repülőgép-fedélzeti Korai Előrejelző Rendszer (NAEW), valamint a Felvonulási-képességeket Támogató Légvédelmi Vezetési és Irányítási Komponens (ACCS DAC) maradt meg a korábbi nagyarányú fejlesztési elképzelésekből.

A megmaradt projectek fejlesztése és megvalósítása mellett, új feladatként jelentkezett a Közép és Kelet - európai térség - eltérő technológiájú légi vezetési és irányítási rendszerek jövőbeni (előbb mint PfP országok, majd mint hazánk, valamint a Cseh Köztársaság és Lengyelország példája mutatja teljes jogú NATO tagként történő) összekapcsolására történő felkészülés igénye a meglévő, valamint a folyamatosan a NAEW és a DAC projectek keretében fejlődő és átalakuló NATO rendszeréhez.

A NATO Légi Vezetési és Irányítási Rendszer Igazgatási Ügynökség személyi létszámát a megalakulásakor mintegy 40 főben határozták meg, amely alig egy év elteltével a feladatok összetettségének növekedése kapcsán, a NAC döntése alapján 60 fő fölé nőtt.

A NATO Légi Vezetési és Irányítási Rendszer Igazgatási Ügynökségének (NACMA) a szervezete

1. számú ábra

Az Észak-atlanti Tanács a kilencvenes évek közepén hozott éves jelentéseiben a szövetség légi vezetési és irányítási rendszerével kapcsolatban hozta azokat a határozatait, amelyek megfogalmazása alapján a NATO légi vezetési és irányítási rendszerek fejlesztését először emelte át a tisztán katonai jellegű fejlesztések szintjéről politikai szintre.

A jelentésekben a NAC kifejezésre juttatta, hogy:

1.) a fejlesztési projektek megvalósítási összegét - beszámítva mind szövetségi, mind a tisztán nemzeti ráfordításokat - finanszírozás tervezés tekintetében jóváhagyja, és mintegy a 2000 millió NAU-t meghaladó összegben határozza meg az elkövetkező évek fejlesztéseire fordítható összegeket;

2.) a Szövetséges Hatalmak Európai Legfelsőbb Parancsnoka által igényelt nyolcéves fejlesztésekhez szükséges mintegy 400 millió NAU-t jóváhagyja és biztosítja;

3.) egyetért a NACMO Igazgató Tanácsának azon irányú elképzelésével, hogy a tervezéstől a megvalósításig egy szervezet felügyelje a NATO közös légi vezetési és irányítási rendszer fejlesztéseit;

4.) felhatalmazza a NACMO-t egy a közös üzemeltetést támogató szoftvercsomag elkészítésére és tesztelésére.

A projektek megvalósítása

A NATO közös légi vezetési és irányítási rendszer fejlesztéseéhez a szövetség hadiipari bázisára épülő - feladatorientált megoldásokra specializálódott - megvalósítási-beruházási szerződésekkel biztosítják a projektek végigvitelét.

A kezdetekben Belgium - mint az ügynökséget befogadó nemzet - rendelkezett azokkal a szerződési jogosultságokkal, amelyek az ACCSCO és az AMS konzorciumok (a korábbi specializálódások eredményeképpen létrejött hadiipari időszakos szövetségek) bázisán létrejött A3M beszállítói cégen keresztül gyakorolt.

A nagyarányú fejlesztések leállításával - a már létrejött szerződések 10 %-ra csökkentett értékeivel - végül is az ügynökség maga lépett a belga cég helyére, és már mint "*befogadó nemzet*"³ közvetlenül áll kapcsolatban a már említett két konzorciummal, amelyek bár kellenlenül, de a jövőben üzletek reményében kénytelenek voltak beleegyezni a meglévő szerződések módosításába.

A végrehajtás (telepítés, illetve hadrendbe állítás) lépcsőfokaiként szolgálnak azok az úgynevezett működtetési képesség szintek, amelyeket a NACMO Igazgató Tanácsa ír elő. A működtetési képesség szintek elérése több hosszú távú tervezési project egymást követő megvalósítási időszakát, valamint a kapcsolódó rendszertervezéseket és építéseket, a technikai megvalósítási akadályok leküzdését és a pénzügyi források biztosítását foglalja magában.

A működtetési képességek szintjeihez kapcsolódnak azok az elérendő kapacitások, amelyek az adott légi vezetési és irányítási rendszer szintjének megfelelő - a következő magasabb fok követelményeihez az átmenetet biztosítani képes, de nem felesleges túlterhelést okozó - teljesítményekkel képesek támogatni a kielégítendő katonai követelményeket.

Mindez azt jelenti, hogy az első szint a már meglévő és működő légi vezetési és irányítási technológiai rendszer üzemeltetési hibáinak elhárítására és kiküszöbölésére irányul.

Ezen a szinten a követelmények vonatkozásában a legnagyobb kihívást a vezetési és irányítási rendszerek modul elemenkénti, egymáshoz kapcsolható és a későbbiek során nyitott építése jelenti.

Az Igazgató Tanács műszaki követelményeinek meghatározását követi az azokkal összhangban lévő úgynevezett összekapcsolási tervek elkészítése, amelyet a végső megvalósítási - kivitelezési terv követ.

3. Szerződéskötési szempontból befogadó nemzetként nemcsak országok, hanem egyes központi NATO szervezetek is - mint például a NACMA - felléphetnek.

Az integrált légi vezetési és irányítási fejlesztési projectek eredményei

A kilencvenes évek légtérvédelmi vezetési és irányítási rendszereinek fejlesztési eredményeképpen mára mintegy negyedére csökkenthetővé vált a NATO légtérvédelmét támogató kötött telepítésű radar állomások száma, emellett a válságkezelésekhez kapcsolódó felvonulásokat támogató új típusú mobil radarok is megbízhatóan kapcsolhatók az állandó üzemű légi vezetési és irányítási (mind földi, mind légi) rendszerekhez.

A NATO bővítése kapcsán megváltoztak - a három új tag megbízható légtérvédelme kapcsán - a szövetségi légi vezetési és irányítási rendszert érintő közös képesség csomagok tartalma.

Az Észak-atlanti Tanács határozatai alapján a megváltozott tartalmú - kibővült a NATO védelmi ernyő alá került terület és légtér nagysága, amely a "védelmi ernyő" nagyságának megnövekedését (a légi vezetési és irányítási rendszerek kibővülését) eredményezte - a legnagyobb prioritásokat élvező légtérvédelmi képesség csomagok programjainak megvalósítására, újabb pénzügyi alapok kerültek hozzá rendelésre.

A NACMA jelenleg - a hazánkban (és a másik két új NATO tag területén) folyó - a mi szempontunkból igen nagyarányú fejlesztéseivel párhuzamosan, négy nagy konkrét területen folytat erőfeszítéseket, hogy biztonságosan képes legyen kezelni a 21. század légi vezetéssel és irányítással kapcsolatos biztonságpolitikai kihívásokat.

Ide tartoznak a légvédelmi elhárító eszközök (például Patriot rakétarendszer), a földi felderítő-felügyelő légi vezetési és irányítási rendszerek, a polgári légi eszközök azonosításának rendszere, valamint a beszállítói háttér a hadiipar kutatás-fejlesztési és szerződés-kötési - megvalósítási rendszerének az átláthatóbbá tétele.

A megváltozott körülmények a személyi állomány létszámának növekedését eredményezték, amely jelenleg a nyolcvan főt közelíti meg.

Az ügynökség szerepének jelentősége nemcsak a feladatainak és a személyi állományának növekedése kapcsán követhető nyomon, hanem a többi központi NATO logisztikai szervezettel való kapcsolatainak megváltozott jellegében is.

Az elmúlt évek légi vezetési és irányítási fejlesztési munkái kapcsán a NATO központi szervezetei közül kiemelkedik a **NATO Integrált Kommunikációs Rendszer Ügynökséggel (NACISA)**, a **NATO Fenn tartási és Ellátási Ügynökséggel (NAMSA)**, valamint a **SHAPE Technikai Központjával (STC)**, illetve az említett ügynökségek területi szerveivel folytatott együttműködés.

A washingtoni csúcstalálkozón jóváhagyott, a NATO jövőbeni bővítésének *"nyitott ajtó politikája"* mindenképpen új kihívások - mind a NATO meglévő légi vezetési és irányítási rendszerébe való illeszthetőség tervezése, mind a pénzügyi finanszírozás vonatkozásában - elé állítják a NACMA-t.

Magyarország számára mindenképpen hasznos lenne képviseltetni magát a NACMA szervezetében, nemcsak olyan megfontolásból, hogy az ügynökség jelenlegi tevékenységének zöme a hazai (illetve a Cseh és a Lengyel) telepítésekhez és fejlesztésekhez köthető, hanem mint a hazai ez irányú kutatás-fejlesztés és vállalkozói ipar bekapcsolására (a már kialakult specializálódásokat figyelembe véve) a tagországok hadiipari konzorciumainak munkájában.

2.) A NATO HAWK Gyártási és Logisztikai Szervezete (NHPLO)

Mint már említettük, már a NATO 50 évvel ezelőtti megalakulásakor az egyik legelső és legsikeresebb szövetségen belüli integráció a légtérvédelem területén következett be. Mindez azonban nemcsak a különböző légi vezetési és irányítási rendszerek összevonását, hanem a hozzájuk kapcsolódó fegyverzeti (a szövetség védelmi jellegéből adódóan túlnyomórészt elhárító) rendszereknek a közös alapú, integrált fejlesztését és előállítását is jelentette.

A termelési logisztika területén is bekövetkezett integráció kiterjedt a légvédelmi fegyverek arzenáljára is.

Öt európai NATO szövetséges közös fegyverzetgyártási kooperációja

1959-ben, Belgiumban, öt NATO tagország - Franciaország, Német Szövetségi Köztársaság, Olaszország, Belgium és Hollandia - képviselői

aláírásukkal erősítették meg, hogy a közös fegyvergyártás - elsősorban a kis és közepes hatótávolságú föld - levegő rakéták előállítására - területén, európai kutatás-fejlesztési és az azt követő gyártási bázison alapuló integrált fejlesztési programot kíván megvalósítani.

A Szovjetunió és a Varsói Szerződés tagországainak, egyre növekvő számú támadó jellegű fegyverzeti rendszereinek a NATO határaihoz közeli telepítése jelentette azt az európai fenyegetettséget, amely tíz évvel a NATO szövetségének megalakulása után, az európai szövetségesek első integrált fegyverzet előállítási programját elindította.

Az öt ország képviselői elsődlegesen megvalósítandó célként tűzték ki annak elérését, hogy a komplex és bonyolult fegyverzeti rendszerek közös fejlesztésével és termelésével erősítsék az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének az európai közös légtérvédelmét.

A fegyverzetgyártási integráció első lépcsőben azoknak a hadiipari vállalatoknak a szövetségét jelentette, amelyeket a programban résztvevő nemzetek saját hadiipari vállalat arzenáljukból választottak ki.

Az így létrejött konzorciumnak a kezdetekben az volt a feladata hogy, a már meglévő és kipróbált amerikai kis és közepes hatótávolságú föld-levegő rakéták - az amerikai fejlesztésű rakéta elnevezésének mozaik szavaiból "*Homing-All-The-Way-Killer*" = *HAWK* - európai összeszerelését és telepítését hajtsa végre.

A NATO HAWK Irányítói Iroda (NHMO)

Az Egyesült Államok hathatós technikai és technológiai segítségével, létrejött a **NATO HAWK Irányítói Iroda (NATO HAWK Management Office = NHMO)**, mely feladata a konzorciumok, - az európai nemzetek tudományos és ipari eredményeinek sokszínűségét, széles körű mérnöki potenciálját, eltérő szellemi metodikáját ötvözve egy a történelem során még sosem látott egységes keretbe - bázisán megvalósítandó kis és közepes hatósugarú föld-levegő rakéták hosszú távú kutatás-fejlesztése és előállítása volt.

Negyven évvel az NHMO megalakítása után, ma is helyénvalóak azok az előnyök, amelyeket az integrált fegyverzetgyártást biztosító szervezet képes nyújtani a NATO-nak.

A negyven évvel ezelőtti európai fegyverzetgyártási (csak úgy, mint a hozzá kapcsolódó kutatás-fejlesztés) együttműködés vált sok nemzetközi - a katonai felhasználás területéről kilépő, a nyugat-európai piacgazdasági viszonyok közötti civil - gazdasági kooperáció (majd a napjainkat jellemző fúziók) motorjává.

A NATO HAWK Gyártási és Logisztikai Szervezetének 1959 júniusi megalakulását követően, még három ország csatlakozott a NATO-nak ehhez a központi, előállítással foglalkozó szervezetéhez.

Görögország 1972-es csatlakozását Dánia követte 1974-ben, majd 1986-ban Norvégia döntött úgy, hogy részt vesz a szervezet (csakúgy, mint a hozzá tartozó hadiipari konzorciumok szövetségének) munkájában.

A NHPLO működésének eredményei

Hosszú kutatási és fejlesztési eredményként 1974-ben jelent meg az első igazán jelentős project megvalósítási terve, az úgynevezett HELIP (a HAWK European Limited Improvement Programme /HAWK Európai Korlátozású Fejlesztési Program/ mozaikszavaként) rakéta program.

A NATO szövetségesek NATO HAWK Gyártási és Logisztikai Szervezetének tagországaiiban - valamint Belgiumban - ma hadrendben lévő légvédelmi föld-levegő kis és közepes hatótávolságú rakétái ennek a HELIP programnak a keretében (azóta már több átalakítási-fejlesztési modernizációt megélve) születtek meg. *(Lásd 2.számú ábrát).*

A HELIP project megvalósításában a Raytheon hadiipari konzorcium koordinálása mellett a résztvevő országok nemzeti hadiipari vállalatai is részt vettek. A projecthez tartozó telepítések és beruházások megvalósítása több mint egymilliárd dollárba került és kilenc évet vett igénybe.

A HELIP-et követő úgynevezett Gyártási Fejlesztési Program (PIP) indulásakor lefektetett elvek szerint, 1980-tól a résztvevő országok nemzeti hadiipari megrendelése, a NHPLO irányításának és vezetésének koordinálásával folyó kutatás-fejlesztésre-megvalósításra fordított összegeiknek az arányában részesülhetnek.

A szervezet azért is tölt be nagy jelentőséget a NATO európai országainak a légtérvédelméhez tartozó fegyverzeti (elsősorban rakéta) gyártása területén, mivel csak a már említett két project több mint hárommilliárd dollárba került. Ennek, és a többi modernizációs programhoz tartozó hatalmas összegnek a felhasználását és kezelését bízták a résztvevők a NHPLO kezébe. Mindez nemcsak a szervezet átlátható működését kívánta, hanem az üzleti kapcsolatok - a hadiipari szövetségek, nemzeti hadiipari beszállítások, stb. - nemzetközi értelemben vett, és a többi résztvevő ország által állandóan ellenőrzött tisztaságát is.

A rakétagyártási együttműködés eredményeit nemcsak a kapott fegyverzeti rendszerek korszerűsége jelzi, hanem a kooperáció kapcsán meg-honosodott technológiai transzfer is.

A fejlesztési projectek eredményeképpen a nyugat-európai rakétagyártásnak az amerikai ipartól való függősége megszűnt, amit mi sem bizonyít jobban, minthogy a katonai együttműködésből kinövő civil közös nyugat-európai úrkutatási programok is erről az azonos európai bázisról indultak hódító útjukra.

A NATO HAWK Gyártási és Logisztikai Szervezetének az Igazgató Tanácsa, mint a szervezet fejlesztési és működési döntéseit hozó - minden résztvevő nemzet képviselőjéből álló - tanácsként funkcionál. Általában évente háromszor ülésezik, és a tanácsadó bizottságainak előterjesztésein keresztül dönt a stratégiai műszaki-technikai, a kapcsolódó szoftver, a pénzügyi valamint a szerződés-kötési ügyekben.

A NHPLO szervezetének végrehajtó része a NHMO, amely a döntéseket követően mindegyik résztvevő tagország érdekeit szem előtt tartva végzi koordináló tevékenységét. A NHMO felel a NATO keretein belüli HAWK fegyverzeti rendszerhez kapcsolódó fejlesztés irányításáért, a gyártási együttműködéséért, és kapcsolódó képességek ellenőrzéséért.

Jelenleg kilenc egymáshoz kapcsolódó HAWK sikeres fejlesztési project fejeződött be, és jelenleg is folyamatban van egy olyan több éve kezdődött program (HAWK Viability Programme), amely a már meglévő kis és közepes hatótávolságú föld-levegő rakéták továbbfejlesztésére irányul.

Az NHPLO legfontosabb befejezett HAWK programjai

2.számú ábra

PROJECT MEGNEVEZÉSE	RÉSZTVEVŐ ORSZÁGOK	RÉSZTVEVŐ HADIPARI VÁLLALKOZÁSOK	PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSI KÖLTSÉGE (US \$)
HELIP RAKÉTA ÉS FÖLDI TELEPÍTÉSŰ ESZKÖZÖK FEJLESZTÉSE	ÖSSZES NHPLO TAGORSZÁG BELGIUM KIVÉTELELVEL	RAYTHEON ÉS EUROFIRMS	1 MILLIÁRD
BELHIP FÖLDI TELEPÍTÉSŰ ESZKÖZÖK FEJLESZTÉSE	BELGIUM	RAYTHEON ÉS EUROFIRMS	80 MILLIÓ
PIP FÖLDI TELEPÍTÉSŰ ESZKÖZÖK FEJLESZTÉSE	ÖSSZES NHPLO TAGORSZÁG	GRIP ÉS EUROFIRMS	200 MILLIÓ
AN/TSQ-73 VEZETÉS IRÁNYÍTÁS FEJLESZTÉSE	FRANCIAORSZÁG ÉS OLASZORSZÁG	LITTON ÉS EUROFIRMS	170 MILLIÓ
HPI/RAM FÖLDI TELEPÍTÉSŰ ESZKÖZÖK FEJLESZTÉSE	ÖSSZES NHPLO TAGORSZÁG	GRIP ÉS EUROFIRMS	210 MILLIÓ
M3 RAKÉTA TELJESÍTMÉNY NÖVELÉSÉNEK FEJLESZTÉSE	ÖSSZES NHPLO TAGORSZÁG BELGIUM KIVÉTELELVEL	EUROGRIP, RAYTHEON ÉS EUROFIRMS	420 MILLIÓ
M2 RAKÉTA TELJESÍTMÉNY NÖVELÉSÉNEK FEJLESZTÉSE	BELGIUM	ALCATEL	6 MILLIÓ
M1 TARTALÉK RAKÉTÁK BIZTOSÍTÁSA	DÁNIA, FRANCIAORSZÁG ÉS NÉMETORSZÁG	RAYTHEON	25 MILLIÓ
ICC/IPCP + ÖTS TŰZVEZETÉSI ÉS IRÁNYÍTÁSI RENDSZER FEJLESZTÉSE	OLASZORSZÁG	FIAR, DASA ÉS MES	15 MILLIÓ

A további fejlesztési és gyártási együttműködésre a pénzügyi finanszírozás - elsősorban a hadiipari kutatásra és fejlesztésre fordított nemzeti összegek csökkenő aránya - valamint az európai biztonságpolitikai változások hatnak a leginkább.

Jelenleg a tagországok csökkenteni igyekeznek a szervezetre fordított kiadásait, azonban a legmodernebb fegyverzetgyártási együttműködés megszüntetéséről nincs szó, hisz a kutatási és gyártási kooperációban hosszú évek alatt felhalmozott tapasztalat más gyártási területek (mind katonai, mind polgári vonatkozásban) szilárd alapjaiként szolgálhatnak.

Felhasznált Irodalom:

1.) NATO Logisztikai Kézikönyv. HVK Logisztikai Főcsoportfőnökség, Budapest, 1998.

2.) *Dobó Péter*: Gondolatok a "Befogadó Nemzeti Támogató" feladatrendszeréről. Katonai Logisztika, 1998/1.sz. füzet.

3.) *Dr. Csabai György*: Az együttműködés alfája a NATO-ban. Katonai Logisztika, 1998.2.szám.

4.) *Dr. Csabai György - Eszenyi Imre*: Központi logisztikai szervezetek a NATO-ban. Katonai Logisztika, 1998. 2. szám.

5.) *Cdr. Finn Lage* szóbeli előadása a "SHAPE logisztikai szervezetről", 1999. februárjában Monsban.

6.) *Eszenyi Imre*: Civil-military logistics connection relating to the APOD. The challenge of next millenium on hungarián Aeronautical Scieeces, Budapest, eR-GROUP, 1999.

7.) *Fleischhacker Ferenc*: A szállítástervezés, szervezés és végrehajtás elvi kérdései a NATO szállítási logisztika tükrében, Tanulmány, ZMNE Tudományos Könyvtár 585/2402.

8.) *Prof. Dr. Báthy Sándor - Fleischhacker Ferenc*: Lépések a Nemzetvédelmi Egyetem logisztikai képzésében a NATO kompatibilitás felé. Katonai Logisztika, 1997. 4. szám.

KIKÉPZÉS - FELKÉSZÍTÉS

NATO LOGISZTIKAI TÖRZSTISZTI TANFOLYAM A ZRÍNYI MIKLÓS NEMZETVÉDELMI EGYETEMEN

*Báthy Sándor*¹

A NATO-csatlakozás küszöbén égetően szükségessé vált, hogy a NATO-ban alkalmazott elvekkel és eljárásokkal, a vezetés, a törzskari munka szövetségben alkalmazott módszereivel megismerkedjenek azok a tisztek is, akik nem vettek részt külhoni tanfolyamokon, nem voltak részesei a hazai gyakorlatok NATO-orientációs felkészítéseinek, illetve valamilyen formában nem kaptak ezirányú felkészítést a hazai tanintézetekben. Ennek szükségességét ismerte fel a Logisztikai Főcsoportfőnökség és a Logisztikai Főigazgatóság vezetése, amikor felkérte a Nemzetvédelmi Egyetemet, hogy a saját lehetőségein belül készítsen egy egyhónapos felkészítési programot logisztikai törzskari ismeretekből, a Magyar Honvédség logisztikai tisztjei számára.

A Nemzetvédelmi Egyetem Logisztikai tanszéke az egyetem többi tanszékének a NATO-törzstiszti képzésben elért tapasztalataira és eredményeire támaszkodva készségesen és örömmel tett eleget a felkérésnek, annak a szakmai kihívásnak, amelyet egy olyan képzés megvalósítása jelent, amit maga a résztvevő tanári kar is csak néhány év óta sajátít el külföldi és hazai tanfolyamok keretében.

Azért tartom lényegesnek - és ez indított jelen cikk megírására is - elemezni és értékelni a megtartott tanfolyamok tapasztalatait, hogy a jövőre vonatkozó, hasznosítható tapasztalatok közreadásával, esetleg megvitatásával a jövőben, ha lehet, még hatékonyabb felkészítést valósíthassunk meg e tanfolyam jellegű képzés területén.

A tanfolyam elé azt a célt tűztük ki, hogy a logisztika valamely területén képzettséget szerzett (főiskolai vagy akadémiai) tisztek megismerkedjenek a NATO-ban alkalmazott törzskari eljárásokkal, a logisztikai (S4, G4) törzsrészlegek feladataival, együttműködésük rendjével, munkamódszerével, lehetőséget biztosítva ezzel számukra, hogy ismereteiket önképzés for-

1. Prof.Dr. Báthy Sándor ezredes, ZMNE Logisztikai tanszékvezető

májában tovább mélyítve, képesek legyenek közös munkavégzésre több nemzetiségű törzsekben, illetve együttműködésre más NATO hadseregek törzseivel.

A kitűzött cél elérése érdekében egy 134 órás képzési programot állítottunk össze, melynek közel 80 %-át a logisztikai és törzsszolgálati ismeretek alkották, de helyet kaptak benne a szárazföldi csapatok harcászataival, idegen hadseregekkel, katonaföldrajzzal, katonai joggal, PR munkával kapcsolatos tantárgyak is.

A harcászat tantárgy keretében a válságkezelés, a támadó és védelmi harc, valamint a nem háborús műveletek alapjait dolgoztuk fel, arra helyezve a hangsúlyt, hogy a hallgatók viszonylag kevés zászlóalj- és dandárszintű ismeretet kapjanak, de ezen keresztül megértsék a NATO harcászati szintű gondolkodását és a problémák kezelésének metodikáját.

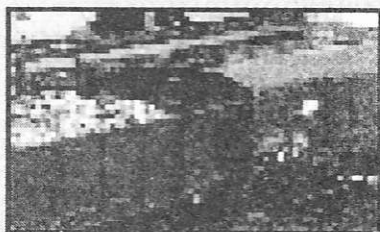
A logisztikai támogatás tantárgy keretében a NATO logisztika alapfogalmaival, elveivel, az ellátási osztályokkal ismerkedtek meg a hallgatók, majd a harcászati logisztikai problémák feldolgozásával alapozták meg ismereteiket és jutottak el a békeműveletek logisztikai támogatásának megszervezésével összefüggő G4 törzs feladatrendszeréhez.

Annak érdekében, hogy tudásukat a törzstevékenységek során is kamatoztatni tudják, megismerkedtek a NATO-törzsek szervezeti felépítésével, munkarendjével, együttműködésével, a törzsmunka tartalmi, formai és módszertani eszközeivel és elemeivel, a számítástechnikai támogatás lehetőségeivel, továbbá lehetőséget kaptak elgondolásuk kialakításának és jelentésének power point segítségével való támogatására. Ennek során néhány nagyon jól szemléltetett és kifejező megoldás is született: *1-2 ábra.*

Végül, de nem utolsó sorban megismerkedtek az Internet alkalmazási lehetőségével, a katonai logisztikai adatbázisok elérhetőségének vizsgálata és a logisztikai intézkedések továbbítási lehetőségének tárgyalása során.

Némileg kiegészítő, de a NATO-ismeretek szempontjából mégis nélkülözhetetlen ismereteket kaptak a NATO-ban rendszeresített térképek jellemzőiről, jelkulcsairól, az ábrázolási módokról, a katonai és polgári szervezetek közötti kommunikációról, a PR munka elvi és gyakorlati kérdéseiről, valamint a SOFA-szerződés előkészítésének és megkötésének jogi szabályozásáról.

o " A " Bonyhád VÁ.

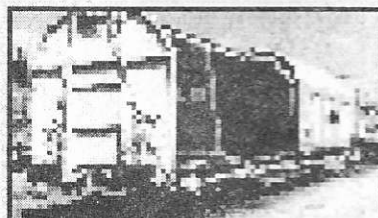

MÁVTRANS

o " B " Pécsvárad VÁ.

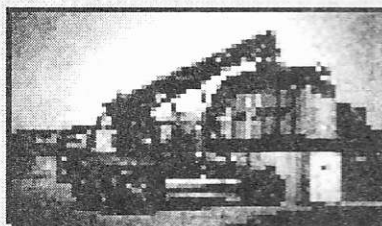
o " C " Bátaszék VÁ.

o " D " Hird VÁ.

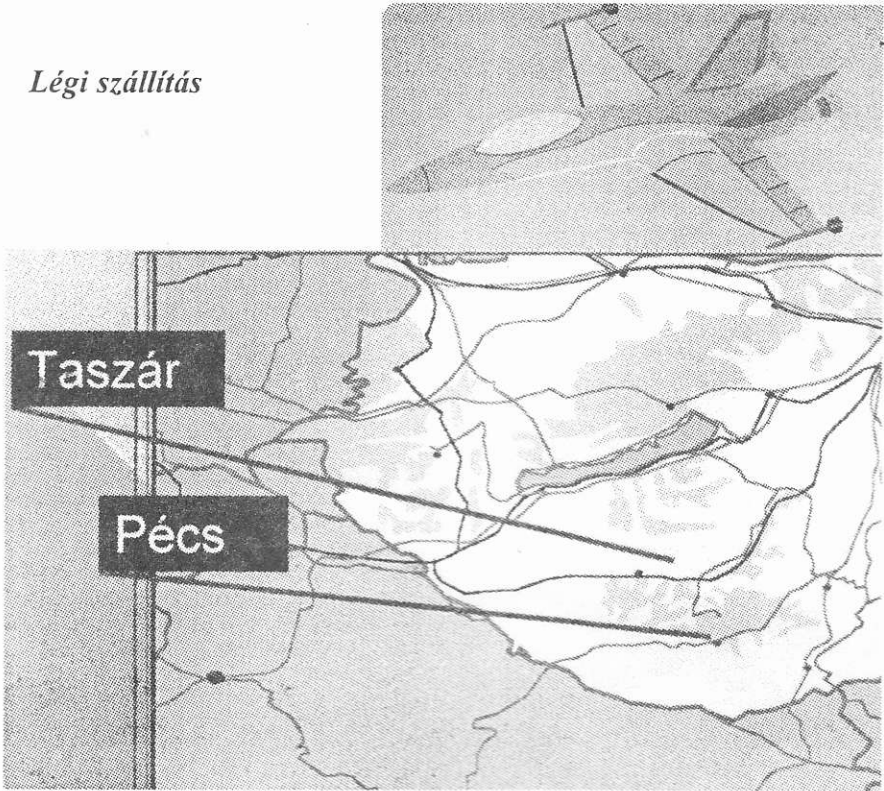

MÁV WAGGON

o " E " Pécs VÁ.

MÁV KOMBI

Légi szállítás

•Taszári repülőtér igénybevételével

•Taszár - Sásd - Pécs (NSG.)

A tanfolyam képzésében záróakkordot és egyben csúcspontot jelentett egy béketámogató művelet logisztikai feladatainak feldolgozása, melynek megoldásához a hallgatók (NATO-mintára) szindikátusokat alakítottak ki, ahol a G4 vezetésével a saját maguk által megjelölt beosztásokat funkcionáltatva jutottak elhatározásra és tették meg jelentéseiket.

Ennek a mozzanatnak különös jelentőségét az adta, hogy nemcsak tárgyi tudásukat demonstrálták a résztvevők, hanem - és ez talán még fontosabb - a NATO-ban jellemző törzsmunka stílusát és szellemiségét is érzékeltet-

niük kellett. Ez abban nyilvánult meg, hogy a szaktiszték nem pusztán alátámasztották a G4 elgondolását, hanem szuverén, saját szakterületüket legmagasabb szinten művelő személyiségekként is reprezentálták az általuk elvégzett munkát. Talán jellemző erre a helyzetre, hogy a plenáris meghallgatáson az összefegyvernemi hallgatók és tanáraik elismerését is az a nem orvos képzettségű hallgató vívta ki, aki vezető orvosi szerepkörben jelentette az egészségügyi biztosítás feladatait.

Külön figyelmet érdemel a tanfolyamokon részt vettek száma és előképzettsége, illetve beosztása. A vizsgált időszakban az 1998/1999 tanévben összesen 4 logisztikai törzstiszti tanfolyamot vezetünk le a Nemzetvédelmi Egyetemen összesen 51 fő részére, melyből az első tanfolyamon 8 fő, a másodikon 17 fő, a harmadikon 8 fő, a negyediken pedig 18 fő vett részt. A csoportok létszáma valamennyi esetben szervezett munkát tett lehetővé, ugyanakkor talán eredményesebben lehetett volna dolgozni, ha a létszám a 12 főt nem haladta volna meg. Nagyobb létszám esetén a jövőben lehetőséget kell teremtenünk két párhuzamos osztály indítására.

A csoportok belső összetétele rendkívül heterogén volt, mind rendfokozati, mind beosztási, és ezekből következően természetesen előképzettség vonatkozásában is. Nem lehet elvárni, hogy teljesen homogén csoportok jöjjenek létre, az azonban célszerű, hogy a bizonyos tudásszintet már elérték külön magasabb szintű felkészülésben részesüljenek. Nem várható el ugyanis, hogy egy hadosztály logisztikai főnök folyamatosan érdeklődést tanúsítson azon az előadáson, ahol több hadnagyot kell megismertetni a NATO-jelekkel és jelzésekkel. Ezzel kapcsolatban idézni szeretném *Bíró János mk. ezredes* urat, aki tanfolyamunkat értékelve megállapította, hogy **"célszerűbbnek látom a pályázat meghirdetésekor már tisztázni a beiskolázandókkal szemben támasztott követelményeket. Így nem fordulna elő az, hogy különböző beosztású, tapasztalatú, ismeretű személyek kerüljenek egy tanulócsoportha. A közel azonos ismeretszint hatékonyabbá tehetné a képzést. A tanfolyam tapasztalatai alapján célszerűnek látnám lépcsőzetes képzési rendszer kialakítását. Ez egyik változatban állhatna egy alapszintű tanfolyamból, ahol az alapokat és a zászlóalj szintű (zászlóalj harccsoport) logisztikai ismereteket oktatnák. Erre alapozva következne egy középszintű (dandár-hadosztály), majd egy felsőszintű tanfolyam. Ezeknél a tanfolyamoknál követelményként kellene kitűzni a lépcsőzetességet, tehát lépcsőfok nem hagyható ki."**

A Logisztikai Főigazgatóság illetékeseivel történt egyeztetés során körvonalazódott, hogy nincs elvi akadálya többszinten szervezett NATO logisztikai törzstiszti tanfolyam megtartásának, és szóbeli megbízást kaptunk egy ezt biztosító tematikai program kidolgozására.

A tanfolyam levezetése során a viszonylag szűk időkeretek között is megtaláltuk annak a lehetőségét, hogy a hallgatókat megismertessük egy funkcionáló NATO logisztikai törzsszel, amire a tiszvári amerikai bázisnál jóval alkalmasabbnak találtuk a pécsi többnemzetiségű támogató csoportosítást. Ennek elsősorban az az oka - és erre maguk a hallgatók hívták fel a figyelmet -, **hogy az amerikai logisztikai támogató bázis feladatai speciálisan amerikaiak, azaz méretében és a logisztikai támogatás megszervezésében természetesen az amerikai világhatalom szerepvállalásának és gazdasági erejének megfelelő problémáik és megoldásaik vannak. Ugyanakkor a pécsi, öt nemzet ellátását szervező logisztikai támogató elem méreteiben, és ennél fogva a problémák kezelésében is, közelebb áll a magyar valósághoz és sokkal jobban demonstrálja a többnemzetiségű harci kötelek logisztikai támogatásának megszervezését.**

A tanfolyam vezetése, a hallgatói igényekre is támaszkodva a jövőben is fontosnak tartja az elméletben elsajátított gyakorlati megvizsgálását, esetleg más NATO-ba kijelölt magyar harcászati kötelek megtekintését is. Kívánatosnak tartjuk, és a tanfolyam megszervezése során kísérletet is tettünk arra, hogy a törzstiszti tanfolyam egyes elemeit a Brit Királyi Logisztikai Iskolával közösen szervezett "MAGLITE" logisztikai információs programmal ötvözzük.

Ennek keretében célszerűnek tartanánk, ha a Logisztikai Főigazgatóság a beiskolázást úgy időzítené, hogy az találkozzon a brit fél magyarországi gyakorlásával, szemrevételezési programjával, illetve az elhatározás meghozatalának törzskari feladataival. Ez megteremtené annak előfeltételét, hogy a törzstiszti tanfolyam hallgatói, illetve egy részük közvetlenül is kapcsolatba kerülhessen az angol szindikátusokkal és személyes élmények útján is tapasztalhatta a törzsmunka NATO-béli atmoszféráját. E mellett nem tartjuk elhanyagolhatónak azt sem, hogy módjuk nyílik személyes kapcsolatteremtésre egy szakmai képzettségben velük közel azonos felkészültségű szövetséges hadsereg tisztjeivel.

Össességében a négy tanfolyam tapasztalatai alapján, messzemenően támaszkodva a hallgatókkal folytatott értékelő eszmecsereére, úgy ítélhető meg, hogy a tanfolyamok a jelzett szervezési problémák ellenére is elérték céljukat, a hallgatók egy részénél megteremtették a NATO, és elsősorban a NATO-logisztikai ismeretek alapját, néhányuknál pedig hozzájárultak ismeretek elmélyítéséhez, esetenként a számítógépes, Internetes adatfeldolgozási és elemzési lehetőségek tökéletesítéséhez. Itt ismét a hallgatói közösség véleményét megfogalmazó *Bíró János mk. ezredes urat* kell idéznem, aki a kari dékán Úrnak küldött értékelésében fogalmazta meg a hallgatói véleményt: "igen jó ötletnek tartom az Internet használat és a számítógépes támogatású szemléltetés beiktatását a tanfolyam anyagába. Annak ellenére, hogy csapatszinten ilyenekkel még nem mindenhol találkozhatnak, előremutató jellegű, tehát hasznos; fontosnak és jónak tartom, hogy a tanfolyam során a NATO-ban használt rövidítések angol- és magyar nyelven kibontásra kerültek. Ez jól szolgálja egyrészt az angolul nem, vagy csak gyengén beszélőknek az eligazodását, illetve a nyelvtanulást is."

Az elmondottakból úgy ítélhető meg, hogy célszerű folytatni ezeket a céltanfolyamokat, melyek elősegítik a zökkenőmentes bekapcsolódást abba a vezetési-, irányítási rendbe és stílusba, amelyet ma a NATO-dokumentumok határoznak meg, és amire a belépés pillanatától automatikusan nem lettek képesek a logisztikai tisztek sem. Fontosnak érezzük, hogy megvalósítsuk a többszintű képzést, eredményesen ötvözzük az elméleti órák és gyakorlati foglalkozások anyagát, mindezzel hozzájárulva egy még hatékonyabb felkészítés megvalósításához.

KATONAI MINŐSÉGÜGY

SZOLGÁLTATÁSOK MINŐSÉGBIZTOSÍTÁSA

Gaál Lajos ¹

Szolgáltatás: A szállító és a vásárló kapcsolódási pontjain folytatott tevékenységekből, valamint a szállító belső tevékenységeiből képződő eredmények a vásárlói igények kielégítésére.

(MSZ ISO 9004-2)

Bevezetés

A rendszerváltás, illetve a Varsói Szerződés felbomlása utáni gazdasági körülmények, valamint a Magyar Honvédség létszám és szervezeti változásai megkövetelték a működéshez szükséges ellátási módszerek megváltoztatását, korszerűsítését.

1990 előtt a Magyar Néphadsereg és a gazdasági szféra között főleg a védelmi termékek előállítására alakult ki közvetlen kapcsolat. A honvédségi megrendeléseket az ipar teljesítette, a honvédség minőségbiztosítási szakemberei (KÜM-ök) az elkészült termékeket minősítették, ezután a termék bekerült a honvédséghez felhasználásra. Szolgáltatási tevékenységek iránti igény minimális volt (elektromos áram, víz, ipari javítások), a tevékenységek jelentős részét a honvédség saját szervezetével biztosította (javítások, mosás, étkeztetés, objektum fenntartási munkák stb.)

1990 után a védelmi iparunk piacai beszűkültek és ez a helyzet a védelmi ipar leépülését eredményezte. Termékek beszerzésénél a közvetlen gyártó - vevő kapcsolat mellett gyakran megjelenik a kereskedő szervezet, mint szolgáltató. A honvédség szervezeti változásai után megszűntek, illetve megszűnnek az eddigi szolgáltatási tevékenységet ellátó szervezeti elemek, a technikai tevékenységet végzők (javító bázisok), mint önálló Rt.-k működnek tovább.

1. Gaál Lajos közalkalmazott a HM Beszerzési Hivatal Minőségbiztosítási Igazgatóság, Rendszertanúsító Osztály főelőadója

A honvédség a tevékenységéhez szükséges egyéb feltételeket (mosás, étkeztetés, objektum fenntartási munkák stb.) a létszám csökkentés miatt egyre nagyobb mértékben veszi igénybe különböző szolgáltatást nyújtó szervezetek tevékenységét.

Napjainkban a korszerű minőségbiztosítási folyamat fokozatosan áttér a termékek széleskörű, költséges ellenőrzéséről a gyártó, illetve szolgáltató minőségbiztosítási rendszerének, valamint képességeinek ellenőrzésére és ennek eredményeképpen a termékeken illetve a szolgáltatás teljesítéseknél csak a minimális ellenőrzés válik szükségessé.

A terméket előállító szervezetek minőségbiztosítási rendszerével, annak értékelésével már korábbi cikkeink foglalkoztak, így erre legfeljebb hivatkozásként térek ki.

A szolgáltató szervezetek minőségbiztosítására az ISO szabványok is csak útmutatást adnak (MSZ ISO 9004-2), a rendszer értékelése, illetve tanúsítása MSZ ISO 9001 vagy MSZ ISO 9002 szabványok alapján történik és ezek összeegyeztetése jelentős problémát jelent a szervezetnek, de gyakran az értékelést végzőknek is. *A továbbiakban ehhez az egyeztetéshez igyekszem segítséget nyújtani, kitérve, ahol szükséges, a honvédség mint megbízó kockázatára is.*

A vevő célja igen sokféle lehet a megrendelt áruval kapcsolatban, a szállító számára gyakran nem ismert az áru végső rendeltetése és felhasználása. A vevő abban érdekelt, hogy a megállapodott vételárért a szerződésben meghatározott minőségű árut kapja meg. Érdekelt abban, hogy az áru megfelelőségének biztosítása folyamatos és megbízható legyen.

Hatósági engedélyezés

Az élet, vagyon, egészség és környezetvédelmi kategóriájába tartozó területen évtizedekkel ezelőtt kialakult a hatósági követelmények rendszere.

A hatóságilag szabályozott területeken az áru forgalombahozatalának előfeltétele, hogy megfeleljen a vonatkozó jogszabályokban megfogalmazott követelményeknek és az áru forgalmazója ezt a feljogosított intézetek

tanúsításával igazolja. Amennyiben az áru megfelel a vonatkozó nemzeti előírásainak az áru minden további nélkül forgalomba hozható.

Hatósági tanúsítási rendszer működik ma Magyarországon a megfelelő minisztériumok, főhatóságok és intézmények kezelésében, de szerepüket fokozatosan átveszik a különböző notifikált intézmények. *Ilyen tanúsítások szükségesek pl. (a teljesség igénye nélkül):*

- az élelmiszerekre,
- a kozmetikai készítményekre,
- villamosipari termékekre,
- gyógyszerekre,
- nyomástartó edényekre,
- hegesztett termékekre,
- építőipari anyagokra és termékekre,
- járművekre, stb.

Az egyes szakterületekre vonatkozó követelményeket, valamint eljárásokat miniszteri rendeletek írják elő, amelyek kijelölik az illetékes intézeteket is (jellemzően egy területre egy intézetet feljogosítva, amit a hazai és a külföldi érdekek egyaránt kifogásolnak).

Pl. a nagyértékű híradástechnikai termékek, számítástechnikai eszközök csak akkor hozhatók kereskedelmi forgalomba, ha rendelkeznek:

- élet-, egészség-, testi épség, üzem-, vagyontbiztonsági és vil-lamosságai szabványossági szempontból történő ellenőrzés és minősítés alapján kiállított Minősítő Irattal;
- Hírközlési Főfelügyelet zavaremisszió és zavarérzékenység vizsgálata alapján kiadott forgalombahozatali engedélyével;

- a forgalombahozatal előtti előzetes minőségvizsgálatra kijelölt intézetek szakvéleményével;
- magyar nyelvű használati-kezelési útmutatóval és minőségtanúsítással;
- jótállási jeggyel.

A jogszabályokban meghatározott szolgáltatási tevékenységek végzése hatósági engedélyekhez kötött, ilyen esetekben nem elegendő a cégbíróságon bejegyzett tevékenység megléte, szükségesek az érvényes hatósági engedélyek is.

A szolgáltató kiválasztásánál az egyéb szállítóhoz hasonlóan értékelni kell:

- a vállalt tevékenység jogosságát (cégbejegyzés, TEÁOR);
- a gazdasági stabilitását;
- a szükséges erőforrások meglétét;
- a szükséges hatósági engedélyek meglétét;
- referenciákat;
- a minőségbiztosítási rendszerét.

(Esetenként, ha a szolgálatteljesítés megkívánja, nemzetbiztonsági szempontok szerint is vizsgálni kell a szolgáltatót (pl. ha objektumokba való belépés ezt megkívánja).

Szolgáltatás és szolgáltatás teljesítés jellemzői

A minőség elérése szükségessé teszi a szervezet minden szintjén a minőségi elvekkel szembeni teljes elkötelezettséget, a rendszer folyamatos vizsgálatát, javítását, a vevői reakciók értékelését, visszacsatolását.

A minőségirányítás sikeres alkalmazása lehetőséget nyújt:

- a jobb szolgáltatási teljesítőképességre és a vevői megelégedettségre;
- a jobb termelékenységre, hatékonyságra és költségcsökkentésre;
- a jobb piaci részesedésre.

A követelményeket úgy kell meghatározni, hogy megfigyelhetők legyenek és összhangban legyenek a vásárlók által igényelt jellemzőkkel.

A jellemzők lehetnek:

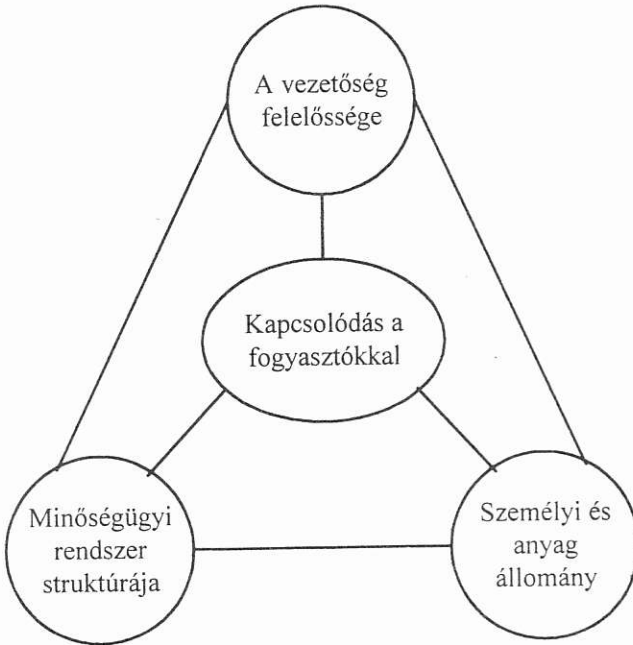
- kvantitatív (mérhető)
- kvalitatív (összehasonlító)

Példák a jellemzőkre:

- eszközök, létszám, anyagmennyiség;
- várakozási idő, szállítási idő, szolgáltatás időszükséglete;
- higiénia, biztonság, megbízhatóság;
- készség, hozzáférhetőség, udvariasság, rugalmasság stb.

A szolgáltatás teljesítés folyamatának jellege a teljesen gépiestől (telefonhívás, üdítő automata) a teljesen személyesig (orvos, tanácsadás) terjedhet.

A minőségügyi rendszer fő összetevői

A vásárlói elégedettség feltétele a vezetőség felelőségének, a személyi és anyagállománynak és a minőségügyi rendszer felépítésének jó összhangja.

A szolgáltató szervezet minőségbiztosítási rendszerével kapcsolatos követelmények

(MSZ EN ISO 9002 és az MSZ ISO 9004-2 alapján)

A felső vezetés felelőssége

A vezetés felelős a szolgáltatás minőségére és a fogyasztói elégedettségre vonatkozó politika kialakításáért, melynek sikeres megvalósítása a vezetés elkötelezettségétől függ.

Minőségpolitika

A szolgáltató szervezet minőségpolitikájáért viselt felelősség és elkötelezettség a vezetés legfelső szintjére tartozik. *A minőségpolitika térjen ki:*

- a teljesítendő szolgáltatás fokozatára;
- a szolgáltató szervezet arculatára és minőségügyi hírnevére;
- a szolgáltatás minőség céljaira;
- a minőségi célok megvalósításának elfogadott útjaira;
- a minőségpolitika megvalósításáért felelős vállalati személyzet szerepére.

A vezetésnek biztosítani kell, hogy a minőségpolitikát közzétegyék, megértsék, bevezessék és megtartsák.

Szolgáltatási nyilatkozat

Ha eldöntötték, hogy egy szolgáltatás ajánlanak, a piackutatási eredményeket, az elemzést és a szállítói kötelezettségeket **egy szállítói nyilatkozatba** kell rögzíteni.

Ez a nyilatkozat meghatározza:

- a vásárlók igényeit;
- a szolgáltató szervezet képességét;
- a követelmények és utasítások gyűjteményét.

A minőségért viselt felelősség és hatáskör

A vezetőség hozzon létre egy minőségügyi rendszer struktúrát, hogy hatékonyan szabályozza, értékelje és fejlessze a szolgáltatásteljesítés minden szakaszában a szolgáltatás minőségét.

Minden személy részére, akinek a tevékenysége befolyásolja a szolgáltatás minőségét, meg kell határozni a felelősségét és hatáskörét. Ez legyen összhangban a szolgáltatás minőségének eléréséhez szükséges eszközökkel és módszerekkel.

A felső vezetőség felelős a minőségügyi rendszerre vonatkozó követelmények kialakításáért. Vállaljon felelősséget vagy jelöljön ki egy vezetősi megbízottat, aki felelős a minőségügyi rendszer létrehozásáért, felülvizsgálataért és folyamatos átvizsgálásáért.

A minőségügyi rendszer magában foglalja az összes feladatkört és megkívánja az egész személyzet bevonását, elkötelezettségét és hatásos együttműködését a folyamatos fejlesztés érdekében.

Személyzet

Minden szervezetben a legfontosabb erőforrás a résztvevő személyzet, különösen a szolgáltató szervezetben, ahol az egyén magatartása és teljesítőképessége közvetlenül befolyásolja a szolgáltatás minőségét.

A vezetőség:

- a személyzet kiválasztásánál figyelje, hogy a meghatározott munkaköri leírásnak hogyan képes megfelelni;

- olyan munkakörnyezetet teremtsen, amely a kiváló teljesítményt és a biztos munkakapcsolatokat elősegíti;
- a szervezet minden tagjának biztosítsa az állandó, kreatív munkamódszerek lehetőségét, érdekeltiségét;
- biztosítsa, hogy a személyzet a feladatokat, célokat megértse, lássák a minőségre gyakorolt hatásukat;
- gondoskodjon róla, hogy mindenki érezze, hogy a szolgáltatás minőségére befolyással bír;
- a minőséget elősegítő részvételt bátorítsa megfelelő elismeréssel;
- időszakonként értékelje a személyzetet motiváló tényezőket;
- vezessen be előmenetel tervezést, fejlesztést a személyzet részére;
- biztosítsa a személyzet szakképzettségi szintjének korszerűsítését.

A vezetőségi átvizsgálás

A vezetőségnek biztosítani kell a minőségügyi rendszer hivatalos, ismétlődő és független átvizsgálását, hogy megállapítsa annak folyamatos alkalmasságát és hatékonyságát a minőségpolitika megvalósítása érdekében. Az átvizsgálást a vezetőség megfelelő tagjai vagy meghatalmazott független személyzet végezze, amely közvetlenül a felső vezetőségnek ad jelentést.

A vezetőségi átvizsgálások és értékelések foglalják magukba:

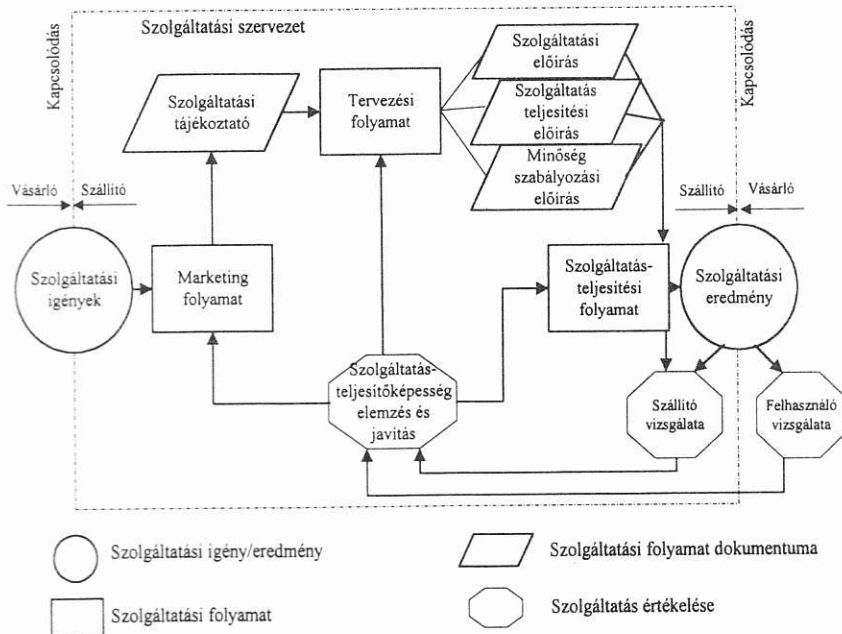
- a szolgáltatás teljesítőképesség elemzésének megállapításait a hatékonyságról és eredményességről;

- a belső felülvizsgálati eredményeket;
- új technológiák, minőségügyi elképzelések, piaci stratégiák és a társadalmi vagy környezeti feltételek által okozott változásokat.

A vizsgálat és értékelés tapasztalatait, következtetéseit dokumentálni kell és szükség esetén programot kell készíteni a minőség megjavítására.

A minőségügyi rendszer felépítése

A szolgáltató szervezet tervezzen és működtessen egy olyan minőségügyi rendszert, mellyel a szolgáltatási minőség kinyilvánított politikáját meg lehet valósítani. A rendszer nyújtson kielégítő szabályozást és biztosítást minden minőséget befolyásoló folyamat során. *(Lásd az ábrát.)*

A minőségügyi rendszer eljárásait létre kell hozni, hogy előírják a teljesítőképességi követelményeket az összes szolgáltatási folyamatra, beleértve a fő intézkedési folyamatokat, marketing, tervezés, szolgáltatás teljesítés.

A vásárló szemszögéből nézve a szolgáltatás minőségét közvetlenül befolyásolják ezek a folyamatok, valamint azok a beavatkozások, amelyek *a minőségjavításhoz hozzájáruló visszacsatolási intézkedésektől származnak:*

- adott szolgáltatás szállítójának vizsgálata;
- a kapott szolgáltatás vásárlójának vizsgálata;
- a minőségügyi rendszer felülvizsgálata.

A szolgáltatási elemeket, követelményeket és intézkedéseket, amelyek a minőségügyi rendszerbe vannak építve, meg kell határozni és dokumentálni kell.

A minőségügyi dokumentáció:

Minőségügyi kézikönyv: ez a minőségügyi rendszer naprakész leírását adja meg.

Tartalmazni kell:

- minőségpolitikát;
- minőségügyi célokat;
- a szervezet felépítését, felelőségeket;
- a minőségügyi rendszer leírását, az összes elemet, mely a részét képezi;
- a szervezet minőségügyi gyakorlatát;
- a minőségügyi rendszerdokumentáció felépítését, szétosztását.

A szolgáltatás minőségügyi tervezése. A szabvány minőségügyi tervezéssel kapcsolatos előírásait a szolgáltatás tervezésére is lehet alkalmazni, kiegészítve a vevőkkel való közvetlen kapcsolatból adódó szervezési szempontokkal.

A tervezési folyamatba beépítendő döntési pontokon vizsgálandó szempontokat a vállalat vezetőségnek kell kijelölni, és ezek dokumentált végrehajtásáról gondoskodni.

A szolgáltatás bevezetésénél sok esetben szükség van a tevékenység folytatásához hatósági engedélyekre, a tervezés során a végső döntés ezen szervek kezében van.

Az új és a módosított szolgáltatásokat és szolgáltatásteljesítési folyamatokat jóvá kell hagyatni, hogy biztosítva legyen teljes kifejllesztésük, és a szolgáltatás kielégítse a vásárlók igényeit a feltételezett és az attól eltérő feltételek mellett is. Az eredményeket dokumentálni kell.

Egy szolgáltatás kezdeti teljesítése előtt meg kell győződni arról, hogy:

- a szolgáltatás megfelel a felhasználói igényeknek;
- a szolgáltatásteljesítési folyamat teljes;
- a teljesítéshez szükséges eszközök, anyagok és személyzet rendelkezésre áll;
- a vonatkozatható jogszabályok, irányelvek, szabványok, rajzok és előírások ki vannak elégítve;
- a szolgáltatás használata során a vásárlók számára az információ hozzáférhető.

Minőségügyi terv: ennek kell leírni a konkrét minőségügyi gyakorlatot, eszközöket és tevékenységeket egy konkrét szolgáltatásra.

Eljárások: előírják a szolgáltatási szervezetben folyó tevékenységek célját, tárgyát, meghatározzák, hogy a tevékenységeket hogyan kell végezni,

szabályozni, feljegyezni, hogy kielégítsék a felhasználó igényeit. Az eljárások a személyzet részére hozzáférhetőek és érthetőek legyenek.

Szolgáltatási előírás meghatározza a teljesítendő szolgáltatás teljes és pontos meghatározását.

Szolgáltatásteljesítési előírás meghatározza a szolgáltatás teljesítéséhez szükséges módszereket, *beleértve*:

- a szolgáltatás teljesítőképességét közvetlenül befolyásoló szolgáltatásteljesítési jellemzők pontos leírását;
- minden szolgáltatásteljesítési jellemző elfogadási szintjét;
- eszközkövetelményeket, amelyek részletesen leírják a berendezések, készülékek típusát és mennyiségét, amelyek szükségesek a szolgáltatási előírások teljesítéséhez;
- a szükséges személyzet számát és szakképzettségét;
- a beszerzett termékek és szolgáltatások alvállalkozóiban való bizalmat.

A szolgáltatásteljesítési előírás vegye számításban a szolgáltató szervezet céljait, politikáját és képességét, valamint minden egészségügyi, biztonsági, környezetvédelmi vagy más jogi követelményt.

Minőség szabályozási előírás meghatározza a szolgáltatás és szolgáltatásteljesítés értékelésére és szabályozására szolgáló eljárásokat és jellemzőket. Célszerű az összes tevékenységet folyamatábrában bemutatni, mert a kapcsolatok, összefüggések szemléletesen láthatók.

A szerződés átvizsgálása

Az ajánlat elküldése, illetve a szerződés vagy megrendelés elfogadása előtt a szállítónak át kell vizsgálni az ajánlatot, a szerződést, vagy *megrendelést, hogy biztosítsa*:

A követelmények megfelelő meghatározását és dokumentálását, (szóban érkező megrendeléseknél a követelményekben azok elfogadása előtt egyezzenek meg).

A szolgáltatásban szereplő termék minőség meghatározásának módszerei

Minta szerinti szállítás: a szerződő felek kölcsönösen elfogadott és meghatározott minta alapján határozzák meg az áru minőségét. A szállítás során az áru megfelelőségét a mintához mérik. Szükséges meghatározni a mintától való eltérés mértékét, a minta állagjellegét, a minta megőrzésének idejét és helyét, valamint hitelesítésének módját.

Részletes specifikáció: az áru jellegétől függően a partnerek a szerződésben - általában annak mellékleteként - részletesen meghatározzák a minőségi paramétereket, rögzítve az eltérés lehetőségét vagy limitálják a megengedett tűréshatárokat.

Szabvány szerinti minőség: az áru pontos minőségének meghatározása meglehetősen összetett és terjedelmes feladat ezért célszerű egy adott szabványra hivatkozva egyértelművé tenni a szállítandó áru minőségét. A szabvány általában önkéntes jellegű, kötelezővé azáltal válik, ha a felek ezt szerződésben előírják, illetve ha valamely törvény erejénél fogva teszik alkalmazását és betartását kötelezővé. A szabvány szerinti minőség előírásánál a partnerek választásától függ, hogy mely ország szabványát veszik alapul. Ez egyaránt lehet a szállító vagy vevő országának, illetve egy harmadik országának a szabványa, nemzetközi vagy integrációs szabvány. A honosított szabvány szerinti minőség meghatározása előnyös a gyártó és szállító számára, mert termelésének racionalizálásánál csökkentheti a nemzeti előírások különbözőségéből származó hátrányokat, ugyanakkor értékesítésénél bővíti a piaci lehetőségeket.

Egyéb előírások: amelyek lehetnek a gyártó vagy szállító, illetve harmadik fél belső előírásai, a gyártásnál vagy a beszállítók kiválasztásánál alkalmazott követelményrendszer.

Rögzíthetik:

- az ajánlat és a szerződés vagy megrendelés közötti eltérések tisztázását;
- a szállító rendelkezzen a szerződés vagy megrendelés követelményeinek teljesítéséhez szükséges képességgel, tudja-e

határidőre, vállalt minőségben, a vállalási áron teljesíteni, rendelkezik-e a szolgáltatás teljesítéséhez szükséges engedélyekkel;

- tendereken való részvétel esetén az ajánlat elkészítése jelenti a szerződés átvizsgálását.

(A szerződés átvizsgálásáról feljegyzést kell készíteni).

Dokumentumok és adatok szabályozása

A szolgáltató vállalatoknak ugyanúgy gondoskodni kell a folyamatok dokumentálásáról, mint a termelő vállalatnak. A nehezen dokumentálható szubjektív folyamatokon kívül minden technikai és szervezési folyamatot dokumentálni kell a szabályozott, megbízható működéshez. Igen jelentősek a vevők tájékoztatására szolgáló dokumentumok, amelyeket célszerű a legfelső vezetőséggel jóváhagyatni.

Minden dokumentáció legyen világos, olvasható változat, számmal és dátummal ellátott, könnyen azonosítható és jóváhagyott.

Eljárásokat kell kidolgozni a dokumentumok kibocsátására, elosztására, felülvizsgálatára és módosítására.

Beszerezés

Egy szolgáltató szervezet által teljesített szolgáltatások minősége, költsége, hatékonysága és biztonsága szempontjából kritikusak lehetnek a beszerzett termékek és szolgáltatások. A beszerzésre ugyanolyan szintű tervezés, szabályozás és igazolás kell, mint a többi tevékenységhez. A folyamatos minőségjavítás érdekében a szolgáltató szervezet tartson fenn munkakapcsolatot az alvállalkozóival, beleértve a szükséges visszacsatolásokat is.

A beszerzési követelmények minimálisan a következőket tartalmazzák:

- beszerzés-megrendelések, leírások vagy előírások formájában;
- minősített alvállalkozók kiválasztása;

- megállapodás a minőségi, minőségbiztosítási követelményekre;
- megállapodás a minőségbiztosítási és igazolási módszerekre;
- intézkedés a minőségi viták rendezésére;
- a beérkező áru és a szolgáltatás ellenőrzése;
- a beérkező áru és a szolgáltatás minőségügyi bizonylatai.

Az alvállalkozók kiválasztásakor a szolgáltató szervezet vegye figyelembe a következőket:

- az alvállalkozó képességének, minőségbiztosítási rendszerének (elemeknek) a helyszíni minősítése és értékelése;
- az alvállalkozói mintadarabok (áruminták) értékelése;
- a kiválasztott alvállalkozó minőségteljesítési múltja;
- hasonló alvállalkozók vizsgálati eredményei;
- más felhasználók tapasztalata.

Vevő által beszállított termék szabályozása

A szabvány ezen pontjában célszerűbb a vevő helyett a "megbízó" fogalom használata, mert a szolgáltató számára a terméket átadót (gyártó, bizományba átadó, javításra átadott, stb.) egyaránt érinti, ők ugyanis adott szolgáltatás nyújtásával bízzák meg a szolgáltatót.

Bizományban adás esetén a bizományba adó terheli a termék esetleges hibáiért a felelősség.

A szolgáltató részére átadott termékekért a szolgáltató felelősséggel tartozik, gondoskodni kell arról, hogy a termék ne károsodjon, ne vesszen el, csak az igényelt szolgáltatást végezzék el rajta és ne kerülhessen illetéktelen kezekbe.

Azonosítás és nyomonkövethetőség

Indokolt esetben a szolgáltató szervezet azonosítsa és rögzítse egy adott szolgáltatás részeit képező termékek vagy szolgáltatások származását, ezen belül a szolgáltatás teljesítése során végzett tevékenységekért felelős személyek nevét, annak érdekében, hogy meg nem felelőség, vásárlói panasz vagy egyéb felelősség kérdését felvető esetekben a nyomonkövethetőség biztosítva legyen.

A szolgáltatónak ezt a követelményt két területen kell érvényesíteni:

1.) A szolgáltatás tárgyára vonatkozóan, hogy annak útja, az elvégzendő műveletek pontosan megállapíthatóak legyenek minden munkafázisban, illetve a szolgáltatás különböző helyszínein. (pl. átvételi, megrendelési adatok rögzítése stb.)

2.) A szolgáltatást végző, illetve abban közreműködő személyekre vonatkozóan fontos, hogy pontosan megállapítható legyen a szolgáltatás időpontja, és a szolgáltatást végrehajtó személy neve. Ennek módja az adott műveletek regisztrálása, vagy számlázásnál a szolgáltató nevének rögzítése. (pl. időbeosztás nyilvántartása, név kitűzők stb.)

A nyomonkövethetőség követelménye azt jelenti, hogy adott esetben meg lehessen állapítani a szolgáltatás tárgyának útját, az azon elvégzett műveleteket, azok végrehajtóját, és végső soron meg lehessen találni a tárgyat, illetve az eltűnés helyét.

Folyamatszabályozás

A szervezetnek azonosítani és tervezni kell azokat a folyamatokat, amelyek közvetlenül befolyásolják a minőséget, és biztosítani kell, hogy ezek a folyamatokat szabályozottan hajtsák végre.

A vezetőség jelölje ki azokat a felelőségeket, akik a szolgáltatás teljesítésében részt vesznek. *A szolgáltatás teljesítése magában foglalja:*

- a szolgáltatás teljesítésére vonatkozó előírások megtartását;

- annak figyelemmel kísérését, hogy a szolgáltatási előírást kielégítették;
- a folyamat helyesbítését, ha eltérések fordulnak elő.

A folyamat kialakítása feleljen meg a jogszabályi, hatósági és szabvány követelményeknek, minőségügyi terveknek.

A szabályozott körülményeknek tartalmazni kell a szükséges mélységű dokumentált eljárásokat a szolgáltatás végrehajtásának módjáról, a megfelelő eszközök és szolgáltatási környezet meghatározását, az előírt szolgáltatásteljesítési jellemzők figyelését és szabályozását, a kivitelezésre vonatkozó kritériumok meghatározását, a berendezések megfelelő műszaki állapotának megőrzésére vonatkozó szabályozást.

Szükség esetén külön szabályozni kell a beszerzendő eszközök, berendezések beszerzésének jóváhagyását.

Ellenőrzés és vizsgálat

1.) Szolgáltatás minőségének szállítói minősítése

Ez a következőket tartalmazza.

- a fő folyamati tevékenységek mérését és igazolását, a nem kívánatos tendenciák illetve a vásárlói elégedetlenség elkerülése miatt;
- a szolgáltatást teljesítő személyzet által végzett önellenőrzést, mint a folyamatmérés szerves részét;
- a szállító szolgáltatási végminősítését a vásárlói kapcsolódási pontokon, hogy a szolgáltatás minőségéről összképet adjon.

2.) A szolgáltatás minőségének vásárlói minősítése

A vásárlói minősítés az utolsó szolgáltatásminőségi mérőszám. A visszahatás lehet azonnali, későbbi és visszatekintő. A vásárlók gyakran

nem közlik maguktól a szolgáltatás értékelését, hanem az elégedetlen vásárlók abbahagyják a szolgáltatás igénybevételét anélkül, hogy értesítést adnának, ami lehetővé tenné a helyesbítő beavatkozást. A szolgáltató szervezet vezesse be a vásárlói elégedettség folyamatos vizsgálatát és mérését. Keressék mind a pozitív, mind a negatív visszahatásokat és azok várható hatását a további üzletmenetre.

A saját és a vásárlói minősítés eredményeit értékelni, összehasonlítani kell, a szükséges helyesbítő intézkedéseket meg kell hozni.

Ellenőrző-, mérő- és vizsgáló berendezések

A szolgáltatás mérésére használt rendszer figyelésére és fenntartására eljárásrendet kell kialakítani. A szabályozáshoz tartozik a gyakorlott személyzet, a mérési eljárások és a méréshez, illetve vizsgálathoz használt valamennyi elemzési modell és szoftver. Minden mérést és vizsgálatot, beleértve a vásárlók elégedettségének vizsgálatát és kérdőíveit vizsgálni kell érvényesség és megbízhatóság szempontjából. A szolgáltatás teljesítésben vagy a minősítésben alkalmazott összes mérő- és vizsgálóberendezés használatát, hitelesítését, kalibrálását és karbantartását szabályozni kell, hogy a mérési adatokra alapozott döntésekben vagy beavatkozásokban bizalmat keltsen. A mérési hibát össze kell hasonlítani a követelményekkel, eltérés esetén be kell avatkozni.

A szolgáltatási szférában is szükség van mérőeszközökre (mérleg, hosszmérő stb.), amelyeken a hitelesítési/kalibráltsági időszakot fel kell tüntetni.

A legfontosabb mérések közé tartozik az időmérés és a vevői elégedettség mérése. A szolgáltatás időszükségletét szervezési intézkedésekkel lehet csökkenteni, illetve időbeli alakulását különböző akciókkal, díjkedvezményekkel lehet alakítani.

Az elégedettség mérésére kiadott kérdőíveket jóváhagyottan, érvényességi idő feltüntetésével kell alkalmazni.

Ellenőrzött és vizsgált állapot megjelölése

A szolgáltatás teljesítésének folyamatában rögzíteni kell az egyes fázisokban elvégzett munka jellemzőit annak meghatározására, hogy mennyire sikerült kielégíteni a szolgáltatás előírásait.

Nem megfelelő termék kezelése

A nem megfelelő szolgáltatások megállapítása és jelentése a szolgáltató szervezetben lévő minden egyén kötelessége és felelőssége. Mindent meg kell tenni, hogy a szolgáltatási nem megfelelőségeket megállapítsák, mielőtt az a vásárlókat érintené. A minőségügyi rendszerben meg kell határozni a hibakiigazító tevékenységekért viselt felelősségeket és hatásköröket.

A nem megfelelő, károsodott, eladhatatlanná vált árukat, termékeket meg kell jelölni és elkülönítve kell tárolni, kizárva a véletlenszerű értékesítés lehetőségét. *Az illetékes személyek döntenek az áru további sorsáról, mely lehet:*

- javítás, korrigálás;
- tárolási idő meghosszabbítása (a szükséges vizsgálatok elvégzése után);
- értékcsökkentéssel forgalmazás;
- forgalomból kivonás;
- az ügyfél kártalanítása.

Helyesbítő intézkedések és hibamegelőzés

A szolgáltatási folyamatok működésének folyamatos értékelését el kell végezni, hogy megállapítsák és hatékonyan kövessék a szolgáltatásminőség javításának lehetőségeit. Ennek érdekében a vezetőség hozzon létre és tartson fenn egy információs rendszert, hogy az adatokat minden vonatkozó forrásból összegyűjtsék, illetve szétküldjék. A vezetőség az információs rendszerre és a minőségjavításra vonatkozó felelősségeket jelölje ki.

Ha nem megfelelést állapítanak meg, be kell avatkozni, hogy ezt feljegyezzék, elemezzék és kijavítsák. *Gyakran két szakasza van:*

- először egy közvetlen beavatkozás az igények kielégítésére;
- másodsor a hiba ismétlődésének megakadályozása.

Programot kell kidolgozni a teljes szolgáltatási tevékenység hatékonyságának és hatásosságának állandó javítására.

Kezelés, tárolás, csomagolás, állagmegőrzés, szállítás

A szolgáltató szervezet hozzon létre hatékony szabályozást a megbízó azon tulajdonának kezelésére, raktározására, csomagolására, szállítására és védelmére, amelyért a szolgáltató szervezet felelős vagy amellyel kapcsolatba kerül a szolgáltatás teljesítése során.

Minőségügyi feljegyzések

A minőségügyi rendszer fejlesztése során jelentősen megnő a szolgáltatónál a minőségügyi feljegyzések száma, mert megnő a bizonylatolási követelmény.

A minőségügyi bizonylatok legyenek:

- hitelesítettek;
- könnyen visszakereshetők;
- kijelölt időtartamon át megőrizve;
- tárolás közben védve károsodástól, elvesztéstől és romlástól.

A vezetőség szabályozza a minőségügyi feljegyzések hozzáférését.

Belső minőségügyi felülvizsgálatok

Belső minőségügyi felülvizsgálatot kell végezni időszakosan, hogy igazolják a minőségügyi rendszer megvalósítását, hatékonyságát és

megfelelőségét a szolgáltatási előírás, a szolgáltatásteljesítési előírás és a minőségszabályozási előírása szerint.

A belső minőségügyi felülvizsgálatokat dokumentált eljárásokkal összhangban kell megtervezni, elvégezni és feljegyezni a kijelölt személyeknek. A felülvizsgálatot végző személyzet legyen független a felülvizsgált tevékenységtől vagy területtől.

A felülvizsgálat megállapításait dokumentálni kell, és a felső vezetéshez fel kell terjeszteni. A felülvizsgált területért felelős vezetőség gondoskodik arról, hogy a felülvizsgálat megállapításai alapján szükséges és megfelelő helyesbítő intézkedéseket vezessenek be. Minősíteni kell a korábbi felülvizsgálatokból eredő helyesbítő intézkedések megvalósítását és hatékonyságát.

Képzés

Szolgáltató szervezeteknél a képzésnek még nagyobb jelentősége van, mint a termelésben, mert a fogyasztói divatok, a vásárlási szokások és az áruválaszték olyan gyorsan változik, hogy követésük csak rendszeres képzéssel lehetséges. A képzésnek részben szakmai ismeretekre, részben pedig a vevők kezelésével kapcsolatos ismeretekre kell irányulni.

A vezetőség alakítson ki eljárásokat annak előírására és igazolására, hogy a személyzet megfelelő oktatásban részesült.

A vezetőség gondosan mérje fel a személyzettel kapcsolatos hivatalos minősítési követelményeket.

Vevőszolgálat

A szolgáltató szervezeteknél sokszor gondot jelent az alaptevékenységük és a vevőszolgálati tevékenység különválasztása. A választóvonalat ott lehet meghúzni, hogy a szolgáltatási főtevékenység mindig szerződéses keretek közt zajlik, ide tartozik a vevő kiszolgálása, és a vételhez kapcsolódó szolgáltatások nyújtása, míg a vevőszolgálati tevékenység a vevők előzetes tájékoztatása, kötelezettségként nem vállalt tanácsadás és információnyújtás.

A vezetőség hozzon létre hatékony együttműködést a vásárlók és a szolgáltató szervezet között. Ez alapvető fontosságú a vásárló által érzékelt szolgáltatási minőség szempontjából.

Statisztikai módszerek

A különféle célú adatgyűjtés és feldolgozás során a legtöbb esetben a statisztikai módszerek nyújthatnak segítséget, legyen a cél akár vásárlói igények feltárása akár egy döntés előkészítése a folyamatszabályozás, a minőségképesség vizsgálat az előrejelzés, a minőségmérés területén.

Szolgáltató szervezetek esetén a *statisztikai módszerek területei*: várakozási idők becslése, reklamációs okok elemzése, vevőkör összetételének elemzése, vásárlási gyakoriság stb.

Következtetések

Egy jól működő minőségbiztosítási rendszer garanciát ad arra, hogy a megrendelt termék vagy szolgáltatás az elvárt minőségben teljesül.

Célszerű az ajánlatkérésekben meghatározni, hogy az ajánlattevő az ajánlatához egy minőségtervet készítsen, amelyben rögzíti, hogy az ajánlat tárgyában konkrétan milyen minőségbiztosítási eljárásokat, ellenőrzéseket fogatosít. Ez a minőségterv segítséget nyújt az ajánlattevők kiválasztásánál.

KATONAI MINŐSÉGÜGY ÉS MINŐSÉGPOLITIKA

Kelemen György¹

Sokan és sokféle módon - írásban és szóban - megfogalmazták, hogy a Magyar Honvédségnek a korábbi mennyiségi megközelítésről át kell térnie a minőségi szemléletre. A Honvédelem című kiadványokat lapozgatva megállapíthatjuk, hogy tíz év alatt lényeges mennyiségi változások következtek be az MH létszámának alakulásában. De mindenki számára nagy kérdés, hogy a mennyiségi változással együttjárt-e a minőségi változás, azaz a mennyiség csökkenésével egyidejűleg javult-e a minőség?

A fenti kérdést jobban szemügyre véve, egyre határozottabban érezzük, hogy sem határozott igent, sem pedig határozott nemet nem tudunk válaszolni. A válasz megadásakor már az is gondot jelent, hogy mit értünk a "minőség" alatt. Egyszerű termékek esetén is előfordul, hogy a vevők mást és mást értenek a jó minőség fogalma alatt. **De mit jelent egy szervezet működésében a minőségi jelző? Mit is jelent maga a minőség?**

A minőségügyi tankönyvek szerint a minőség a szolgáltatás olyan tulajdonságainak és jellemzőinek összessége, amelyek hatással vannak a szolgáltatásnak arra a képességére, hogy a kifejezett vagy az elvárható igényeket kielégítse. Minőség ott alakul ki, ahol a szolgáltatást végzik, de a szervezet minőségpolitikája és az általa végzett munka hatékonysága attól a jogi, társadalmi és kulturális környezettől is függ, amelyben a szervezet működik. A minőségpolitika a szervezetnek a minőségre vonatkozó, a vezetés által hivatalosan megfogalmazott és kinyilvánított általános szándéka és irányvonala.

A leírás alapján mindenki számára világos, hogy a minőséget, a minőségügyet tanulni kell. Egy kézikönyv mottója szerint: **"A minőség tanulását az óvodában kell elkezdeni, de még most sem késő."** A minőség-szemlélet kialakításában az oktatási rendszerre igen nagy feladat hárul. Az intézményeknek a megfelelő szemlélet kialakítása mellett gondoskodniuk kell a szükséges ismeretek átadásáról is.

1. Kelemen György közalkalmazott, ZMNE Haditechnikai tanszék, tudományos főelőadó

Az elmúlt időszakban az oktatási intézmények fokozott érdeklődéssel fordultak a minőségbiztosítás felé. A katonai tanintézetek is megkezdték a saját minőségbiztosítási rendszerük kiépítését és a minőségügy oktatását.

A következőkben vizsgáljuk meg, hogy a katonai tanintézetek mit tettek és mit tehetnek a minőségi szemlélet kialakításában és a minőségügy oktatásában.

1.) A minőségügy magyarországi helyzete

A minőségügy gyökerei Japánban és az USA-ban erednek, ahol kialakultak az első minőségi iskolák, amelyek ma már a piacgazdaságú országokban általánossá váltak. A minőségügyre vonatkozó ISO 9000-es szabványcsalád (lásd. 1. számú melléklet) a hatvanas években az amerikai hadseregben alakult ki és a hetvenes években a NATO-ban is elterjedt. Angliában polgári szabványt formáltak belőle, 1987-ben pedig világszabvánnyá vált. A minőségügy és a minőségbiztosítás szektorsemleges, azaz a társadalom minden részében megtalálható és egyre szélesebb körben alkalmazzák. Egyes területeken megrendeléshez jutni csak minőségbiztosítási rendszer működtetésével, illetve annak tanúsítása után lehetséges.

A kilencvenes években Magyarországon is egyre inkább terjed a minőségügy. Kialakult a minőségügy jogszabályi háttere és létrejöttek azok a szervezetek, amelyek a minőségüggyel kapcsolatos teendőket ellátják. **Ezek közül néhány:** Magyar Szabványügyi Testület (MSZT), Katonai Szabványügyi Koordinációs bizottság (KSZKB), Nemzeti Akkreditáló Testület (NAT), Európai Minőségügyi Szervezet Magyar Nemzeti Bizottsága (EOQ-MNB), Magyar Minőség Társaság (MMT), amely ebben az évben - november 8-12. között - az MHMH-ban rendezi meg a VIII. Minőségügyi Konferenciát. A VIII. Minőségügyi Hét keretében a ZMNE rendezi meg *"A Minőségügyi ismeretek oktatása és az oktatás minősége"* című előadássorozatot.

A NATO és tagországai által az MH részére átadott egységesítési dokumentumok kezelésével és feldolgozásának rendjével az 55/1996.(HK 22.) HM utasítás foglalkozik. A minőségüggyel kapcsolatos szabványosítási egyezmények (STANAG-ek) és szövetséges kiadványok (AP-k) jegyzékét az 1.számú melléklet tartalmazza.

2.) A minőségügy oktatása, az oktatás minőségbiztosítása

Az elmúlt években a minőségügy oktatásában jelentős változások következtek be: több oktatási intézményben kötelező tananyag lett a minőségügy, a felsőfokú alapképzésben elterjedtek a minőségügyi szakirányok, a továbbképzés keretében önálló minőségügyi szakok jelentek meg, az Országos Képzési Jegyzékben új minőségügyi szakképesítések is találhatóak. Elkészítés alatt áll az egyetemi szintű minőségügyi menedzser szak képzési követelményrendszere.

A felsőoktatásban a minőségbiztosítás számos eszköze már ma is létezik, így elsősorban ezek színvonalas működtetésére helyezik az intézmények a hangsúlyt. Ilyenek a kimenet szabályozás jegyében jogszabállyal kiadott képesítési követelmények, valamint a felsőoktatásról szóló törvény (1993:LXXX.) előírásai alapján végrehajtott akkreditációs értékelés. A felsőoktatási intézmény minősítési rendszerét a 2.számú melléklet tartalmazza. A minősítés tényezőit pedig a MAB akkreditációs útmutatója tartalmazza. Az akkreditációs eljárás középpontjában a hatékony önértékelés áll, amelynek legfontosabb célkitűzése, hogy felkészítse az intézményt a külső értékelésre; továbbá arra készítse az intézményt, hogy szembenézzen a problémákkal.

Az Oktatási Minisztérium - a kormányprogramban foglaltaknak megfelelően - országos értékelési, ellenőrzési és minőségbiztosítási rendszer kiépítését tervezi a közoktatásban és a szakképzésben. A jogszabályi háttér megteremtését követően az Országos Közoktatási Értékelési és Vizsgaközpont végzi az értékeléssel és ellenőrzéssel összefüggő hatósági feladatokat ellátását, valamint a minőségbiztosítással összefüggő szolgáltatásokat.

A szakképzésben az ISO 9000-es szabványcsalád alkalmazása mellett terjed a TQM (Total Quality Management = teljeskörű minőségirányítás) minőségmodell (3.számú melléklet) használata is. A TQM önértékelésen alapuló módszer. A TQM azonban nem nyújt olyan követelményrendszert, amely az intézmény számára tanúsítást eredményezhetne. Ezért nem célszerű a két irányzatot egymással szembeállítani; adott esetben mindkettőnek - külön-külön, vagy együtt - megvan a létjogosultsága. Az ISO és a TQM együttes alkalmazás esetén a szervezet tanúsítható.

3.) A ZMNE helye és szerepe a minőségügy oktatásában

A felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény előírásai értelmében a katonai felsőoktatási intézmények a honvédelmi miniszter közvetlen felügyelete alá kerültek. A honvédelmi miniszter törvényességi felügyeleti jogkörében vizsgálja, hogy az intézmény szervezete, működése, döntéshozatali eljárása, illetve döntései megfelelnek-e a jogszabályoknak.

A katonai felsőoktatási intézményekben folyó képzés szintjei:

- Akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzés (OKJ szerinti szintje: 5.5);
- Főiskolai szintű képzés:
 - alapképzés;
 - szakirányú továbbképzés;
- Egyetemi szintű alapképzés;
- Posztgraduális képzés:
 - szakirányú továbbképzés;
 - doktori képzés.

A felsőfokú képzés vázlatát a 4.számú melléklet tartalmazza. A katonai felsőoktatás alapképzési szakjainak képesítési követelményeit a 28/1999. (II.12.) Korm. rendelet határozza meg.

Főiskolai szintű szakok:

- építőmérnöki szak,
- gépészmérnöki szak,
- közlekedésmérnöki szak,
- vegyészmérnöki szak,

- villamosmérnöki szak,
- műszaki informatikai szak,
- biztonságtechnikai szak,
- gazdálkodási szak,
- pénzügyi szak.

Azonos elnevezésű egyetemi és főiskolai szintű szakok:

- katonai vezetői szak,
- határrendészeti és - védelmi vezetői szak.

Egyetemi szintű szakok:

- biztonság- és védelempolitikai szak,
- katonai logisztikai szak,
- haditechnikai menedzser szak,
- védelmi igazgatási szak.

A felsorolt szakok szakirányait a szakleírások és a tantervek tartalmazzák.

A ZMNE a **"hadtudomány"** című tudományágban és az akkreditált **"katonai biztonság, a védelmi integráció és a fegyveres küzdelem"** című tudományszakon folytat doktori képzést és adományozhat doktori (PhD) fokozatot.

Az akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzés, valamint a szakirányú továbbképzés szakjai követelményeinek kidolgozása megkezdődött. Az akkreditációs és az államigazgatási eljárás időigényes volta miatt az ilyen képzések azonban legkorábban csak 2000 szeptemberében indulhatnak.

A műszaki felsőoktatás alapképzési szakjaira vonatkozó képesítési követelmények [157/1996.(X.22.)Korm.rendelet] ma már kötelezővé teszik a mérnökhallgatók számára a minőségügyi ismeretek oktatását egyetemen és főiskolán egyaránt. Ennek alapján - az előzőekben felsorolt szakok többségén - a ZMNE és a BJKMF is megkezdte a minőségügyi ismeretek oktatását. A katonai szakokon kiemelt fontossága van a NATO szabványosítási egyezmények (STANAG-ek) és a szövetséges minőség-biztosítási kiadványok (AQAP-k) megismerésének. Fő célkitűzésünk az, hogy a végzett hallgatók a leendő beosztásaikban képesek legyenek alkalmazni a minőségbiztosítással kapcsolatos ismereteket.

A minőségügyi ismeretek fontosabb témakörei:

- A minőségügy kialakulása és története.
- Minőségügyi alapfogalmak.
- Az ISO 9000-es, 10000-es és 14000-es szabványcsalád.
- Az MSZ EN ISO nemzeti szabványok.
- A NATO egységesítési dokumentumok.
- A minőségügyi rendszerelemek.
- A szolgáltatás minőségbiztosítása.
- A magyar szabványosítás új rendszere és testületei.
- Magyar és nemzeti minőségügyi szervezetek.
- A minőségügyi kézikönyv és egyéb minőségbiztosítási dokumentumok.
- A minőségügy fejlesztésének főbb feladatai.
- A minőségügy szakirodalma.

A minőségügyi ismeretek oktatására általában **30 tanórát** fordítunk, a haditechnikai menedzser szak általános haditechnikai szakirányán azon-

ban a tantárgy oktatására **90 tanórát** biztosítunk. A szakirányon végzett hallgatók a ZMNE és a TÜV Rheinland Akadémia közötti megállapodás alapján megkaphatják a "**minőségügyi rendszerfejlesztő**" megnevezésű német és magyar nyelvű oklevelet. A minőségügyi ismereteket egyetemet végzett és minőségügyi szakirányú továbbképzési oklevéllel rendelkező oktató tanítja. Az oktatásban jók hasznosíthatók a Phare TDQM projekt keretében kidolgozott minőségügyi és technológia menedzsment tananyagai, valamint a HM HTI által biztosított NATO kiadványok.

4.) A Vezetés- és Szervezéstudományi Kar minőségbiztosítása

A kar küldetésének tekinti az egyetem más szerveivel, valamint külső oktatási és kutatási intézményekkel együttműködve - figyelemmel a Magyar Honvédség igényeire, a Honvéd Vezérkar követelményeire, valamint a 28/1999. (II.12.) Korm. rendelettel kiadott képesítési követelményekre - olyan szakemberek képzését, akik korszerű elméleti és gyakorlati ismereteik, az erre épülő adaptív és innovatív képesség birtokában alkalmasak működési területük feladatainak megoldására.

A kar küldetése továbbá a posztgraduális képzés, a megrendelőket kielégítő szakmai át- és továbbképzés, valamint a hadtudományi kutatás, a tudományos továbbképzés tervezése, szervezése és végrehajtása.

A belső és a külső megrendelők igényeinek mind teljesebb kielégítése érdekében a Kari Tanács határozott arról, hogy az egyetem minőségbiztosításának részeként meg kell alkotni a VSZTK minőségügyi rendszerét.

A határozat értelmében a minőségbiztosítási rendszer az MSZ EN ISO 9001:1996. nemzeti szabványon alapul, de a rendszer tartalmi elemeinek kimunkálása során figyelembe kell venni a Magyar Akkreditációs Bizottság által alkalmazott minősítési rendet, valamint az AQAP-110:1993. NATO kiadvány minőségbiztosítással kapcsolatos követelményeit is.

A kari minőségbiztosítási rendszer kiépítése, bevezetése és folyamatos fejlesztése érdekében a VSZTK dékánja a 20/1998.számú intézkedésével létrehozta a **Kari Minőségügyi Bizottságot**, amely a tudományos dékánhelyettes vezetésével működik. A bizottság munkájában szakonként 1-1 fő vesz részt a szak felelős oktatójának képviselőjében, akik egyidejűleg ellátják a szakok minőségügyi vezetői feladatkörét is.

A fenti intézkedés értelmében a bizottság javaslatot dolgozott ki a kari minőségpolitikára és a minőségbiztosítási irányelvekre. A javaslatokat a Kari Tanács megtárgyalta és a VSZTK dékánja a 14/1999.számú intézkedésével kiadta. Az egyetemi és a kari minőségügyi kézikönyv elkészítésére a ZMNE rektora pályázatot írt ki. A beadott pályázatok elbírálását követően a bizottság folytatja a kari minőségügyi rendszer kiépítését és bevezetését. A minőségbiztosítás dokumentációs rendszerének felépítését az *5.számú melléklet* szemlélteti. A minőségügyi kézikönyv szerkezeti felépítését a *6.számú melléklet* tartalmazza.

Összefoglalva: a mögöttünk hagyott évtizedben bekövetkezett politikai és gazdasági átalakulások paradigmaváltást eredményeztek. A gyors változásokhoz csak úgy tud alkalmazkodni az oktatási intézmény, ha rendszeresen elemzi a környezeti hatásokat, a megrendelői igényeket és folyamatosan javítja működését. A fenti cél elérésének egyik nagyon fontos eszköze lehet a minőségrendszer kiépítése és működtetése. Ebben az összefüggésben a minőségrendszer a minőségbiztosítás megvalósításához szükséges szervezeti felépítést, valamint az eljárások, folyamatok és erőforrások összességét jelenti.

Neves oktatási szakemberek szerint a magyar oktatási rendszer minden szintjén általánossá kell tenni a minőségi szemlélet elterjesztését és a minőségügyi alapismeretek elsajátítását. A ZMNE, annak karai, intézetei és tanszékei felkészültek a minőségi szemlélet kialakítására és a minőségügyi ismeretek széleskörű elterjesztésére, így remény van arra, hogy az egyetemen végzettek megfelelő színvonalú minőségügyi tudással lesznek felvértezve. A ZMNE minőségügyi rendszere egyidejűleg például is szolgálhat az MH szervezetei minőségbiztosításának megvalósításához.

MINŐSÉGIRÁNYÍTÁS (MI) ÉS MINŐSÉGBIZTISÍTÁS (MB) AZ OKTATÁSBAN

Fsz	A szabvány címe	Nemzetközi	Nemzeti	NATO
1.	MI és MB szakszótár	ISO 8402:1994	MSZ EN ISO 8402 MSZ 271	
2.	MI és MB 1. A kiválasztás és az alkalmazás irányelvei	ISO 9000-1:1994	MSZ EN ISO 9000-1	STANAG 4108 AQAP-100
3.	MI és MB 2. Általános irányelvek az ISO 9001-9003 alkalmazásához	ISO 9000-2:1997	—	STANAG 4108 AQAP-119
4.	MI és MB 3. Irányelvek az ISO 9001 alkalmazásához a szoftver-fejlesztés terén	ISO 9000-3:1997	MSZ ISO 9000-3	AQAP-150 AQAP-159
5.	MI és MB 4. Irányelvek a megbízhatósági program irányításához	ISO 9000-4:1993	—	
6.	A tervezés, a fejlesztés, a gyártás, a telepítés és a vevőszolgálat minőségbiztosítási modellje	ISO 9001:1994	MSZ EN ISO 9001	AQAP-110
7.	A gyártás, a telepítés és a vevőszolgálat minőségbiztosítási modellje	ISO 9002:1994	MSZ EN ISO 9002	AQAP-120
8.	A végellenőrzés és a vizsgálat minőségbiztosítási modellje	ISO 9003:1994	MSZ EN ISO 9003	AQAP-130 AQAP-131
9.	A minőségügyi (MŰ) rendszer elemeire vonatkozó irányelvek	ISO 9004:1987	MSZ EN 29004	
10.	MI és MŰ rendszerelemek (RE)1. Irányelvek	ISO 9004-1:1994	MSZ EN ISO 9004-1	
11.	MI és MŰ RE 2. A szolgáltatás irányelvei	ISO 9004-2:1991	MSZ ISO 9004-2	
12.	MI és MŰ RE 3. Irányelvek a feldolgozott anyagokhoz	ISO 9004-3:1993	—	
13.	MI és MŰ RE 4. Irányelvek a minőség javításhoz (TQM)	ISO 9004-4:1993	—	
14.	A minőségtervezés irányelvei	ISO 10005:1995	—	
15.	A projektirányítás elvei	ISO 10006		
16.	A konfigurációirányítás elvei	ISO 10007:1995	—	
17.	A minőségirányítás alapelvei	ISO 10008	—	
18.	A felülvizsgálat irányelvei	ISO 10011-1:1990	MSZ EN 30011-1	

Fsz	A szabvány címe	Nemzetközi	Nemzeti	NATO
19.	A MŰ rendszerek felülvizsgálóinak minősítési követelményei	ISO 10011-2:1991	MSZ EN 30011-2	
20.	A felülvizsgálati programok irányítása	ISO 10011-3:1991	MSZ EN 30011-3	
21.	Mérőberendezések metrológiai jóváhagyási rendszere	ISO 10012-1:1992	MSZ EN 30012-1	
22.	A mérési eljárások ellenőrzésének rendszere	ISO 10012-2:1997	—	
23.	A minőségügyi kézikönyv kidolgozásának irányelvei	ISO 10013:1995	MSZ ISO 10013	
24.	A minőségköltség irányelvei	ISO 10014	—	
25.	Az oktatás irányelvei	ISO 10015	—	
26.	A Kormányok minőségbiztosításának kölcsönös elfogadása és a szövetségi minőségbiztosítási kiadványok használhatósága			STANAG 4107 AQAP-170
27.	Szövetséges minőségbiztosítási kiadványok (AQAP-k)			STANAG 4108 MMS
28.	Útmutató a kiképzés megbízhatóságáról			ARMP-5
29.	Megbízhatósági fogalom meghatározások			ARMP-7
30.	A megbízhatósággal és a fenntartással kapcsolatos közös kiadványok			STANAG 4174
31.	A szabványos nyelvjártasság leírása			STANAG 6001
32.	A személyzeti politika és eljárások			STANAG 6005

Megjegyzés:

STANAG :standardization agreement= egységesítési AQAP:
allied quality assurance publication = szövetséges minőségbiztosítási kiadvány

ARMP:allied reliability and maintainability publication = szövetséges megbízhatósági és karbantartási kiadvány

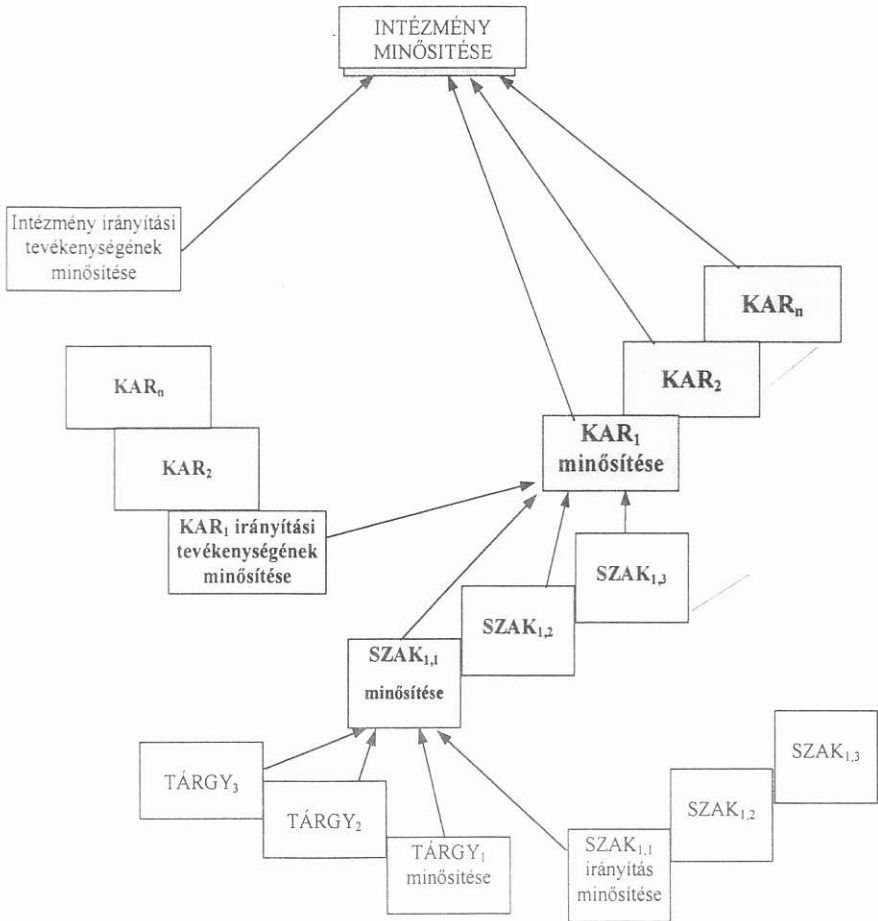
ISO: International Standard Organization = Nemzetközi Szabványosítási Szervezet

TQM: total quality management = teljeskörű minőségirányítás

MSZ: Magyar Szabvány

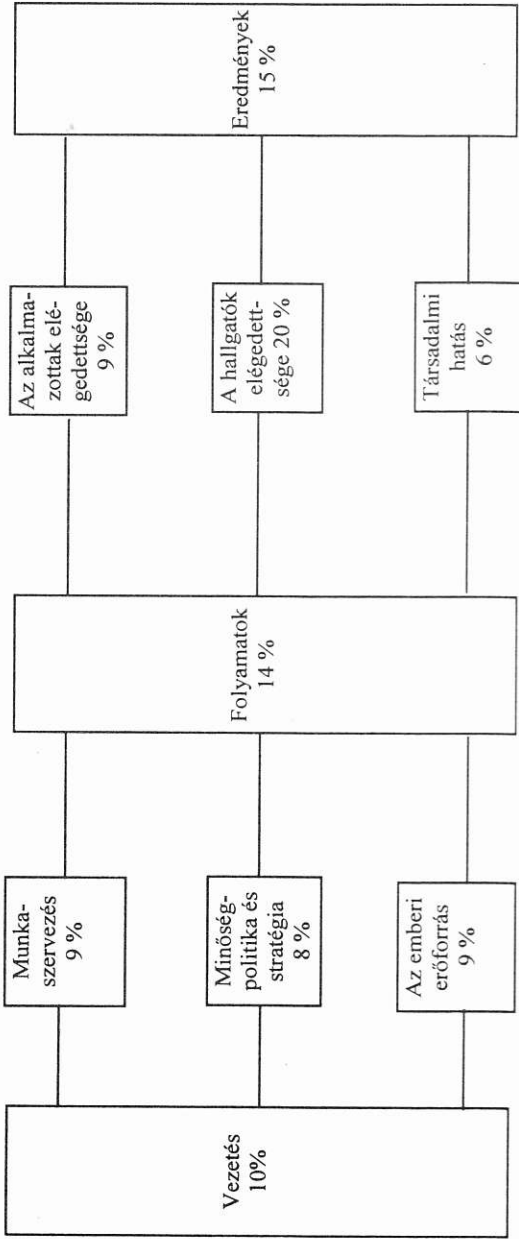
EN: Euronorm= Európai Szabvány

Felsőoktatási intézmény rendszere

AZ EFQM MINŐSÉGMODELLEL SZERKEZETE

3. számú melléklet

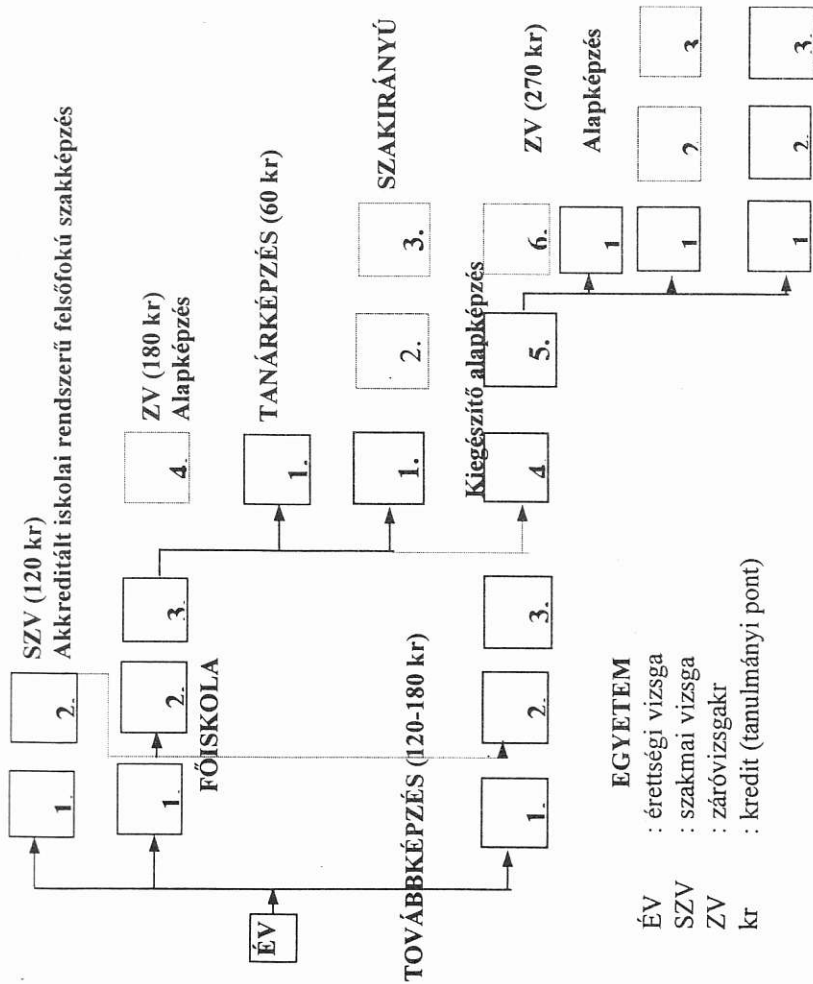
Tevékenység 50 %-a

Eredmény 50%-a

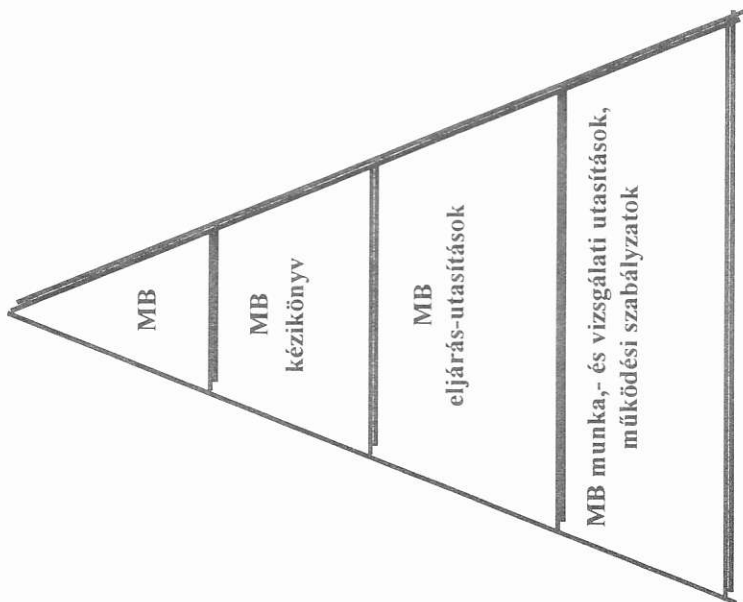
Megjegyzés: 1. **EFQM:** European Foundation for Quality Management = Európai Alapítvány a Minőségbiztosításért.

2. A minőségbiztosítás során az összesen elérhető 1000 pont elemenkénti megoszlását a százaléktértek jelzik.

FELSŐFOKÚ KÉPZÉS

A minőségbiztosítás dokumentációs - rendszerének felépítése

<p>Az intézmény vezetésének nyilatkozata a minőségpolitikáról, a minőségbiztosítási alapelvek összefoglalása</p>
<p>A minőségbiztosítási rendszer szervezeti és folyamatszervezési szabályozása</p>
<p>Részletezett megállapítások a fontos és átfogó eljárásokhoz, folyamatok és feladatkijelölések</p>
<p>A szolgáltatási folyamatra vonatkozó részletes szabályozások (pl. munkatervek, intézkedések, vizsgálati tervek stb.)</p>

Minőségügyi kézikönyv szerkezeti felépítése

Fejezet		Kiadás
száma	címe	száma
I	Tartalomjegyzék	0.
II	A ZMNE VSZTK minőségpolitikája	0.
III	A ZMNE VSZTK küldetése	0.
IV	A kézikönyv felépítése, kezelése, a módosítások rendje	0.
V	Meghatározások	0.
1.	A vezetőség felelőssége	0.
2.	A minőségügyi rendszer	0.
3.	A szerződések kezelése	0.
4.	A tervezés szabályozása	0.
5.	A dokumentumok és adatok kezelése	0.
6.	Beszerezés és felvétel	0.
7.	A beszállított termék kezelése, a hallgatók beiratkozása	0.
8.	A termék azonosítása, a hallgatók nyilvántartása és nyomon követhetősége	0.
9.	Folyamatszabályozás	0.
10.	Ellenőrzés és vizsgálat	0.
11.	Vizsgáló berendezések, vizsgáztatási eljárások	0.
12.	Ellenőrzött és vizsgált állapot megjelölése	0.
13.	Nem megfelelő termék és eredmény kezelése	0.
14.	Helyesbítő és megelőző tevékenység	0.
15.	Anyagkezelés, hallgatói elhelyezés	0.
16.	A minőségügyi feljegyzések kezelése	0.

Fejezet		Kiadás
száma	címe	száma

17.	Belső minőségügyi felülvizsgálatok	0.
18.	Az alkalmazottak képzése	0.
19.	Vevőszolgálati tevékenység	0.
20.	Statisztikai módszerek	0.

Mellékletek

1.	A ZMNE VSZTK szervezeti felépítése	0.
2.	A minőségügyi vezető felelőssége és hatásköre	0.
3.	A minőségügyi eljárások jegyzéke	0.
4.	A ZMNE VSZTK Minőségügyi Bizottságának Működési Szabályzata	0.
5.	Az kar minősítési tényezői	0.
4.	A ZMNE VSZTK Minőségügyi Bizottságának Működési Szabályzata	0.
5.	Az kar minősítési tényezői	0.

1998.ÉVI RUHÁZATI KÖZBESZERZÉSEK VÉGREHAJTÁSÁNAK KERESKEDELEMTECHNIKAI ÉS MINŐSÉGBIZTOSÍTÁSI TAPASZTALATAI

*Bittner István*¹

Előzmények

A beszerzések központi szabályozására hivatott Közbeszerzési Törvény (továbbiakban Kbt.) 1995. november 01-i életbe lépésével az úgynevezett hadtáp anyagi és szolgáltatási közbeszerzések lebonyolítása a HM Beszerzési Hivatal kereskedelmi igazgatóságának alárendeltségébe szervezett 3.sz.Beszerzési Osztály feladatkörébe tartozik.

Az elmúlt években a hadtápszolgálatokon kívül az osztály részére jelentős megrendeléseket adtak a HM főosztályok, az egészségügyi csoportfőnök, valamint az alárendeltségébe tartozó intézetek, az anyagi-technikai főcsoportfőnök és a logisztikai főigazgató környezetvédelmi és őrzés-védelmi szolgáltatásokat érintően. Az előzőekben említett megbízások szerint a közbeszerzési eljárások lefolytatása során tanúsított szakszerű, precíz tevékenységével a hivatal tanújelét adta annak, hogy más, az alapító okiratban meg nem határozott területeken is képes a beszerzések szakszerű lebonyolítására.

A honvédelmi miniszter 9/1998. (HK 4.) utasításában szabályozta a Magyar Honvédség teljes vertikumára a közbeszerzések végrehajtásának rendjét. Központosított beszerzést a HM BH és a központosított ellátás biztosító szervek végezhetnek. A HM BH részére közös megállapodás alapján megbízást adhatnak a központi gazdálkodási jogkörrel rendelkező anyagnem felelős szolgálatfőnökök.

¹ Dr. Bittner István alezredes, a hadtudományok kandidátusa, a HM Beszerzési Hivatal 3. Beszerzési Osztály, osztályvezetője

1.) Közbeszerzési eljárás kezdeményezése

Az MH ruházatszolgálat - főnöke 1998. évi ruházati ellátással kapcsolatos beszerzéseket a Kbt. hatálya alatt tervezte végrehajtani. Ennek keretében megbízást adott a HM BH részére közbeszerzési eljárás lefolytatására 372 db különböző ruházati cikket érintően. Megbízásában meghatározta a közbeszerzési eljárás végrehajtásában résztvevő szakállományának körét, akik a Szolgáltatfőnökség, valamint az MH Ruházati Ellátó Központ különböző beosztású szolgálati személyei közül kerültek kijelölésre.

1.1. Közbeszerzési eljárást befolyásoló körülmények

A megbízás vétele után a HM BH vezérigazgatója a közbeszerzés végrehajtására szakbizottságot jelölt ki, melybe szakértőket delegált a hivatal Kereskedelmi Igazgatóság, Közgazdasági Igazgatóság, Minőségbiztosítási Igazgatóság és a Ruházati Szolgáltatfőnökség, valamint a Ruházati Ellátó Központ állományából, míg a jogtanácsost a vezérigazgatóság állományából jelölte ki.

1.1.1. Közbeszerzési eljárás ütemezése

A szakbizottság 1998. április 29-én történt első ülésén a különböző állománycsoportok beöltöztetésével kapcsolatos ellátási kötelezettség figyelembevételével került sor a beszerzések ütemezésére.

Ennek meghatározása során a szakértői bizottság (**továbbiakban szb.**) a Kbt. előírásai által kijelölt kényszerpályán végezte feladatát és kereste a megoldást az adott feladat végrehajtására. A szb. a beszerzési megbízás teljesítésével kapcsolatos különböző határidőket alapul véve hozta meg javaslatát. Így 1998. június 30-i teljesítési véghatáridővel 117 cikk vonatkozásában a Kbt. 70. § d./ pontja alapján közzététel nélküli tárgyalásos közbeszerzési eljárást kezdeményezett, míg december 05-i szállítási határidővel 255 cikk közbeszerzésére nyílt közbeszerzési eljárás megindítására tett javaslatot.

1.1.2. A kiadásra kerülő ajánlati felhívás és dokumentációval szemben támasztott főbb követelmények

1.1.2.1. Értékelés szempontjainak meghatározása

Kiemelten foglalkozott az szb. az ajánlatok értékelésének szempontjainak kialakításával, amely keretében az szb. tagjai hosszas viták után rögzítették az értékelési szempontokat fontossági sorrend szerint. Így első helyen szerepelt a műszaki követelményeknek való megfelelés, második helyen az ajánlati ár, majd ezt követte a termékekre vonatkozó jótállások és megadott szállítási határidő teljesítési garanciái.

1.1.2.2. A kiadásra kerülő dokumentáció összeállítása

A bizottság további munkájában meghatározó szerepet játszott a Kbt. azon előírása, amely a beszerzés tárgyával kapcsolatban konkrét műszaki leírás, dokumentáció kiadását írja elő az esélyegyenlőség biztosítása érdekében az ajánlatkérők részére. A közbeszerzéssel kapcsolatos dokumentáció összeállításához a különböző termékek műszaki leírását az MH RSZF intézkedése alapján az MH REK bocsátotta rendelkezésre.

Az előkészítés ezt követő időszakában a bizottságban résztvevő szakreferensek tevékenysége ketté vált, ugyanis egyszerre, egy időben készült az ajánlati felhívás és meghívó a közzététel nélküli tárgyalásos eljárásra, valamint az ajánlati felhívás nyílt közbeszerzési eljárásra.

A szakbizottság tagjai az első komoly problémával ebben az időszakban találkoztak, mivel az ajánlati felhívások és a meghívók elkészítése nem ütközött különösebb nehézségbe. A beszerzésekkel kapcsolatos dokumentációk összeállítása során kiderült, hogy a rendelkezésünkre bocsátott műszaki leírások a beszerezni kívánt termékek mintegy 40 %-ára vonatkoznak.

További egyeztetések után az MH Ruházati Ellátó Központ szakreferenseivel olyan álláspont kialakítása történt, mely következtében az ajánlati felhívásban rögzítésre került az a tény, hogy a mintadarabok elkészítése a pályázók részéről történhet műszaki leírás, vagy mintadarab alapján.

A műszaki leírások tartalmának ellenőrzése során számos termék vonatkozásában kiderült, hogy a műszaki leírások elavultak, pontatlanok, azok előírásai szerint kérdéses az adott termék legyártásának lehetősége.

A ruházatiszolgálat - főnök felé ez a probléma jelezve lett, aki elrendelte a műszaki leírások pontosítását a szakközegei részére.

A tárgyalásos közbeszerzési eljárásra kiadásra kerülő dokumentáció összeállításával kapcsolatban felmerült problémák miatt a szb. javaslatára a HM BH vezérigazgatója olyan döntést hozott, hogy a dokumentációt térítés nélkül bocsátja az ajánlattevők részére. Ugyanakkor feladatul szabta, hogy a nyílt közbeszerzési eljárással kapcsolatban kiadásra kerülő dokumentációt az ajánlati felhívás megjelenéséig a szakbizottság állítsa össze, illetve határozza meg annak ellenértékét.

A szb. e feladatnak eleget téve, figyelemmel a termékek széles körére és a műszaki leírások tartalmára, térítési díjat a következőkben határozta meg:

- alapidokumentáció, amely minden ajánlattevő részére kötelezően megvásárlásra kell hogy kerüljön, tartalmazta az ajánlattal kapcsolatos szerződéses feltételeket, valamint a minőségterv követelményeit, 5.000 Ft,
- a műszaki leírás 10 termékig cikkenként 5.000 Ft,
- a műszaki leírás 10 terméket meghaladóan cikkenként 3.000 Ft.

1.2. A tárgyalásos közbeszerzési eljárás résztvevőinek kiválasztása

Mivel a korábbi években a HM BH ruházati beszerzéseket nem esz-
közölt belföldi piacon, így központi cégnyilvántartásában ruházati cikke-
ket gyártó és forgalmazó cégek nem kerültek felvételre. Így a meghívottak
körének meghatározásakor mindenképp az MH REK által megadott
céglistára hagyatkozott az szb. Ugyanakkor a beszerzési megbízás
kézhezvételétől folyamatos piackutatást végeztek a hivatal munkatársai és
különböző cégnyilvántartásokból kiválasztották az adott termékek poten-
ciális gyártóit, szállítóit. Az így kapott céglista pontosítása után a tárgyalá-
sos közbeszerzési eljárásra 49 cég került meghívásra, melyből 29 vette át
a dokumentációt térítés nélkül a megadott határidőn belül.

1.3. Következtetések

- 1.) Az ajánlati dokumentáció összeállítása során derült ki, hogy az MH REK által rendelkezésre bocsátott dokumentáció a megbízásban megadott termékek viszonylatában rendkívül hiányos. További pontosításokat kellett eszközölnie az szb-nek a cikkeket érintő műszaki leírások rendelkezésére bocsátásával kapcsolatban. Mindez felveti a megbízó részéről a megbízás tartalmának nagyobb figyelemmel történő előkészítését, összeállítását, a szükséglet felmérésének időszakában.
- 2.) A műszaki leírások tartalmi vizsgálatánál derült ki, hogy számos leírás elavult, korszerűtlen, helytelen terminológiát tartalmaz, az utóbbi években pontosításukra nem került sor. Amennyiben átdolgozásuk megtörtént, úgy jóváhagyásuk maradt el, a MH RSZF által. Mindemellett műszaki tartalmuk alapján a különböző termékek elkészítése, legyártása rendkívül kérdéses, új, eddig ilyen terméket nem készítő gyártó által, amelyet sajnos a lefolytatott eljárások bizonyítottak.
- 3.) A mintadarab megvásárlásának kikötése helyesnek bizonyult, ugyanis a műszaki leírások pontatlansága miatt a mintadarabok reprodukálására került sor a gyártás során. Ugyanakkor kiderült, hogy a kiadott mintadarabok számos részletben eltértek a műszaki leírástól. Mindez felveti az előkészítés folyamatában az operatívabb együttműködést az ajánlati felhívás kidolgozói és az MH REK között.
- 4.) Az eljárás előkészítésének időszakában nyilvánvalóvá vált, hogy a tárgyévi ellátásokkal kapcsolatos közbeszerzési eljárást a szolgáltatóknak január-február hónapban, vagy azt megelőzően el kell juttatnia a HM BH-hoz az eljárási folyamat időigénye és a gyártáshoz szükséges idősükséglet miatt. Ellenkező esetben az első félévben tényleges ellátás az újonnan beszerzett termékekből vagylagos.

2. A közbeszerzési eljárás lefolytatása

2.1. Tárgyalásos közbeszerzési eljárás

2.1.1. *Felkészülés a tárgyalásos közbeszerzési eljárásra*

A meghívóban meghatározásra került, hogy az ajánlattevők tárgyalási alapként nyújtsanak be előzetes ajánlatot, valamint az ajánlott termékből 3 mintadarabot a BH-hoz.

A szb. munkájának támogatására szakértők kerültek kijelölésre az MH Ruházati Ellátó Központ részéről lábbeli, felső ruházat, bőrárú, textil és kötöttárút érintő szakterületek vonatkozásában. A szakértők szerepe a beérkezésre került mintadarabok vizsgálatában volt, ugyanakkor bizonyos termékek minőségi vizsgálatát az MH Ruházati Ellátó Központ laboratóriuma, illetve a KERMI hajtotta végre.

A szakértők részére meghatározásra került, hogy az általuk vizsgált termékről nyilatkozniuk kellett, mely szerint a kiírás műszaki követelményeinek megfelelőek-e, illetve miben haladják meg a kiírás műszaki követelményeit. Amennyiben ezt az alapkövetelményt egy termék nem teljesítette, úgy a továbbiakban a szakértői bizottság nem foglalkozott az ajánlattevő ajánlatának arra vonatkozó részével.

2.1.1.1. *Felkészülés a közvetlen tárgyalásra*

A tárgyalásra történő felkészülés során a szb. tagjai vizsgálták a tárgyalási alapként benyújtott előzetes ajánlatok tartalmát, a törvényi megfelelés szempontjából. A Kbt. által kötelezően becsatolandó dokumentumok hiánya a tárgyalás megkezdését nem akadályozta. Ugyanis a végső ajánlattételig van lehetőség az ajánlattevők részére a hiányzó dokumentumok becsatolására. A szb. felkészülése során nyilvánvalóvá vált, hogy a bizottság tevékenységét három irányban egyszerre kell végezni és összehangolni. **Nevezetesen :**

- első részleg a termékek műszaki vizsgálatát, ellenőrzését végzi,

- második részleg a termékekkel kapcsolatos minőségbiztosítási kérdéseket vizsgálja,
- harmadik részleg az ajánlati anyagok alapján felkészül a közvetlen tárgyalásra, amelynek fő iránya a céggel kapcsolatos általános ismeretek, a termékkel kapcsolatos műszaki ismertetés, a minőségterv megismertetése, - minőségbiztosítási csoport, termékkel kapcsolatos szavatosság - szállítási határidő, szerződéses ár.

A közvetlen tárgyalások lefolytatására ütemtervet készített a szb., melyet a termékek jellege szerint határozott meg.

Az általános kereskedelemben beszerezhető termékek viszonylatában az ajánlattevőkkel történő egyidejű tárgyalási metodika mellett döntött, a meghatározott katonai termékek, (pld. egyenruházat) beszerzésével kapcsolatban az ajánlattevőkkel külön-külön lefolytatott tárgyalás mellett határozott az szb.

2.1.2 Közvetlen tárgyalások ütemezése, lefolytatása

A tárgyalások tényleges végrehajtását három ütemben folytatta le a szb., nevezetesen az ajánlattevők által felajánlott termékek szakmai vizsgálata a kiírásnak megfelelő műszaki követelményeknek megfelelően, amely kiterjed a termék minőségének, konfekcionálásának és külső megjelenési, esztétikai képeinek vizsgálatára. Ezt követően a szakértők által jelentett vélemény figyelembevételével az szb. állást foglalt az ajánlat elfogadásával, vagy érvénytelenítésével kapcsolatban.

Második ütemben az ajánlattevő dokumentációjának ellenőrzése a Kbt-ben rögzítettekkel összhangban. Teljes dokumentáció ellenőrzése, hiányok megállapítása, hiánypótlásra határidő szabással. Amennyiben az ajánlattevő termelő, a minőségi terv vizsgálata. Ha az ajánlattevő forgalmazó, úgy forgalomba-hozatali engedély a gyártótól, és az ehhez kapcsolódó nyilatkozatok vizsgálata.

Az első és második ütem után az érvényes ajánlattal rendelkező cégekkel az általános kereskedelemben beszerezhető termékekkel kapcsolatban közvetlen, egyidejű tárgyalás lefolytatása:

- Nyilatkozat kérése a dokumentációban kiadott szerződéses feltételek elfogadására, (igen-nem) aki nem fogadta el,

azzal a tárgyalás megszakítása, ilyen a tárgyalás során nem volt. Valamennyi cég elfogadta a szerződéses feltételeket;

- Nyilatkozat a teljesítési határidőre vonatkozóan;
- Teljesítéssel kapcsolatos garanciák a termékeket illetően;
- Ajánlati ár, első nyilvános árajánlat.

A tárgyalás ezt követő szakaszában a bizottság valamennyi ajánlattevő részére végső ajánlattételi lapot adott ki, amelyen az ajánlattevők megtették végső ajánlataikat a szállítási határidő, az ár és a termékkel kapcsolatos szavatosság vonatkozásában.

Katonai termékek beszerzésével kapcsolatban az ajánlattevőkkel egymás után, külön-külön került sor tárgyalásra az előzőekben ismertetett szempontokkal összhangban. Végső ajánlattételüket a cégek egy időben, egy helyen, a bizottság által kiadott végső ajánlati lapon tehetik meg.

Az értékelés időszakában a szb. a tárgyalási alapként benyújtott előzetes ajánlatok a lefolytatott tárgyalások, az azt követően tett végső ajánlatok és benyújtott mintadarabok figyelembevételével alakította ki állásfoglalását.

Így megállapításra került, hogy a megszólított 49 cégből a meghívás ellenére jelentkezési szándékát a megadott határidőig nem jelezte vissza 22 cég, 4 cég termékmintát nem tudott bemutatni, ezért az eljáráson való részvételi szándékukat visszavonták.

Kettő cég által bemutatott mintadarabok a műszaki leírás követelményeinek nem feleltek meg, így velük az eljárást a szb. a továbbiakban nem folytatta le.

2.1.3. Következtetés

1.) Huszonegy cég tett ajánlatot 97 termékre, 20 termékre nem érkezett ajánlat. A tárgyalások közvetlen tapasztalataként rögzíteni kell, hogy a megszólításra került, illetve a tárgyaláson megjelent cégek a Kbt. vonatkozó előírásait az ajánlat elkészítésének megtételében nem kellő körültekintéssel vették figyelembe.

Ezért a tárgyaláson a tervezettnél jóval több időt kellett arra fordítani, hogy az ajánlattevőkkel megértesse az szb. a Kbt. előírásainak fontosságát és annak betartásának szükségességét.

2.) További problémaként jelentkezett, hogy a minőségterv tartalmát, szerepét nem pontosan értelmezték az ajánlattevők. Ezért elkerülhetetlené vált, az ajánlattevőkkel történő részletekig kiterjedő megbeszélés, hogy a termékre szolgáló minőségterv nem ugyanaz, mint a minőségbiztosítási rendszer.

Sok időt vett el a bizottságtól, mire megértettette az ajánlattevőkkel, hogy külön-külön minden termékre minőségtervet kell készíteniük, a kiadott dokumentációban lévő követelményrendszer alapján. A tárgyalások folyamán kiemelt figyelmet fordított az szb. e kérdéskörnek. Feltételezte, hogy az eljáráson résztvevők nagy valószínűséggel részt fognak venni a nyílt eljárásban lefolytatásra kerülő közbeszerzésben is, ahol a minőségterv becsatolása az adott termékekre kötelezően előírt dokumentum. E feladat végrehajtásában a hivatal minőségbiztosítási igazgatóság szakreferensei kiemelkedő munkát végeztek.

3.) A tárgyalásos eljárás során a kiemelt kérdésekre fordított idő és az akkor szerzett tapasztalat felbecsülhetetlen értékű segítséget nyújtott az szb-nek a nyílt közbeszerzési eljárás és az azt követő tárgyalásos közbeszerzési eljárások időszakában.

A tárgyalásos közbeszerzési eljárás értékelésének szakaszában a vonatkozó eljárási szabályok betartásával a nyílt közbeszerzési eljárás közzététele Közbeszerzési Értesítőben megindításra került.

2.2. Nyílt közbeszerzési eljárás lefolytatása

A megjelentetéssel kapcsolatban felmerült kérdések, a dokumentáció összeállítása, az abban szereplő műszaki leírások pontosítása mindvégig a szb. tevékenységének fő feladatát képezte. Itt utalok vissza már az előzőekben említettekre, melyekben a HM BH vezérigazgatója feladatul szabta az szb. részére a szakszerű, pontos dokumentáció elkészítését. A dokumentáció összeállításának problémái késleltették a nyílt közbeszerzési eljárási felhívás közzétételét, mert a Kbt. vonatkozó pontja meghatározza, hogy a

dokumentáció a megjelenés napján rendelkezésre kell, hogy álljon az ajánlatkérő részére. A műszaki leírások pontosítása és a dokumentáció összeállítás miatt a közbeszerzési eljárás indítása mintegy 40-50 napot késett a tervezett határidőhöz viszonyítva. Mindez maga után vonta, hogy az egész beszerzési folyamat eltolódik és a teljesítésekre ténylegesen a harmadik negyedév utolsó hónapjától lehet számolni. Mindez előre vetítette ellátási feszültségek kialakulásának lehetőségét, amely be is következett.

A nyílt közbeszerzési eljárási felhívás a 1998/28. KÉ-ben jelent meg 255 cikk vonatkozásában. A kiírás szerint a dokumentáció vásárlási határideje 1998.július 29-én járt le, az ajánlati dokumentációt 72 cég vásárolta meg. A dokumentáció értékesítéséből 1.948.000 Ft bevételt realizált a HM BH, amely összeg megosztásra került a hivatal és az MH REK között. 24 termékre nem vásároltak ajánlati dokumentációt a jelentkező cégek. Az ajánlattételi határidő 1998.augusztus 25-én 10.00 órakor járt le.

2.2.1 Nyílt közbeszerzési eljárásra ajánlatok megtétele, értékelése

Az ajánlati határidő lejártára 53 ajánlattevő nyújtotta be ajánlatát, az ajánlatok bontásán megjelent 36 cég képviselője. Az beérkezett ajánlatok értékelését az szb. három jól elkülönített fázisban hajtotta végre. Első fázisban a Kbt. által meghatározott érvényesség megállapítására került sor a tartalmi, formai követelmények szerint. Megállapításra került, hogy 40 ajánlattevő a vonatkozó törvényi előírásokat nem teljesítette, pld. hatósági igazolások, nyilatkozatok becsatolását nem hajtották végre, így ajánlatuk érvénytelenségének kimondására tett javaslatot az szb. a vezérigazgató felé.

Ebben a helyzetben felmerült annak lehetősége, hogy hiánypótlására biztosítson lehetőséget a hivatal az adott cégeknek, de kikérve a Közbeszerzési Döntőbizottság, különböző közbeszerzést lefolytató központi szervezetek véleményét, állásfoglalását. A HM BH vezérigazgatója úgy döntött, hogy hiánypótlásra nem ad lehetőséget senkinek. A továbbiakban a szb. a 13 érvényes ajánlat és a hozzá benyújtott mintadarabok értékelését végezte el. Az értékelés tevékenységét az szb. hasonlóan szervezte, mint a megelőző tárgyalásos eljárás időszakában, azzal az eltéréssel, hogy nem három, hanem csak két részlegben folytatta a munkát. Az első részleg az ajánlatok tartalmi értékelését végezte, míg a másik részleg a benyújtott mintadarabok vizsgálatát hajtotta végre és a szakértői véleményeket állí-

totta össze. Mindezek megtörténte után a szb. megállapította, hogy egy ajánlattevő által benyújtott mintadarab és minőségterv nem felel meg a kiírás műszaki és tartalmi követelményeinek, így az ajánlat érvénytelenségére tett javaslatot. Az szb. állásfoglalása és javaslata alapján a HM BH vezérigazgatója a közbeszerzést 89 termék viszonylatában eredménnyel lezárta és 11 céggel kötött szállítási szerződést, 166 termék viszonylatában a közbeszerzést eredménytelennek nyilvánította.

2.2.2. A nyílt közbeszerzési eljárás eredményének hatása

A kialakult helyzetben a HM BH vezérigazgatója meghozta döntését, hogy közzététel nélküli tárgyalásos eljárás keretében közbeszerzést kezdeményez 166 termék beszerzésével kapcsolatban.

A tárgyalásos eljárásra meghívásra került 58 cég, meghívásra kerültek mindazok akik a dokumentációt megvásárolták, illetve ajánlattevőként ezt megelőzően hivatalunknál előfordultak. A meghívottak közül 55 cég tett ajánlatot 151 termékre. A tárgyalás lefolytatása hasonló metodika alapján történt, mint az ezt megelőző tárgyalásos eljárás. Itt utalok vissza arra, hogy tavasszal szerzett tapasztalatokat rendkívül jól tudta hasznosítani a szb, sőt kimerem jelteni, hogy a tavasszal szerzett tapasztalatok nélkül nem tudta volna a szb. a közbeszerzési eljárást mintegy egy hónap alatt végrehajtani, lezárni. Az 55 ajánlattevő cégből mindössze csak kettő cég ajánlata volt érvénytelen a tárgyalások befejezése után, mivel a végső ajánlattételhez nem csatolták be a hiányzó dokumentumokat.

A benyújtott előzetes ajánlatok, termékek a tárgyalásokon tett végső ajánlatok eredményeként a szb. elvégezte az ajánlatok értékelését. Az értékelés végrehajtása után 38 cég ajánlatának elfogadására tett javaslatot az szb. 151 termék vonatkozásában.

Szállítási szerződést a HM BH 38 céggel kötött 1998.december 15-i teljesítési véghatáridővel.

3.) Összegzett következtetések

A lefolytatott közbeszerzési eljárások bizonyították, hogy lehetséges a ruházati beszerzések végrehajtása a közbeszerzési eljárásokkal. Ugyanakkor e feladat megoldása számos problémára világított rá, mind az ajánlatkérők, mind az ajánlattevők oldaláról:

1.) A ruházati beszerzések érdekében lefolytatott közbeszerzési eljárások - tárgyalásos, nyílt közbeszerzési eljárás - rámutattak arra a nem elhanyagolható tényre, hogy a tárgyalásos közbeszerzési eljárás alkalmazása a költségek szempontjából előnyösebb, mint a nyílt eljárás. Ugyanis az ajánlattevők által kiajánlott ajánlati ár a tárgyalásos eljárás során, a végső ajánlattételig eltérő mértékben, de mintegy 10-15 %-ig csökkenhet cikkenként. Ezzel jelentős anyagi megtakarításokat lehet biztosítani. A nyílt közbeszerzési eljárás végrehajtásakor az ajánlattevők által kiajánlott ár végleges. Azt az eljárás során módosítani, változtatni nem lehet, mivel a Kbt. vonatkozó pontjai alapján úgy az ajánlatkérő, mint az ajánlattevő kötve van ajánlatához, azt tartalmában nem változtathatja meg.

Mindezek a tapasztalatok felvetik annak kérdését, hogy az elkövetkezőkben érdemes megvizsgálni - a törvény adta kereteken belül - a Magyar Honvédség érdekeit szem előtt tartva, milyen arányban lenne célszerű a tárgyalásos és a nyílt eljárásban beszerzésre kerülő termékek felosztása.

2.) A lefolytatott beszerzések bizonyították, hogy törekedni kell a közvetítő cégek kiszűrésére, mivel több kereskedő cég jelentkezett ajánlattételre olyan termékkörben, amelyre gyártók is adtak ajánlatot. A gyártói ajánlatok eltérő mértékben, 10-20 %-kal voltak kedvezőbbek, illetve szavatolták a gyártás során az állandó minőségellenőrzést és a termékcsere lehetőségét minőségi reklamáció esetén.

3.) Megállapításra került, hogy a gyártók és a forgalmazók kis hányada rendelkezik csak tanúsított minőségbiztosítási rendszerekkel. A meghatározó gyártóknál bevezetésre került, illetve bevezetés alatt van a tanúsított minőségbiztosítási rendszer kiépítése. A lefolytatott eljárás ösztönzőleg hatott e területen is az ajánlattevők részére, mivel a tanúsított minőségbiztosítási rendszer előnyként került meghatározásra az értékelés során.

4.) Az elvégzett munka rámutatott a megbízó és az eljárást lefolytató között meglévő kommunikációs hiányosságokra, amely számos esetben akadályozta a munkavégzést, sőt egy-két esetben veszélyeztette az eljárás lefolytatását, lásd. műszaki leírások minősége, tartalma. Az eljárás során a feladat megoldás érdekében lefolytatott folyamatos egyeztetések hatására az eljárási időszak végére majd minden területen sikerült felszámolni a kommunikációs problémákat. Mindez bizonyította, hogy lehetséges a különböző területek képviselőiből szervezett szakbizottsággal, határozott vezetés mellett a közbeszerzések eredményes lefolytatása.

5.) A közbeszerzés végrehajtásakor felmerülő különböző, rendszeren belüli és kívüli minőségi vizsgálatok rámutattak arra, hogy a közbeszerzések tervezésénél elengedhetetlen azok lefolytatásával kapcsolatos költségek tervezése a minőségi vizsgálatok és egyéb dokumentációs kiadásokat érintően.

6.) Összességében a feladatszabás minősége az azzal kapcsolatos adat, dokumentum szolgáltatás korrektsége alapjaiban határozza meg a lefolytatásra kerülő közbeszerzési eljárás eredményességét és törvényességét.

Felhasznált irodalom:

1.) 48/1996. (HK 1./1997.) Honvédelmi miniszteri határozat költségvetési szerv alakításáról. - Budapest 1997.

2.) 8/1997. (HK 5.) HM utasítás a közbeszerzések HM költségvetési fejezeten belüli eljárási rendjéről. - Budapest 1997.

3.) 9/1998. (HK 4.) HM utasítás a Honvédelmi Minisztériumi fejezet központi és intézményi gazdálkodásának rendjéről. Budapest 1998.

4.) HM Beszerzési Hivatal Szervezeti és Működési Szabályzata - Budapest 1997.

HAZÁNK NATO TAGSÁGÁBÓL ADÓDÓ ÚJ MINŐSÉGBIZTOSÍTÁSI FELADATOK A HM HADITECHNIKAI INTÉZET TEVÉKENYSÉGÉBEN

Kende György¹ - Magyar Gyula²

A cikk célja, hogy reális képet adjon a hazai haditechnikai kutatás-fejlesztés (K+F) minőségbiztosításának helyzetéről, a NATO rendszeréhez való kapcsolódásának lehetőségeiről és felvesse azokat a problémákat, amelyek akadályozzák a számunkra egyre inkább követendő NATO minőségbiztosítási gyakorlatot. Felvázoljuk melyek a legközvetlenebb feladatok annak érdekében, hogy a minőségellenőrzés jelenleg alkalmazott modelljeiből felépülhessen egy korszerű, a NATO elveivel egyező, minőségtechnikákat alkalmazó haditechnikai (K+F) tevékenységrendszer.

A NATO minőségbiztosítási struktúrája jól működő, évtizedes tapasztalatokon alapuló rendszer.

Miért fontos illeszkedni a NATO minőségstruktúrájához? A csatlakozás diktálta követelmények indokolják vagy van más ésszerű magyarázat is?

Az illeszkedés elengedhetetlen feltétele, hogy a haditechnikai K+F jelenleg működő rendszerét a NATO minőségbiztosítási elveivel kiegészítve kell alkalmaznunk. Az új elvek és módszerek bevezetését az teszi szükségessé, hogy részt tudjunk venni a szövetség által meghirdetett K+F témákban, illetve együtt tudjunk működni a tagországokkal. A kor műszaki tudományainak eredményeire épülő K+F színvonala megköveteli, hogy intézetünknel, az eredményesség és gazdaságosság érdekében, a fejlesztési tevékenységet és a megvalósítási folyamatokat kiegészítsük az új minőségtechnikák és módszerek alkalmazásával.

Ahol a minőségbiztosítás jól bevezetett és működtetett rendszerként funkcionál, ott jelentkeznek költségmegtakarító hatásai is. Azonban úgy tűnhet, öncélú költségekés a rendszer kiépítése, és aki még nem látott ilyen működő rendszert azt hisheti, hogy felesleges pénzkiadás az egész.

1. Dr. Kende György mk. ezredes, a HM Haditechnikai Intézet tudományos Igazgatója,

2. Magyar Gyula mk. alezredes, minőségügyi szakértő, a HM Haditechnikai Intézet minőségügyi alosztályvezetője.

A jelenlegi gyakorlat

Intézetünknel a jelenleg folyó K+F tevékenység folyamatát, eljárásrendjét és módszereit az 1980-as években jóváhagyott, Egységes Kutatási Fejlesztési Metodika határozza meg, melyben a minőségbiztosítás csak alapvetően a végellenőrzésben nyilvánul meg. Ezen elvek hatékonyságát és gazdaságosságát megkérdőjelezi a haditechnikai eszközök technológiai bonyolultsága. A minőségbiztosítás a korszerű fejlesztési elveket valló folyamatokban az ötlettől a megvalósulásig végig kíséri az összes tevékenységet. A jelen cikkben felvázolt fejlesztési és beszerzési folyamatokat (1. ábra) lehetséges alternatívaként kezeljük. *Tekintsük át a folyamat elemeihez tartozó tevékenységeket a következőkben.*

Elvek és folyamatok

A K+F folyamatnak a fejlesztés-beszerzés folyamatába kell szervesen illeszkednie. A haditechnikai eszközfejlesztés vagy beszerzés - a kor hadműveleti és harcászati követelményeinek figyelembevételével - a felhasználó igényét kielégítő, korszerűbb paraméterekkel rendelkező eszköz, rendszer megjelenését eredményezze a Magyar Honvédségen belül. Az igények teljesülésének érdekében mérlegelni kell, hogy a megvalósulás fejlesztés vagy beszerzés útján történjen.

Ennek a kívánalomnak megfelelően szükséges a folyamatokat felépíteni, amelyhez figyelembe kell venni a NATO CNAD (Nemzeti Hadfelszerelési Igazgatók Tanácsa) küldöttei által jóváhagyott AAP-20 (Szövetési Adminisztratív Kiadványok) dokumentumban lefektetett PAPS (fázisokra bontott hadfelszerelési tervező rendszer) ajánlásait.

A technikai fejlesztés akár K+F-el, akár beszerzéssel valósul meg, a folyamathoz mindkét esetben szükséges alkalmazni ezeket a NATO-ajánlásokat.

A fejlesztés minőségbiztosítási követelményeit már az igénybejelentés időszakában meg kell tervezni és dokumentálni. Az igénybejelentés alapján megvalósíthatósági tanulmányt kell készíteni, melyhez hatékonyan kell felhasználni a rendelkezésre álló információs forrásokat (például Internet), a külföldi haditechnikai eszközökről és berendezésekről a szak-

sajtóban és egyéb szakirodalmi forrásokban megjelent ismertetőket és műszaki leírásokat. A döntés előkészítéséhez műszaki és gazdasági érveken alapuló elemzést, értékelést kell benyújtani.

A korszerű haditechnikai K+F megköveteli, hogy a következő elvek érvényesüljenek a folyamatokban:

- *a teljes életciklusban* való gondolkodás;
- *kockázati tényezők* kezelése;
- berendezés, rendszer szintű *kapcsolódási készség* (interoperabilitás);
- a fejlesztés tervezésével párhuzamosan *minőség tervezés*.

A fejlesztési témák megoldását az Egységes Kutatási Fejlesztési Metodika jelenleg alapvetően témafelelősi rendszerben kezeli. A NATO-tagországokban team munkában valósul meg a bonyolult haditechnikai eszközök fejlesztése. A fejlesztendő haditechnikai eszközök több szakterületet ölelnek fel, és ezért a fejlesztés megvalósulásának eredményessége és hatékonysága érdekében az adott szakterületben jártas fejlesztő szakemberek működnek közre a csoporton belül. A fenti elvek alkalmazásának érdekében a fejlesztésben résztvevő állomány részéről szemléletváltásra van szükség. A fejlesztési témákat felügyelő csoporton belül minőségügyi tapasztalattal bíró szakember felügyelje a projekt minőségbiztosítási folyamatát. Kísérleti jelleggel egy több szakterület felölő témánál kellene alkalmazni az új elveket, és az alapján helyesbíteni a haditechnikai kutatási-fejlesztési metodikát. Tekintettel arra, hogy a fejlesztés teljes spektruma nemcsak az Intézetnél, hanem jelentős része polgári fejlesztő cégeknél valósul meg, ezért szükséges ezeket a cégeket is felkészíteni a NATO által kiadott minőségbiztosítási dokumentumok követelményei szerint. Ennek érdekében a fejlesztő szervezeteket el kell látni az Intézet birtokában levő NATO nyílt minőségbiztosítási dokumentumokkal. Ez a felkészítés akkor válik eredményessé, ha a fejlesztő szervezet **MSZ EN ISO 9001** tanúsítással rendelkezik. Az elkövetkező időben arra kell törekednünk, hogy csak olyan fejlesztő szervezettel kössünk szerződést amely rendelkezik MSZ EN ISO 9001 szerinti tanúsítvánnyal. Az **AQAP-110** (NATO minőségbiztosítási követelmények

a tervezéshez, fejlesztéshez, gyártáshoz) követelményeinek való megfelelés tanúsítását, a helyszínen végrehajtott audit után, a HTI adja ki.

A NATO AQAP dokumentumok (Szövetséges Minőségbiztosítási Kiadványok) az ISO 9000 szabvány sorozatokon alapulnak. Ezért az ISO 9004-1 alapján értelmezett életciklus rendszerlemei vonatkoznak a haditechnikai K+F esetére is. (2.számú ábra). A működő jogszabályi háttérnek ezt a bizonyítottan működő rendszert kellene alátámasztania.

Ami hiányzik: a hazai *minőségügyet szabályozó törvény*, az e törvény alapján felhatalmazott kormányzati minőségbiztosítási szervezet, az ezen az alapon kidolgozott *minőségügyi kézikönyv*, amely a vezetés deklarált minőségpolitikájától elindulva megteremti a kutatás-fejlesztés legalsó, de legfontosabb szintjén alkalmazott eljárások fenti elvekhez illeszkedő rendszerét és struktúráját. Megítélésünk szerint a működés rendjét szabályozó egységes kutatási és fejlesztési metodika jelenleg eltér a NATO elvárásaitól és nem teszi lehetővé adott szervezeteivel való együttműködést. Azonban a *NATO AC/250 minőségügyi bizottságban* folytatott munka eredményeképpen ismertek azok a követelmények és eljárások, amelyeknek alapján a haditechnikai termékek, berendezések fejlesztése, gyártása és átvétele a NATO minőségbiztosítási követelményeit tartalmazó, az ISO 9000 szabványsorozatra épülő AQAP előírásai alapján valósulnak meg.

A fejlesztési folyamat modellje

A 3. ábra alapján a katonai felhasználású termékek fejlesztése, a fegyvernemi, felhasználói igénybejelentés alapján a HTI fejlesztési tervében jelenik meg.

A felhasználó elsődleges felelőssége, hogy *a fejlesztendő termék minősége érdekében* az igényeit a lehető legnagyobb pontossággal és teljességgel határozza meg úgy, hogy ezen jellemzők a teljes *életciklusra vonatkozzanak*.

A felhasználónak a termékkel szemben támasztott követelményeit, a minőségre vonatkozó igényeinek műszaki követelményekké való átalakítását, a harcászati műszaki feladatban (HMF), illetve a harcászati műszaki követelményben (HMK) kell megfogalmazni.

A **HMF** a megfogalmazott fejlesztési feladat bemenő adatainak összessége (input), amelyben a felhasználó igényei és elvárásai tükröződnek, *hogyan megvalósítandó eszköz (output)*:

- eleget tegyen a rá vonatkozó törvényi előírásoknak és szabványoknak,
- kielégítse a felhasználó meghatározott és elvárt igényeit,
- és gazdaságosan előállítható legyen (kockázat-, költség-, és funkcióelemzés).

A **HMK** a fejleszteni kívánt eszköz *paramétereit, követelményeinek konkrét megvalósulási folyamatát, környezeti hatásokkal szembeni ellenálló képességét, elvárható megbízhatóságát* (ARMP 1..8 - megbízhatósági és karbantarthatósági követelmények), *javítási és karbantartási igényeit és logisztikai biztosítását tartalmazza.*

Tartalmazza továbbá *a követelményeknek való megfelelés vizsgálatait és a vizsgálatok körülményeit a műszaki dokumentációk mennyiségét és terjedelmét, a kezelési utasítások tartalmát* (NATO ACMP 17 = Konfiguráció management NATO-követelményei)

A HMK-ban megfogalmazott műszaki és minőségi követelményeket a Tudományos Műszaki Tanácsülésen (TMT) kell elfogadtatni.

1.) A tender értékelése és a szerződéskötés előtt figyelembe kell venni:

- a pályázó rendelkezik-e minőségbiztosítási rendszer tanúsítással (ISO 9001, AQAP-110),
- a HTI minőségügyi auditálásának eredményét (képes-e a terméket kifejleszteni),
- a pályázónak a fejlesztési folyamatról készített minőségtervét (Quality Plan ISO 10005 szerint).

A haditechnikai eszközök hazai fejlesztéssel megvalósuló folyamatát a 4. ábra szemlélteti.

2.) Szerződés (minta, prototípus elkészítésére):

A szerződéshez minőségügyi terv mellékletet szükséges csatolni, amelynek rendelkeznie kell:

- a fejlesztő minőségügyi rendszerének szervezeti felépítéséről;
- folyamatokról és erőforrásokról a minőségügyi folyamat megvalósításához;
- a minőségügyi tevékenységek sorrendjéről;
- a minőségért viselt felelősségről és hatáskörökről;
- a felhasználható anyagokról és technológiákról;
- a termékvizsgálatok és mérések eljárásrendjéről, módszereiről;
- a mérőeszközök kalibráltságáról és konfirmációjáról (MSZ ISO 30012-1);
- az elfogadási és visszautasítási kritériumokról;
- a nem megfelelés értékeléséről (hibamód és hatáselemzés);
- a meghibásodási lehetőségek elemzéséről (ARMP 1...8);
- a használatra való alkalmasság vizsgálatairól (csapatpróba);
- nem-megfelelés (nonconformity) esetén a hibák kijavításáról;
- a fejlesztett termék végső tervének elfogadásáról;
- az elkészítendő dokumentációk fajtáiról és mennyiségéről.

3.) "0" sorozat minőségbiztosítása:

A mintadokumentáció helyességének vizsgálata (tervezés átvizsgálása), **melynek főbb elemei:**

- a felhasználói igények és megelégedettség vizsgálata;
- a termékkonceptió helyessége;
- gyártási, vizsgálati és beszállítói folyamatok elemzése;
- a tervezés igazolása (verifikáció, validálás);
- a "0" sorozat darabszámának meghatározása;
- a "0" sorozatban legyártott termékek értékelése és vizsgálata;
- a teljesítmény, tartósság, biztonság és megbízhatóság értékelése az elvárt tárolási és működési körülmények között;
- ellenőrzések annak igazolására, hogy minden tervezési jellemző megfelel a követelményeknek;
- a "0" sorozatú termékek vizsgálati terveinek elkészítése, a gyártási és vizsgálati utasításban (TU);
- a TU szerinti vizsgálatok elvégzése és dokumentálása;
- megfelelés, illetve nem megfelelés igazolása;
- csapatpróba-vizsgálatok;
- az esetleges hibák javítására tett intézkedések eredményeinek dokumentálása;
- típusvizsgálatok elvégzése, megfelelés esetén típusjóvá-hagyás igazolásának kiadása;
- sorozatgyártási dokumentáció elkészítése, jóváhagyása.

4.) Rendszeresítésre történő felajánlás:

A rendszeresítésre felajánlott haditechnikai eszköz rendszerbe állítása csak típus-megfelelőségi igazolás mellett történhet, melyet a HTI állít ki.

A rendszeresítési folyamatban részt kell venniük a felhasználó (alkalmazó) szervezeteknek, az anyagnem-felelős főnökségeknek, valamint a fejlesztést irányító és végrehajtó szervezeteknek.

A problémák

Ha a problémamegoldás *Kaoru Ishikawa* nevével fémjelzett *halszálkadiagramját* a *7 M módszerrel* kombináljuk (5. ábra), amely általánosan alkalmazott minőségtechnika a fejlesztések számos területén, **akkor az alábbi tényezők adják a diagram fő problémakör-halszálkáit (az elnevezés a hét "M" kezdőbetű alapján):**

- Man (emberi tényezők),
- Milieu (környezet),
- Módszerek,
- Mit (kell tenni),
- Mivel tesszük,
- Motivációk,
- Management (vezetés).

Az emberi tényezők

A kutatás-fejlesztés területén jelenleg alkalmazott témafelelősi rendszer nem harmonizál a NATO-projekt megvalósítási szemléletével. A fejlesztendő témák általában több szakterületet ölelnek fel. A projekten belül az egyes szakterületek képviselői megfelelő minőségügyi képzettségű szakemberekkel együtt alkotnak jól működő fejlesztő csapatot. A csapat tagjainak egymáshoz való viszonyát a munka eredményessége szempont-

jából kívánatos megvizsgálni, és egymás keze alá dolgozó, együttműködni képes szakembereket kell egy csoporton belül alkalmazni. A team munkájában alkalmazott minőségtechnikák elsajátítása nemcsak a minőségügyi szakember feladata, erre a csoport valamennyi tagját fel kell készíteni (alapfokú minőségügyi képzés - minőségtechnikák megismerése, alkalmazása).

A környezeti feltételek

Az első számú kérdés, hogy átlátható-e a haditechnikai K+F szervezeti és működési struktúrája. Hiányosság egyfelől, hogy a működési struktúrát nem alapozza meg a NATO rendszerében alapvetően szükséges állami szintű minőségbiztosítási rendszer.

A NATO minőségbiztosítási rendszeréhez történő illeszkedés feltétele a tagországban működő Kormányzati Minőségbiztosítási Szervezet. A NATO-tagországok minőségbiztosításának kölcsönös elfogadását a **STANAG-4107**, A kormányzati minőségbiztosítás kölcsönös elfogadása című szabványosítási megállapodás lépteti életbe. Ennek működtetését az **AQAP-170**, Útmutató a kormányzati minőségbiztosítás képviselőjére című szövetséges kiadvány szabályozza.

Az AQAP-sorozat (Szövetséges Minőségbiztosítási Kiadványok) alkalmazását a NATO minőségügyi rendszerében a **STANAG-4108** szabványosítási megállapodás rögzíti.

A kormányzati minőségbiztosítás az az eljárás, amelynek során a megfelelő nemzeti hatóságok biztonsággal megállapítják, hogy a védelmi termékkel vagy szolgáltatással kapcsolatos minőségügyi követelmények megvalósultak-e. Ezek a követelmények és előírások általában a vevő és szállító országok közötti, kormányközi szerződésekben jelennek meg.

A beszerzett termékekre vonatkozó, a minőség megfelelőségét tanúsító igazoló okmányokat is ez a szervezet állítja ki, melyet a szövetségi útmutató (STANAG 4107) alapján a NATO-tagországok kölcsönösen elfogadnak.

A Magyar Köztársaságban jelenleg nincs olyan kormányzati szintű minőségbiztosítási szervezet amely a fent felsorolt tevékenységeket elvégezné. A NATO-országokban a Kormányzati Minőségbiztosítási Szervezetek

- a NATO K+F elvei projekt irányítási teamek keretén belül való-
sulnak meg. A projekten belül személyre szólóan határozzák
meg a feladatokat, köteleességeket és hatásköröket. A szabályo-
zás céljából rögzítik és utasításokban részletesen leírják: mit,
kinék, hogyan, mikor, mivel és miért kell tenni (5 W 1 H mód-
szer: what, why, with, when, who, how);

A HTI-ben folyó K+F folyamatába be kell építeni azon új irányelveket,
melyeket a Szövetségi Minőségbiztosítási Kiadványok (AQAP)
megkövetelnek. *Ezek a következők:*

Az alkalmazott módszerek

- a munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény hatálytalani-
totta az MH-n belül a munkavédelemről szóló rendeleteket.
- a haditechnikai termékek alkalmazásba vételére, rendszere-
sítésére és rendszerből való kivonására vonatkozó 76/1987 HM
utasítás idejéig a szervezetben előállt változások miatt;
- a haditechnikai termékek alkalmazásba vételére, rendszere-
sítésére és rendszerből való kivonására vonatkozó 76/1987 HM
igazolását végző szakhatóságok nincsenek kijelölve;
- a 78/1994. (V.19.) Korm. rendeletben a Honvédelmi Miniszter
által előírt HM és MH minőségügyi intézményrendszeréről és
annak működéséről nem született intézkedés, ezért sem a hadi-
technikai termékek megfeleléseit igazoló, tanúsító hatóság és
szervezetek, sem a törvény által kötelező érvényű megfelelések
igazolását végző szakhatóságok nincsenek kijelölve;

*A családközpontú követő minőségügyi működés megszabályalásai, fel-
tevélei is hiányosak az alábbiak szerint:*

*Magyarország NATO-konformitása érdekében célszerű alaposan
megfontolni egy Kormányzati Minőségbiztosítási Szervezet törvényi úton
való létrehozását.*

követlenül a kormányzat alárendeltségébe és felügyelése alá tartoznak,
nem pedig a védelmi tárca alá. Feladatuk nem csupán a hadfelszerelési
eszközök és berendezések, hanem a közbeszerzés tárgyát képező más ter-
mek és szolgáltatások minőségbiztosításának felügyelése is.

- a fejlesztéshez minőségügyi tervet kell készíteni, amely rögzíti a specifikus minőségügyi fogásokat, forrásokat és a tevékenységek sorrendjét egy adott fejlesztendő termék vonatkozásában. A minőségügyi terv részleteiben tartalmazza a fejlesztést végrehajtó szervezetek struktúrájának azon szervezeti elemeit, amelyek részt vesznek a fejlesztésben, beleértve az alvállalkozók szervezeti egységeit is. Utasításokban kell szabályozni a fejlesztés, tervezés eljárásait;
- A kockázatok korai felismerésére hiba-hatás elemzést, költség- és funkcióelemzést kell végezni.

Mit kell tenni?

A jelenlegi Harcászati Műszaki Követelmények (HMK-k) többségére nem jellemző az eszköz teljes életciklusában való gondolkodás, ami sem a NATO-elveknek sem az általános ISO minőségbiztosítási előírásoknak nem felel meg. Ennek megváltoztatására a NATO **ACMP 1..7** (Szövetséges Konfiguráció Irányítási Kiadványok) útmutatásait szükséges alkalmazni.

A berendezések és eszközök teljes életciklusa alatt alkalmazandó minőségbiztosítási követelményeket az **ARMP 1..8** kiadványsorozat (a NATO megbízhatósági és karbantarthatósági követelményei) írja elő. A szövetséges tagállamok részére történő alkalmazásukról a **STANAG 4174** rendelkezik. *(6.számú ábra).*

A haditechnikai eszközök környezetállósági vizsgálatát az **AECTP-100..600-as** kiadványsorozat (Ellenőrzések a környezeti feltételekre vonatkozóan) határozza meg. A szövetséges tagállamok részére a **STANAG 4370** szabványosítási megállapodás írja elő alkalmazásukat. A jelenleg alkalmazásban lévő **MSZ K 065..072** (Szabványsorozat a környezetállóságról) követelmény rendszerét a fenti kiadványsorozattal összevetve kellene módosítani.

Mivel tesszük?

A HTI alapító okiratának 17. pontja leírja, hogy az Intézet végzi a haditechnikai termékminőségi vizsgálatokat, de a megfelelés igazolására

Ahhoz, hogy az Intézet ezen követelményeknek megfeleljen és nemzetközileg is elismert tevékenységet folytasson a haditechnikai termékek és eszközök vizsgálatát ellátó vizsgálo laboratóriumok anyagi-technikai (vizsgálo eszközök és berendezések) valamint személynzeti fejlesztését kell előirányozni.

A NATO és az EU előírásai a termék teljes körű termékminőség-tanúsítást írják elő. A haditechnikai termékek vizsgálatát, ellenőrzését, minősítését és tanúsítását annak érdekében történik, hogy ne kerüljenek rendszeresítésre olyan eszközök, amelyek nem teljesítik a törvényekben és jogszabályokban előírt követelményeket (élet, egészség, biztonság és a környezetre való hatás). A termékminőség ezen követelményeinek való megfelelést illetékes szakhatóságok felügyelik. Ezen termékminőség-megfelelések követelményeinek való megfelelést pedig a "piac által szabályozott" követelmények nevezik a "területnek" nevezik a "szakirodalom". Ezen követelmények való megfelelések alköjták a "teljes körű termék-megfelelést".

Motiváció

A fejlesztés folyamatában alkalmazott eszközrendszernek azonban csak egy részét képezik a vizsgálo eszközök. Korszerűsíteni kell a kutatás-fejlesztés gyakorlati útmutatóit, amelyek a fejlesztési tevékenység eljárásait szabályozzák. Ebben szerepet kell kapnia a korszerű tervező információs rendszerek alkalmazásának is.

A felsorolt laboratóriumok felszereltségük és a képzett személynzeti hiánya miatt (lásd az emberi tényezők problémákról) a teljes körű termék-megfelelésegi vizsgálatok kis részét képesek csak elvégezni. A termék-minőség megfelelésegi vizsgálatok tanúsításához a hiányzó vizsgálatok elvégzésére külső, akkreditált vizsgálo laboratóriumok kapacitását kell felhasználni. Tekintettel a haditechnikai termékek speciális voltára, ez nem minden esetben valósítható meg.

és tanúsítására nem ad felhatalmazást. A termékminőség-gi vizsgálatokat az Intézet szervezeti keretében működő vizsgálo laboratóriumok végzik, melyek *a következő területeket fedik le*: anyagvizsgálo labor, rádiókom-munikációs labor, ballisztikai és lökiserületi állomás, vegyi labor, környe-zetállóság labor.

Management

A csatlakozás előkészítése érdekében létre kell hozni - az MSZ EN ISO 9001-re épülő AQAP-110-nek megfelelően - az Intézet minőségbiztosítási rendszerét.

A vizsgáló laboratóriumokat az 1995. évi XXIX. törvény szerint a **Nemzeti Akkreditáló Testület (NAT)** által akkreditálni kell. A vizsgáló laboratóriumok szervezeti felépítése, általános működési rendje és minőségbiztosítása az **MSZ EN 45000 szabványsorozatban** rögzített követelményekhez kell igazodjon. Az **MSZ EN 45001**, a termékvizsgáló laboratóriumokra vonatkozó szabvány akkreditálási feltételeiben előírja, hogy a vizsgáló laboratóriumnak és személyzetének pártatlannak és függetlennek kell lennie, ami azt jelenti, hogy kizáró okként jelentkezik a vizsgálandó termék fejlesztésében való részvétel (etikai összeférhetlenség). Ezért az Intézet szervezeti struktúrájában világosan és egyértelműen el kell választani a termék fejlesztését és vizsgálatát.

Ezen követelményeknek való megfelelés csak úgy valósítható meg, hogy a termékvizsgálatokat végző laboratóriumokat egy új szervezeti elem irányítása alá rendeljük, amely szerv közvetlenül a Főigazgató (Főigazgató-helyettes) alárendeltségébe tartozik. Megnevezése lehet Vizsgáló és Terméktanúsító Osztály, mely a vizsgáló laboratóriumok eredményeit a termékre vonatkozó követelmények alapján értékelné és a termék-megfelelőség tanúsításáról szóló okiratot a Főigazgatónak jóváhagyásra felterjesztené. A létrehozandó osztály működési rendjét és szervezeti felépítését a terméktanúsító szervezetekre vonatkozó **MSZ EN 45011** szabványban előírtak szerint kell meghatározni.

A HM gazdasági ügyeket felügyelő helyettes államtitkárának 7/1997. (HK 8.) intézkedésében a haditechnikai fejlesztés területén az Intézetet - minőségügyi rendszerek megfelelőség-tanúsítására - katonai minőségügyi hatóságként jelölte ki. A kijelölt katonai minőségügyi hatóságnak a fejlesztő szervezetek minőségügyi rendszerére vonatkozóan az elkövetkezendő időben az AQAP-110 (NATO minőségbiztosítási követelmények a tervezéshez, fejlesztéshez, gyártáshoz) kiadványt kell érvényesíteni mint katonai minőségbiztosítási dokumentumot.

Írásunk bevezetőjében említettük, hogy megpróbálunk újat mutatni egy korszerű - ma divatosan Európának nevezett - minőségirányítási rendszer irányába a haditechnikai K+F területén alkalmazandó lépések vonatkozásában.

Az út első lépése a szándék.

Váci Mihály szavaival élve:

"A jószándék kevés - több kell az értelem"

Mit ér a hívós ész - több kell az erzelem", vagyis a fent vázolt problémák megoldásához a minőségügy iránti elkötelezettségre van szükség, hogy a folyamat ne költséges látszattevékenység legyen, hanem a NATO mintáin alapuló hatékony költségkímélő eszköz.

Amire a mai gazdasági helyzetünkben igazán nagy szükségünk van.

Irodalom:

- 1.) *Dr. Kende Gy.:* NATO AC 250 munkacsoport útjelenések (HTI, 1996-1998).
- 2.) *Dr. Szűcs B.:* A polg. és kat. minőségügy integrációja a rendszer-tanúsítási eljárásokban (K. Logisztika 5. évf. 4. sz.).
- 3.) *Dr. Szűcs B.:* NATO AC 250 munkacsoport útjelenések (HM BH, 1997-1998).
- 4.) *Mikula L.:* NATO AC 250 munkacsoport útjelenések (HM BH, 1997-1998).

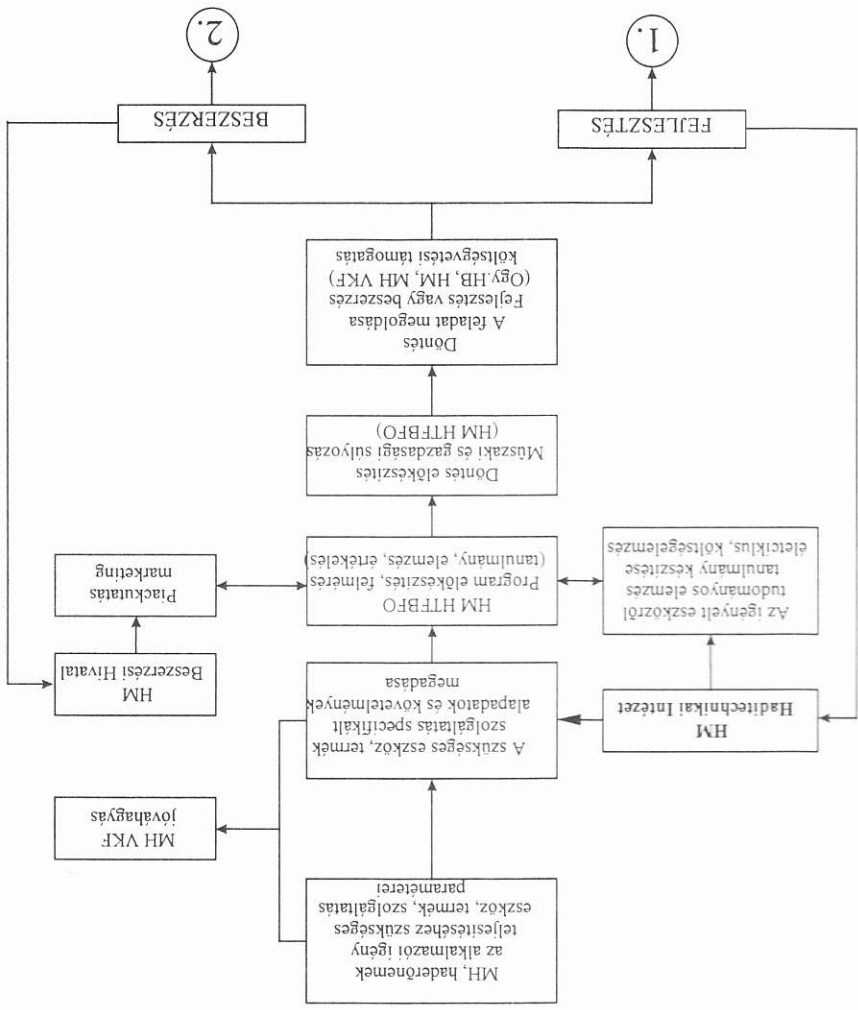
- 5.) *Magyar Gy.:* Minőségügyi fogalmak megjelenése a fejlesztő tevékenységben (HM HTI előadás anyag).
- 6.) *Magyar Gy.:* A nemzetközi tenderek elbírálásának módszerei (HM HTI előadás anyag).

- 7.) *Magyar Gy.:* A Haditechnikai Kutatás-Fejlesztés minőségbiztosítása (HM HTI előadás anyag).

- 8.) *Kerekes L.:* Fejlesztő intézet tanúsítási rendszere (BME Mémnök-továbbképző szakdolgozat 1997).

- 9.) *Kerekes L.*: Minőségellenőrzés - minőségbiztosítás - minőségirányítás (HM HTI előadás anyag).
- 10.) *Kerekes L.*: A HTI minőségbiztosítási rendszerének nemzetközi integrációja (HM HTI előadás anyag).
- 11.) *Kerekes L.*: NATO AC 250 B albizottság útijelentések (HM HTI, 1997-1998).
- 12.) AAP-20 Kézikönyv a fázisokra bontott NATO fegyverzet tervező rendszeréhez.
- 13.) STANAG 4107 Szabványosítási megállapodás a kormányzati minőségbiztosítás kölcsönös elfogadására.
- 14.) STANAG-4108 Szabványosítási megállapodás az AQAP sorozat alkalmazására.
- 15.) AQAP-100 Általános útmutató NATO minőségbiztosításhoz.
- 16.) AQAP-110 NATO minőségbiztosítási követelmények a tervezéshez, fejlesztéshez, gyártáshoz.
- 17.) AQAP-119 NATO útmutató az AQAP-110, -120 és -130-hoz.
- 18.) AQAP-150 NATO minőségbiztosítási követelmények a software fejlesztéshez.
- 19.) AQAP-159 NATO útmutató az AQAP-150-hez.
- 20.) AQAP-130 NATO minőségbiztosítási követelmények az átvételi ellenőrzéshez.
- 21.) AQAP-131 NATO minőségbiztosítási követelmények a végátvételi ellenőrzéshez.
- 22.) AQAP-170 NATO útmutató a Kormány minőségbiztosítási programjához.
- 23.) ARMP-1...8 A NATO megbízhatósági és karbantarthatósági követelményei.
- 24.) AECTP-100...600 Vizsgálatok és ellenőrzések a környezeti feltételekre vonatkozóan.
- 25.) ACMP-1..7 NATO anyagi eszközök összeállítása (konfiguráció kezelés).

Fejlesztési és beszerzési folyamatok

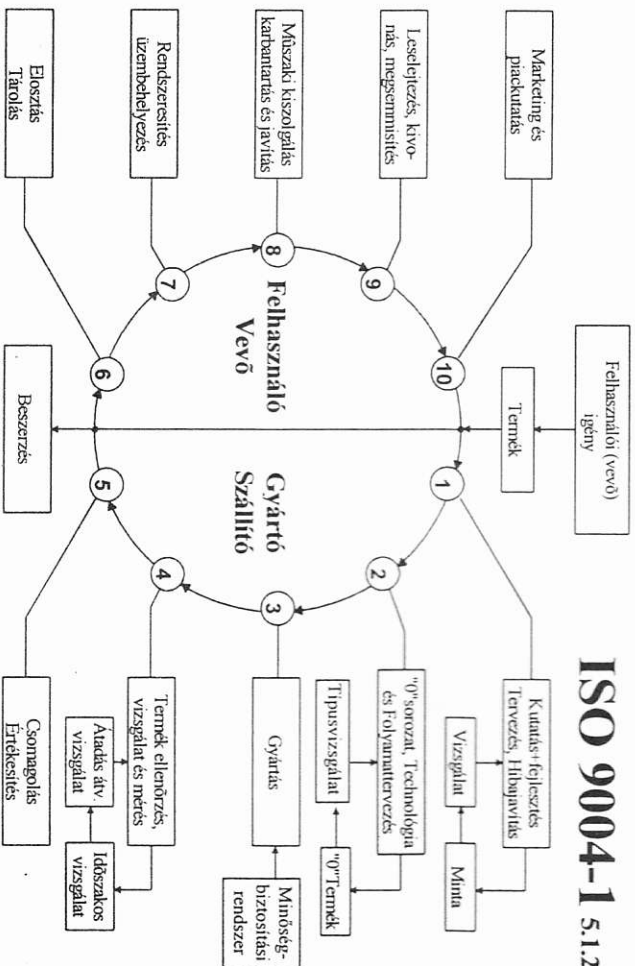

1. ábra Haditechnikai fejlesztési-beszerzési folyamatai

HM HTTPBFO - Honvédelmi Minisztérium Haditechnikai Fejlesztési és Beszerzési Főosztály
 MH VKF - Magyar Honvédség Vezetkari Főnök
 Ogy, HB - Országgyűlés Honvédelmi Bizottsága
 Elvek és folyamatok

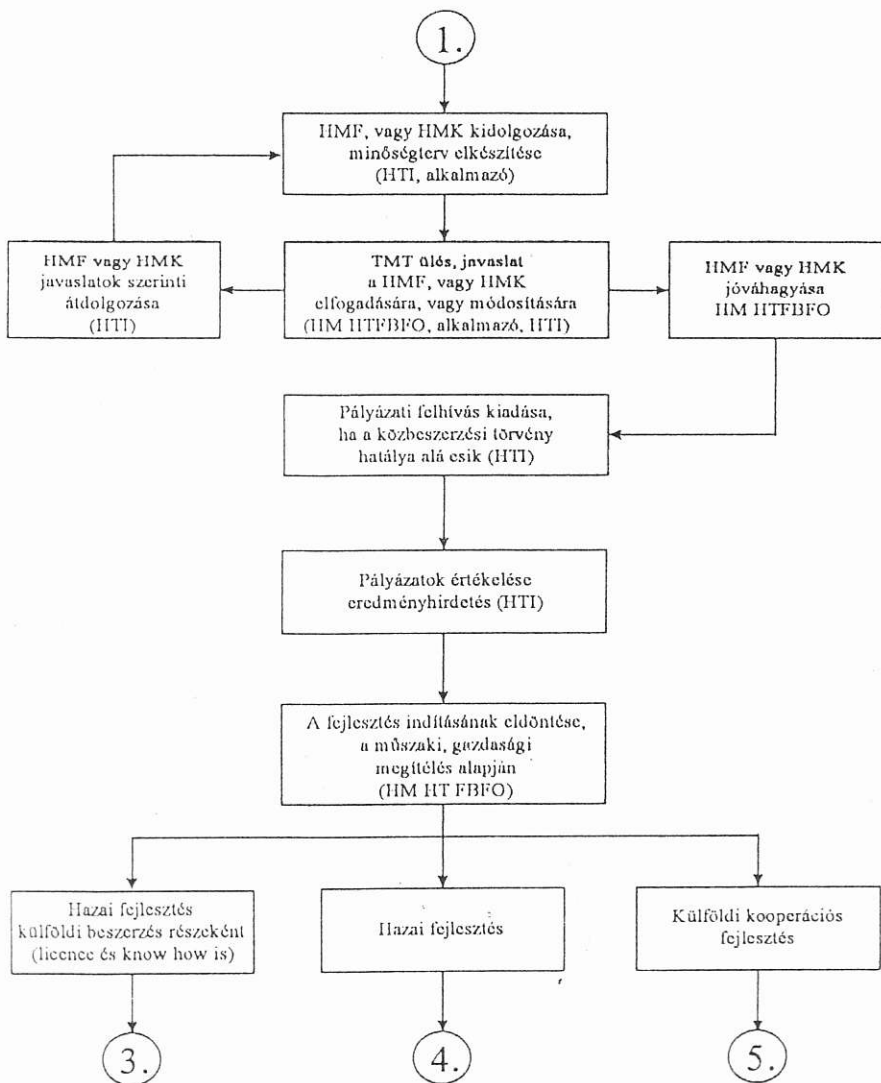
*Az ISO 9004-1 szerint értelmezett teljes életciklus
(2. számú ábra)*

ISO 9004-1 5.1.2.

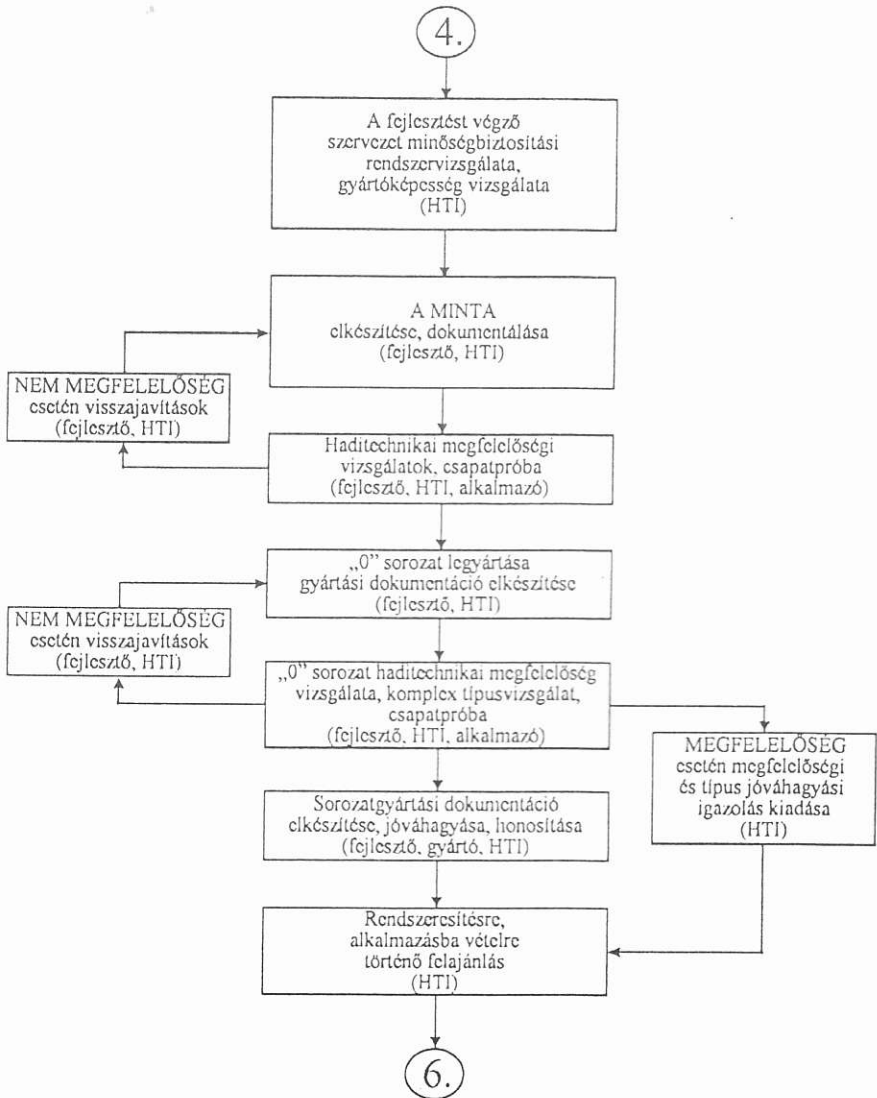
- 1,2,3,4,5,8 folyamatelemek: AQAP-110 követelményei szerint
 3. folyamatlem: AQAP-120 követelményei szerint
 4. folyamatlem: AQAP-130 követelményei szerint
 Általános ajánlás az AQAP-119 NATO útmutatóban

A fejlesztés metodikájának példájára ábrázoljuk a fejlesztés folyamatát kapcsolódva az 1. ábrához

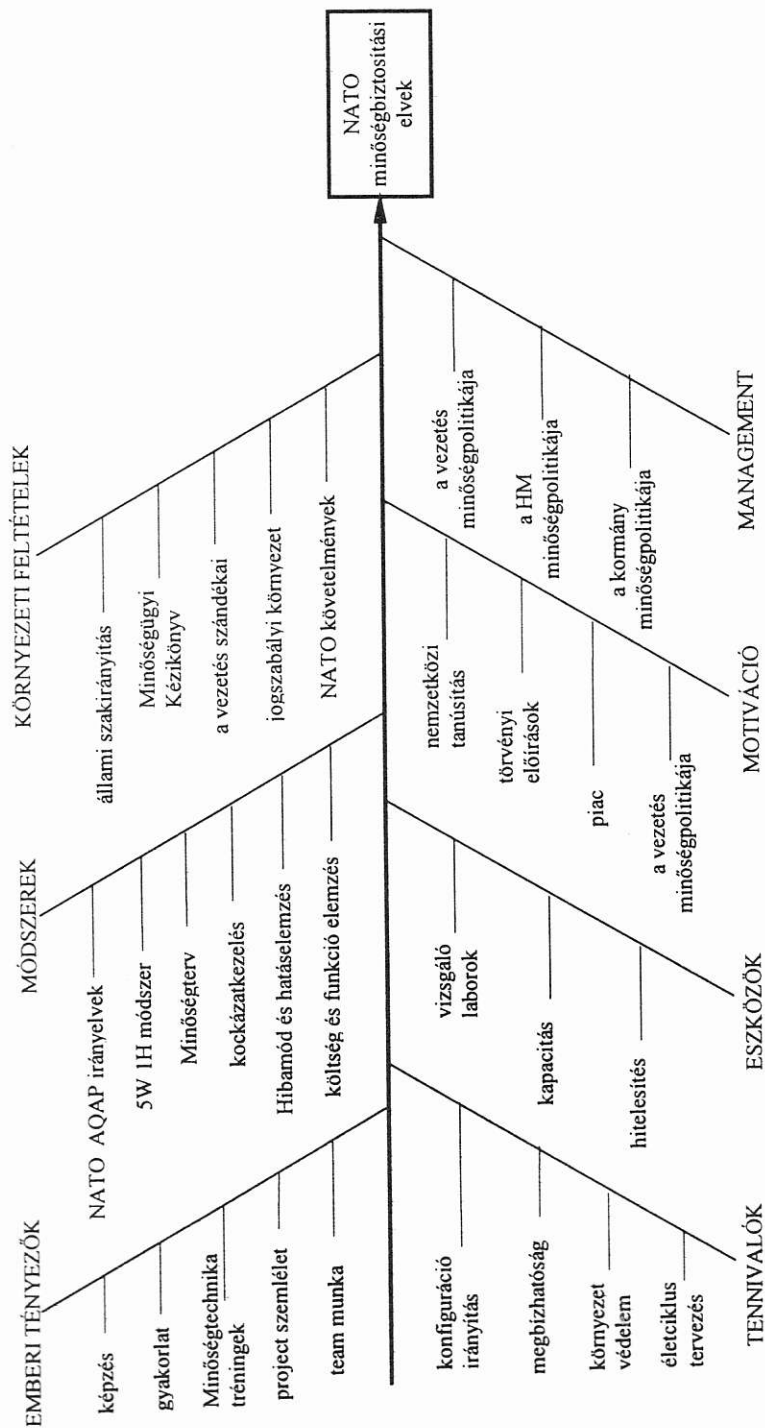
3. ábra. A fejlesztés indításának folyamata

A hatitechnikai eszközök hazai fejlesztéssel megvalósuló folyamatát az alábbi ábra szemlélteti.

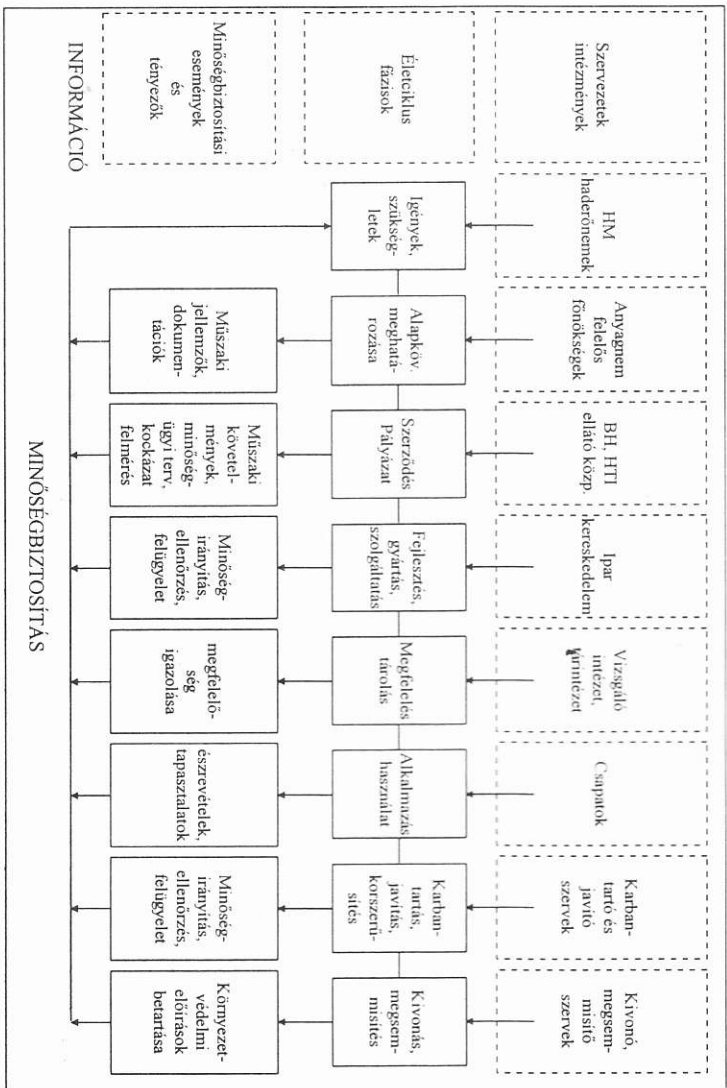
4. ábra. A hazai fejlesztés folyamata

Ishikawa-diagramm a 7 M módszer alkalmazásával (5. ábra)

A haditechnikai eszközök életciklusának fázisai

6. ábra.

MINŐSÉGÜGYI KÖZLEMÉNYEK

A Magyar Szabványügyi Testület Megfelelőségtanúsítási Műszaki Kollégiumának megalakulása

Szűcs Barna¹

A Magyar Szabványügyi Testület (MSZT) **Megfelelőségtanúsítási Műszaki Kollégiuma (MMK)** 1998 november 26-án tartotta alakuló ülését.

Az MMK működésének fő célja:

Az MSZT vállalatirányítási (minőségügyi, környezetirányítási stb.) rendszer-, termék-és személyzettanúsítási tevékenysége áttekinthetőségének biztosítása, a fontosabb kérdések megvitatása és fejlesztésének elősegítése.

Az MMK jogállása:

Az MSZT ügyvezető igazgatója által létrehozott véleményező, tanácsadó, javaslattevő igazgatótestület.

Az MMK a tanúsítási tevékenység egyes szakterületei speciális problémáinak a megvitatására és az ezzel kapcsolatos állásfoglalások kialakítására szekciókat hoz létre.

Ennek megfelelően az alábbi szekciók működnek:

- Vállalatirányítási Rendszerek Szekciója;
- Terméktanúsítási Szekció;
- Személyzettanúsítási Szekció.

Vezetője:

Az MSZT ügyvezető igazgatója.

1. Dr. Szűcs Barna mk. ezredes, HM Beszerzési Hivatal Minőségbiztosítási Igazgató

Tagjai:

A megfelelőségtanúsításban érdekelt **alábbi szervezetek képviselői**, akik kiegyensúlyozott arányban vesznek részt a tevékenységben, így biztosítva azt, **hogy egyetlen érdek se váljon uralkodóvá:**

- A Gazdasági Minisztérium;
- A Környezetvédelmi Minisztérium;
- A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium;
- A Honvédelmi Minisztérium Beszerzési Hivatala;
- Az Oktatási Minisztérium;
- A Magyar Bányászati Hivatal;
- A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara;
- A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara;
- A Magyar Agrárkamara;
- A Magyar Kézműves Kamara;
- Az ISO 9000 Fórum;
- A Magyar Hegesztéstechnikai Egyesülés;
- Az ISO 14000 Fórum;
- A Nemzeti Szakképzési Intézet;
- A Környezettudatos Vállalatirányítási Egyesület;
- Az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség;
- A Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség.

Az MMK fontosabb feladatai:

- Az MSZT tanúsítási politikájának meghatározása;
- Az MSZT minőségügyi politikája megvalósulásának rendszeres áttekintése;
- Az MSZT tanúsítási tevékenysége pénzügyi helyzetének áttekintése;
- Szükség szerint adhoc bizottságok létrehozása és ezek meghatározott feladattal való megbízása;
- Az MSZT Ügyintéző Szervezete tanúsítási tevékenységet végző, illetőleg abban közreműködő szervezetei munkájának figyelemmel kísérése, értékelése és támogatása;
- Az MSZT tanúsítási tevékenységének megvitatása és a fejlesztéssel kapcsolatos állásfoglalás kialakítása;
- Az MSZT Tanúsítási Titkárság munkájával kapcsolatban benyújtott észrevételek esetében szakmai tanácsadás az MSZT ügyvezető igazgatójának;
- Az MSZT Tanúsítási Titkárság által kiadott megfelelőségi tanúsítványokkal kapcsolatosan érkező bejelentések, panaszok megvizsgálása és a tanúsítási okirat érvényben tartására, felfüggesztésére vagy visszavonására vonatkozó döntések előkészítése;
- Más szervezetek tanúsítással kapcsolatos véleményének megismerése;
- A tanúsítási tevékenységgel összefüggő eljárási szabályok, javaslatok megvitatása;
- A marketing tevékenység áttekintése és tanácsadás.

Az MMK megalakulása és működése több területen kapcsolódik a Beszerzési Hivatal tevékenységéhez.

- 1.) A két szervezet között létrejött Együttműködési Megállapodás értelmében közösen auditálják a polgári és katonai minőségügyi rendszereket.
- 2.) A polgári és katonai minőség rendszerek integrálása jelentős előnyökkel jár, mind a HM és MH szállítók, mind a beszerző szervezetek részére.
- 3.) A minőségügyi rendszereket működtető szervezetek lényegesen nagyobb garanciát adnak a katonai követelményeket kielégítő termékek szállítására.
- 4.) A MMK három szekciójából különösen a Vállalatirányítási Rendszerek és Terméktanúsítási szekcióban való részvétel eredményez elméleti és gyakorlati fejlődést a HM BH Minőségbiztosítási Igazgatóság munkájában.

(A Hivatal képviselőjét a minőségbiztosítási igazgató látja el.)

**NATO Nemzeti Minőségbiztosítási Igazgatók
AC/250 főbizottsága alá tartozó "Adhoc szoftver"
munkacsoport 8. értekezlete Madridban**

Reizinger Zoltán¹

1999. február 01-05. került megrendezésre, Madridban a NATO AC/250 "Ad hoc szoftver" munkacsoport (AHSWP) 8. értekezlete, amelynek a témája szoftver minőségbiztosítás. Ez a munkacsoport a NATO egyik minőségbiztosítási publikációt előkészítő szakmai bizottsága, amelynek feladata a NATO új szabványosítási elveivel összhangban, a nemzetközi polgári szabványok széleskörű alkalmazásával a NATO igényeit kielégítő publikációk készítése.

A jelen munkaértekezlet témáját AQAP-150/159 szövetségi publikációk III. kiadása alkotja, amely a szoftverfejlesztési és a minőségbiztosítási módszereket egyesíti egy dokumentumban. Az AQAP-150 egy szerződéses publikáció, az AQAP-159, az AQAP-150 értelmezési, alkalmazási, testreszabási dokumentációjának útmutatója.

Az AQAP-150/159 II. kiadást az AQAP-110 szoftver projekt kiegészítéseként kell alkalmazni, amennyiben az AQAP-110 alkalmazása során szoftverfejlesztésre került sor. Az AQAP-150/159 II. kiadása a nemzetközi polgári minőségbiztosítási szabványokat (mint pl. ISO 9000 szabványsorozat) nem vette figyelembe. Az önálló szoftver fejlesztések esetén, amikor nincs hardver része a szerződésnek, tehát az AQAP-110 nem kerül hivatkozásra, nem követelmény a szabványos minőségbiztosítási rendszer. Az AQAP-150/159 III. kiadásába az ISO 9001: 1994 szabvány minőségbiztosítási rendszer követelményei kerülnek beillesztésre. Az ISO/IEC 12207: 1995 Szoftver életciklus folyamatok - szabványból a szoftverfejlesztés, üzemeltetés és karbantartás szervezethez illeszkedő folyamatainak és a támogató folyamatok figyelembe vétele történik meg. A NATO speciális követelményei az AQAP 110 dokumentumból kerülnek beépítésre.

¹.Reizinger Zoltán mk. alezredes a HM Beszerzési Hivatal, Minőségbiztosítási Igazgatóság, Gyártás-felügyelő Osztály osztályvezetője

Ez a munka úttörő jellegű, mivel ez az első ilyen komplex, rendszer szemléletű és az alkalmazás során csoport munkát igénylő dokumentum.

Az AC/250 lehetővé tette a kidolgozói munkába való bekapcsolódást még a csatlakozás előtt, amely alkalmat ad a saját módszereink továbbfejlesztésére és a hazai követelmények átdolgozására.

A mostani értekezlet során az AQAP-150 III. kiadás 1-2 munkaváltozatát készítettük el, amely az előző változathoz képest csak értelmező változtatásokat tartalmazott. Az AQAP-159 III. kiadás összeállítási folyamata az ismertető útmutató előkészítésével kezdődött, amely az AQAP-150 követelményeit és a publikáció felépítését magyarázza meg.

(Az érdeklődők részére a HM BH-nál, ill. a HM HTI-nél rendelkezésre áll.)

Az alkalmazási útmutató összeállításával folytatódott a munka értekezlet. Az alkalmazási útmutató egy bonyolult komplex szoftverfejlesztési alapesetet dolgoz fel, amely során az AQAP-150 testreszabása történik meg. Az alkalmazási útmutató az AQAP-159 egyik fejezete amely csak irányelveket tartalmaz a testreszabás végrehajtására, nem teljesen kimerítő tartalmú és az adott projektre, minden alkalmazónak a saját körülményeit figyelembe véve kell használnia. Az alkalmazási útmutató kialakítása még nem fejeződött be, a következő értekezleten folytatódik a munka. Az AQAP-159 III. kiadása előre láthatóan 1999. szeptemberére készül el. *Mindkét publikáció jóváhagyására 1999. végén vagy 2000. elején kerül sor.*

HM Részvénytársaságok felügyeleti vizsgálatának eredményei

Solténszky László¹

1997-98 években a HM BH a tanúsítványokban hivatkozott referencia dokumentumok - a honvédelmi miniszter 9/1996 sz. rendeletével kötelező alkalmazásúvá tett katonai nemzeti szabványok jegyzékében szereplő MSz K 065-066-067-068-069-070-071-072 jelzetű sorozat, valamint a HM - IpM 00543/1981 sz. Együttes Utasítása a haditechnikai eszközök gyártási dokumentációjának elkészítéséről és kezeléséről - alapján a HM alapítású részvénytársaságokat felülvizsgálta és tanúsította.

A HM CURRUS Gödöllői Harcjárműtechnikai Rt. kérelmére a katonai minőségügyi rendszerét a HM BH 1998 decemberében felülvizsgálta. A felülvizsgálat eredményeképpen a 005/1997. számú tanúsítási okirata érvényessége változatlan illetékességi területtel **1999. december 18-ig határozatban meghosszabbításra került.**

A HM ARMCOM Részvénytársaság kérelmére a katonai minőségügyi rendszerét a HM BH 1999 januárban felülvizsgálta. A felülvizsgálat eredményeképpen a 004/M/1997. számú tanúsítási okirata érvényessége változatlan illetékességi területtel **2000. február 01-ig határozatban meghosszabbításra került.**

A HM BH a tanúsítványokban hivatkozott referencia dokumentumok alapján továbbiakban tanúsítást és felügyeleti vizsgálatot nem végez.

Az elmúlt két évben a HM alapítású részvénytársaságok, a számukra meghatározott feladatok végrehajtása során, nemzetközileg elismert modelleknek megfelelő, tanúsított minőségrendszereket hoztak létre.

1998 évben a HM CURRUS Gödöllői Harcjárműtechnikai Rt. az ISO 9001 modell követelményei szerint kiépített és működtetett minőségbiztosítási rendszere az SGS, illetve a HM ARMCOM Részvénytársaság az

1. Solténszky László őrnagy a HM Beszerzési Hivatal, Minőségbiztosítási Igazgatóság, Rendszer-tanúsító Osztály főelőadója

MSZ EN ISO 9002 modell követelményei szerint kiépített és működtetett minőségbiztosítási rendszere az MSZT által kiadott tanúsít-vánnyal elismerésre került.

Ez a tény, valamint a NATO-hoz való csatlakozásunkból fakadó jövőbeni feladatok túlmutatnak a korábbi követelményeken, ebből következően, a jövőben A HM BH által kiadott tanúsítványában hivatkozott referencia követelmények helyett az AQAP 100-as (110, 120, 130) NATO normatív dokumentumsorozat követelményei képezik a HM BH általi minősítés és tanúsítás alapját.

A TÜVATI Vagyonvédelmi Rt. minőségügyi rendszerének NATO AQAP-130 szerinti tanúsítása

Ivánka István¹

A TÜVATI Vagyonvédelmi Rt. (1119 Budapest, Major u. 61) vezérigazgatója, Móró Lajos, 1998 november 6-án kelt levelében kérelemmel fordult a Honvédelmi Minisztérium Beszerzési Hivatal vezérigazgatójához, amelyben az AQAP 130 "NATO minőségbiztosítási követelmények az ellenőrzésre" bevezetett minőségügyi rendszerének tanúsítását kérte.

A TÜVATI Vagyonvédelmi Rt. vagyonvédelmi és biztonságtechnikai műszaki rendszerek tervezésével és kivitelezésével foglalkozik. Az Rt. teljes tevékenységi körére vonatkozóan kiépítette az MSZ EN ISO 9001 szabványnak megfelelő minőségbiztosítási rendszerét, amelynek sikeres működtetése révén 1996. júliusában a Magyar Szabványügyi Testület tanúsítását elnyerte.

Ennek eredményeként döntött a Rt. a továbblépésről, amellyel a NATO követelményeknek is megfelelő minőségbiztosítási rendszer kiépítését célozta meg. A felkészülést a Honvédelmi Minisztérium Elektronikai Igazgatóság Tanúsítási Irodája segítette.

A tanúsítási eljárást a Honvédelmi Minisztérium Beszerzési Hivatal Minőségbiztosítási Igazgatóságának szakemberei 1998. december hónapban folytatták le.

A tanúsítási eljárás lefolytatása során a Rt. bizonyította, hogy a kiépített minőségügyi rendszere megfelel az AQAP 130 normatív dokumentum követelményeinek és annak működtetésére képes és alkalmas.

A tanúsítási eljárás eredményei alapján a Honvédelmi Minisztérium Beszerzési Hivatala a Rt. részére kiadta a 008/1998M sorszámú Tanúsítványt magyar és angol nyelven.

A Tanúsítványt 1998. december 18-án Kopasz Jenő mérnök dandártábornok, a Honvédelmi Minisztérium Beszerzési Hivatal vezérigazgatója adta át Móró Lajosnak a TÜVATI Vagyonvédelmi Rt. vezérigazgatójának.

1. Ivánka István őrnagy, MH BH Minőségbiztosítási Igazgatóság, Rendszertanúsítási osztály főelőadója.

SZAKTÖRTÉNET

AZ 1848/49-ES SZABADSÁGHARC HADFELSZERELÉSI FŐFELÜGYELŐJE

Vasvári Vilmos ¹

A Magyar Hadtudományi Társaság Láhner György Haditechnikai Klubja ebben az évben tölti be működésének jubileumi 10. esztendejét. Láhner György méltatása az évforduló alkalmából íródott, és az ugyanezen alkalomból az MH Logisztikai Főigazgatóság támogatásával kiadásra tervezett évkönyv egyik részét fogja képezni.

Dr. Vasvári Vilmos nyá. ezredes alapos kutató munkával állította össze és adja közre Láhner György katonai pályafutását. Az írásmű egyúttal azt is bemutatja, milyen meghatározó szerepe volt a forradalom és szabadságharc idején a hadfelszerelésnek, a fegyvergyártásnak, az akkori "haditechnikai-logisztikai" biztosításnak.

Az itt olvasható publicisztikai alkotás információgazdagsága, stílusa, olvasmányossága mind olyan értékek, amelyek közkinccsé tétele a Katonai Logisztika c. folyóiratban is kívánatos, üdvözlendő.

*Dr. Turcsányi Károly mk. ezredes
MHTT Láhner György Haditechnikai Klub
elnöke*

A XVIII. század végén a Túrócz folyó széles völgye, nyugatról a Rajeczi hegységgel, keletről a Nagy-Fáttra vonulatával lehatárolva, mintegy 1000 m-rel a tenger szintje felett, csak a zab és burgonya szerény termesztéséhez ad feltételeket. Ebben a környezetben telepedett meg az osztrák eredetű Lahner nemzetség Mária Terézia uralkodása idején.

A Lahner család középnemesi életvitelében jelentős családi esemény György megszületése 1795. október 22-én, a hagyományokat ápoló kúriában a Túrócz vármegyei Neczpálon. A kisgyermekkor követően a kamaszkori

1. Dr. Vasvári Vilmos nyá. ezredes

iskolaévek Besztercebányához kötik a fiatalembert, akinek a jövőre gondolva nagyon kevés az esélye a vármegyénél hivatalt elnyernie a számos pályázó közül. A papírpénz 60 %-os leértékelése 1816-ban érzékenyen érinti a Lahner családot, így György is sok más társához hasonlóan abban az évben hadfi szolgálatra jelentkezett és hadapródként kezdte csapatszolgálatát a 33. Gyalogezred állományában. A tiszti rendfokozatot megszerelve illeszkedett bele a gyalogezred felkészülési rendjébe és vett részt különféle feladatok végrehajtásában.

1821. januárjában a Szent Szövetség rendszerében a *laibachi kongresszuson* az osztrák-magyar haderőt bízták meg, hogy Nápolyban rendet teremtsen. *Frimont János* lovassági tábornok alá rendelt 50.000 fős csoportosításba tartozott a 33. Gyalogezred is. Március hónapban fegyveres összecsapások voltak, majd április közepéig maradt a 33. Gyalogezred itt a rendfenntartás végett. Az 1838-as év őszén az ezred Galíciában felkészülten tekint a lengyel nemesek cár elleni harcra indulására. Az észak-magyarországi parasztfelkelésre az ezred zászlóaljai már széttelepülve reagálnak. A Birodalom soknyelvű haderejével, többféle országgal megismerkedve, a szolgálati helyek változásával jutott el **Lahner György 1844-ben az őrnagyi rendfokozatba**. Zászlóaljparancsnoki beosztása széleskörű további ismeretek megszerzését tette lehetővé számára, parancsnoki tulajdonságainak erősödése mellett. Mindeközben a reformkori eszmék hatással voltak a birodalmi tisztikar magyar rétegére is, a változás lehetőségeinek különféle megfogalmazásával a polgári átalakulás igényével.

A polgári forradalom hatásaként az 1848 április 11-én szentesített törvények alapján Magyarországon és Erdélyben lévő császári-királyi katonaság a magyar Hadügyminiszter fennhatósága alá került. Ebből a helyzetből adódóan a Pesti Vasöntő és Gépgyár kötelezettséget vállalt, miszerint november 15-én napi 500 darabos mennyiséggel beindítja a fegyvergyártást, amelyet addig gépek és szakemberek hiányában végrehajtani nem tudott.

Összességében a hadfelszerelési igény szempontjából számításba vételre érdemes magyar csapatok részei voltak: a 2., 34., 39., 60., 62. sorygalogezredek, valamint a 19., 32., 33., 37., 48., 52., 61. sorygalogezredek egy-egy zászlóalja és még az 1., 2., 3., 4., 6., 9. Huszárezred, az Erdélyben állomásozó

51. sorgyalogezred, a 31. és 62. sorgyalogezred 1. és 2. zászlóalja nem utolsó sorban az 1. és 2. székely határőrezred a székely határőr huszárokkal. A felsorolásból is látható, hogy mekkora erő állt át a Honvéd seregbe, amelynek *Lahner György* által vezényelt zászlóalja a 33. Sorgyalogezred harci állományába tartozott.

A közeljövőben jelentkező ellátási, felszerelési feladatok szempontjából gondoskodási igényt jelentett tehát 6 gyalogezred és más ezredek 13 zászlóalja, 6 huszárezred, 2 székely határőrezred, a székely határőr huszárokkal.

Míndemellett - a vegyes felszerelés és vegyes fegyverzet adta állapotban - a Magyar Szent Korona országainak területén elhelyezett idegen nemzetiségű csapatok közül az olasz állományú 16. (Zanini), a 23. (Ceccopieri) sorgyalogezredek nagyobb részükben a magyarokhoz átálltak, valamint a szintén olasz kiegészítésű 7. könnyű lovasezred mintegy 50 fős osztaga. A cseh nemzetiségű 5. (Berwaldo) tüzérezred több tisztje és nagy számú legénysége ugyancsak a magyar sereg kötelékébe lépett. A hazarendelt magyar csapatok közül csak a 10. huszárezred felének sikerült megérkeznie, de ahol nem kaptak engedélyt a hazatérésre, ott kisebb-nagyobb csoportok szökve igyekeztek hazajutni.

Az osztrák hadilobogók szolgálatából 1848 tavaszán Lahner György gyalogsági őrnagy a Honvédség kötelékébe lépett az általa vezényelt zászlóalj állományával együtt. A kormány Lahner György őrnagyot zászlóaljával - a tavasz végével - a déli harctérre rendelte, ahol a harcvezetésben mutatott kiválósága alapján alezredessé lépett elő. Sajnos szűkebb család nélkül tiszttársai körében ünnepelhetette - 53 évesen, 32. szolgálati évében - az alezredesi előléptetését.

Míndeközben - az első időszakban - a magyar Hadügyminisztérium 28 zászlóalj, 65 lovasszázad, néhány 100 fő tüzérből álló sorhadbeli katonaság felett rendelkezett. A kialakuló szabadságharc folyamán a csonka ezredek teljes létszámra igyekeztek kiegészíteni.

A kezdetben létrehozott erők azonban elégtelenek voltak a belső rend fenntartása és az országra törő ellenség megfékezésére. Ezért került sor *Kiss Károly ezredes* közreműködésével polgárőrség szervezésére, 10 zászlóalj és egy üteg toborzás útján való felállításával, ami a **"rendes nemzetőrség"** ere-

jét adta. Ezen kívül az ország 4 kerületében gyalogságból és lovasságból egy-egy szabad ezred került megalakításra, mint "*mozgó nemzetőrség*".

A véderő szervezése során a Nemzetőrségi Országos Tanács osztályfőnöke *Kiss Károly*, a tevékenységet értékelő tanácsülésen a véderő nemzeti megnevezését kereső vita során idézte *Kisfaludi Károly* szép sorait:

*"Midőn hazáját rabbilincs fenyíti,
Bőszült érzéssel harcmezőre szállt . . .
Nem csügged, s honvéd tisztét teljesíti
Míg győz, vagy testhalmok közt sírt talál"*

és ajánlotta a honvéd megnevezést. A Magyar Kormány május 15-én határoz önkéntes katonai erő felállításáról, amelynek első erejét a 10 honvéd zászlóalj adja. Az indító szervezést követően november 27-én az Országos Honvédelmi Bizottmány bejelentette az egységes "*Magyar Honvédsereg*" létrejöttét. Így az 1848-as magyar fegyveres erő a nemzetőrséggel a későbbiekben és a köztudatban **honvédség** megnevezéssel szerepelt.

A további haderő-szervezési munka járulékos eredményeként - természetesen szintén felszerelési igényvel - számos önkéntes csapat is létesült, amelyek nagy részét később a honvéd zászlóaljak megalakulásánál használták fel, de egy részükből később (1849-ben) 4 vadászezredet szerveztek.

Említésre érdemes a lőszerrel, ruházattal, egyéb felszereléssel való ellátás során, hogy a Honvédséghez idegen országbeli személyi állománnyal légiók is tartoztak. Közülük a legnagyobb a lengyel légió volt, amely egy dzsidás ezredből, 4 önálló zászlóaljból, egy tüzer ütegből és egy utász osztágból állott. A német légió és a tiroli vadászok csapata egy-egy zászlóaljnyi erejű, míg a bécsi és török légió egy-egy század erejű volt. Az olasz légió 1849-re érte el a másfél zászlóaljnyi erejét.

Az egész országot átfogó - a Hadügyminisztérium ráhatásával megvalósuló - haderőszervezés folyamatában, a körülmények hatására 1848 őszén a **táborkar (vezérkar)** is megalakult. A birodalmi hadmérnök kar magyar része pedig a nemzeti igényeknek megfelelően végezte munkáját, néhányan - *Görgei, Török Ignác, Tóth Ágoston, Bayer József, Asbóth Sándor*-parancsnoki, vezérkari főnöki feladatot vállalva a harcoló csapatokat vezették eredményesen.

A forradalom időszakában a fegyverzet és felszerelés részben a császári és királyi katonai raktárak készletéből került ki, részben mihamarabb külföldről kellett nagy nehézségek árán behozni, majd részben itthon kellett legyártani. A szabadságharc megvívásának időszakában elegendő készletmennyiség volt, és a lőszer hiánya - főleg a szállításbiztosítás gyengesége miatt - több alkalommal, de nem meghatározóan, akadályozta a harci siker kifejlését.

Nem véletlen a harci sikerek említése, hiszen a császári és királyi haderőből a Honvédség csapatainak harcvezetői jelentős számban a legjobb császári és királyi tisztképző intézetekben kaptak csatatéren hasznosítható ismereteket, egyben huzamosabb időn át szolgáltak különféle népcsoportok területén a csapatoknál. A tisztek közül számosan nemcsak egy, hanem több császári és királyi fegyvernemnél szolgáltak. Ebbe az európai látásmódú, egyben felkészültségű honvédtiszti rétegbe tartozott az 50-es éveit átlépő **Lahner György alezredes**, akit Kossuth is tisztelt és becsült, kiegyensúlyozott gondolkodásmódja mellett az alárendeltjeiről való gondoskodás egyik elismert megvalósítójaként.

A kezdeti harci sikerekhez kapcsolódik a magyar tüzérség megeremtése, ami kezdetben sok gondot okozott, de az őszi időszak végére már 32 üteget számolt, majd 1849-re már 80 ütege volt a gyalogság és lovaság harcának tüzérségi támogatásához. Figyelemre méltó a korábbi tiszti felkészültségre alapozottan a lövésbeli szababosság, valamint a mozgékonyosság, amelyet a szintén újonnan szervezett - érdekükben velük jól együttműködő utászoknak köszönhetek. A harctámogató műszaki szervezetek ugyancsak teljesen újonnan kerültek felállításra a manőverek támogatására, az építő, helyreállító, robbantó-romboló, akadályelhárító feladatok végrehajtására.

A már említett első tíz ("rendes nemzetőrségi") zászlóalj felszerelése alkalmából **gr. Batthyányi Lajos miniszterelnök Sztankó Samut** - később honvéd őrnagy - küldte Belgiumba és Angliába, aki onnan 24.355 db lőfegyvert szállított Magyarországra. A fegyverszükséglet többi része - a kevés szertári zsákmányanyag mellett - a lefegyverzett ellenséges csapatoktól származott. Viszonylag kevés fegyver átvétele volt lehetséges a fegyverraktárakból, mert a császárhű katonai előjárók (pl.: **Lederer tábornagy**) a forradalom kezdeti napjaitól intézkedtek a fegyver-

készlet elrejtésére vagy biztonságosabb helyre szállítására, kellő közelbiztosítás mellett.

A fegyverbeszerzéshez is kapcsolódóan említeni kell, hogy a forradalom Magyarország számára nem hozott külpolitikai függetlenséget, pedig a 10 honvéd zászlóalj felállításához tartozó felfegyverzés a magyar Hadügyminisztérium parancsnoklása alá kerülés okán követelményként jelentkezett.

1848 nyarán az első felelős magyar kormányt óvatosságra intette az európai radikális mozgalmak jövőjének bizonytalansága, így inkább Anglia és néhány németalföldi ország rokonszenvét igyekezett megnyerni. Ez a folyamat is nehezen indult, pedig itthon már fegyveres harc is folyt, és eközben a külképviseleti munkát - létfontosságú eszközök beszerzését - még mindig a Habsburg kormányzat diplomatái végezték. Ebből a helyzetből adódott, hogy *Batthyányiék* csak a király személye körüli miniszter - a magyar hg. *Esterházy* - útján remélhettek a külügyekre valamilyen befolyásolást gyakorolni.

1848 őszén a **Honvédelmi Bizottmány** a szabadságharc politikai, katonai, fegyverzeti, felszerelési és erkölcsi feltételeinek megteremtésén fáradozott. Ebben a helyzetben *Kossuth* egyik legszerencsésebb választása volt a hosszú és sokirányú katonatiszti tapasztalatokkal rendelkező **Lahner György alezredest,** - *kiben a felszerelési tehetség, a jó indulat, az önzetlen hazafiság ötvöződött*" (3., 8. oldal) - a Hadügyminisztérium Fegyverfelügyeleti Osztályának élére kinevezni.

Lahner György munkatársai megalapozott kiválasztásával, nagy körültekintéssel kezdett a szervezőmunkához, amit megkövetelt a folyamatos haderőszervezés, hiszen az ősz végére toborzással és kötelező újoncozással a honvédzászlóaljak számát 35-ről 64-re, a huszárezredeket 4-ről 10-re, a tüzérségi ütegeket 4-ről 32-re emelték. A csapatok harcmegvívásának műszaki támogatásához 3 utász zászlóalj került szervezésre és mindezen kívül Péterváradra, valamint Komáromba a várakba 1-1 erődítő századot szerveztek.

1848. októberében Lahner György ezredesi rendfokozatba előlép és felszerelési főfelügyelő beosztásba kerül, ahol (10., K-L 425. old.) " *ezt a kényes, az akkori viszonyok közt oly nehezen teljesíthető, kötelessé-*

gekkel járó tisztét utolérhetetlen eredménnyel látta el, s egyszer sem esett meg, hogy a Honvédség zavaró hiányt szenvedett volna fegyverzetben vagy ruházatban."

Lahner György a növekvő igényeknek megfelelően igyekezett a hadfelszereléssel való ellátást szervezni, de a nehézségek újszerű, nagyléptékű elhatározást követeltek. Az elrendelt vizsgálata alapján kiderült, hogy a Pesti Vasöntő és Gépgyár az áprilisban vállalt kötelezettséget teljesíteni nem képes. *Fehr Vilmos* igazgató még november elején is tárgyalt Bécsben gépek beszerzése és szakemberek szerződtetése céljából, de nem sok eredménnyel.

1848. november 14-én az Országos Honvédelmi Bizottmány államo-sítja a Pesti Vasöntő és Gépgyár Társaság fegyvergyárát és ezen a napon **Kossuth Lajos** írta alá az alábbi rendelkezést, amellyel elnöki hatásköréből adódóan biztosítani, valamint állami partnerként támogatni kívánta a fegyvergyár folyamatos működését.

"Ezennel közhírré tétetik, hogy a pesti fegyvergyár az eddigi magán tulajdonos társaságtól az ország számára átvétetik, s a nemzet hadszertárai közé sorolattván Lahner György ezredes főfelügyelő alatt közálományilag fog kezeltetni." (1. 242. old.)

Ettől az időtől vált lehetségessé a megfelelő minőségű és mennyiségű gyalogsági, lovassági fegyver előállításának központi felügyelő szerv általi ellenőrzése, egyben irányítása, de nem kevésbé meghatározó jelentőséggel az elszállítása, harcolókhöz való eljuttatása, szétosztása.

Kossuth az általa aláírt rendelkezés további részében feladatul szabta Lahner ezredes részére, hogy Pest, Esztergom, Győr, Pozsony, Sopron, Pécs, Székesfehérvár, Szabadka, Szeged, Arad, Gyöngyös, Eger, Kecskemét írja össze a fegyvergyártáshoz értő mesterek, legények (segédek), tanoncok névsorát, majd a személyi mentesítések előkészítéséhez azt terjessze fel az OHB-hoz.

Összességében Kossuth rendelkezése a haderő szervezése és működőképességének fenntartása érdekében tett fontos lépés volt, a személyi mentesítések előrevetítésével.

Lahner ezredes a hadfelszereléssel való ellátás műszaki háttérfeltételeinek értékelhetőségéhez elkészítette a főfelügyelőségen a vas- és gépgyárakban, a kapcsolódó bányákban dolgozók, valamint a hadikurrens szakmákhoz értők névjegyzékét. Ez a felmérés a szabadságharc idején a még kevésbé iparosodott országban nem annyira a létszám, hanem a távolságok leküzdése miatt volt időigényes.

Az intézkedés jelentőségét indokolta, hogy a harcoló erő akkor a legszükségesebb létszámban fegyvermesterekkel, hozzá szaklegénységi állománnyal rendelkezett, de innen egy főt sem lehetett nélkülözni a fegyvergyártás erősítése érdekében. A szervező, irányító szakfelügyelői munkát nehezítette az is, hogy a hadmérnökképzés a XIX. század elején-közepén még csak térképészetre, lőpor és ágyúgyártásra, erődítések (várak) tervezésére, az építés-fenntartás felügyeletére terjed ki. A gépészet, a fém-megmunkálás a mesterek által volt művelt a gyakorlatra alapozottan és az ipari termelés-szervezés éppen csak kialakulóban volt.

Lahner György követelményei alapján az Országos Fegyvergyárban megindult a kézi lőfegyverek gyártása. A gyárban szigorú szabályok szerint folyt a munka, amelyeket mindenkinek be kellett tartania és a vétkesekkel szemben katonai törvények szerint jártak el. Az önként jelentkezés lehetősége mellett a felvetteknek esküt is kellett tenni és büntettek minden fegyvelemsértést (kését, hiányzást, károkozást, de a beszélgetést is). A másodszeri visszaesés után már elbocsátás járt. A legszigorúbban az izgatást, illetve a munkavezetők elleni vétséget büntették. A munkások viszont bármilyen ügyben élhettek panasszal, de csak egyenként saját személyüket érintő ügyben. A szigorúság ellenére Lahner személyét - igazságossága és gondoskodása elismeréseként - tisztelet és az ilyen időszakban kialakuló feltétlen bizalom vette körül.

Lahner ezredes felügyeletével a lőfegyverek gyorsan készültek, a honvéd zászlóaljok egymás után kerültek felfegyverzésre, a harci alkalmazáshoz kiszállításra.

A hadi-termelőmunka átmeneti megakadályozását jelentette hg. *Windischgrätz* Pestre történt meglepetésszerű bevonulása 1848. december végén. Sajnos az időzavarból adódóan olyan gyors volt a városból való ki-menekülés, hogy alig jutott idő a legszükségesebb gépek, gyári rajzok,

technológiai leírások, a nyersanyagkészlet, a félkész és kész fegyverzet összegyűjtésére, pályaudvarra szállítására, vasúti kocsikba való málházására, majd Szolnokra való elszállítására.

Lahner ezredes hadszíntér értékelő szemlélete alapján a hadműveleti területté váló országrészek számításba vételével a nyersanyagszállítást, feldolgozást (bánya, kohó), a kész felszerelés elszállításának lehetőségeit is értékelve - *Vetter Antal* tábornokkal, helyettes hadügyminiszterrel egyetértve - a fegyvergyárat Nagyváradra a várba tervezte áttelepíteni. A javaslatot **Kossuth** még Pesten elfogadta.

Való igaz, hogy több akadály került abban az időszakban Lahner György hadfelszerelési főfelügyelő intézkedő munkája elé, nevezetesen a vasúti lerakodás és átmálházás nehézségei, a rendkívüli hideg, gyakran hóviharos téli napok, a rossz utak, a kevés fogat Szolnoktól Nagyváradig. Mindezt a Pestről áttelepülés - mai szemmel - hosszú időt vett igénybe, és a gépek felszerelése megérkezésük után sem kerülhettek azonnal a helyükre az intézkedések ellenére kiürítetlen helységek hiányában.

Az áttelepített eszközök és anyagok folyamatosan érkeztek és a várban való berendezéshez **Lahner** a várostól 100 fő rakodómunkást és 50 szekeret kért, de csak 20 embert és 6 szekeret kapott, így lassan kezdődött a letelepülés, a berendezkedés.

Lahner ezredes 1849. január 13-án gyorsfutárral jelentést küldött *Kossuth* részére Nagyváradról, beszámolva tapasztalatairól, első intézkedéseiről, az alapanyagok előállításának, a fegyvergyártás, a gyutacs-gyártás, a lőporgyártás megindításának kilátásairól.

Kossuth január 14-én a következő választ küldte Lahnernek:
(O.L. OHB. 1849. 338.sz.)

"Ezredes Úr!

A folyó hó 13-án 2. szám alatt kelt jelentést s illetőleg intézkedéseit helybenhagyással vettem, csupán azon pontnál ütköztem meg, mely szerint erélyes fellépése után sem kezdődhetnék meg előbb, mint 12 nap múlva a fegyverek kiigazítása.

Szent Isten, az illy lassú kezdetben bár ne legyen meg a szomorú végzet is!

Meg vagyok győződve Ezredes Úr erélyes intézkedéseiről és buzgalmáról, csak azok is, kikkel rendelkeznie köréhez tartozik tudják meg, miként a 12 napnak 12 éjjele van s nekünk az éjet is nappallá kell tennünk, ha sikerhez akarunk jutni.

Még ennél fontosabb teendő pedig a lőkupakok és gyutacs készítése, melly hogy minél előbb megindítassék kövessen el Ön mindent s legyen szíves engem gyakran tudósítani.

Kossuth Lajos" (6., 521.old.)

A levél megérkezését követően Nagyvárad várában 43 helységet berendeztek műhelynek 124 nagy munkaasztallal és a szükséges gépekkel, amelyek közül sajnos sokat javítani kellett a szállítási viszontagságok miatt. Berendezésre kerültek 840 fő részére hálókörletek, valamint a tiszti szobák közül 13-at átvettek a gyár igazgatósága részére. Lahner igénye szerint a fegyver- és lőszergyártás az igazgatósággal a vár földszintjén, míg a hálókörletek az emeletre kerültek.

Lahner Bihar megye kormánybiztosával - *Hodossy Miklóssal* - egyeztetette, a vár parancsnokával - *Leitner Ferdinánd őrnaggyal* - pontosította a vár megerősített őrzés-védelmét a fegyver és nyersanyag szállítás rendőrbiztosokkal való kísérését, fogadását a városban. A szállítmányok közelbiztosítását a Honvédség kijelölt erői végezték és ehhez a legmegbízhatóbb állományból a legjobb fegyverekkel ellátva került a közelbiztosító erő kijelölésre, összekovácsolásra, alkalmazásra.

A várban katonai kórház is működött, amit szintén át kellett a váron belül telepíteni. Így a helység kiürítések, áttelepülések, új helységek berendezési munkái sajnos a téli körülmények és a kiszolgáló személyzet hiánya miatt időigényessé váltak.

Végül is január 26-án beindulhatott a hadianyaggyártás és naponta 300 löfegyver málházható, szállítható volt. Érdemként említhető **Lahner** szigorú és folyamatos felügyelete, a Honvédség fegyverrel és ruházattal való jó ellátása érdekében (11., 4089.old.), ami a főfelügyelőnek a beosztásához

kapcsolódóan ugyan szolgálati kötelme volt a kialakuló körülmények között, de a három műszak és a több településen végzett munka átfogása nem kis fizikai igénybevételt jelentett a felelőség mellett.

Főfelügyelői tevékenységével nemcsak Kossuth és a kormány, de a csapatokat harcba vezénylő tábornokok is elégedettek voltak, így megérdemelten rendfokozatban is emelkedett, tábornokká kinevezték.

A hadianyagok, felszerelések gyártásánál kiemelkedően követelmény-támasztó, szakmailag jól felkészült művezetőket, a szorgalmas és minőségi munkát végző mestereket, de még a legények közül is az arra érdemeseket a fizetésükön felül díjazta, így összességében a növekvő igényeket ki tudta elégíteni a feszített munkatempóval.

Mondható, hogy **Lahner tábornok** a maga helyét úgy töltötte be, mint tábornok-társai közül egyik sem jobban és pontosabban a sajátját.

A fegyverletétel közeledtével ez a minden tekintetben jeles hazafi idejében ki nem menekülhetett, mint azon társai, akik az észak-dél elleni háborúban az északiak oldalán oly sok dicsőséget, máig maradó emléket hoztak Észak-Amerikában a polgári szabadság megvalósításáért.

Nem harcolt kivont karddal, nem tervezett manővert, nem vezényelt hadtestet, azonban sokkal többet ártott az ellenségnek mint sok társa. Több érdemet vívott ki a szabadságharc győzelmeihez, mint igen sokan mások, akik azt kivívni képzelték, hiszen a nagyváradi fegyvergyár az utolsó napig dolgozott.

A fegyverletétel után **Lahner tábornok** hadifogságba esett és augusztus 26-án Aradon a császári és királyi rendkívüli hadbíróóság megkezdte - több bajtársával, tábornoktársával együtt - perének tárgyalását.

A halálos ítélet meghozatalára szeptember 16-án Aradon került sor: kötél általi halál. Lahner György császári, királyi őrnagy bitóra ítéltetett! 1849. október 6-án az új Aradi út 2. hídjától balra lévő térségben 9 bitófa állt Aulich, Damjanich, Knezich, Lahner, Leininger, Nagy, Pöltenberg, Török, Vécsey tábornokok kivégzéséhez. Az ítélet 2 óra alatt végrehajtott és a kivégzettek jeltelen sírokba kerültek.

Másnap 4 sír üresen állt. *Damjanich, Lahner, Leininger, Vécsey* holttestét tisztelőik, szeretteik még az éjszaka megváltották a hóhértől és így kerülhettek végső nyughelyükre.

A Haditechnikai klub szervezésében a 150. évforduló kapcsán tettük tiszteletünket az Aradi Vértanúk emlékművénél koszorúnkat elhelyezve, Lahner György honvéd tábornokra, névadónkra is kegyelettel emlékezve.

Felhasznált irodalom

- 1.) Az 1848-49. évi forradalom és szabadságharc története.
Videopont Kiadó Bp. 1996. Szerk.: *Hermann Róbert*.
- 2.) Magyar nemzet története (1848-1896).
Atheneum Nyomda Bp. 1898. Szerk.: *Márki Sándor*.
- 3.) Az 1848-1849-i magyar szabadságharc vértanúinak emlékkönyve.
Pest. 1873. Szerk.: *Halász István*.
- 4.) Franklin társulat kézi lexikona.
Magyar Irodalmi Intézet és Nyomda Bp. 1912.
- 5.) A magyar katona II.
Franklin Társulat Bp. 1933. *Berkó-Gyalókai-Markó-Pilch*.
- 6.) Válogatás a magyar hadügy írásából.
ZKK. Bp. 1986.
- 7.) Hadtudományi lexikon Bp. 1995. MHTT.
- 8.) A "Kiss Károly" Hadtudományi Klub 15 éve.
HM.OTF kiadvány Bp. 1998. Szerk.: *Vasvári Vilmos*.
- 9.) Magyarország története.
MTA Tört.tud.Int. Gondolat Könyvkiadó Bp. 1964.
(*Berend-Ránki-Hanák-Szabad-Varga*).
- 10.) Révai Nagylexikon.
Révai Irodalmi Intézet Bp. 1915.
- 11.) Új idők lexikona.
Singer és Wolfner Irodalmi Intézet Bp. 1939.

TÁJÉKOZTATÓ - INFORMÁCIÓ

AZ ELLÁTÓ CSAPATOK JELLEMZŐI A BUNDESWEHR SZÁRAZFÖLDI HADERŐNEMÉNÉL

Rádli Tibor¹

I. Az általános környezet főbb mutatói

Németország haderejének létszáma békében jelenleg több mint 263.000 főt tesz ki. Ez három haderőnemben 32.470 fő tisztet, 100.770 fő tiszthelyettest és 129.984 fő szerződéses, illetve hadkötelezettség alapján szolgálatot teljesítő személyt jelent.

Az összlétszámon belül a szárazföldi haderőnem 18.200 fő tiszttel, 60.900 fő tiszthelyettestel és 104.800 fő szerződéses, illetve hadkötelezettség alapján szolgálatot teljesítő személlyel részesedik. Mindezek alapján megállapítható, hogy a szárazföldi haderőnem összlétszáma 183.9000 fő, ami a viszonyszámot tekintve 70%-os nagyságrendet jelent²

A német szárazföldi haderő ellátó csapatainak mobil része békében 25 zászlóaljból és 31 önálló alegységből áll, amely összesen 19.674 katonával 10 logisztikai ezredbe került szervezésre. Ehhez jön még az 53 logisztikai bázison szolgáló 457 fő katona. A mindösszesen 20.131 katonából álló ellátó csapatok a szárazföldi haderő legnagyobb szakcsapatát képviselik. Ebből 6.899 fő tartozik a gyorsreagálású erőkhöz, azaz minden 3. katona a gyorsreagálású erőknél teljesíti szolgálatát. (összehasonlításképpen a teljes szárazföldi haderőben minden 6. katona).

A mozgósítás után is az ellátó csapatok képviselik a legnagyobb köteléket 78.350 katonával (ebből kb. 73.200 fő mobil alakulatoknál, míg 5.280 fő a stacioner bázisokon szolgál). A zászlóaljok száma 52-re (az önálló századoké 48-ra) egészül ki, a helyhez kötött létesítmények száma változatlan marad, csupán a polgári személyzetet cserélik le katonaira.

1. Dr. Rádli Tibor ezredes: a BJKMF hadtáp- és pénzügyi tanszék docense, oktatási és tudományos főigazgató helyettes

2. Az adatok az "Atlanti dosszié" dokumentum alapján (1997. Zrínyi Kiadó) szerepelnek az írásban (69. oldal) (Szerző)

A szárazföldi haderőnél az ellátó csapatok állománya és szervezeti felépítése az alábbi feladatrendszernek megfelelően került kialakításra:

- A kibővített feladatkört teljesítő gyorsreagálású erők támogatása;
- A szárazföldi haderő béke - és kiképzési feladatainak biztosítása a hátszágban - a gyorsreagálású erők alkalmazásának időtartama alatt is, - az "M"-készség, valamint a harcászultság kialakításának és fenntartásának biztosítása a saját és szövetségi védelem érdekében;
- A gyorsreagálású erők hadrafoghatóságának biztosítása.

A Bundeswehrben az ellátó csapatok szervezeti felépítésének kialakításakor a következő lényeges keretfeltételeket és előírásokat vették figyelembe:

- A szárazföldi haderő alkalmazási lehetőségei a kibővített feladatoknak megfelelően;
- A szárazföldi haderő felépítése;
- A szükségletek előrejelzése, mint állandó napi szükséglet;
- A háromlépcsős támogatási rendszer; (Megjegyzés: a saját logisztikai csapatokkal nem rendelkező hadtesteket és dandárokat a mindenkori szárazföldi haderőszintű, illetve hadosztályszintű logisztikai erők támogatják);
- A kiszállítás elve;
- Az ellátó és javító csapatok egységeinek logisztikai ezredbe történő szervezése;
- A feladat teljesítése során áthidalandó nagy távolságok;
- A HNS³ és a polgári szolgálatok aránya;

3. HNS: Host National Support (a befogadó nemzet támogatása)

- A gyorsreagálású erők alkalmazása során aktív rakodó erők létrehozása, különös tekintettel a kikötői rakodás támogatására;
- Konténer rakodási és szállítási képesség;
- A gyorsreagálású erők magas aránya;
- A korlátozott mértékben rendelkezésre álló személyi állomány.

Az ellátó csapatok teljes felépítése és az egyes fegyvernemek ellátó - szolgálatainak alapfelépítése, valamint az egyes szervezeti egységek belső felépítése egyaránt a hon- és közép- európai szövetségi védelem elsődleges feladatának ellátására került kialakításra.

A TOVÁBBIÁKBAN NÉZZÜK MEG, HOGY EZ IMIT IS JELENT:

- Az ellátó csapatok úgy épülnek fel, hogy *a háromlépcsős támogatási rendszerben:*
 - a harmadik lépcsőben a hátszági bázis működőképes legyen, nagy távolságra lévő alkalmazási területen előretolt, ellátó létesítményekkel felszerelt bázisok kialakíthatóak és működtethetőek legyenek, valamint biztosítsák a folyamatos ellátást,
 - a második lépcsőben a hadosztály közvetlen alkalmazási helyén az utánpótlás biztosítva legyen.
- A hátszági bázistól nagy távolságra történő alkalmazáskor az ellátó csapatokba olyan szervezeti elemek kerülnek beépítésre, amelyek az alkalmazás közvetlen közelében képesek a korlátozott készletfenntartásra.
- Az ellátószolgálatok az egyes fegyvernemek mindenkori követelményeinek megfelelően úgy kerülnek kialakításra, hogy a háromlépcsős támogatási rendszerben az első lépcső feladata, a csapatok önellátása megvalósítható legyen.

Az ellátó csapatok békeidőszakra vonatkozó szervezeti felépítése úgy kerül kialakításra, hogy a bevezetőben felsorolt feladatok - tekintettel a gyors reagálási képességre, a béke- és kiképzési feladatok ellátását támogató képességre és az "M"-készségre - **végrehajthatóak legyenek.**

a) a központi területen kívüli gyorsreagálási és védelmi képességet a gyorsreagálású erők biztosítják:

- A két dandárból és hadosztály közvetlenekből álló hadosztály-erők támogatásához az alkalmazási területen egy bázis és adott esetben egy előretolt (számos ellátó létesítménnyel ellátott) bázis létrehozását és működtetését, valamint a hadosztály alkalmazási helyén az utánpótlást kell biztosítani. Az ellátó csapatok gyorsreagálású erői éppen ezért úgy épülnek fel, hogy mozgósítás nélkül is 6 zászlóalj - 3 ellátó és 3 szállító - felállítható és alkalmazható legyen; ehhez jön még továbbá; a Német-Francia Dandár ellátózászlóalj német része, mint a gyorsreagálású erők csapatainak része. A logisztikai ezredenként 2 törzzsel/törzsszázaddal és az 1 légimozgékonyosságú ellátószázaddal együtt összesen 41 gyorsreagálású alegység tevékenykedik az ellátó csapatok állományában.
- Bármilyen fajta ellátási anyag átrakását - különösen az eltérő szállítóeszközök között - a különböző típusú rakodó - századok, közöttük 2 kikötői rakodó század (gyorsreagálású erők) biztosítják.

b) A szárazföldi haderő békében és kiképzési időszakban történő működésének támogatását a fő védelmi erők létszámú csapatai, a fő védelmi erők és a gyorsreagálású erők alegységeinek közös egységekbe történő szervezése (panelszerű összeillesztése), valamint a gyorsreagálású csapatrészek bevonása a területi ellátásba egy adott alkalmazásra biztosítják.

c) Az "M"-készség, valamint a honi és szövetségi védelem miatti harckészültség kialakítása és fenntartása érdekében minden egyes logisztikai ezredben az egyes keretalakulatok részére úgynevezett béke és keret állomány áll rendelkezésre, valamint logisztikai ezredenként egy kiképzési létesítmény a végrehajtásra kerülő gyakorlatok támogatására.

II. Az ellátó csapatok felépítése

A továbbiakban részletesebben szeretném az ellátó csapatok felépítését bemutatni.

AZ ELLÁTÓ CSAPATOK MOBIL RÉSZÉNEK FŐBB SZERVEZETI ELEME

Szárazföldi haderónemi szinten

a) A szárazföldi haderő háromlépcsős támogatási rendszerében a 3 logisztikai dandár logisztikai erői képezik a 3. lépcsőt, a bázist.

Egy logisztikai dandár alárendeltségébe tartozik:

- 2 logisztikai ezred ellátó és szállító - zászlóaljakkal;
- számos, parancsnoki hatáskörbe utalt raktárbázis.

b) A logisztikai dandár logisztikai ezredei képezik a ellátó csapatok mobil erőit és eszközeit, amelyek folyamatosan biztosítják az ellátást a logisztikai dandár alkalmazási sávjában.

Az ellátó csapatok részét képező "B" típusú logisztikai ezred alapvetően a következőképpen épül fel:

- 1 törzs és törzsszázad ellátó csapat része,
- 2 "B" típusú tábori javító század ellátó csapat része ("M" alakulat),
- 1 "B" típusú ellátózászlóalj,
- 1 "B" típusú szállítózászlóalj,
- 1 "E" típusú szállítózászlóalj ("M" alakulat).

"B" típusú logisztikai ezred ("M" alakulat)

- 1 törzs és törzsszázad ("M" alakulat) - ellátó csapat része,

- 1 "B" típusú tábori javító század ellátócsapat része ("M" alakulat),
- 1 "B" típusú ellátózászlóalj ("M" alakulat),
- 1 "C" típusú szállítózászlóalj,
- 1 "D" típusú szállítózászlóalj ("M" alakulat),
- 1 "E" típusú szállítózászlóalj ("M" alakulat).

A "B" típusú ellátózászlóalj tagozódása és feladatai: a 4 átrakó pont eszközeivel a "B"1 típusú keret szállítózászlóalj biztosítani tudja az összes ellátási anyag átrakását, beleértve a folyékony üzemanyagét is. Békeidőszakban a fenti ellátózászlóalj alárendeltségébe tartozik még további 2-3 ellátó - kiképző század.

A "B" típusú szállítózászlóalj tagozódása és feladatai: a "B" típusú zászlóalj különféleképpen felszerelt szállítószázadai szállítanak mindenfajta ellátási anyagot, beleértve a raklapon készletezett lőszert, a folyékony üzemanyagot, repülő - hajtóanyagot és a nagyméretű eszközöket is. A nagyteherbírású szállító század esetén alapvetően ugyanaz érvényesül, mint hadosztályszinten, a három nagyteherbírású szállító-századból szárazföldi haderőszinten kettő rendelkezik gyorsreagálású század-vezetési rajjal.

Az ellátási anyagok szállítására a következő gépjárművek állnak rendelkezésre:

- MULTI (integrált, többcélú szállító - átrakó rendszer). Az "A" típusú szállítószázad - 60 db 14-15 tonna teherbírású gépjármű (1998 februárjában kezdődött meg a feltöltés);
- 10 tonnás tehergépjármű, melyet a későbbiekben egy konténerszállításra alkalmas nyergesvontatóval egészítenek ki;
- 5 tonnás tehergépjármű (üzemanyag szállítására alkalmas tartállyal is felszerelve);

- 18 000/30 000 literes tartálykocsik, melyeket 8x8 plus nagyteher-szállító pótkocsival egészítenek ki;
- 50/56 tonnás nagyteherbírású tehergépjármű - a nagyteherbírású szállító századokban.

Az "E" típusú szállítószázaddal rendelkezik

Az "E" típusú szállítószázalaj ("M" alakulat) mindenfajta ellátási anyag szállítását végző 6 "C" típusú szállítószázaddal rendelkezik.

A logisztikai dandár 2. logisztikai ezrede ugyancsak ellátó és szállító zászlóaljából áll:

- A "B"10 típusú ellátószázalaj ("M" alakulat) tagozódása és feladatai: a "B"10 típusú ellátószázalaj ("M" alakulat) egy rakodó századon és egy üzemanyag rakodó századon kívül a két tömegesen fogyó anyag⁴ ellátószázadával képes arra, hogy tömegesen fogyó anyagból korlátozott készletet tartson fenn. A rakodáshoz a jövőben konténerekre lesz szükség, amelyeket integrált többcélú szállító - rakodó rendszerrel lehet szállítani. A nem fogyó anyag/egyenként fogyó anyag⁵ ellátószázad ("M" alakulat), mint új egység segítségével a nem fogyó anyagból/egyenként fogyó anyagból is lehet készletet fenntartani, ha az alkalmazási körülmények azt megkövetelik, pl. helyhez kötött létesítményektől távol - szövetségi védelem esetén.
- A "C" típusú szállítószázalaj ("M" alakulat) tagozódása és feladatai: a "C" típusú szállítószázalaj ("M" alakulat) az anyagszállításához rendelkezik 2 "B" típusú szállítószázaddal, 1 "C" típusú szállítószázaddal, 1 üzemanyag-szállító századdal, valamint 1 vízszállító századdal. Ezen kívül rendelkezik még 1 kiképző szállítószázaddal is, amely békeidőszakban a tartalékosok csoportos és egyéni kiképzésének támogatását biztosítja.

4. Tömegesen folyó anyag (MVG-Mengenverbrauchsgut): lőszer, üzemanyag, víz stb.

5. Nem fogyó anyag (NVG-Nichtverbrauchsgut): fegyverzet, ruházat, gépjárművek; egyenként fogyó anyag (EVG-Einzelverbrauchsgut): alkatrészek, tartozékok, műhely felszerelési anyagok

- A "D" típusú zászlóalj ("M" alakulat) szállítja a raklapon készletezett lőszer a nagy felhasználók számára. E feladat ellátásához 6 "A" típusú szállítószázaddal és 1 nagyteherbírású szállítószázaddal rendelkezik.
- Az "E" típusú szállítózászlóaljról már volt szó.

Hadosztály szinten

Egy hadosztály ellátó erőit és eszközeit az "A" típusú logisztikai ezred fogja össze.

Az ellátó csapatok részét képező "A" típusú logisztikai ezred a következőképpen tagozódik:

- 3 ellátózászlóalj (ebben az esetben az "A", "A"10 és "C" típus);
- "A" típusú szállítózászlóalj;
- 3 javítózászlóalj;
- Egy törzs és törzsszázad - ellátó csapat része;
- Ellátó csapatkiképző központ;
- 1 "A" típusú tábori kiegészítő század - ellátó csapat része - ("M" alakulat).

A továbbiakban egy kikötői átrakó század feladatait tekintsük át, melyek az alábbiak lehetnek:

- Egy kikötői átrakó pont berendezése és működtetése;
- Mindenféle ellátási anyag, konténer és nagyméretű eszköz átrakása a vízi és szárazföldi/vasúti csomópontokban.

A század felszerelése:

- 6 konténer rakodó eszköz;
- 2 közepes daru;

- 6 tábori rakodógép;
- 1 vontató harckocsi;
- 6 nyerges vontató.

Ebből két század található, melyek Karow-ban és Regensburgban állomásoznak. Új elem a szervezeti felépítésben az "A" típusú tömeges fogyó anyag - ellátószázad ("M" alakulat), amely a hadosztály számára lehetővé teszi, hogy a hátországi bázis helyhez kötött ellátó létesítményeitől távol történő alkalmazás esetén az alkalmazási területen korlátozott tömegesen fogyó anyag-készletet tartson fenn.

Az "A" típusú szállítózászlóalj tagozódása és feladatai:

Az "A" típusú szállítózászlóalj a törzs/ellátó század mellett számos különféle rendeltetésű szállítózászáddal rendelkezik, amelyek lehetővé teszik a feladatok ellátását és a szállítási kapacitás biztosítását.

Ezek a következők:

"A" típusú szállítózászáad - MULTI többcélú integrált szállító-rakodó rendszerrel, "C" típusú szállítózászáad 10 tonnás tehergépkocsival, valamint "F" típusú szállítózászáad 10 tonnás tehergépkocsival, és 5 tonnás tartállyal ellátott tehergépkocsival felszerelve. Ezáltal a szállítózászlóalj képes mindenféle anyag, beleértve a raklapon készletezett lőszer, a folyékony üzemanyag, a víz és a nagyméretű eszközök szállítására is.

A szárazföldi haderőben 13 logisztikai ezredben található gyorsreagálású erőkhöz tartozó egységek.

Katonai kerületparancsnokság

Minden katonai kerületparancsnokság mozgósítás után a támogatás biztosítása céljából rendelkezik még egy ellátózászlóaljjal is, amely békében egy "A" típusú logisztikai ezrednek van alárendelve.

Az 1. logisztikai ezred állomáshelyei (Alsó Szászország és Mecklenburg-Vorpommen tartományok).

Dandár szinten

a) Ellátószázad

A dandároknak alapvetően nincsenek logisztikai csapatok alárendelve.

Kivétel:

A légimozgékonyságú dandárok támogatását az ellátó és javító csapatokhoz tartozó állománnyal rendelkező önálló századok biztosítják, amelyek az adott dandár közvetlen alárendeltségébe tartoznak.

Ezek a következők:

- 1 légimozgékonyságú ellátószázad a 31. légimozgékonyságú dandár alárendeltségében (gyorsreagálású erők részére);
- 1 légimozgékonyságú ellátószázad a 26. légimozgékonyságú dandár alárendeltségében;
- 1 ellátószázad a 31. vadász dandár alá rendelve és
- 1 ellátószázad ("M" alakulat) a 23. hegyivadász dandár alárendelve.

b) A Német/Francia dandár alárendeltségébe tartozó német ellátózászlóalj.

A Német/Francia dandár német részének támogatásához német ellátózászlóaljjal rendelkezik, *amely a következő egységekből áll:*

- 1 német törzs/ellátó század;
- 1 német ellátószázad;
- 1 német javítószázad;
- 1 szállítószázad ("M" alakulat);
- 1 német egészségügyi század;

- 1 tábori kiegészítő század ("M" alakulat)
- minden "élő" egység a gyorsreagálású erőkhöz tartozik.

Ellátó csapatok stacioner egységei, illetve a raktárbázisok szervezete

Az ellátó csapatok stacioner részének felépítése, a raktárbázis hálózat 2005-ig fokozatosan átalakításra kerül. A bevezetőben említett volumen lényegesen lecsökken: a raktárbázisokat területi szempontok szerint az 1., 2. és a 4. logisztikai dandárok alárendeltségébe utalják.

A lőszer-, üzemanyag-, technikai eszköz, és egészségügyi raktárbázisok, valamint tábori kórházak a szövetségi köztársaság területén elosztva helyezkednek el.

A legfelső vezetési szintet képezik a központi raktárbázisok, amelyek a logisztikai dandároknak közvetlenül vannak alárendelve. **Az ellátandó feladatok szerint megkülönböztetünk:**

- Központi technikai eszköz raktárbázisokat;
- Központi lőszer raktárbázisokat;
- Központi egészségügyi raktárbázisokat.

A központi raktárbázisok irányítják a földrajzi elhelyezkedés szerint alárendeltségükbe tartozó raktárbázisokat és anyagellátó pontokat.

A központi raktárbázisok parancsnokai a zászlóaljparancsnokokkal megegyező jogkörrel rendelkeznek.

Kiképzési szervezet

(1) A sorkatonai szolgálatot teljesítők magas szintű kiképzése nagy jelentőséggel bír.

- Az ellátó csapatok kéthavonta feltöltendő egységeinél (ide tartozik minden gyorsreagálású erőkhöz tartozó alakulat) szolgáló újoncok alapkiképzése az "A" és "B" típusú logisztikai ezredek

logisztikai zászlóaljainak "E/A" egységeinél történik, míg a szak-kiképzés a különböző ellátószázadoknál folyik;

- a fő védelmi erők szállítószázadai, mint egységenként feltöltendő ún.M1 egységek újoncaik alap és szakkiképzését maguk hajtják végre.

(2) Az ellátószolgálatok csapatai szakkiképzésének szakmai részét minden fegyvernem részére az ellátó csapatok végzik. Ez a kiképzés a logisztikai dandárok "B" típusú logisztikai ezredeinek "B" típusú logisztikai zászlóaljai alárendeltségébe tartozó ellátó - kiképzési századoknál folyik.

(3) A szükséges támogatás biztosítása miatt nagy jelentősége van a tartalékosok kiképzésének.

A harckészültség miatt létrehozott keretalakulatok számára fontos csapatgyakorlatok támogatása céljából 10 egységet terveztek be: minden "B" típusú logisztikai ezredhez egy MA szállítószázad (összesen 3), a hadosztályok minden "A" típusú logisztikai ezredéhez egy ellátó csapatkiképző központ (összesen 7).

(4) Az ellátószolgálatok és ellátó csapatok központi kiképzési létesítménye a Szárazföldi Csapatok Ellátó Iskolája Brémában, amely 1999 végétől Garlstedtben található.

III. Az ellátószolgálatok felépítése

Az ellátószolgálatok tagozódása, kialakítása, valamint személyi és anyagi összetétele az egységekben/önálló alegységekben az adott fegyvernem feladatától és a szükséglettől függ. Az ellátószolgálatok az egységek/önálló alegységek szerves részei és az utánpótlás rendszerében az alakulatok és az ellátó csapatok közötti összeköttetést biztosítják.

Felépítése a mindenkori fegyvernemnek megfelelő.

Az ellátószolgálatok alapelemei:

- Logisztikai főnök részlege;
- Anyagnyilvántartó részleg;

- Anyagellátó részleg;
- Élelmezési ellátó raj; + élelmezési anyag ellátó részleg; + mozgókonyha részleg;
- Lőszerellátó részleg;
- Üzemanyag-ellátó részleg.

IV. Összefoglalás

A differenciáltan és a szükségleteknek megfelelően kialakított felépítésből következően az ellátó csapatok és az alapvetően hasonló elemekből felépített ellátószolgálatok rendeltetése a következő jelmondatban foglalható össze:

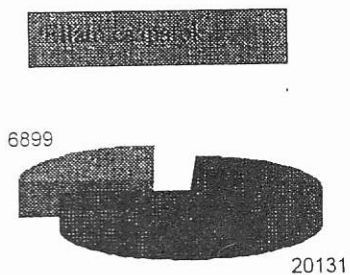
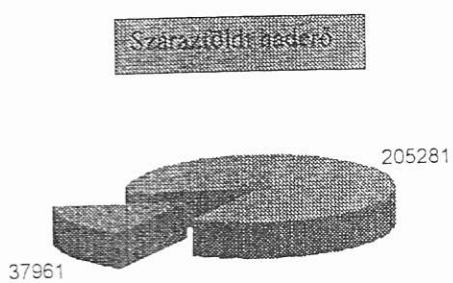
"Mindent a megfelelő időben és a megfelelő helyen."

Jelen írás alapját Brémában, az Ellátó Csapatok Iskolájában tett látogatáson elhangzott előadás képezte. Az iskola parancsnoka egyben a szárazföldi haderő ellátó csapatainak főszemlélője, ezért rendelkezik egy fejlesztést kidolgozó, ajánlásokat tevő részleggel. A fordítási munkában segítségemre volt Semságné Kádár Márta, és dr. Pohl Árpád alezredes, aki elsősorban a rövidítések magyarázatában adott iránymutatást. Ezúton is megköszönöm közreműködésüket.

Felhasznált irodalom jegyzéke:

- 1.) Atlanti Dosszié: 1997. Zrínyi Kiadó, Budapest
- 2.) A Brémában 1998-ban elhangzott előadás anyaga: Die Nachschubtruppe im Aufgabenspektrum "Neues Heer für neue Aufgaben". (Eredetiben BJKMF-án megtalálható).

Gyorsreagálású erők részaránya

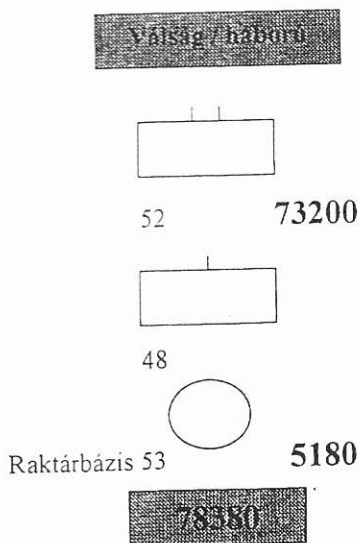
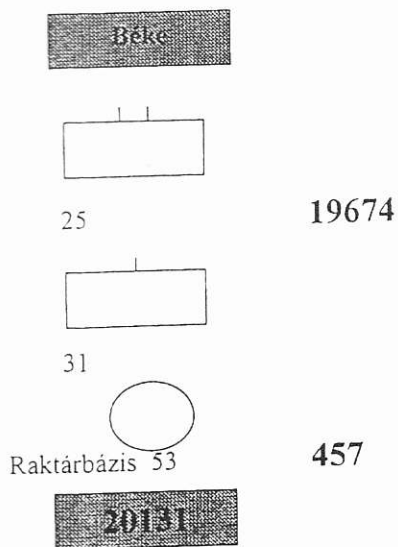
■ Gyorsreagálású erők ■ Szárazföldi haderő

■ Gyorsreagálású erők ■ Ellátó csapatok

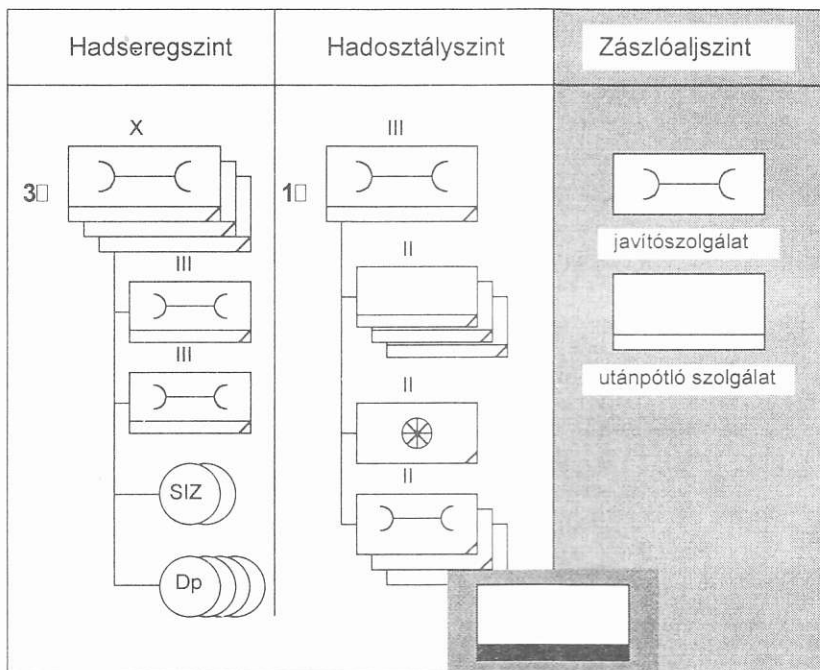
1:6

1:3

Az ellátó csapatok a számok tükrében

A 3 lépcsős támogatási rendszer elvi felépítése

ÖKOLÓGIA ÉS A BUNDESHEER

Lits Gábor ¹

Ausztria nagyságát, hadseregét tekintve hazánkkal azonos nagyságrendű ország. Feltehetően a környezetvédelem problémái is hasonlatosak mint nálunk. Lehet, hogy előbb járnak ezen a téren? A cikk ugyan egy szomszédos ország Ausztria hadseregének a Bundesheer és az ökológia viszonyáról szól, úgy gondolom azonban semmi esetre sem árthat, talán, hasznos is lehet a hadsereg és az ökológia közötti viszony egyfajta összevetése Ausztria és hazánk között. Ha másért nem, hátha akad benne egy-két gondolati elem, amely saját hadseregünk és az ökológia közötti helyes viszony kialakítására hasznos lehet.

A fordító ajánlása

Minden ember folyamatosan találkozik, állandó kapcsolatban van a természettel, legkevésbé és egyben a legfontosabb legalábbis az, hogy lélegeznie kell, (ha ezt nem is minden ember teszi bizonyos környezeti feltételek között tartósan, szívesen).

Már azzal, hogy levegőt és azon belül jó levegőt akar - és szüksége is van rá - mindenki egy életbevágóan komoly kapcsolatban van a természettel, amit manapság gyakran "ökológiának" neveznek, és ez mindenki számára, így a hadseregek számára is igen jelentős. Egy külön dimenziója az ökológiának, ami a honvédelemmel való együttműködését jelenti. A napi szolgálati tevékenység, a természeti katasztrófák elleni védekezés, a segítségnyújtás vagy a részben lebecsült biztonságpolitika terén a Bundesheernek az ökológiával messze több dolga van, sokkal szorosabb kapcsolata van, mint ahogy az az első pillantásra látszik, mint ahogy azt az ember gondolná. **A honvédelem és az ökológia közötti kapcsolat a mindenki**

1. Dr. Lits Gábor nyá. alezredes

(Forrás: "TRUPPENDIENST" osztrák katonai szakfolyóirat, 1998. január-február számaiban osztrák katonai szakemberek és környezetvédelmi szakemberek által írt tudományos szakkikk.)

számára elvárható normális mértéken túl legalább három szinten valósul meg, ugymint:

- 1.) a napi szolgálati tevékenység szintjén,
- 2.) a Bundesheernek természeti és egyéb katasztrófák elhárítása, megelőző védelmi tevékenység és segítségnyújtás szintjén,
- 3.) a részben lebecsült biztonságpolitika szintjén.

Nézzük meg kicsit közelebbről, hogy mit is jelentenek ezek a kapcsolatok?

1.) Napi szolgálati tevékenység és az ökológia

Ha üzemi szinten vizsgáljuk az osztrák szövetségi hadsereget, a Bundesheert, kerekén 20 Mrd. Schilling évi forgalmával nagyüzemnek számít Ausztriában.

Napi folyamatos tevékenysége, szervezeti élete ökológiai szempontból is igen lényeges.

Tevékenységének ökológiával összefüggő tartományába tartozik, ezen belül egyebek között a nagy szállítási kapacitás és tevékenység, a repülőgépek, harckocsik üzemeltetése, a különböző területeken, térségekben végrehajtott lövészetek, gyakorlatok, a laktanyák, bázisok fűtése, azok fűtési rendszere és még sok egyéb más. Ezen területek közül számosra általános, mindenki számára kötelező környezetvédelmi törvények érvényesek, így azok vonatkoznak a Bundesheerre is - gondoljunk csak a járművek olajcseréjére-melynél a fáradtolaj kezelésére, (megsemmisítésére) általános érvényű szabályok vonatkoznak. Más területeken is, mint pl. a lőszer gondos kezelése, lőszermaradékok, (hüvelyek) összeszedése vagy a harckocsik és egyéb katonai járművek ökológiai és politikai feltételektől függő, felelőségteljes alkalmazása, ami abban is megnyilvánul, hogy ezek használatát a politikai, illetve közigazgatási vezetéstől kell kérni.

Ausztria védelmi erejének minimalizálása alapján, valamint a Bundesheer felé, de a Bundesheernek saját maga elé is állított magas ökológiai követelmények és normák alapján a Bundesheer által okozott

ökológiai megterhelés - összehasonlítva más haderőkkel - lényegesen kisebb. Hogy aztán ebben- az ökológia és a hadseregek napi tevékenysége közötti - kétoldalú játékban megtartják-e mindenütt és mindenkor a helyes mértéket, az már egy teljesen más kérdés.

Ahoz azonban kétség nem fér, hogy az osztrák csapatgyakorlóterek elismerten ökológiai mintaszigetek. Ezt igazolják, bizonyítják a katonai gyakorlatok során a természet ökológiai védelmre vonatkozó, azzal kapcsolatos szerződések is. Némely gazdasági "*nagyüzem sokkal több rosszat termel*" a természet számára mint a Bundesheer a gyakorlatai során és sokkal tartósabb, utólagosan ható károkat is okoz, mint a hadsereg. Egy más példa a Bundesheer ökológiailag helyes magatartására pl. "*a szemét fajta szerinti szétválogatása elszállítás előtt*" is mutatja a "*Bundesheer Vállalat*" ökológiailag magasszinű állapotát.

Ez nemcsak ebből a szempontból fontos, hanem példát mutat, egyfajta előképzést ad a Bundesheerben szolgáló sorkatonáknak a környezetvédelem feladataival kapcsolatban. (pl. *kiképzési és nevelési feladatok a környezetvédelel kapcsolatban oktatási célkitűzések*).

2.) Ökológiai védelem és segítségnyújtás

A Szövetségi Alkotmány (79. cikkely, 2. fejezet, 2. pont) alapján a Bundesheer igénybe vételét rendkívüli esetekben polgári hatóságok kérhetik, pl. elemi csapások és katasztrófák elhárítására.

Ezen tulmenően nemzetközi jog és nemzetközi szerződések alapján a világ valamennyi országa felé, valamint az ENSZ és a **NATO partnerség a békéért** viszonylatában kérhető a Szövetségi Kormány nemzetközi segítségnyújtásra, és ezt teljesíti is Ausztria.

Külföldön történő katonai alkalmazás, esetleges bevetés Ausztria semlegessége és a Bundesheer teljesítőképesége alapján kevésbé várható el, azonban a fentebb említett "*bevetések*" amelyek itthon is igen hatékynak bizonyulnak annál inkább, mert ezekhez tartoznak éppen a katasztrófa elhárítás és az elemi csapások esetén nyújtott segítség.

Mivel az elemi csapások és szerencsétlenségek már hosszú évtizedek óta az emberiség egyik fő problémájaként jelentkeznek, az ökológiai

anzonban csak a közelmúlt óta jelentkezik mintegy újként *"felfedezett"* probléma, ezért a téma megvizsgálása igen alapos és gondos tevékenységet igényel.

Ökológia (görög szó) oikos=Haus (ház), logos=Zehre (tanítás) a háztartás vezetésének tanítása, ez nálunk! a mi esetünkben a *"nagy természeti háztartás" a természeti környezet kimélését és megóvását jelenti.* Nyilvánvaló, hogy a rossz, a rosszul kezelt természeti környezet veszélyes következményekkel járhat és jár is, ha nem is mindjárt rögtön, azonnal. Jóllehet a természet emberi beavatkozás nélkül is menti, ami és amíg menthető, főként a *"természetes veszélyeket"*, amelyek - ha ezek a veszélyek a többszörösére nőnének is - gyakran emberi beavatkozással még elkerülhetők.

Az ökológiai és az ember kapcsolatát legjobban a mitológiából vett idézettel lehetne jellemezni: A természet nem ellensége az embernek, amit mindig és mindenkor le kell küzdeni, le kell győzni, de a természet sem *"egy szerető anya"*, aki mindent megbocsájt, inkább olyan, mint egy jószívű, de érzékeny ember, aki sokat ad, ha őt helyesen kezelik, megbecsülik, azonban mindent megtagad, ha durván bánnak vele.

A Bundesheer többmillió munkaórát fordít a természettel szembeni hibás emberi tevékenység során elkövetett károk felszámolására. Ide tartozik a savas esők hatására kipusztult erdők újratelepítése, növényvédelme és ezek következtében kialakuló lavinaomlások, árvizek és egyéb természeti károk elhárítása, helytelen útépitési elgondolások miatt bekövetkezett földcsuszamlások következményének felszámolása stb.

Az iparban elhúzódik, vontatottan az ún. ökológiai védelemmel kapcsolatos biztonsági rendszabályok kidolgozása, azok foganatosítása, melyek iránya sokszor katasztrófához vezet. Ilyen esetekben is mint pl.egy vegyigyárban bekövetkezett tűz esetén a Bundesheer igen eredményesen bevethető. Napjainkban a forgalomban lévő vegyi anyagok hatalmas tömegei különösen nagy veszélyforrást jelentenek. Így minden pillanatban több vegyi anyag van (fut) Ausztria útjain, mint amennyit az I.és II. VH-ban harci anyagként összesen alkalmaztak. Ez egyben a terroristák jövőbeni elsősorú fegyvere is lehet, amelyhez például egy vegyi anyag tároló elleni szabotázs esetén egy csavarhúzóval is hozzájuthatnak.

A katonák alkalmazási lehetőségeinek sokféleségéből következik a kiképzés szükségessége ezen feladatokra is. A jelenlegi harc kiképzés

rendszere nem teszi alkalmassá a katonákat valamennyi lehetséges feladat megoldására, miután minden alkalmazás résztvevőjének sokaságából, sikerétegségéből áll. Így veszély esetén a nagy volumenű *infrastrukturális feladatok jelentős része is, mint pl.*

- Út és hidépítés;
- Információs hálózatok (távközlési rendszerek) kiépítése;
- Szállítások és -,
- Egészségügyi ellátás, gyakorlatilag mindig a hadseregre hárul. Csak a különböző szakfeladatokhoz kell speciális szakembereket kívülről biztosítani a tömeget, gépeket, a fizikai munka zömét a hadsereg adja. Egyébként napjainkban már az ABV - fegyverek elleni védelem iskolán és a műszaki csapatiskolán is képeznek olyan környezetvédelmi szakembereket, akik a Bundesheeren kívül nem vagy alig találhatók.

3.) Ökológia, mint a biztonságpolitika része

Az eddigiektől különbözően a biztonságpolitika, nincs szó szerint értelmezve, szabályozva a törvényekben. A biztonságpolitika működése azonban egyértelműen következik az általános politikai és társadalmi rendszerből, **mely szerint:** a biztonságpolitika a külpolitikai intézkedések eredménye, a belső stabilitás megtartása és védelmpolitika.

Mint ahogy a tűzoltóság tanácsot ad, együttműködik a tüzmelegítésben, így kellene a Bundesheernek is, amelyet a természeti katasztrófák után a kár felszámolásában bevetnek, egy tanácsadó funkciót teljesítenie a megelőzésben.

Ha így vizsgáljuk a dolgot a legfelsőbb katonai, a tábornoki szintnek kell az általa képviselt, működtetett feladathelyeket általánosan, összevontan kezelni. A tábornoki szintnek lehet és kell tehát egészszeni gondolatokat követelni, amelyeket ő már előzetesen magáévá tett. Ehez jön egy olyan stratégia, amely valamennyi eszköz koordinált alkalmazásával és valamennyi lehetőség felhasználásával a biztonságpolitikai célkitűzések megvédését lehetővé teszi minden fenyegetés ellen.

A stratégia (strategos : görög szó - generalra) nemcsak a katonai szóhasználatban fordul elő, a politikai életben is gyakori kifejezés.

A politikai fejlődés folyamatában a biztonságpolitika terén tehát a *“veszély megelőzésére”* mindig fontosabb. Ebből és abból a tényből is, hogy nemzetvédelmi akadémián kutatókat és tanárokat, katonagazdasági szakembereket is képeznek, adódik a politikai akarat, hogy a Bundesheer ne csupán a veszélyhelyzetek elhárítására alkalmazzák, hanem átfogó méretű biztonságpolitikára kell törekedni.

(Az ökológia tehát a természet kímélése és megóvása).

Dr. Franz Vranitzky szövetségi kancellár fogalmazta meg ezt a problémát egy zürichi egyetemen tartott előadásában, melyben a védelmi képesség szükségességét is hangsúlyozta: *“Az európai biztonságpolitikát tisztán a jövő katonai feladataiból és eszközeiből kiindulva kell definiálni, át kell fognia a szociális, ökológiai, demokratikus elemeket és mindent, amit a mai politikai palettán kellő biztonságként jellemeznek. Az Európai Unió számára kifejlesztett biztonsági viszonyoknak egy, az eddigieknél sokkal erősebb probléma-megoldó potenciállal kell rendelkeznie.”*

Ha az ember ezen kijelentések fényében személi a Világ helyzetét megilyen az ideális és a realitás közötti különbségektől: a gazdasági, a szociális és ökológiai állapotok, amelyek a biztonság érzését közvetítették még igen távol állnak ettől. Mindenek előtt azok a tények, hogy a rablógazdálkodás és ezzel kapcsolatos *“világfogyasztása”* és az élet alapvető feltételeinek rombolása továbbra is magától érthető, joggal teremt meg ettől az életforrástól való elhatárolódás érzését és kitermeli az aggodalmat a vég előtt, ami sajnos csak nagyon nehezen és csak jelszavakkal nyomul, hatol be a köztudatba.

Ha azonban a biztonság a cél, akkor szükség van stratégiákra azért, hogy a célirányos stratégiát fejlesszenek ki. Mivel, hogy a gazdasági, ökológiai és szociális összeomlás (mindez, ha nem vetünk ennek véget, arra végződik), szinte elkerülhetetlenül, erőszakos kitörés formájában következik, vagy következhet be, a katonai kutató, fejlesztő intézeteket, berendezéseket is a megelőző stratégiák keresésére, a probléma megoldására kell alkalmazni, ezért a katonai döntéshozóknak idejében kell törődni a társadalmi feladatokkal és azok érzékelésével.

Megóvás, megtartás, védelem most és a jövőben

Mindhárom síkon, melyeket a Bundesheer az ökológiával találkozik fontos és elkerülhetetlen feladatok adódnak a jelenben és a jövőben egyaránt.

Napi üzemi szinten és a védelmi feladatok területén az eddigi és feltehetően a jövő teljesítményeket is nagyban és egészben kielégítőnek lehet tekinteni.

A biztonságpolitika részén a Bundesheer és az ökológia kapcsolatát még mindig gátolja, korlátozza valami. A párok közül a *“zöldek”* (egyéb-ként a jellemző szűk látókörük miatt is) zászlajukra írták a Bundesheerrel való szembenállást és az ellenségeskedést. Ökológiai vonatkozásban azonban az igazság se nem *“bal”*, se nem *“jobb”* téma, hanem az emberi élet alapproblémája.

Pillantsunk csak röviden egy kicsit visszafelé:

Először a tudósok ismerték fel az ökológiailag felelősségteljes cselekvés szükségességét. Miután ennek alapján (a 70-es években) az ökológia politikailag is aktuálissá vált, extrém, szélsőséges jobb és baloldali erők veszekedtek, vitakoztak a téma lefoglalásáért. hogy ez mégsem nekik jutott, egyrészt a véletlenül múlt, másrészt viszont mindenekelőtt a szélsőséges párok megtagadásán, a témát komoly erők karolták fel.

Időközben az ökológiailag helyes magatartás szükségességét legalább elveiben, szinte valamennyi társalmi erő akceptálta, és a *“zöldek”* és a Bundesheer közötti látszólag szembenállás már csak széljegyzet fontosságúra csökkent.

Az ökológiai probléma minőségi leküzdéséhez, megoldásához szükség van valamennyi nemzeti és nemzetközi társadalmi erőre. Ausztriára is érvényes, magától érthetődő, hogy a leküzdéshez a legmagasabb szintű tudomány alaján, a demokrácia és humanitás szintjén kell elindulni.

A Bundesheer feladatrendszerébe a nemzeti és nemzetközi jog alapján az ökológiai megóvás, és védelem feladatai varrat nélkül illeszdednek be.

Ezt mutatják és bizonyítják a Bundesheernek ezen a téren eddig nyújtott teljesítményei, valamint az, hogy már eddig is számos, a jövőben még további ökológiai feladatrendszert konkrétan átvettek és átvésznek.

ÖSSZEVONT TARTALOMJEGYZÉK

1997. ÉVI CIKKEK (1-4. SZÁM) ROVATONKÉNTI JEGYZÉKE

Katonai logisztikai elmélet

- Duchaj István* Hadtáp anyagellátás, avagy disztribúció?
(1. szám 3.o.)
- Aadamecz János* Vasúti lőszerkirakodó állomás - mint a logisztikai
biztosítás eleme (1. szám 12. o.)
- Dobó Péter,
Jároscsák Miklós* A felsőszintű logisztikai vezető szervek kialakítá-
sának elgondolása a haderőreform jelenlegi sza-
kaszában (2.szám 3.o.)
- Szűcs László* Az államilogisztikáról a logisztikai szolgáltató
központok (LKSZK) ürügyén (2.szám 34.o.)
- Csabai György* A kaonai logisztika gyökerei és időszerű kérdései
az ezredfordulón (Tudományos esszé). (3.szám
3.o.)
- Duchaj István,
Rása László,
Pelikán József* A csapatszintű logisztikai szervezetek racionalí-
zálása az interjú módszer alkalmazásával (3.szám
14.o.)
- Eszenyi Imre* Hazai utakon a NATO és az EU szervezeteibe
(3.szám 25.o.)
- Lovász Zoltán* A "JUST IN TIME" és a fegyveres küzdelem
(4.szám 3.o.)
- Németh Ernő* Rakodásnak, mint a logisztikai folyamat részének
jelentőségéről a korszerű gyorsrakodási módsze-
rekről (4.szám 21.o.)
- Csabai György* Egy NATO hadosztály logisztikai támogatásának
alapvető kérdései (4.szám 49.o.)

Haderő fejlesztés

- Jároscsák Miklós* A haderő átalakításának általános és logisztikai összefüggései (2.szám 41.o.)
- Csabai György* Polgári szükségállapot tervezés a NATO-ban és a Stochkolmi javaslatok (Nemzetközi tapasztalatok) (2.szám 61.o.)

Katonai gazdálkodás

- Hegyesi Imre* A Magyar Honvédség központi költségvetési szervei szabadkézi vétellel történő beszerzésének lebonyolítása (3.szám 44.o.)
- Tamók Ferenc* Egyes NATO tagországok hadseregei gazdálkodási rendszerének fontosabb jellemzői, hasznosítható tapasztalatai az MH gazdálkodási rendszernek fejlesztési irányai (3.szám 53.o.)

Katonai logisztika anyagi - technikai biztosítás

- Szűcs Iászló* NATO-orientált közlekedési szolgálat (1.szám 32.o.)
- Rugár Oszkár* Gondolatok az üzemanyag gazdálkodás privatizációjáról (1.szám 50.o.)
- Gáspár Tibor* A zászlóalj harccsoport tevékenységének anyagi-technikai, (logisztikai) biztosítása (1.szám 54.o.)
- Csabai György* A NATO-hoz való csatlakozás alapvető (politikai, katonai és pénzügyi) biztosítása (1. szám 70.o.)
- Vágner Béla* A területvédelmi ezred háborús alkalmazása anyagi-technikai biztosításának főbb sajátosságai (2.szám 73.o.)

- Helmeczi Gusztáv* A közlekedési szolgálat szerepe, fejlesztési lehetőségei az anyagi technikai (logisztikai) biztosítás rendszerében (2.szám 95.o.)
- Márkus József* A DELTA-97 gyakorlat és bemutató valóságos hadtáp ellátása (3.szám 66.o.)
- Gáspár Tibor* A BTR harcjármű család (3.szám 79.o.)
- Gáspár Zoltán* Vonalkódoljunk ? (3.szám 92.o.)
- Vágner Béla* Viziakadályokra támaszkodó védelem logisztikai biztosításának kérdései, megoldásának alapvető perspektívái (3.szám 108.o.)
- Nagy István* A Holland királyi hadsereg technikai kiszolgálási rendszere (3.szám 130.o.)
- Jároscsák Miklós* A MH Logisztikai Főigazgatóság helye és szerepe a jelenlegi haderő támogatási rendszerében (4.szám 59.o.)
- Batáth István* A válságkezelés katonai feladatainak végrehajtásába bevont kötelék logisztikai biztosításának főbb kérdései (4.szám 80.o.)
- Gáspár Tibor* A haditechnikai eszközök technikai kiszolgálási rendszere, korszerűségének lehetőségei I.rész (4.szám 103.o.)
- Lénárt Ferenc* A magyar védelmi szektor ipari bázisa: a hadipar. (4.szám 124.o.)
- Kiképzés - felkészítés**
- Farkas Zoltán* Gondolatok a logisztikai tisztek jövőbeni képzéséről (1.szám 78.o.)
- Hautzinger Gyula* A főiskola szintű gazdálkodási tisztképzés lehetséges továbbfejlesztése (1.szám 91.o.)

- Rádli Tibor* Gondolatok az akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzés katonai főiskolán történő bevezetésének lehetőségéről (2.szám 104.o.)
- Tóth András* Szerződéses katonák kiválasztása, katonai és szakmai felkészítése a logisztikai ezrednél (2.szám 124.o.)
- Gyarmati Sándor* Egy jól működő társadalom és fegyveres ereje (Logisztikai képzésen a Bundesheer-nél) (3.szám 182.o.)
- Fenyvesi Károly* Törzstiszti felkészítés tapasztalatai Hollandiában (3.szám 194.o.)
- Báthy Sándor,
Fleischhacker
Ferenc* Lépések a Nemzetvédelmi Egyetem logisztikai képzésében a NATO kompatibilitás felé (4.szám 141.o.)
- Jeney Géza* A katonai üzemgazdaságtanok szükségességéről, tárgyáról és feladatairól (4.szám 162.o.)
- Rádli Tibor* Pénzügyi szakemberképzés az Amerikai Egyesült Államok szárazföldi haderőneménél (4.szám 169.o.)

Szakági biztosítás

- Németh István,
Németh Ernő* A veszélyes áruk szállításával kapcsolatos helyzet-elemzés a Magyar Honvédségnél és a NATO tagországokban (1.szám 136.o.)
- Vasvári Tibor* A valós anyagi-technikai biztosítás végrehajtásának tapasztalatai a COOPERATIVE CHANE-96 NATO PfP légierő gyakorlaton II.rész (1.szám 161.o.)
- Hajsrekker Károly* A MH mérőeszköz hitelesítő-kalibráló rendszerének helyzete, korszerűsítésének feladatai (1.szám 184.o.)
- Takács Károly* Az ESZKÖZ-rendszer (1.szám 206.o.)

Katonai minőségügy

- Szűcs Barna* T-72 M harckocsik beszerzésének minőségbiztosítása (1.szám 101.o.)
- Pálos Emil* Beszámoló az V. Magyar Minőség Hét eseményeiről (1.szám 116.o.)
- Füredi László* Minőségügyi díjak és a minőségügyi önértékelés összefüggései (2.szám 128.o.)
- Szűcs Barna* Védelmi iparunk minőségügyi követelményei és fejlődésének kilátásai (2.szám 150.o.)
- Szűcs Barna,
Pálos Emil* Minőségügyi közlemények (2.szám 166.o.)
- Pálos Emil* Beszámoló a Magyar Minőség Társaság 1997.-évi közgyűléséről (3.szám 135.o.)
- Mikula László* Románia Nemzetvédelmi Minisztériuma és a Magyar Köztársaság Honvédelmi Minisztériuma együttműködésének lehetőségei a katonai minőségügy területén (3.szám 152.o.)
- Füredi László,
Soltényszky László* A QS-9000 és a NATO beszállítói rendszerek sajátosságai (3.szám 163.o.)
- Füredi László* Minőségügyi közlemények (3.szám 173.o.)
- Szűcs Barna* Polgári és katonai minőségügy integrációja a rendszertanúsítási eljárásokban (4.szám 177.o.)
- Lakatos Lászlóné* Fogyasztésvédelem miért és hogyan? (4.szám 199.o.)
- Füredi László* Minőségügyi közlemények (4.szám 211.o.)

BIZTONSÁGTECHNIKA

(Munkavédelem)

- Regényi Eörs* Miért halt meg egy gépkocsivezető ? (1.szám 220.o.)
- MH BTH
Ellenőrzési osztály* Tájékoztató A MH 1996. évi biztonságtechnikai és munkavédelmi helyzetéről (2.szám 200.o.)
- Lőrinczy György* A villamos balesetek (2.szám 221.o.)
- Lőrinczy György* A villamosbalesetek megelőzésének emberi tényezői, a sérültek ellátása (3.szám 198.o.)
- Regényi Eörs* Összefoglaló, a Magyar Honvédség 1997. I. félévi baleseti helyzetéről (4.szám 241.o.)

Szakellenőrzés

- Varga László* Anyagnyilvántartási fegyelem a számítástechnikai eszközök és anyagok vonatkozásában (2.szám 229.o.)
- Furka Zsigmond* Káreljárások során tapasztalható hiányosságok (4.szám 224.o.)

Szaktörténelem

- Suba János* A Térképészet Intézet földrajzi (országleíró) osztályának működése (1.szám 223.o.)
- Zimonyi István* Szakgyűjtemény létesült (1.szám 237.o.)
- Gáspár Tibor* Mozó javítóműhely (Tüzér szeroszlop) (2.szám 239.o.)
- Horváth Attila* A Magyar Királyi Honvédség szállító szolgálatának megteremtése, szervezeti keretei I.rész (2.szám 246.o.)

- Horváth Attila* A Magyar Királyi Honvédség szállító szolgálatának meteremtése, szervezeti keretei II.rész (3.szám 205.o.)
- Balló István* Tervek és tények Magyarország közlekedési ágazatainak honvédelmi igények szerinti fejlesztésére 1949-1953 között (4.szám 289.o.)

Információ

- Sági László* Tapasztalatok és tanulságok egy NATO gyakorlat-sorozatáról (1.szám 248.o.)
- Farkasné Zádecky Ibolya* A humán munka tapasztalatai az MH Hadtáp Szolgáltató Központban (1.szám 261.o.)
- Szerkesztőség* Összesített tartalomjegyzék az 1996.1- 4 számokról (1.szám 265.o.)
- Szerkesztőség* Szerkesztőségi tájékoztató (1.szám 274.o.)
- Hautzinger Gyula* A Holland szárazföldi haderőnem logisztikájáról (4.szám 251.o.)
- Varga László* A bilincseitől megszabadult hadsereg (fordítás) (4.szám. 261.o.)

Könyvszemle

- Csabai György*
- Egy könyv "A haderő polgári vezetése" elolvasása kapcsán (3.szám 227.o.)
 - Esettanulmányok a demokratikus és civil kontrollról (3.szám 234.o.)
 - Az elnök irányít (3.szám 245.o.)

1997/3.szám 2. füzet

- Varga László* A gazdasági tevékenységek korszerűsítése a Bundeswehrben

1997/4. szám 3. füzet

Németh Ernő
Baranyi Ferenc,
Farkas Zoltán,
Szilágyi Tibor

A NATO kompatibilis logisztikai rendszer kérdései

1998. ÉVI CIKKEK (1-4 SZÁM) ROVATONKÉNTI JEGYZÉKE

Katonai logisztikai elmélet

- Lovász Zoltán* Félúton az anyagi-technikai biztosítás és a logisztika között (1.szám 3.o.)
- Csabai György* Felvetések a jövő hadviseléséről (Előrejelzések alapján)(1.szám 17.o.)
- Báthy Sándor* Gondolatok a katonai logisztika és a katonai közlekedés kapcsolatának néhány aspektusáról (2.szám 3.o.)
- Turcsányi Károly,
Bera József* A haditechnika eszközök üzemeltetése, a katonai közlekedés-szállítás és a környezetvédelem néhány alapvető összefüggése (2.szám 16.o.)
- Horváth Sándor* Informatika alkalmazásának lehetősége a logisztikában (2.szám 37.o.)
- Báthy Sándor* A nemzetgazdaság mint a Befogadó Nemzeti Támogatás és a Nemzeti Támogató Elem bázisa (3.szám 3.o.)
- Gyarmati József* Matematikai modell alkalmazása a mozgósítás egyes folyamatainak logisztikai szempontú vizsgálata (3.szám.20.o.)
- Duchaj István* Gondolatok a NATO közlekedésbiztosítási feladatainak végrehajtásáról (4.szám 3.o.)
- Bokor Zoltán,
Eszenyi Imre* Nemzetközi logisztikai irányzatok és annak hatása a MH mobilitására (4.szám 18.o.)
- Csabai György* Technológia katonai vetületei az ezredfordulón (4.szám 30.o.)

Logisztikai biztosítás, NATO integráció

- Gáspár Tibor* A haditechnikai eszközök technikai kiszolgálási rendszere, korszerűsítésének lehetőségei II.rész (1.szám 29.o.)
- Vágner Béla* Alegységparancsnokok, alegységszolgálatvezetők feladatai az anyaggazdálkodás és az anyagi fegyelem megszilárdításában (1.szám 58.o.)
- Bakos László* A MH személyi állománya ételmezési ellátásának helyzete, várható alakulása (1.szám 78.o.)
- Frigyer László* A MH üzemanyag szolgálatának hétköznapijai (1.szám 82.o.)
- Horváth Sándor* Indikátorok fejlesztése a Magyar Honvédségben (1.szám 90.o.)
- Adamecz János* Veszélyes áruk szállításának (különösen ADR) előírásai és rendje (1.szám 97.o.)
- Turcsányi Károly,
Lengyel János* A haditechnikai biztosítás néhány kérdéséről a NATO ajánlásokban alkalmazott meghatározások, elvek és eljárások alapján (2.szám 45.o.)
- Csabai György,
Eszenyi Imre* Központi logisztikai szervezetek a NATO-ban (2.szám 63.o.)
- Jároscsák Miklós* A NATO logisztikai jelentési rendszer alapjai, főbb összetevőinek belső tartalma (2.szám 87.o.)
- Babai György* Az együttműködés alfája a NATO-ban (2.szám 112.o.)
- Pakocs Zoltán* A Magyar Honvédség ruházati szolgálatának költségvetési helyzete (2.szám 124.o.)

- Fleischhacker Ferenc* A többnemzetiségű erők logisztikai biztosításának NATO és ENSZ felfogása a békeműveletek tükrében (3.szám 36.o.)
- Jároscsák Miklós* Katonai logisztikai feladatok a Befogadó Nemzeti Támogatás előkészítése időszakában (3.szám 57.o.)
- Csabai György* Új szempontok a NATO polgári szükségállapot tervezésében való részvételre (3.szám 87.o.)
- Sági László* A magyar katonai közlekedési rendszer NATO követelmények szerinti felkészítése (3.szám 108.o.)
- Jároscsák Miklós* A Befogadó Nemzeti Támogatás és a honvédség logisztikai rendszerének összefüggései (4.szám 37.o.)
- Budai István* Műszaki-technikai biztosítás helyzete a NATO csatlakozás küszöbén (4.szám 55.o.)
- Turcsányi Károly,
Rácz János,
Labancz Sándor* A vegyes légvédelmi rakétaezred rakétatechnikai biztosítása (4.szám 74.o.)
- Pázmándi Imre* A NATO ADAMS rendszere és összefüggései a MH NKIR rendszerével (4.szám 93.o.)
- Szűcs László* A katonai közlekedési szükségletek meghatározása a MK területén I.rész (4.szám 102.o.)
- Nagy István* NATO Fenntartási és Ellátási Hivatal (NAMSA) (4.szám 117.o.)
- Takács István* Katasztrófa elhárítás közlekedési szemmel (4.szám 133.o.)

Kiképzés - felkészítés

- Németh Ernő,
Baráth István* "TRILOG-98" többnemzetiségű, háromoldalú két-fokozatú logisztikai törzsszervezési gyakorlat tapasztalatai (2.szám 130.o.)
- Zsiborás János* Bevezetés a NATO béketámogató műveletek logisztikájába, az LMI rövid jellemzése (2.szám 140.o.)
- Duhaj István,
Dudás József* A jövő közlekedési tisztképzésével kapcsolatos elgondolás (3.szám 123.o.)
- Turcsányi Károly,
Vasvári Ferenc* Biztonságtudomány oktatása a ZMNE-en a korszerű menedzser szemlélet kialakításának szolgálatában (3.szám 140.o.)
- Lengyel János* A Befogadó Nemzeti Támogatás az V. Brit-Magyar logisztikai gyakorlat kapcsán (3.szám 149.o.)
- Turcsányi Károly* Haditechnikai menedzserképzés -egy új szak- a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen (4.szám 137.o.)
- Felischhacker
Ferenc* Partnerünk az Olasz "Julia" alpesi dandár logisztikai zászlóalja (4.szám 160.o.)
- Dudás József* Logisztikai hadjáték tapasztalatai (4.szám 173.o.)

Katonai minőségügy

- Mikula László* Minőség a NATO szemszögéből, Kanadai kormányzati minőségbiztosítás (1.szám 123.o.)
- Füredi László* A tanúsítás jövője (ISO-9000: ISO-14.000 és BS-8800- ISO-20.000 szabványsorozatok tükrében) (1.szám 137.o.)
- Bittner István* Szállítójelöltek kiválasztásának általános elvei a MH Beszerzési Hivatal gyakorlatában (1.szám 146.o.)

- Pálos Emil* Minőségrendszerek tanúsítása (2.szám 155.o.)
- Füredi László* Minőségirányítás és minőségbiztosítás témájú szabványsorozat továbbfejlesztésének koncepciója az ezredfordulóig (2.szám 168.o.)
- Mikula László* A Francia Védelmi Minisztérium Általános Fegyverzeti Bizottsága kormányzati minőségbiztosítás tevékenysége (2.szám 178.o.)
- Szűcs Barna,
Daróczi Nándor,
Gaál Lajos* Minőségügyi Közlemények (2.szám 190.o.)
- Lakatos Lászlóné* Közbeszerzési törvény és a katonai minőségbiztosítás (3.szám 169.o.)
- Rusz József* A haditechnikai eszközök minőségének megóvása céljából bevezetett hosszú időtartamú tárolás tényezésének tapasztalatai (3.szám 187.o.)
- Füredi László* Néhány gondolat a szakértői tevékenységről (3.szám 200.o.)
- Rezinger Zoltán* Minőségügyi közlemények (3.szám 215.o.)
- Szűcs Barna* Elemzések és következtetések a Nemzeti Akkreditáló Testület Tanácsának üléséről (4.szám 176.o.)
- Rusz József* A hosszúidőtartamú tárolás minőségre ható vizsgálatának eredményei (4.szám 185.o.)
- Pálos Emil* A VII. Magyar Minőség Hét és kapcsolódó rendezvényei (4.szám 199.o.)
- Mikula László* Minőségügyi közlemények (4.szám 212.o.)

Biztonságtechnika - munkavédelem

- Soós Tamás* Tájékoztató a honvédelmi ágazat 1997-évi biztonságtechnikai és munkavédelmi helyzetéről (1.szám 157.o.)
- Soós Tamás* Nincs javulás a zajártalom megelőzésében (1.szám 185.o.)
- Soós Tamás* Amit a védőeszközökről tudni kell (2.szám 202.o.)
- Puskás Ernő* Munkavédelmi és Munkaügyi Ellenőrzési Hivatal (3.szám 217.o.)

Szaktörténet

- Sárközi Sándor* Két évtized a gyógyítás szolgálatában (1.szám 218.o.)
- Horváth Attila* A háborús anyagellátás, utánpótlás elve és rendszere a két világháború között (2.szám 210.o.)
- Gáspár Tibor* Adalékok a magyar hadiipar történetéhez (1948-1997) (2.szám 227.o.)
- Gáspár Tibor* A fegyver és lőszerbiztosítás kérdései az 1848-49-es szabadságharcban (3.szám 221.o.)
- Horváth Attila* Baross Gábor munkássága jelentősége hazánk közlekedési fejlődésében és annak katonai hatásai (3.szám 237.o.)
- Csabai Károly* A Magyar Honvédség szervezeteinek története(1945-1990) (4.szám 214.o.)
- Gyarmati József* Katonai tehergépkocsi és harckocsi gyártók Magyarországon a 30-as és 40-es években (4.szám 228.o.)

Tájékoztató - információ

- Lancsek Tibor* Élménybeszámoló egy amerikai védelmi menedzsment tanfolyamról (1. szám 194.o.)
- Lits Gábor* Változások, új feladatok a Német hadsereg logisztikai szolgálatánál (1.szám 198.o.)
- Lits Gábor* Korszerű csomagolás, korszerű hadsereg részére (1.szám. 205.o.)
- Jaffery M. James* A Polgármesteri Hivatal (1.szám. 210.o.)
- Kobolka István* Katonai bűncselekmények alakulása az összébűnözés tükrében (1.szám. 234.o.)
- Gáspár Tibor* Haditechnikai konferencia (2.szám 242.o.)
- Vincze Gyula* Földi mozgékonyosság és a Bundeswer szállító járművei (2.szám 246.o.)
- Lits Gábor* Új generációjú alegységsátor a Bundeswerben (2.szám 265.o.)
- Vincze Gyula* Az információs hadviselés stratégiai dimenziói (3.szám 247.o.)
- Lits Gábor* Harci-technikai eszközök javítása különleges esetekben a Bundeswehrben (3.szám 257.o.)
- Gáspár Tibor* Német - Magyar logisztikai együttműködés (4.szám 238.o.)
- Lits Gábor* Környezetbarát gyakorló és kiképző löszerek (4.szám 244.o.)

1998/1. szám 1. füzet

Dobó Péter

Gondolatok a "Befogadó Nemzeti Támogató" feladatrendszeréről (1-9.o.)

Komondi Márton

A "Trilóg - 98" logisztikai törzsvezetési gyakorlat összegzett értékelése és tapasztalatai (10-30.o.)

TARTALOMJEGYÉK

LOGISZTIKAI ELMÉLET

<i>Jároscsák Miklós</i>	Gondolatok a Magyar Honvédség gazdálkodási-ellátási rendjének aktuális általános és ágazati összetevőiről	3
<i>Fleischhacker Ferenc</i>	A NATO 21.század többnemzetiségű logisztikájának kihatásai békeműveletekre	24
<i>Zsinkó József</i>	A katonai logisztikai folyamatok térinformatikai támogatása, különös tekintettel a befogadó nemzeti támogatásra	48

LOGISZTIKAI BIZTOSÍTÁS - INTEGRÁCIÓ

<i>Jávor Endre</i>	Magyarország bekapcsolódása az IFOR logisztikai támogató tevékenységébe	63
<i>Eszenyi Imre</i>	A haderő fejlesztéséhez kapcsolódó beruházások és beszerzések egy kicsit másképpen	80
<i>Farkas Zsolt</i>	A PFP - től a NATO - felé	101
<i>Csabai György,</i> <i>Eszenyi Imre</i>	A NATO központi szervezetei II. rész	107

KIKÉPZÉS - FELKÉSZÍTÉS

<i>Báthy Sándor</i>	NATO logisztikai törzstiszti tanfolyam a ZMNE-en	123
---------------------	--	-----

KATONAI MINŐSÉGÜGY

<i>Gaál Lajos</i>	Szolgáltatások minőségbiztosítása	130
<i>Kelemen György</i>	Katonai minőségügy és minőségpolitika	153

<i>Bittner István</i>	Az 1998-évi ruházati közbeszerzések végrehajtásának kereskedelemtechnikai és minőségbiztosítási tapasztalatai	169
<i>Kende György, Magyar Gyula</i>	Hazánk NATO tagságából adódó új minőségbiztosítási feladatok a HM Haditechnikai Intézet tevékenységében	182
<i>Szűcs Barna, Rezinger Zoltán, Ivánka István</i>	Minőségügyi Közlemények	203

SZAKTÖRTÉNET

<i>Vasvári Vilmos</i>	Az 1848/49-es szabadságharc hadfelszerelési felügyelője	212
-----------------------	---	-----

TÁJÉKOZTATÓ - INFORMÁCIÓ

<i>Rádlí Tibor</i>	Az ellátó csapatok jellemzői a Bundeswehr szárazföldi haderőnemeinél	224
<i>Lits Gábor</i>	Ökológia és a Bundeswehr (fordítás)	239
<i>Szerkesztőség</i>	Összevont tartalomjegyzék (1997. és 1998. évi cikkekről)	246

Szerkesztőség: 1395. BP., Lehel u.41.

BP. Pf. 423. (Felelős szerkesztő)

Telefon: HM:25295, 15688.

Szedés: MH Logisztikai Főigazgatóság

Kiadja: MH 1. Logisztikai Támogató Dandár